

Číslo oznamu	Obsah	Strana
	I <i>Informácie</i>	
	
	II <i>Návrhy právnych aktov</i>	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	427. plenárne zasadnutie v dňoch 17. a 18. mája 2006	
2006/C 195/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Reakcia na päťročné hodnotenie výskumných činností Spoločenstva (1999-2003) uskutočnené nezávislými špičkovými odborníkmi“ KOM(2005) 387, <i>konečné znenie</i>	1
2006/C 195/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o umiestňovaní pyrotechnických výrobkov na trhu“ KOM(2005) 457, <i>konečné znenie – 2005/0179 (COD)</i>	7
2006/C 195/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorá sa vzťahuje na obmedzenia uvádzania na trh a používania perfluóroktánsulfonátov (zmena a doplnenie smernice Rady 76/769/EHS)“ KOM(2005) 618, <i>konečné znenie – 2005/0244 (COD)</i>	10
2006/C 195/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 90/385/EHS a 93/42/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/8/ES, pokiaľ ide o revíziu smerníc o zdravotníckych pomôckach“ KOM(2005) 681, <i>konečné znenie – 2005/0263 (COD)</i>	14

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2006/C 195/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o odpustení dovozne prírážky malých tovarových zásielok nekomerčného charakteru z tretích krajín (kodifikované znenie)“ KOM(2006) 12, <i>konečné znenie – 2006/0007 (CNS)</i>	19
2006/C 195/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Revidovaný návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o službách vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave“ KOM(2005) 319, <i>konečné znenie – 2000/0212 (COD)</i>	20
2006/C 195/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o podpore čistých vozidiel v cestnej doprave“ KOM(2005) 634, <i>konečné znenie – 2005/0283 (COD)</i>	26
2006/C 195/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o preskúmaní stratégie trvalo udržateľného rozvoja – platforma činnosti“ KOM(2005) 658, <i>konečné znenie</i>	29
2006/C 195/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o posúdení povodní a povodňovom manažmente“ KOM(2006) 15, <i>konečné znenie – 2006/0005 (COD)</i>	37
2006/C 195/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Rady ktorým sa ustanovuje mechanizmus Spoločenstva v oblasti civilnej ochrany“ (rekodifikácia) KOM(2006) 29, <i>konečné znenie – 2006/0009 (CNS)</i>	40
2006/C 195/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Zlepšovanie duševného zdravia obyvateľstva. K stratégii duševného zdravia pre Európsku úniu“ KOM(2005) 484, <i>konečné znenie</i>	42
2006/C 195/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Flexicurity podľa vzoru Dánska“	48
2006/C 195/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Upravený návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 77/388/EHS, pokiaľ ide o miesto poskytovania služieb“ KOM(2005) 334, <i>konečné znenie – 2003/0329 (CNS)</i>	54
2006/C 195/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Riešenie prekážok malých a stredných podnikov vyplývajúcich z dane z príjmov právnických osôb na vnútornom trhu – návrh novej pilotnej schémy zdaňovania v domovskom štáte“ KOM(2005) 702, <i>konečné znenie</i>	58
2006/C 195/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa zriaďuje Kohézny fond (kodifikované znenie)“ KOM(2006) 5, <i>konečné znenie – 2003/0129 (AVC)</i>	61
2006/C 195/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vonkajšie aktivity EÚ: úloha organizovanej občianskej spoločnosti“	62
2006/C 195/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru „Príspevok k zasadnutiu Európskej rady 15. a 16. júna 2006 – Obdobie reflexie“	64
2006/C 195/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach politík zamestnanosti členských štátov“ KOM(2006) 32, <i>konečné znenie – 2006/0010 (CNS)</i>	66

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2006/C 195/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie: Akčný plán o biomase“ KOM (2005) 628, <i>konečné znenie</i>	69
2006/C 195/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vývoj a podpora alternatívnych pohonných látok v cestnej doprave v Európskej únii“	75
2006/C 195/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o daniach z osobných áut“ KOM(2005) 261, <i>konečné znenie – 2005/0130 (CNS)</i>	80
2006/C 195/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom vzduchu pre Európu“ KOM (2005) 447, <i>konečné znenie – 2005/0183 (COD)</i>	84
2006/C 195/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Situácia občianskej spoločnosti na západnom Balkáne“	88
2006/C 195/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kampaň EÚ za zachovanie biodiverzity – postoj a príspevok občianskej spoločnosti“	96
2006/C 195/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Afrika ako nevyhnutná priorita: stanovisko európskej občianskej spoločnosti“	104
2006/C 195/26	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie“ KOM(2005) 548, <i>konečné znenie – 2005/0221 (COD)</i>	109

II

(Návrhy právnych aktov)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

427. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 17. A 18. MÁJA 2006

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Reakcia na päťročné hodnotenie výskumných činností Spoločenstva (1999-2003) uskutočnené nezávislými špičkovými odborníkmi“

KOM(2005) 387, konečné znenie

(2006/C 195/01)

Komisia sa 24. augusta 2005 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. apríla 2006. Spravodajcom bol pán BRAGHIN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 108 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom sa 1 člen hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie stanoviska

povali strategické tematické oblasti, v ktorých môže európsky špičkový výskum vyniknúť.

1.1 EHSV oceňuje úsilie vynaložené na päťročné hodnotenie a rozsiahle zapojenie intelektuálnych kapacít takej vysokej úrovne a dúfa, že odporúčania, ktoré vyplynuli z práce jednotlivých skupín expertov a najmä komisie zodpovednej za celkové hodnotenie⁽¹⁾, budú stárou referenciou pri implementácii rámcového programu, pri budúcom vypracúvaní politiky v oblasti výskumu a inovácií a všeobecnejšie pri opatreniach, ktorými sa zavádza do praxe Lisabonská stratégia.

1.2 EHSV sa opakovane vyslovil za podstatné zvýšenie rozpočtu na európsky výskum a technický rozvoj, a preto vyjadruje poľutovanie nad očakávaným znížením o takúto sumu, pretože je v rozpore s prioritným postavením výskumu, do ktorého ho stavia celosvetový konkurenčný boj a požiadavky Lisabonskej stratégie.

1.3 EHSV podčiarkuje význam väčšieho úsilia sektoru priemyslu a jeho širšieho zapojenia do výskumu a rozvoja inovácií pre dosiahnutie cieľa stanoveného Radou v Barcelone, a uvítal by cielenejšie úsilie v oblasti komunikácie a zapojenia podnikov, organizácií a združení výrobcov aj nato, aby sa vyty-

1.4 EHSV žiada, aby sa vytvorili vhodné nástroje na stimulovanie súkromných investícií do výskumu a rozvoja (VTR), počnúc rizikovým kapitálom – *risk capital* či *venture capital* – až po špecifické financovanie prostredníctvom EIB a pôžičky s výhodnými úrokovými sadzbami pre oblasť výskumu, ktoré by uľahčili realizáciu výsledkov výskumu v konkrétnych podnikateľských aktivitách.

1.5 EHSV súhlasí s komisiou odborníkov v tom, že výskumníkom je potrebné poskytnúť (za predpokladu dodržania základných etických princípov) viac autonómie a zodpovednosti, a že je potrebné vedecké povolania presunúť do centra pozornosti verejnosti. Súhlasí aj s názorom, že okrem priestorovej mobility je potrebné zabezpečiť aj interdisciplinárnu mobilitu, a že štipendiá Marie Curie musia byť prepojené s národnými a regionálnymi programami a cielene využívané na zvyšovanie mobility medzi verejným a súkromným výskumom.

⁽¹⁾ Five-Year Assessment of the EU Research Framework Programmes 1999-2003, Európska komisia, GR pre výskum, 15.12.2004.

1.6 EHSV žiada, aby sa prisúdil prvoradý význam vypracovaniu politík zameraných na rozvoj vysokoškolského vzdelávania v oblastiach vedy a inžinierstva s cieľom podporovať nárast podielu žien medzi výskumníkmi, zatriktívniť kariéru vo vedeckej oblasti a prilákať do Európskej únie výskumníkov pôsobiacich v zahraničí. Okrem toho by bolo žiaduce aj zavádzanie predmetov s väčším dôrazom na prírodné a technické vedy na stredných školách a politika propagácie študijných odborov v oblasti prírodných vied.

1.7 EHSV by kvôli zjednodušeniu uvítal výberové konania, v ktorých by boli jasnejšie špecifikované jednotlivé schémy, aktivity a kategórie účastníkov, väčšiu pružnosť a možnosť rozhodovania pre predkladateľov žiadostí, ako aj jednoduché príručky na tému administratívneho a finančného riadenia, predovšetkým pre zmluvné dohody účastníkov.

1.8 EHSV navrhuje vykonávať sústavné hodnotenie kvality využívaných postupov ako aj formálnych kontrolných a hodnotiacich postupov, ako aj pri vhodne stanovených vývojových projektoch zahrnúť kontrolné termíny pre vopred presne stanovené skúšobné body (*check points*) projektu, ktoré by boli priamo viazané na vyplácanie finančných prostriedkov a následné pokračovanie projektu.

1.9 EHSV navrhuje venovať sa najmä zavedeniu indikátorov, ktorými by bolo možné hodnotiť skutočné výkony z hľadiska konkurencieschopnosti a vývoja. Takéto indikátory výkonu v oblasti výskumu by mali merať účinnosť financovaných aktivít vzhľadom na ďalší vedecký pokrok, na celkový vývoj EÚ a podľa toho nasmerovať priority v rámci budúcich aktivít.

2. Výzvy európskeho výskumu

2.1 Tretie päťročné hodnotenie výskumných rámcových programov, (1999-2003) predstavuje veľmi významnú analýzu z hľadiska rozsahu a podrobnosti obsiahnutých informácií⁽²⁾. EHSV v zásade súhlasí s analýzou a odporúčaniami komisie odborníkov, s ktorými sa stotožnila Komisia. Vzhľadom na globálne konkurenčné prostredie a ciele Lisabonskej stratégie a Rady z jej zasadnutia v Barcelone EHSV podčiarkuje nevyhnutnosť a bezodkladnosť reflexie o prioritách a základných cieľoch výskumu Spoločenstva, najmä kvôli dosiahnutiu rozsiahlejšieho zapojenia výrobných sektorov.

2.2 V dnešnej dobe vedecko-technický pokrok a inovácie napredujú čoraz viac aj vďaka vzájomnému plodnému pôsobeniu jednotlivých vedných odborov v rozsiahlej multidisciplinárnej interakcii medzi univerzitami, podnikmi a vonkajším prostredím, než výlučne podľa lineárneho modelu, podľa ktorého inovácia prebieha v základnom výskume (zväčša na akademickú úroveň), zatiaľ čo vývoj a aplikácie patria do kompetencií priemyselného výskumu. Ide o model, ktorý až

⁽²⁾ Hodnotiaci proces bol sprevádzaný početnými dokumentmi a správami, ktoré sú verejnosti k dispozícii na internetovej stránke <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/rtd/fiveyearasskb/library>.

donedávna prevládal vo vedeckom výskume⁽³⁾. Základnými črtami výskumnej činnosti sa stávajú spolupráca, interaktívne vzdelávanie sa, neistota a riziko.

2.3 Interaktívny model umožňuje pochopiť úspech regionálnych zoskupení (klastrov), ktoré predstavujú systém schopný pozitívne vplyvať na správanie sa podnikov a univerzít a vytvárať vhodné sociálne a kultúrne prostredie, efektívny organizačný a inštitucionálny rámec, sieť infraštruktúr, regulačné systémy primerané výzvam konkurenčného prostredia.

2.4 Globálne konkurenčné prostredie

2.4.1 Európa čelí bezprecedentným výzvam, pokiaľ ide o globálne konkurenčné prostredie a potenciál rastu, kde sa ukazuje byť menej efektívnou nielen v porovnaní so svojimi tradičnými konkurentmi, ale aj s hlavnými krajinami s rýchle sa rozvíjajúcim hospodárstvom. Najmä India a Čína zaznamenávajú vysokú mieru rastu výdavkov na VTR, v Číne s vrcholmi dosahujúcimi ročne takmer 20 %. Očakáva sa, že percentuálny podiel výdavkov na VTR v pomere k HDP v tejto krajine bude v roku 2010 dosahovať rovnakú hodnotu ako v EÚ. Mnohé európske podniky investujú v Číne nielen kvôli nižším nákladom, ale aj kvôli priaznivej kombinácii dobre vyškolených ľudských zdrojov a rozsiahlych a dynamických trhov s technológiami a produktmi high-tech⁽⁴⁾. Keďže výskum a inovácie sú kľúčovými faktormi pre čelenie takýmto výzvam⁽⁵⁾, Európa musí zmobilizovať primerané finančné zdroje a všetky svoje intelektuálne kapacity na podporu vedy, technológie a inovácií⁽⁶⁾.

2.4.2 Čerstvejšie údaje sú však alarmujúce: od roku 2001 intenzita výdavkov na výskum sa ustálila na približne 1,9 % HDP a ročný nárast o 0,7 % zaznamenaný v rokoch 2000 až 2003 premietnutý na rok 2010 by umožnil dosiahnuť podiel na HDP len vo výške 2,2 %. Treba mať na pamäti, že kvôli odlišnému objemu HDP v USA nadobúdajú aktivity VTR v absolútnych číslach oveľa väčší rozmer, a preto sa kritické množstvo dosahuje oveľa ľahšie. Prieepasť medzi výdavkami na VTR v Európe a jej hlavnými súpermi závisí v prvom rade od nižšieho príspevku súkromného sektora (v roku 2002 bol jeho

⁽³⁾ Pozri Keith Smith, *The Framework Programmes and the changing economic landscape*, Európska komisia, JRC/IPTS, Sevilla, december 2004, s. 11-12.

⁽⁴⁾ Úvod J. Potočnika k publikácii *Key figures 2005. Towards a European Research Area: Science, Technology and Innovation, (Kľúčové údaje o vede, technológii a inováciách na rok 2005. K európskemu vedomostnému priestoru)* Európska komisia, GR pre výskum, 2005, s. 5.

⁽⁵⁾ EHSV prisúdil tejto téme veľký význam vo viacerých stanoviskách, naposledy v INT 269 – CESE 1484/2005 „Siedmy rámcový program v oblasti výskumu a technického rozvoja“, 14. decembra 2005, spravodajca pán Wolf, body 2.2, 2.3, 2.4. (Ú. v. EÚ C 65 zo 17.3.2006)

⁽⁶⁾ Pozri úvod predsedu Erkki Ormala k dokumentu *Five-Year Assessment of the EU Research Framework Programmes 1999-2003*.

3. Pripomienky k odporúčaniam týkajúcim sa rámcových programov

3.1 Zapojenie súkromného sektora

3.1.1 EHSV sa pripája k odporúčaniam komisie a zdôrazňuje najmä význam väčšieho úsilia a rozsiahleho zapojenia priemyslu ako hlavného predpokladu pre dosiahnutie cieľa stanoveneho Radou v Barcelone. Dosiahnutie tohto cieľa môže byť uľahčené tým, že sa hospodárstvo bude aktívnejšie zapájať do strategických rozhodnutí a spolupodieľať na určovaní tých tematických oblastí, v ktorých môže európsky výskum špičkovej kvality viac vyniknúť.

3.1.2 Aby bolo možné zabezpečiť takéto zapojenie, je podľa názoru EHSV potrebné cielenejšie sa zamerať na komunikáciu a zapojenie podnikov, organizácií a združení výrobcov, a to aj kvôli uľahčeniu účasti MSP, a tým zvýšeniu jej súčasnej miery dosahujúcej 13 %, čo nie je veľmi uspokojivé. Siedmy rámcový program a rámcový program pre konkurencieschopnosť a inovácie nesmú byť na základe svojej povahy považované za alternatívy, ale musia byť vnímané ako vzájomne sa dopĺňajúce a zosúladené.

3.1.3 Podľa názoru EHSV by mali byť doterajšie ako aj nové⁽¹²⁾, už pre šiesty rámcový program stanovené finančné nástroje zostať v podstate nezmenené, aby neboli neúmyselne vytvorené nové prístupové bariéry (ktoré zistili odborníci na začiatku 6. rámcového programu). Tieto finančné nástroje by naopak mali byť na základe získaných skúseností prispôbené tak, aby boli ľahšie využiteľné.

3.1.4 *Integrated Projects (IP)* a *Specific Targeted Research Projects (STREP)*, ktoré využívajú najmä MSP, by mali byť optimalizované, aby ešte viac uľahčili zapojenie MSP. Technologické platformy ako aj *Joint Technology Initiatives* sú nástroje, ktoré určite prispievajú k dosiahnutiu tohto cieľa. *Network of Excellence*, ktoré oceňujú a podporujú najmä univerzity a verejné výskumné centrá, by mali byť preto rozvíjané do takej podoby, aby podporovali silnejšie zapojenie priemyslu a prispievali k zvýšeniu mobility výskumníkov v spojení so žiaducou silnejšou výmenou medzi verejným a súkromným sektorom.

3.2 Zjednodušenie administratívy a postupov

3.2.1 O zjednodušení administratívy a postupov sa diskutuje pri každom predĺžení rámcového programu: v priebehu rokov došlo k početným zlepšeniam – od rôznych dokumentov na tému zjednodušenia až po konzultačnú skupinu („*sounding board*“), ktorú zriadil člen Komisie Potočnik zo zástupcov

⁽¹²⁾ V tejto súvislosti pozri aj stanovisko výboru INT/309, ktoré sa práve pripravuje.

malých výskumných zariadení – a predsa sa zdá, že konkrétne návrhy nevyriešili ťažkosti a problémy účastníkov.

3.2.2 Vychádzajúc zo skúseností odborníkov a bezprostredne zainteresovaných, ktoré boli predstreté v rámci konzultácií, EHSV navrhuje systematicky zaznamenávať a vyhodnocovať problémy, s ktorými sa stretávajú účastníci projektov súčasného rámcového programu, aby mohli byť navrhnuté mechanizmy, ktoré by boli lepšie prispôbené súčasným podmienkam. Toto by mohlo prospieť sústavnému hodnoteniu kvality využívaných postupov ako aj formálnych kontrolných a hodnotiacich postupov.

3.2.3 Bolo by tiež účelné stanoviť pri vhodne stanovených vývojových projektoch pravidelné prehodenie zamýšľaných činností a výsledkov. Tieto kontrolné termíny pre vopred presne stanovené skúšobné body (*check points*) projektu by mali byť priamo viazané na vyplácanie finančných prostriedkov a následné pokračovanie projektu.

3.2.4 Vzhľadom na podmienky účasti a administratívne a finančné riadenie by sa mohli ako užitočné ukázať podrobné a jednotne vykladané usmernenia pre zmluvné dohody účastníkov, väčšia pružnosť a možnosť rozhodovania pre predkladateľov žiadostí, ako aj výberové konania, v ktorých budú jasnejšie špecifikované jednotlivé schémy, aktivity a kategórie účastníkov.

3.2.5 Ukázalo sa, že pomerne malá skupina organizácií sa viackrát zúčastnila na výberových konaniach a na viacerých programoch – často ako *Prime Contractors* (základné podniky) – tento podiel sa odhaduje na približne pätinu projektov⁽¹³⁾. Takáto koncentrácia vyvoláva isté obavy: na jednej strane zreteľne poukazuje na problémy zúčastniť sa, s ktorými sa stretávajú najmä prvouchádzači vo výberových konaniach v oblasti výskumu, na strane druhej takáto koncentrácia znižuje možnosť realizovať nové projekty zamerané na radikálnu inováciu a rizikový výskum (čo požaduje odporúčanie 2).

3.3 Posilniť výskum

3.3.1 Podmienky pre stimulovanie súkromných investícií do výskumu, technológie a vývoja naďalej nie sú stanovené a trhové mechanizmy, ktoré by mohli vyvolať synergickú reťazovú reakciu neboli doteraz, zdá sa, nájdené, a teda nemôžu byť využívané tak skoro, ako by bolo potrebné. Daňové stimuly, posilnenie práv v oblasti duševného vlastníctva, zjednodušenia pri využívaní rizikového kapitálu sú stanovenými cieľmi, a nie realizačnými nástrojmi.

⁽¹³⁾ Päťročné hodnotenie, s. 7.

3.3.2 EHSV sa zvlášť zasadzuje za vytvorenie nástrojov na rozvoj podnikavosti európskych výskumníkov, ako aj za nájdenie prostriedkov a možností (počnúc rizikovým kapitálom – *risk capital* či *venture capital* – až po špecifické financovanie prostredníctvom EIB a pôžičky s výhodnými úrokovými sadzbami pre oblasť výskumu), ktoré by uľahčili realizáciu výsledkov výskumu v konkrétnych podnikateľských aktivitách.

3.3.3 V rámci odporúčania o vyššom zapojení High-Tech-MSP, ktoré EHSV sám formuloval v niekoľkých predchádzajúcich stanoviskách a ktoré v plnom rozsahu podporuje, by okrem „spoločných technologických iniciatív“ (*Joint Technology Initiatives*), technologických platforiem a možností programu „Myšlienky“ mali byť vytvorené aj ďalšie špecifické nástroje. EHSV si praje, aby toto bolo stanovené ako jeden z hlavných cieľov a obzvlášť zohľadnené v rámci otvorenej metódy koordinácie.

3.3.4 Na posilnenie inovačného výskumu zameraného na dosahovanie konkurencieschopných výsledkov je podľa názoru EHSV potrebné sa zaoberať doteraz nevyriešenými problémami v oblasti práv duševného vlastníctva – najmä otázkami súvisiacimi s patentom Spoločenstva, patentovateľnosťou vynálezov vytvorených pomocou informatických technológií a vynálezov v nových oblastiach poznania, ako aj úplným uplatňovaním smernice o patentovateľnosti biotechnologických vynálezov.

3.4 Ľudské zdroje

3.4.1 EHSV považuje za prvoradé zatriktívniť kariéru vo vedeckej a technickej oblasti zvýšením hodnoty výskumníckeho povolania, a to nielen z finančného, ale aj zo spoločenského hľadiska. Stúpajúci trend postgraduálnych štúdií a výskumných pobytov v iných krajinách v rámci vysokoškolského prostredia aj mimo neho je bezpochyby pozitívnu formou mobility v procese vzdelávania výskumných pracovníkov, keďže výmena poznatkov a pracovných metód predstavuje nenahraditeľný cenný prínos. Táto mobilita sa však stáva kritickým faktorom, ak existuje len jedným smerom, pretože výskumníci nemajú vo svojej krajine pôvodu pracovné podmienky, kariérne možnosti, sociálnu prestíž a zodpovedajúce finančné ohodnotenie, ktoré by ich mohlo viesť k návratu⁽¹⁴⁾. Európa musí byť vo všetkých členských krajinách atraktívna pre mladých ľudí, ktorí sa rozhodnú pre výskumnícku kariéru. Najmä je však potrebné snažiť sa o to, aby sme mladým výskumníkom z rozvíjajúcich sa hospodárskych mocností ako napr. Čína a India uľahčili cestu do EÚ, okrem iného prostredníctvom foriem riadenej výmeny.

3.4.2 Programy na rozvoj ľudských zdrojov a podporu mobility sa nezdarujú byť dostatočné na to, aby bol dosiahnutý kvalitatívny skok, ktorým by bolo možné dosiahnuť prvý

z podstatných cieľov – „prilákať a odmeniť najlepšie talenty“. Chýba jasná perspektíva štatútu „európskeho výskumníka“, ktorý by mal stáť v centre takejto akcie.

3.4.3 Na zvládnutie tejto problematickej situácie musia byť zavedené inovačné opatrenia. Je potrebné investovať do rozvoja vysokoškolského vzdelávania v oblastiach vedy a inžinierstva, dôležitým predpokladom čoho je aj zavádzanie predmetov s väčším dôrazom na prírodné vedy na stredných školách a propagácia študijných odborov v oblasti prírodných vied. Zároveň je potrebné znížiť podiel absolventov vysokých škôl v tých študijných odboroch, v ktorých neexistuje zodpovedajúca ponuka pracovných miest (negatívna situácia rozšírená v nových členských štátoch, ako aj v Taliansku, Portugalsku a Rakúsku), podporovať nárast podielu výskumníčov (sotva tretina všetkých výskumníkov, ale viac ako 63 % všetkých absolventov vysokých škôl vo vedeckých a inžinierskych študijných odboroch sú ženy)⁽¹⁵⁾ a zatriktívniť kariéru vo vedeckej oblasti.

3.4.4 EHSV sa domnieva, že by tieto politické opatrenia, za ktoré sú zodpovedné v prvom rade členské štáty, mohli byť podrobnejšie prejednané v rámci otvorenej metódy koordinácie, ktorá by mohla byť uplatnená na systémy vyššieho a univerzitného vzdelávania a výskum s cieľom vypracovať modelové postupy, nájsť vhodné formy „peer review“, zaviesť opatrenia dohodnuté medzi členskými štátmi a regiónmi a stanoviť prioritné témy pre cezhraničný výskum.

3.4.5 Podiel výskumníkov v pracujúcej populácii v Európe je podstatne nižší než v konkurenčných krajinách (5,4 % v EÚ v porovnaní s 9 % v USA a 10,1 % v Japonsku; vo všetkých nových členských krajinách a v krajinách južnej Európy je však tento podiel nižší ako 5 %), a vek zamestnancov vo vede a technológii pomaly vzbudzuje obavy (35 %, v niektorých krajinách dokonca 40 %, je vo veku 45 – 64 rokov v porovnaní s 31 % vo veku 25 – 34 rokov)⁽¹⁶⁾. Okrem toho by nás mala zarazáť aj skutočnosť, že podľa odhadu momentálne pracuje v USA 150 000 európskych výskumníkov, a že na dosiahnutie cieľa z Barcelony je v najbližšom desaťročí potrebných 500 000 – 700 000⁽¹⁷⁾ ďalších výskumníkov.

3.4.6 EHSV súhlasí s komisiou odborníkov v tom, že výskumníkom je potrebné poskytnúť (za predpokladu dodržania základných etických princípov) viac autonómie a zodpovednosti, a že je potrebné vedecké povolania presunúť do centra pozornosti verejnosti. Súhlasí aj s názorom, že okrem priestorovej mobility je potrebné zabezpečiť aj interdisciplinárnu mobilitu, a že štipendiá programu Marie Curie by mali byť prepojené s národnými a regionálnymi programami a cielene využívané na zvyšovanie mobility medzi verejným a súkromným výskumom.

⁽¹⁴⁾ EHSV sa k tejto otázke už vyjadroval v početných stanoviskách, naposledy v už citovanom stanovisku CESE 1484/2005, bod 4.12ff. (Ú. v. EÚ C 65 zo 17.3.2006)

⁽¹⁵⁾ Key Figures 2005, s. 53 – 57.

⁽¹⁶⁾ Key Figures 2005, s. 47 – 51.

⁽¹⁷⁾ Five Year Assessment, s. 12.

3.4.7 EHSV okrem toho víta snahu Komisie o vytvorenie „Európskej charty výskumných pracovníkov“⁽¹⁸⁾, ktorá predstavuje prvý krok správnym smerom, je však toho názoru, že sa aj členské štáty musia viac a koordinovanejšie usilovať o efektívnejšie a lepšie vzájomne zosúladené opatrenia v oblasti vzdelávania, kariéry, plátov (vrátane príspevkov, daňových a dôchodkových systémov)⁽¹⁹⁾.

3.4.8 Riešenie otázky dôvery v európsku vedu a výskum a ich legitímnosti, ktorej EHSV pripisuje veľký význam, je jedným z predpokladov pre legitímáciu výskumníkov a ocenenie ich práce po ekonomickej stránke. Nielen s ohľadom na tento cieľ je potrebné skoncipovať aktívnu politiku vzájomne zosúladenú medzi Komisiou a členskými štátmi, ktorú je potrebné vybaviť primeranými nástrojmi a zdrojmi.

3.5 Proces hodnotenia

3.5.1 EHSV berie na vedomie značnú snahu Komisie o zlepšenie procesu hodnotenia zvyraznenú celým radom

dokumentov zameraných na činnosť hodnotiacich odborníkov. Skutočný problém je však v hodnotení ex post: pokiaľ sa totiž obmedzuje len na prehodnotenie formálnej celistvosti vzhľadom na ciele, hrozí tu nebezpečenstvo, že sa zo zreteľa stratí skutočný strategický cieľ – hodnotenie štrukturálneho vplyvu rámcového programu na celkovú situáciu v hospodárstve a výskume EÚ ako aj priorit, ktoré majú byť dosiahnuté a príslušného pridelovania prostriedkov.

3.5.2 EHSV navrhuje venovať sa zavedeniu indikátorov, ktoré by hodnotili skutočné výkony so zreteľom na konkurencieschopnosť a vývoj. Takéto indikátory výkonu v oblasti výskumu by mali umožniť merať účinnosť financovaných aktivít vzhľadom na celkový vývoj EÚ a zamerať budúce aktivity koherentným spôsobom na zistené priority. EHSV si však uvedomuje, že automatické hodnotenie nikdy nemôže byť dostatočnou náhradou za diferencované a situácii prispôbené hodnotenie príslušných expertov.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁸⁾ Odporúčanie Komisie z 11. marca 2005 týkajúce sa Európskej charty výskumných pracovníkov a Kódexu správania pre nábor výskumných pracovníkov, Ú. v. EÚ L 75, 22.3.2005, s. 67.

⁽¹⁹⁾ Pozri stanovisko EHSV k oznámeniu „Výskum v európskom výskumnom priestore“ (CESE 305/2004, spravodajca: pán Wolf, Ú. v. EÚ C 110, 30.4.2004).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o umiestňovaní pyrotechnických výrobkov na trhu“

KOM(2005) 457, konečné znenie – 2005/0179 (COD)

(2006/C 195/02)

Rada sa 25. novembra 2005 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. apríla 2006. Spravodajcom bol pán Cassidy.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája) 117 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie záverov a odporúčaní EHSV

nalieha na všetky členské štáty aby zlepšili monitorovanie nehôd spotrebiteľov.

1.1 Návrh smernice je zameraný na:

- zabezpečenie voľného pohybu pyrotechnických výrobkov v rámci EÚ,
- zlepšenie celkovej ochrany spotrebiteľov a odborníkov,
- zosúladenie bezpečnostných požiadaviek vo všetkých členských štátoch.

1.2.5 Článok 14 ustanovuje opatrenia na rýchle informovanie o výrobkoch, ktoré predstavujú vážne nebezpečenstvo. Systém RAPEX by taktiež mohol byť využitý ako prechodné opatrenie do doby, kým smernica vstúpi do platnosti.

1.2 EHSV vo všeobecnosti podporuje návrh Komisie, ale predkladá k nemu nasledujúce odporúčania.

1.2.1 Komisia by mala uvažovať o dlhšej lehote na transpozíciu než je momentálne stanovená v článku 20. Lehota pre ohňostroje je len 24 mesiacov od dátumu uverejnenia smernice, kým pre ostatné pyrotechnické zariadenia je táto lehota 5 rokov. Vzhľadom na dlhý realizačný čas, ktorý potrebujú dovozcovia ohňostrojov z Číny a iných krajín a ktorý predajcovia odhadujú na minimálne tri roky, EHSV odporúča, aby bola pre ohňostroj a ostatné pyrotechnické zariadenia stanovená rovnaká lehota, t. j. 5 rokov.

1.2.6 V prípade pyrotechnických výrobkov pre automobilový priemysel stanovuje článok 12 ods. 1, že výrobcovia musia zabezpečiť, aby tieto boli „riadne označované v úradnom jazyku (jazykoch) krajiny, v ktorej sa výrobok predáva spotrebiteľovi“. Výbor sa domnieva, že odkaz na spotrebiteľa je zavádzajúci, keďže väčšina pyrotechnických výrobkov je zabudovaná do auta v procese jeho výroby. Informácie o originálnom vybavení môžu byť preto naďalej poskytované v súčasnom jazyku, a to v angličtine. Výrobcovia tohto vybavenia sa však obávajú toho, že budú mať povinnosť tlačiť návody vo všetkých úradných jazykoch 25 krajín, pretože nemajú vplyv na to, v ktorom štáte bude uvedené zariadenie používané. Výbor sa domnieva, že karty bezpečnostných údajov, ktoré vyhotovujú výrobcovia budú postačovať, keďže informácie, ktoré obsahujú sú z väčšej časti vo forme diagramov a štatistických údajov.

1.2.2 Výbor zdôrazňuje, že ustanovenia pre testovanie ohňostrojov a splnenie noriem CEN ukladajú povinnosti dovozcom a predajcom. Odporúča preto, aby bolo v smernici jasne stanovené, že dovozcovia musia pri objednávaní u výrobcov na celom svete špecifikovať požiadavky, ktoré musia byť splnené na označenie CE. Zodpovednosť za testovanie a označenie CE by mal niesť výrobca, pričom dovozca by mal mať sekundárnu zodpovednosť za zabezpečenie toho, že výrobky nesúce označenie CE skutočne zodpovedajú požiadavkám noriem CEN, aby sa zabránilo tomu, že sa na trh dostanú falšované výrobky.

— Požiadavka označovania „v úradnom jazyku (jazykoch) krajiny, v ktorej sa výrobok predáva spotrebiteľovi“ je v priamom rozpore so základným princípom jednotného trhu, keďže označovanie jazykmi by bolo prekážkou obchodovania. Výbor sa taktiež domnieva, že je malá pravdepodobnosť, aby náhradné airbagy a pod. boli predávané zákazníkovi, pravdepodobnejšie je, že ich budú inštalovať technici v servisoch.

1.2.3 Výbor sa domnieva, že by aj colné a iné orgány jednotlivých členských štátov mali byť zapojené do monitorovania toho, či výrobky nesúce označenie CE skutočne zodpovedajú príslušným normám.

1.2.7 Článok 8 ods. 4 návrhu smernice ukladá členským štátom povinnosť informovať Komisiu, pokiaľ sa domnievajú, že výrobky nespĺňajú dostatočne základné bezpečnostné požiadavky uvádzané v článku 4 ods. 1, ktorý bude právnym základom. Do tej doby však výbor odporúča, aby bol systém RAPEX využívaný na oznamovanie údajov o nehodách a nebezpečenstvách Komisii, aby sa tak tieto informácie ďalej poskytovali aj iným členským štátom.

1.2.4 Údaje o nehodách, ktoré poskytli členské štáty Európskej komisii nie sú úplné, čo si Komisia aj uvedomuje. Výbor

1.2.8 Výbor sa dozvedel, že v niektorých členských štátoch je do výroby ohňostrojov na zvláštne miestne príležitosti zapojený aj určitý počet mikropodnikov. Členské štáty musia zabezpečiť, aby tieto podniky rovnako rešpektovali bezpečnostné ustanovenia tejto smernice.

1.2.9 Automobilové pyrotechnické zariadenia by mali byť skôr zahrnuté do nariadenia OSN/EHK v rámci dohovoru z roku 1958 (WP 29 Ženeva) než do normy.

1.2.10 Výbor sa domnieva, že pre automobilové pyrotechnické zariadenia by mala byť Komisia pripravená akceptovať určitý druh homologizácie.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 „Ohňostroje“ sa bežne používajú na zábavu alebo na oslávenie osobitných udalostí, napríklad náboženského sviatku. Tvoria súčasť kultúrnej histórie mnohých členských krajín EÚ. Smernica sa nimi zaoberá oddelene od „pyrotechnických výrobkov“, ktoré na účely tejto smernice zahŕňajú výbušné zariadenia používané na spustenie airbagov a systémov ochrany cestujúcich v motorových vozidlách.

2.2 Kategórie

Článok 3 navrhovanej smernice stanovuje 4 kategórie ohňostrojov:

a) Ohňostroje

- *trieda 1*: ohňostroje, ktoré predstavujú veľmi nízke nebezpečenstvo a ktoré sú určené na použitie v obmedzených priestoroch, vrátane ohňostrojov, ktoré sú určené na domáce používanie vo vnútri budov,
- *trieda 2*: ohňostroje, ktoré predstavujú nízke nebezpečenstvo a ktoré sú určené na používanie vonku v obmedzených priestoroch,
- *trieda 3*: ohňostroje, ktoré predstavujú stredné nebezpečenstvo a ktoré sú určené na používanie vonku na veľkých otvorených priestoroch,
- *trieda 4*: ohňostroje, ktoré predstavujú vysoké nebezpečenstvo a ktoré môžu používať iba osoby s odbornými znalosťami všeobecne známe ako „ohňostroje pre profesionálne použitie“.

b) Iné pyrotechnické výrobky

- *trieda 1*: iné pyrotechnické výrobky ako ohňostroje, ktoré predstavujú nízke nebezpečenstvo,
- *trieda 2*: iné pyrotechnické výrobky ako ohňostroje, ktoré sú určené na manipuláciu alebo používanie iba osobami, ktoré majú odborné znalosti.

2.3 Vekové obmedzenia

2.3.1 Článok 7 navrhovanej smernice zakazuje predaj:

- ohňostrojov triedy 1 osobám mladším ako 12 rokov,
- triedy 2 osobám mladším ako 16 rokov,
- triedy 3 osobám mladším ako 18 rokov.

Ostatné pyrotechnické výrobky sa nepredávajú ani inak nesprístupňujú osobám mladším ako 18 rokov, okrem prípadov, keď sú tieto osoby príslušne vyškolené.

2.4 Pravidlá umiestňovania pyrotechnických výrobkov na trh sa v jednotlivých 25 členských štátoch do veľkej miery líšia, rovnako ako aj štatistiky o nehodách a ich zloženie. V súčasnosti sa údaje o nehodách týkajú iba ohňostrojov a nie iných pyrotechnických výrobkov používaných napríklad v automobilovom priemysle, na javiskové efekty alebo signálnych svetlíc.

2.5 Trh s výrobkami pre automobilový priemysel je dôležitejším z týchto dvoch odvetví so sumou 5,5 miliardy EUR ročne (systémy airbagov 3,5 miliardy EUR a napínače bezpečnostných pásov 2 miliardy EUR). (Vývozná hodnota v roku 2004 dosiahla 223 438 297 EUR a dovozná hodnoty 16 090 411 EUR.)

2.6 Veľká väčšina ohňostrojov na trhu v EÚ je dovezená z Číny, takže hlavná zamestnanosť v tejto oblasti je v EÚ sústredená v malých a stredných podnikoch (MSP). Spotrebiteľský trh sa odhaduje na 700 miliónov EUR ročne, a „profesionálny“ trh na približne takú istú sumu. Komisia v hodnotení vplyvu odhaduje zamestnanosť na približne 3 000 pracovných miest, najmä v oblasti nákupu, skladovania, distribúcie a ohňostroje. Malta je v tomto ohľade výnimkou, keďže sa tam uskutočňuje veľký počet náboženských osláv, ktorých súčasťou sú ukážky ručne vyrobených ohňostrojov, ktoré nie sú predávané zákazníkovi.

2.7 Rozsah nehôd sa líši aj v závislosti od presnosti štatistík jednotlivých členských štátov a pohybuje sa v rozmedzí od 1,36 na milión obyvateľov v Estónsku do 60,1 na milión obyvateľov v Spojenom kráľovstve. Extrapoláciou týchto štatistík dospela Komisia k celkovému počtu nehôd spôsobených ohňostrojmi v rozsahu od 7 000 do 45 000 v EÚ so 455 miliónmi obyvateľov.

2.8 Na rozdiel od všeobecnej štatistiky dopravných nehôd neexistuje osobitná štatistika pre nehody spôsobené pyrotechnickými výrobkami určenými pre automobilový priemysel.

2.9 Označenie CE

2.9.1 V súčasnosti neexistuje žiadna požiadavka na označovanie ohňostrojov značkou CE, hoci norma CEN bola uverejnený v máji 2003. Články 9 a 10 navrhujú, aby ohňostroje nemohli byť umiestňované na trh, pokiaľ nie sú v súlade s postupmi stanovenými v týchto článkoch.

2.9.2 Členské štáty majú povinnosť informovať Komisiu o tom, kto bol na ich území poverený vykonávaním týchto postupov.

2.9.3 Žiadnemu ohňostroju nebude udelené povolenie, pokiaľ výrobca nesplní požiadavky vyplývajúce z hodnotiaceho postupu.

2.10 Pyrotechnické výrobky určené pre automobilový priemysel

2.10.1 Neexistuje jednotný schvaľovací postup pre umiestňovanie hustiliek, modulov a iných bezpečnostných zariadení určených pre automobilový priemysel na trh.

2.11 Hodnotenie vplyvu

2.11.1 Komisia odhaduje, že táto harmonizácia povedie k značnej úspore finančných prostriedkov v oboch prípadoch: pri ohňostrojoch, aj pri pyrotechnických výrobkoch určených pre automobilový priemysel. V súčasnosti sa odhaduje, že sa v EÚ používa asi 50 000 rôznych typov schválených ohňostrojov, pričom náklady na schválenie jedného ohňostroja sa pohybujú v rozpätí 500 až 3 000 EUR za ohňostroj a krajinu. Počíta s tým, že náklady v novom systéme, kde by jeden postup pokrýval všetkých 25 štátov budú nižšie.

2.11.2 Pre výrobky určené pre automobilový priemysel sa náklady na schválenie jedného airbagu pohybujú až do výšky 25 000 EUR v jednej krajine (Nemecko) a Komisia dúfa, že konkurenciou medzi schvaľovacími orgánmi sa tieto ceny znížia.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Výbor víta ciele smernice, ktorými sú voľný pohyb pyrotechnických výrobkov, vysoká úroveň ochrany spotrebiteľov a základné požiadavky na bezpečnosť, napriek tomu má určité výhrady, najmä pokiaľ ide o ohňostroje.

3.2 Kto bude niest, s ohľadom na skutočnosť, že väčšina ohňostrojov sa vyrába v Číne a že väčšina tamjších výrobcov nemá zdroje na dodržiavanie noriem EÚ, zodpovednosť za testovanie: dovozca, zástupca výrobcu alebo maloobchodný predajca?

3.3 Akú istotu budeme mať, že označenie CE na dovezenom ohňostroji je pravé a že zariadenie, na ktorom toto označenie je, nie je falšované?

3.4 Akú úroveň spolupráce je možné dosiahnuť medzi organizáciami na ochranu spotrebiteľov v EÚ a orgánmi v krajine pôvodu výrobku?

3.5 EHSV je skeptický, pokiaľ ide o štatistiky uvedené v hodnotení vplyvu vypracovanom Komisiou. Najmä ho zaráža

obrovské rozpätie počtu nehôd, ktoré sa pohybuje od 7 000 do 45 000. Súhlasí s názorom Komisie, že „...akýkoľvek pokus o odhad celkového počtu nehôd v EÚ sa musí robiť veľmi opatrne“.

3.6 Rovnaké výhrady má výbor aj k hodnoteniu hospodárskeho vplyvu a príliš optimistickému spoliehaniu sa na to, že v prípade pyrotechnických výrobkov určených pre automobilový priemysel prinesie rastúca konkurencia medzi testovacími orgánmi aj zníženie cien schvaľovania.

3.7 EHSV konštatuje, že hodnotenie sociálneho vplyvu je pozitívne, keďže sa zameriava na zníženie počtu nehôd spôsobených ohňostrojmi a neutrálne v oblasti zamestnanosti ako v sektore zábavnej pyrotechniky (ohňostrojov), tak aj v sektore automobilového priemyslu.

3.8 Hodnotenie vplyvu na životné prostredie upozorňuje na vplyv smernice Rady 96/82/ES (Seveso II) z 9. decembra 1996 a jej doplnenie smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2003/105/ES zo 16. decembra 2003 týkajúcou sa zariadení, v ktorých sa nachádza pyrotechnika.

3.9 Aj napriek výhradám EHSV víta toto hodnotenie vplyvu.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Sektor automobilového priemyslu je hospodársky oveľa dôležitejší než sektor zábavnej pyrotechniky (ohňostrojov). Je veľkým vývozcom a zamestnáva množstvo osôb. EHSV víta akékoľvek kroky, ktoré pomôžu výrobcom EÚ zotrvať v sektore, v ktorom sa zámorská konkurencia stáva čoraz intenzívnejšou.

4.2 Výbor dúfa, že zavedenie jednotných noriem umiestňovania bezpečných ohňostrojov na trh by mohlo viesť k oživeniu výroby v EÚ vzhľadom k poskytovanému vyváženému trhu v hodnote 1,4 miliardy EUR (spotrebný predaj 700 miliónov EUR, predaj na profesionálne účely rovnako 700 miliónov EUR), ktorý je v súčasnosti nedostupný, keďže existuje príliš veľa vnútroštátnych noriem, ktoré si často odporujú.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorá sa vzťahuje na obmedzenia uvádzania na trh a používania perfluóroktán-sulfonátov (zmena a doplnenie smernice Rady 76/769/EHS)“

KOM(2005) 618, konečné znenie – 2005/0244 (COD)

(2006/C 195/03)

Rada sa 17. januára 2006 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 25. apríla 2006. Spravodajcom bol pán Sears.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája) 126 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Tento návrh vyplýva z oznámenia popredného výrobcu perfluóroktánsulfonátov (PFOS), že prestane vyrábať a uvádzať na trh spotrebiteľské produkty založené na týchto látkach. Toto rozhodnutie bolo založené na stanovení možných rizík pre ľudské zdravie a životné prostredie, ktoré určil výrobca. Odvtedy sa hodnotilo množstvo týchto rizík a potvrdila sa správnosť rozhodnutia, pokiaľ ide o diskutované konečné využitie. Hlavné riziká boli eliminované a podniknuté kroky by mali zabezpečiť, aby sa tento problém neopakoval. Medzitým musia byť chránené potreby ostatných používateľov, až kým nebudú dostupné alternatívne látky alebo procesy a/alebo kým nebude vypracované hodnotenie celkového dopadu.

1.2 EHSV podporuje tento návrh s príslušným odkazom na obmedzenie uvádzania na trh a používania látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, výnimky pre špecifikované zbytkové konečné použitie a potrebu ďalšieho výskumu.

1.3 EHSV berie na vedomie, že konečné použitie, pre ktoré sa musia uplatniť výnimky, sa podstatne odlišujú, pokiaľ ide o použité množstvá, pravdepodobnosť a rozsah vystavenia ľudí a životného prostredia a čas potrebný na identifikáciu, vyvinutie a získanie schválenia pre vhodné a bezpečnejšie látky alebo procesy. EHSV preto verí, že tieto výnimky by mali byť predmetom prieskumu Komisie v závislosti od prípadu so zreteľom na odporúčania Vedeckého výboru pre zdravotné riziká a riziká životného prostredia (SCHER). Indikácie faktorov ovplyvňujúcich tieto prieskumy sú uvedené v konkrétnych poznámkach. Načasovanie akéhokoľvek rizika alebo hodnotenia dopadu by malo byť dôsledné so zvyšujúcou sa požiadavkou pre hodnotenie rizika chemikálií so zreteľom na REACH. Je dôležité, aby Komisia udržala dostatočné vnútorné zdroje, čo umožní splniť tieto povinnosti včas a informovane.

1.4 EHSV berie na vedomie, že vyššie uvedené kroky ako reakcia na neočakávanú zmenu vonkajších okolností, sú v rozpore s normálnym procesom kontroly rizika, kde opatrenia definujú po stanovení rizík kompetentné úrady člen-

ských štátov, pokiaľ ide o už identifikované prioritné látky. Avšak tento prístup pravdepodobne má byť so zreteľom na REACH častejší, čo je v skutočnosti jeho cieľom. Primeraný, prijateľný a účinný výsledok, pokiaľ ide o PFOS, by mal predstavovať model pre budúcu aplikáciu REACH.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 Komisia svoj návrh zakladá na hodnotení rizík, ktoré vykonalo OECD v novembri 2002 a na hodnotiacej správe rizík Spojeného kráľovstva, ktorá bola schválená v júli 2005. Tieto a ďalšie štúdie, najmä v Spojených štátoch, boli pripravené ako dôsledok oznámenia 3M zo 16. mája 2000 o dobrovoľnom stiahnutí látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, vzhľadom na ich hlavné použitie pri príprave ochrannej vrstvy proti tuku, oleju a vode pre textilie, koberce, papier a všeobecne pre nátery.

2.2 Výbor akceptuje stanovisko SCHER z 18. marca 2005, že napriek obmedzeniam dostupnej metodológie pre testovanie týchto látok, dosiaľ dostupné údaje naznačujú, že PFOS sú veľmi odolné, veľmi bioakumulatívne a potenciálne toxické, čo oprávňuje opatrenia na zníženie rizika, ktoré zabránia ich opakovanému používaniu v širokom rozsahu.

2.3 Komisia a SCHER sa tiež zhodujú v tom, že existuje špecifické použitie menšieho objemu, kde efektívne náhradné produkty alebo procesy ešte nie sú dostupné. Za predpokladu, že pokračujúce používanie produktov, ktoré sa vzťahujú k PFOS, by pri tomto zbytkovom uplatnení nepredstavovalo ďalšie riziká pre ľudské zdravie a životné prostredie, mali by sa pre ne pripustiť výnimky z celkového obmedzenia pri uvádzaní na trh a používanie. V tomto návrhu sú uvedené a prediskutované konečné použitia, pre ktoré sa musia uplatniť výnimky.

2.4 Ďalšia práca musí prebehnúť v rámci výskumného rámčového programu (PERFORCE), ktorý sa zaoberá vystavením, zdrojmi, dráhami a fyzikálno-chemickými parametrami týchto látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS.

2.5 Cieľom tohto návrhu je zaručiť vysokú úroveň ochrany zdravia a životného prostredia. Vnútrotrh s týmito výrobkami bude chránený. Náklady príslušných sektorov budú podľa predpokladov minimálne. Uskutočnili sa rozsiahle konzultácie.

3. Všeobecné poznámky

3.1 Fluórované chemické látky boli vyvinuté koncom 40. rokov 20. storočia a používali sa v narastajúcich množstvách na výrobu inertných kvapalín s nízkym povrchovým napätím (veľmi ľahko širitelné) alebo pevných povrchov so špecifickými (zvyčajne neprilnavými) vlastnosťami. Podskupinu týchto produktov, ktoré sa vzťahujú k PFOS, vyvinuli také spoločnosti ako 3M, na prípravu ochrannej vrstvy proti tuku, oleju a vode pre priemyselné a spotrebiteľské uplatnenie. Do roku 2000 bolo na celom svete ročne vyrobených a uvedených na trh približne 4 500 ton takých produktov ako je kondicionér 3M Scotchgard™ pre koberce a textilie. Po stiahnutí látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, boli tieto produkty preformulované na základe iných fluórovaných chemikálií s podobnými vlastnosťami povrchovo aktívnych látok, avšak s menším vplyvom na zdravie a životné prostredie.

3.2 Ako už z názvu („PFOS“) vyplýva, sú to produkty, v ktorých sú všetky („per“) atómy vodíka na osemčlennom („oktán“) uhlíkovom reťazci nahradené atómami fluóru („fluór“) a jednou skupinou SO₃- („sulfonát“), čím sa vytvorí stabilná negatívne nabitá látka („anión“), ktorá môže vytvoriť vo vode rozpustnú, kryštalickú soľ s kovmi, napríklad s lítiom, sodíkom alebo s draslíkom alebo s inými pozitívne nabitými skupinami („katióny“), napríklad s NH₄⁺ („amónium“). „PFOS“ nie je jedna „látka“, ale vzťahuje sa na jednotlivé zložky („prvky“ alebo „poddiely“) „látok“, podľa zákonov EÚ na „látky“ a „prípavky“. Látky, ktoré sa vzťahujú k PFOS, sa vyrábajú špecifickým chemickým procesom, ktorý sa nazýva „elektrochemická fluo- rácia“.

3.3 Kombinácia „organických“ (na báze uhlíka, rozpustné v oleji) a „anorganických“ (soli kovu, rozpustné vo vode) vlastností vytvára z látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, mimoriadne účinné povrchovo aktívne činidlá („povrchovo aktívne látky“) v rozsahu rôznych špeciálnych uplatnení. Tieto látky sú odolné voči oxidácii (sú inertné a nehoria) alebo voči iným vplyvom prostredia (sú stabilné, a preto odolné). Vzhľadom na svoju rozpustnosť v oleji a tiež vo vode sú pravdepodobne bioakumulatívne. Môžu, ale nemusia byť toxické pre rôzne druhy za rôznych podmienok vystavenia. Ich nezvyčajné fyzikálne a chemické vlastnosti znamenajú (podľa SCHER), že laboratórne metódy testovania sa môžu ukázať ako nespoľahlivé pri stanovení ich účinkov na životné prostredie ako celku.

3.4 Úplne fluórované polyméry s krátkym reťazcom s podobnými vlastnosťami ako majú látky, ktoré sa vzťahujú k PFOS, sa ako povrchovo aktívne látky, ale s menším alebo zanedbateľným vplyvom na ľudské zdravie a životné prostredie, môžu vyrábať prostredníctvom procesu, ktorý je známy ako „telomerizácia“. Tieto produkty („teloméry“) nie sú predmetom tohto návrhu.

3.5 Podľa odhadu OECD z roku 2004, ktorý neskôr citoval SCHER, celková ročná spotreba látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, bola v roku 2000 v EÚ približne 500 ton, z čoho 98 % sa použilo na ošetrovanie textílií, papiera alebo povrchových náterov. Ročné emisie boli podľa odhadu približne 174 ton. Do roku 2004 celosvetová spotreba výrazne poklesla. Odhad ročných emisií v EÚ je v najhoršom prípade 10 ton, pričom sa predpokladá, že 9 ton pochádza z odpadovej vody vzniknutej pri pokovovaní. Podľa novších nemeckých údajov väčšina takejto vody sa dá vyčistiť.

3.6 SCHER tiež berie na vedomie, že analytické techniky na detekciu a spoľahlivé stanovenie koncentrácií PFOS vo vzorkách zo životného prostredia sa zdokonalili len v posledných rokoch. Preto je ťažké sledovať zmeny, ktoré spôsobilo vyššie uvedené zníženie. SCHER by však mohol prísť k záveru, že emisie z nepretržitého používania, pre ktoré sú navrhnuté výnimky, budú mať vplyv na koncentrácie PFOS len na miestnej úrovni, pričom výrazne neovplyvnia celkovú koncentráciu v životnom prostredí. SCHER prišiel k špecifickejšiemu záveru, že celkové riziká pre životné prostredie a širokú verejnosť sú zanedbateľné vzhľadom na ich nepretržité používanie vo fotografickom, polovodičovom a leteckom priemysle. Používanie v procese pokovovania bolo však dôvodom na znepokojenie a malo by byť obmedzené.

3.7 Riziká spojené s výkonom povolenia sa musia v každom zo sektorov zhodnotiť zvlášť. Avšak v prípade fotografického, polovodičového a leteckého priemyslu je vzhľadom na charakter takýchto druhov priemyslu a vzhľadom na vysokú úroveň ochrany ťažké zistiť do akej miery by používanie látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, predstavovalo ďalšie riziká spojené s výkonom povolenia na pracovisku. Používanie v procese pochromovania je však opäť dôvodom na znepokojenie. V prípade hasiacich pien musia byť riziká navrhnutých náhradných látok pre zdravie a pre životné prostredie zhodnotené pred prijatím akéhokoľvek rozhodnutia. Musia byť tiež schválené primerané spôsoby likvidácie existujúcich zásob a odstránenia použitej peny v prípade rozsiahlych požiarov.

3.8 EHSV potvrdzuje vyššie uvedené skutočnosti a verí, že Komisia do svojich pracovných plánov zahrnie potrebné kroky.

4. Konkrétne poznámky

4.1 EHSV podporuje dve obmedzenia, týkajúce sa látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, definované v tomto návrhu, t. j. (1) nemôžu byť uvedené na trh ani sa nemôžu používať ako látka ani zložka prípravkov v koncentrácii rovnajúcej sa alebo vyššej ako 0,1 hmotnostných percent, a (2) nemôžu byť uvedené na trh v produktoch ani v ich súčiastiach v koncentrácii rovnajúcej sa alebo vyššej ako 0,1 hmotnostných percent.

4.2 EHSV tiež podporuje výnimku v odseku (3), že vyššie uvedené odseky (1) a (2) sa nemajú vzťahovať na šesť špecifických prípadov uvedených v tomto návrhu a prediskutovaných v nasledujúcich odsekoch.

4.2.1 Fotolitografia: je to proces, prostredníctvom ktorého sa vytvára štruktúra počítačových čipov. Zdokonalenie výroby polovodičov vyžaduje špecializované procesné kvapaliny, ktoré umožňujú vytvorenie štruktúry s veľmi vysokou spoľahlivosťou, hustotou a rovnomernosťou. Látky, ktoré sa vzťahujú k PFOS, majú unikátne elektrochemické vlastnosti a vlastnosti povrchovo aktívnych látok, ktoré sa v priemysle polovodičov považujú za rozhodujúci prvok úspešnosti procesu. Kvapaliny použité v tomto procese, ktoré neostávajú vo finálnych produktoch, sú predmetom prísnej špecifikácie a testovania v prípade každej technológie, v každej továrni každého výrobcu. Keď sa používajú v „čistom“ výrobnom prostredí, kde musí byť eliminovaná akákoľvek kontaminácia, neexistuje žiadna možnosť vystavenia na pracovisku. Podľa hmotnostnej bilancie tohto priemyslu z roku 2002, celkové emisie tvorili menej ako 45 kg ročne. Doba potrebná na vyvinutie produktu je až 10 rokov. Napriek rozsiahlemu celosvetovému výskumu a vývoju, pre takéto zvyšné použitia nenašli žiadne náhrady. Novou metódou výroby čipov by mohli byť najpravdepodobnejšie odstránené látky, ktoré sa vzťahujú k PFOS, avšak takáto metóda ešte nebola nájdená. Keďže neexistuje takáto výnimka, v EÚ sa nemôže uskutočniť výroba, hoci inde by mohla pokračovať bez problémov. Vzhľadom na vyššie uvedené a vzhľadom na to, že neexistuje žiadny nový dôvod na znepokojenie, EHSV odporúča, aby sa na zrušenie tejto výnimky nevzťahovalo žiadne časové obmedzenie.

4.2.2 Fotografické nátery: Látky, ktoré sa vzťahujú k PFOS, sa kupujú v koncentrovaných roztokoch a potom sa značne zriedia, aby získali vlastnosti nevyhnutné pre zdravie a bezpečnosť na pracovisku a pre celkovú kontrolu účinnosti produktu pri špeciálnych aplikáciách fotografického zobrazovania. Tieto želané vlastnosti zahŕňajú kontrolu elektrostatického náboja, kontrolu trenia a prílnavosti, odpudzovanie nečistôt a ďalšie vlastnosti povrchovo aktívnych látok, potrebné pre vysokokvalitné zobrazenie. Techniky výroby vyžadujú pre zobrazenie aplikáciu 18 vrstiev na rýchlo sa pohybujúci filmový podklad, čím sa vytvorí rovnomerá vrstva, ktorá je zvyčajne tenšia ako 0,11 mm. Použité kvapaliny nesmú byť fotoaktívne, ale musia umožniť roztierateľnosť a dobrú prílnavosť ďalších vrstiev. Antistatické vlastnosti sú dôležité pre minimalizáciu rizika požiaru alebo explózie a následné zranenie zamestnancov alebo pracovného vybavenia. Pokiaľ ide o mnoho uplatnení, týkajúcich sa spotrebiteľov, zdravia a priemyslu, použitie látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, sa v posledných rokoch znížilo najmenej o 60 % náhradou pri menej kritickom uplatnení a celkovým poklesom používania filmov oproti digitálnej fotografii. Emisie do životného prostredia pri zvyšných použitiach tvoria ročne menej ako 8 kg. Je pravdepodobné, že stále častejšie využívanie digitálnej fotografie povedie k následnému poklesu množstiev potrebných pre výrobu filmov, hoci sa očakáva, že požiadavky na fotografický papier, napríklad na tlač digitálnych fotografií, budú pokračovať. Napriek rozsiahlemu výskumu neboli určené žiadne náhrady za tieto zvyšné, menej časté používania látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS. Nové procesy, ktoré ešte neboli vynájdené, si budú vyžadovať najmenej 10 rokov na vývoj, zavedenie, testovanie a schválenie. Keďže neexistuje takáto výnimka, v EÚ sa nemôže uskutočniť výroba, hoci inde by mohla pokračovať bez problémov. Vzhľadom na vyššie uvedené a vzhľadom na to, že neexistuje žiadny nový dôvod na znepokojenie, EHSV odporúča, aby sa

na zrušenie tejto výnimky nevzťahovalo žiadne časové obmedzenie.

4.2.3 Leskotvorné prísady pri pochrómovaní: Látky, ktoré sa vzťahujú k PFOS v zriedenom roztoku chránia zdravie a bezpečnosť pracovníkov, ktorí sa zaoberajú dekoratívnym a ochranným pochrómovaním kovových alebo plastových podkladov pre automobilový a iný spotrebný priemysel. Účinkujú tiež ako čididlá, ktoré znižujú povrchové napätie a zvyšujú vlhkosť, najmä pri leptaní plastov. Pracovné prostredie pri pochrómovaní sa považuje za drsné a potenciálne nebezpečné, najmä pri procesoch na báze Cr(VI), ktorý je známym karcinogénom. Zabránenie vzniku zákalov a zvýšené vystavenie človeka je preto podstatné. Túto situáciu môže zlepšiť využitie procesov na báze Cr(III), ktoré však nie sú úplne dostupné. Za týchto okolností sa zatiaľ preukázali ako stabilné len povrchovo aktívne látky na báze PFOS. Ročná spotreba v Európe v roku 2000 bola podľa SCHER okolo 10 ton. Odhady celkových ročných emisií do životného prostredia sa značne odlišujú, a to v závislosti od použitých postupov a od miery, do akej sú tieto postupy kontrolované vzhľadom na emisie, recykláciu a spaľovanie odpadov. Z odhadu nemeckého priemyslu, založeného na miestnych overených postupoch vyplýva, že celkové emisie by v prípade extrapolácie pre Európu mohli tvoriť len 500 kg ročne. Pri použití horšej technológie a kontroly by tieto emisie mohli byť vyššie. Vzhľadom na to, že pochrómovanie je najčastejším zostávajúcim použitím látok, ktoré sa vzťahujú k PFOS, že technológia sa vyvíja a že do istej miery sú už dostupné alternatívy, zdá sa, že by bolo vhodné určiť časové obmedzenie pre túto navrhnutú výnimku a že by sa mali čo najskôr podľa návrhu SCHER uskutočniť analýzy vystavenia pracovníkov a malo by sa zhodnotiť dlhodobšie riziko pre životné prostredie. Malo by sa to uskutočniť v spolupráci s priemyslom, čím sa zabezpečí, aby pokračovala výroba v EÚ. Neexistuje žiadny podnet pre vyradenie jedného z hlavných štádií výroby automobilov pri zrejmom riziku, že by eventuálne nasledovala zvyšná výroba. Ani predčasné odstránenie leskotvorných prísad, ktoré sa vzťahujú k PFOS, by nevedlo k zvýšeným rizikám pre zdravie pracovníkov. EHSV odporúča, aby sa táto výnimka vzťahovala len na obdobie piatich rokov, predtým ako Komisia a SCHER vykonajú prieskum.

4.2.4 Hydraulické kvapaliny pre lelectvo: sú to kvapaliny, ktoré sa používajú na pohon riadiacich plôch a ďalších súčastí komerčných, vojenských a civilných lietadiel. Používajú sa na dennej báze a neustále musia takto fungovať podľa najvyšších možných prevádzkových noriem, aby sa udržala bezpečnosť lietadla i pasažierov za najextrémnejších teplotných a tlakových podmienok. Tento obchod je globálny, pričom produkty, jednotlivé zložky a systémy podliehajú rozsiahlemu testovaniu a certifikácii výrobcov lietadiel a príslušných štátnych a medzinárodných orgánov. Priemerný cyklus schvaľovania novej formulácie zvyčajne trvá až 20 rokov. Látky, ktoré sa vzťahujú k PFOS, sa používajú v malých množstvách (okolo 0,1 hmotnostných pričom), pričom zabezpečujú odolnosť voči erózii mechanických častí, ventilov, rúrok a otvorov. Napriek rozsiahlemu testovaniu sa dosiaľ nenašli žiadne náhrady ani indikácie možných náhrad. Používajú sa v uzavretých systémoch za prísne kontrolovaných podmienok. SCHER odhadol celkové emisie do pôdy a vody do 15 kg ročne. Vzhľadom na

vyššie uvedené a vzhľadom na to, že chýba akýkoľvek nový dôvod na znepokojenie, EHSV odporúča, aby pre zrušenie tejto výnimky nebolo stanovené žiadne časové obmedzenie.

4.2.5 Hasiace peny: fluórované povrchovo aktívne látky sa používajú v špeciálnych hasiacich penách mnoho rokov. Látky, ktoré sa vzťahujú k PFOS, boli do veľkej miery nahradené v nových penách, ktoré boli vyrobené ako náhrada zásob použitých na hasenie požiarov alebo ako zásoby pre novú výstavbu, letiská, ropné rafinérie a chemické továrne, námorné plavidlá a sklady pohonných hmôt. Avšak vplyv týchto alternatívnych produktov na zdravie a životné prostredie ešte nebol úplne zhodnotený. Všetky peny sa musia predávať s 15-20-ročnou zárukou, pretože v ideálnom prípade sa nikdy nepoužijú. Preto stále existujú rozsiahle zásoby pien s obsahom PFOS, pričom likvidácia týchto zásob sa v súčasnosti stáva kľúčovou otázkou. Povrchovo aktívne látky musia umožniť, aby sa peny na báze vody rýchlo šírili po povrchu horiacich uhlíkov a nie aby pod ne presakovali, čím sa preruší prívod kyslíka a zabráni sa opätovnému horeniu. Povrchovo aktívne látky a peny musia byť stabilné v intenzívnych podmienkach používania a musia byť odolné voči oxidácii. Normy účinnosti pre peny pri rôznych variantoch požiaru určujú štátne a medzinárodné orgány. Zásoby 3-percentných až 6-percentných koncentrátov sa uchovávajú v centrálnych skladoch a v prípade výskytu požiaru sú distribuované a riedené na mieste. Možno budú potrebné veľké objemy, pričom problémy s likvidáciou odpadovej použitej peny po požiari môžu byť značné. Použitá pena je nevyhnutne kontaminovaná produktmi, ktoré vznikli pri požiari, vedľajšími produktmi nekontrolovaného spaľovania uhlíka pri nízkej teplote (polyaromatické uhľovodíky (PAH) a dioxíny) a jednotlivými zložkami pien. Napríklad po nedávnom požiari v sklade v Buncefelde, v Spojenom kráľovstve, zostalo 20 miliónov litrov kontaminovaného odpadu. Jediným istým prístupom je spaľovanie pri vysokej teplote, avšak je neefektívne a nákladné v prípade, že väčšinu látky tvorí voda. Ročné emisie do životného prostredia je preto ťažké určiť, pričom to závisí od množstva, rozsahu

a okolností každého požiaru a zvlášť od rozsahu odstrániteľnosti použitej peny. SCHER uviedol ročné emisie v EÚ, ktoré boli pod 600 kg, pričom poznamenal, že tento údaj by mohol presahovať skutočné emisie. EHSV súhlasí so SCHER, že existujúce zásoby penových koncentrátov na báze PFOS by nemali byť spálené, kým nebudú úplne vyhodnotené alternatívy. EHSV preto odporúča, aby bol čo najskôr zhodnotený nevyhnutný dosah a riziká a aby zvýšené peny na báze PFOS boli použité len v prípadoch opodstatnenej účinnosti a odstrániteľnosti použitej peny. Komisia by mala spolupracovať s priemyslom a so štátnymi kompetentnými orgánmi, čím sa zabezpečia primerané spôsoby likvidácie veľkých objemov vzniknutého odpadu. EHSV vzhľadom na mnohé nejasnosti verí, že nie je žiadny dôvod stanoviť časové obmedzenie pre zrušenie tejto výnimky, avšak je veľa dôvodov čo najskôr riešiť nevyriešené otázky.

4.2.6 Ďalšie riadené uzavreté systémy: v tomto prípade existuje alebo by mala existovať štandardná výnimka pre väčšinu látok, ktoré sú predmetom uvedenia na trh a obmedzení používania v rámci EÚ. Za predpokladu, že suroviny budú bezpečne dodané do systému a produkty a odpadové produkty budú bezpečne odstránené, potom systémy s veľmi nízkou emisiou umožnia pokračovanie výroby základných medzičlánkov s minimálnym rizikom pre ľudské zdravie alebo pre životné prostredie. Kontroly pracovných podmienok na pracoviskách sa majú vykonávať popri bežnej kontrole zdravia a bezpečnosti. Keďže neexistuje žiadny nový dôvod na znepokojenie, EHSV odporúča, aby pre zrušenie tejto výnimky nebolo stanovené žiadne časové obmedzenie.

4.3 Komisia bude naďalej zohrávať kľúčovú úlohu pri zabezpečení uspokojivého výsledku v každom z vyššie uvedených sektorov. Bude potrebný ďalší výskumný program v príslušných sektoroch aj mimo nich, aby mohli byť vyvinuté alternatívne produkty a procesy. Smernice, ovplyvňujúce tieto sektory, by mali byť v prípade potreby upravené, aby odrážali zmeny v aktuálnej alebo navrhovanej globálnej praxi.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice Rady 90/385/EHS a 93/42/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/8/ES, pokiaľ ide o revíziu smerníc o zdravotníckych pomôckach“

KOM(2005) 681, konečné znenie – 2005/0263 (COD)

(2006/C 195/04)

Rada sa na svojom zasadnutí, ktoré sa konalo 2. februára 2006, rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala stanovisko 25. apríla 2006. Spravodajcom bol pán BRAGHIN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal 17. mája 2006 na svojom 427 plenárnom zasadnutí 128 hlasmi za, pričom 1 člen hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie obsahu stanoviska

1.1 EHSV víta návrh Komisie, ktorý členské štáty a príslušní aktéri dlho očakávali. Stanovené ciele sú realistické a návrhy úplne primerané. Napriek tomu však nepredkladá EHSV nijaké konkrétne návrhy, ktoré sú prospešné na dosiahnutie cieľov právnej istoty, jasnosti, zjednodušenia a ochrany zdravia.

1.2 Podľa názoru EHSV by malo byť presnejšie určené, ktorý úrad je kompetentný a zodpovedný za vyčerpávajúce posúdenie zlúčenín z produktov a liekov z ľudskej krvi a produktov tkanivového inžinierstva. Súčasne sa vyslovuje za určenie lehoty na vykonanie posúdenia príslušnými úradmi ako aj zásad o špecifických kompetenciách a modalitách takéhoto posúdenia.

1.3 Bolo by vhodné záväzne predpísať odovzdávanie rôznych informácií v súvislosti s hlásením, klinickými údajmi, potvrdeniami a dozorom a vybudovať už teraz využívanú európsku databanku. Preto by sa malo overiť, ako možno vybudovať rozsiahly tok informácií, ktoré nie sú dôverné, medzi notifikovanými orgánmi a príslušnými úradmi, ale aj medzi príslušnými aktérmi.

1.4 V rámci dozorného systému po uvedení do prevádzky by mala byť presnejšie definovaná úloha a zodpovednosť poskytovateľov výkonov a malo by byť zaručené primerané rozširovanie informácií a výsledkov tohto dozorného systému.

1.5 EHSV víta návrhy týkajúce sa klinických skúšok, pokiaľ ide o bezpečnosť a výkonnosť zdravotníckych pomôcok. Navrhuje niekoľko zmien na jasnejšie formulovanie týchto návrhov ohľadom začiatku klinických skúšok po obdržaní súhlasu príslušnej komisie pre otázky etiky v závislosti od zaradenia zdravotníckych pomôcok.

1.6 EHSV nesúhlasí s tým, že téme „recyklácia“ sa v rámci návrhu nevenuje nijaká pozornosť. Táto prax opätovného

použitia zdravotníckych pomôcok, ktoré boli vyvinuté a vyrobené na jednorazové použitie, je zdraviu škodlivá. Preto by mala inštitúcia, ktorá opätovne používa zdravotnícke pomôcky, predložiť aspoň rôzne údaje, ktoré objasnia vykonané opatrenia. Ďalej by táto inštitúcia mala pre recyklovaný produkt garantovať takú istú kvalitu a bezpečnosť ako pre pôvodný produkt, pričom by s tým mali byť oboznámení používatelia a pacienti.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1 Hoci skúsenosti, získané implementáciou smerníc 90/385/EHS⁽¹⁾ o aktívnych implantovateľných zdravotníckych pomôckach a 93/42/EHS⁽²⁾ o zdravotníckych pomôckach, boli celkovo pozitívne, vyžadujú si tieto smernice potrebné legislatívne zmeny na podporu zlepšenia implementácie jednak s cieľom upresniť určité existujúce predpisy, ako aj s cieľom zabezpečiť právny základ pre plánované iniciatívy.

2.2 V smernici 93/42/EHS sa od Komisie vyžaduje, aby najneskôr do piatich rokov od vstupu do platnosti predložila Rade správu o určitých aspektoch uplatňovania smernice. Z tohto overovacieho procesu vznikla správa o spôsobe fungovania smerníc o zdravotníckych pomôckach, ktorá bola zverejnená v júni 2002. Závery tejto správy uviedla Komisia vo svojom oznámení KOM (2003) 386⁽³⁾, ktoré uvítala Rada vo svojich záveroch z decembra 2003 a ktoré uvítal aj Parlament.

2.3 V tomto oznámení sa uvádzajú najdôležitejšie aspekty, ktoré si vyžadujú zlepšenie:

- vyhodnotenie súladu, zvlášť čo sa týka preskúšania výkladu produktu zo strany notifikovaných orgánov⁽⁴⁾;
- poskytnutie dostatočných klinických údajov pre všetky triedy produktu;

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 189, 20.7.1990.

⁽²⁾ Ú. v. ES L 169, 12.7.1993, naposledy zmenený a doplnený nariadením (ES) č. 1882/2003, Ú. v. ES L 284, 31.10.2003.

⁽³⁾ KOM(2003) 386, Ú. v. EÚ C 96, 21.4.2004.

⁽⁴⁾ „Notifikované orgány“ sú orgány, ktorým musia výrobcovia predložiť technickú dokumentáciu, aby v daných prípadoch získali potvrdenie o súlade, príp. súhlas na uvedenie na trh. V jednom členskom štáte môže byť viac takýchto orgánov. Môžu mať rôzne odborné zameranie.

- dozor po uvedení do prevádzky, zvlášť pokiaľ ide o lepšiu koordináciu činností;
- notifikované orgány: kompetenciu na úlohy, na ktoré boli vymenované, si tieto orgány vykladajú rôzne a pri vykonávaní ich činnosti a jej dozore je príliš malá transparentnosť;
- zvýšená transparentnosť pre širokú verejnosť v súvislosti s hodnotením produktov.

V roku 2003 iniciovala Komisia diskusné fórum, ktoré sa realizovalo hlavne prostredníctvom odbornej skupiny pre zdravotnícke pomôcky (MDEG, Medical Devices Experts Group) organizačných zložiek Komisie. Nadväzne sa konala verejná diskusia na internete ⁽⁵⁾.

2.4 Pretože návrh spočíva skôr v upresnení predpisov ako v ich zmene, nedajú sa predpokladať výrazné hospodárske dôsledky a neboli zistené ani žiadne účinky na životné prostredie. Komisia zamýšľa dosiahnuť s týmto návrhom

- zvýšenú mieru zrozumiteľnosti predpisov na podporu vysokej úrovne ochrany verejného zdravia;
- väčšiu transparentnosť a zvýšenú istotu pre všetkých účastníkov trhu, predovšetkým pre verejnosť;
- zdokonalený právny rámec, ktorý bude naďalej podporovať rýchly technický pokrok a pritom poskytovať občanom bezpečnosť a dôveryhodnosť.

2.5 Právnym základom pre tento návrh je článok 95 Zmluvy o ES (pôvodne článok 100a), na ktorom je založená smernica 93/42/EHS. V snahe dosiahnuť cieľ odstránenia technických prekážok v obchode a upresnenia existujúcich ustanovení v smerniciach 93/42/EHS a 90/385/EHS je potrebné a vhodné zosúladiť právne a administratívne predpisy v členských štátoch týkajúce sa určitých aspektov uvádzania zdravotníckych pomôcok na trh a ich uvádzania do prevádzky.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV víta návrh Komisie, ktorý členské štáty a príslušní aktéri dlho očakávali. Stanovené ciele sú realistické a návrhy úplne primerané a s výhradou nasledovných pripomienok sa zdajú byť konkrétne návrhy vyhovujúce na to, aby bolo možné prostredníctvom precíznejších a zjednodušených usmernení zlaadiť taký komplexný a mnohostranný sektor.

3.2 Zdravotnícke pomôcky získavajú ako oblasť zdravotníctva na význame a majú veľký význam tak pre zdravie ako aj pre výdavky na verejné zdravie. Ustanovenia spomenutých

smerníc platia pre vyše 10 000 druhov produktov, ktoré siahajú od jednoduchých výrobkov (gáza, obvazy, injekcie, okuliare) až po vysokovytvorené a komplexné inštrumentária (napr. implantovateľné život udržiavajúce nástroje alebo diagnostické nástroje).

3.3 V tomto sektore sa používajú inštrumentária špičkových technológií, pretože občania ako aj zdravotnícke úrady žiadajú čoraz modernejšie a bezpečnejšie zdravotnícke pomôcky. Aj z hospodárskeho hľadiska má tento sektor veľký význam: európsky trh je po americkom na druhom mieste. Má objem okolo 55 miliárd EUR, zahŕňa viac ako 8 000 podnikov a zamestnáva okolo 450 000 osôb.

3.4 Treba vyzdvihnúť, že EÚ zavedie veľký a narastajúci počet produktov, čím by sa sektor znova oživil jasnejším a účinnejším právnym rámcom a otvorenou spoluprácou medzi príslušnými úradmi a minimalizovali by sa straty trhových podielov a pracovných miest.

3.5 Hodnotenie vykonané Komisiou, podľa ktorého sú hospodárske dôsledky na makroekonomickej úrovni nevýznamné, je prijateľné, ale kombinácia ďalších zvýšených nárokov by mohla viesť k zvýšeniu nákladov, ktoré by mohli byť oveľa vyššie pre mnoho prevádzkových jednotiek alebo produktov.

3.6 Právna istota

3.6.1 Návrh obsahuje dodatočné zmeny a doplnky, ktoré sa majú uviesť do spomenutých smerníc a v porovnaní s inými smernicami alebo nariadeniami objasňuje niektoré vykonávacie ustanovenia pokiaľ ide o prípady, v ktorých nie je celkom jasné, ktorá norma sa aplikuje (zdravotnícke pomôcky obsahujúce lieky ⁽⁶⁾ alebo deriváty ľudskej krvi ⁽⁷⁾ alebo produkty tkanivového inžinierstva ⁽⁸⁾). Ďalej sa v návrhu objasňuje, že diagnostika in vitro ⁽⁹⁾, nespadá do pôsobnosti smernice o biocídnych produktoch ⁽¹⁰⁾, ktorá sa v dôsledku toho sa mení a dopĺňa.

3.6.2 EHSV schvaluje zásadu, že pokiaľ ide o zdravotnícke pomôcky, ktoré obsahujú vedľajší liek alebo derivát ľudskej krvi alebo produkt tkanivového inžinierstva, aplikujú sa smernice o zdravotníckych pomôckach. Výbor sa však pýta, prečo produkty uvedené v niektorých prílohách nie sú výslovne spomenuté pod využitím tkanív živočíšneho pôvodu. Výbor sa obáva, že definícia „pomocných“ produktov tkanivového inžinierstva v členských štátoch a notifikovaných orgánoch môže znova viesť k rozdielnym výkladom, preto sa vyslovuje za presnejšie určenie pojmu.

⁽⁶⁾ Smernica 2001/83/ES, Ú. v. ES L 311, 28.11.2001, naposledy zmenená a doplnená smernicou 2004/27/ES, Ú. v. EÚ L 136, 30.4.2004.

⁽⁷⁾ Smernica 2002/98/ES, 23.1.2003.

⁽⁸⁾ Odvoláva sa na nariadenie č. 726/2004 a na teraz prerokovaný návrh nariadenia o liekoch na nové terapie, ku ktorému EHSV v súčasnosti vypracúva stanovisko.

⁽⁹⁾ Smernica 98/79/ES.

⁽¹⁰⁾ Smernica 98/8/ES, Ú. v. EÚ L 123, 24.4.1998, naposledy zmenená a doplnená nariadením (ES) č. 1882/2003.

⁽⁵⁾ Prebiehala od 11.5.2005 do 25.6.2005.

3.6.3 Malo by sa presnejšie určiť, ktorý úrad je kompetentný a zodpovedný za rozsiahle posúdenie zlúčenín z produktov a liekov z ľudskej krvi a produktov tkanivového inžinierstva: notifikované orgány môžu v takých prípadoch zainteresovať národné úrady, príp. úrady Spoločenstva (napr. EMEA), ktoré nie vždy disponujú príslušnými schopnosťami, aby mohli posúdiť také zdravotnícke pomôcky a použiť postupy, ktoré boli vlastne koncipované pre iné druhy produktov. Prichádza pritom často k príliš dlhej dobe spracovania.

3.6.3.1 EHSV žiada určenie lehoty na vykonanie takého posúdenia, keďže inovácia a zastarávanie produktov v tomto sektore prebieha veľmi rýchlym tempom. Ďalej by sa mali určiť zásady špecifických kompetencií a modalít na posúdenie príslušnými úradmi v spolupráci s úradmi zodpovednými za zdravotnícke pomôcky. Na základe dlhoročnej skúsenosti výrobcov sa EHSV napokon vyslovuje za to, aby si notifikované orgány mohli vyžiadať nielen odborný názor EMEA, ale ľubovoľného príslušného notifikovaného úradu.

3.6.4 Veľká časť prostriedkov získaných pomocou tkanivového inžinierstva sa dá na základe svojho charakteru, mechanizmu svojho účinkovania a výrobných techník zaradiť skôr medzi zdravotnícke pomôcky ako medzi lieky. Aby sa zabránilo prípadným právnym medzerám, je podľa názoru EHSV vhodné zahrnúť tieto produkty do oblasti použitia predloženej návrhu a vylúčiť tie, ktoré v ľudskej tele alebo na telo pôsobia v prvom rade farmakologickými, imunologickými alebo metabolickými mechanizmami.

3.6.5 EHSV sa vyslovuje proti súčasnej aplikácii dvoch smerníc (presnejšie smernice o zdravotníckych pomôckach a smernice o osobných ochranných prostriedkoch), keďže si vyžadujú rozdielne predpoklady, hoci sledujú ten istý cieľ – ochranu používateľa. Môže to spôsobiť prevádzkové ťažkosti a viesť k zvýšeným nákladom, ktoré by vzhľadom na výhody v oblasti bezpečnosti neboli oprávnené.

3.6.6 EHSV podporuje nový postup výboru, zahrnutý do článku 13, ktorý umožňuje záväznú a urýchlenú rozhodnutia v tých prípadoch, ak prišlo k nesprávnej interpretácii pri zaradení produktu. Ak má však byť dosiahnutý optimálny výsledok, musí sa zlepšiť informačný tok medzi príslušnými úradmi a zaručiť účinnú administráciu údajov prostredníctvom európskej databanky.

3.7 Informácia a transparentnosť

3.7.1 EHSV zastáva názor, že by sa predpisy, pokiaľ ide o evidenciu a sprístupnenie informácií ako aj hlasovanie a nahlásenie v rámci dozoru nad trhom, mali formulovať presnejšie a obsiahnejšie.

3.7.2 Výbor považuje návrh, pokiaľ ide o kapacitu notifikovaných orgánov na zaručenie im prenesených úloh za neúplný, čo sa prejavilo už v oznámení z roku 2003⁽¹⁾. Terapeutické možnosti prenikajú do nových oblastí a zdravotnícke pomôcky sa stávajú stále komplexnejšími a komplikovanejšími, čo predpokladá vedecké a technologické kompetencie, ktoré na národnej úrovni nie je vždy možné garantovať. Bolo by žiadateľné, keby sa mohla zaručiť špecializácia určitých notifikovaných orgánov na určité triedy zvlášť komplexných a komplikovaných zdravotníckych pomôcok, či už na európskej úrovni alebo aspoň koordináciou.

3.7.3 EHSV sa pripája k názoru, že každý výrobca z tretieho štátu by mal určiť splnomocnenca so sídlom v niektorom členskom štáte EÚ, ktorý by v jeho mene konal a ktorý by bol zodpovedný voči úradom pokiaľ ide o jeho povinnosti podľa tejto smernice. Poznomenáva však, že návrh tu má medzery, je rozporný a požaduje upresnenie (pozri bod 3.3). V zásade sa EHSV vyslovuje za flexibilný systém, ktorý vyhradí podniku konkrétny rozhodovací priestor.

3.7.4 EHSV zastáva názor, že všetky informácie v súvislosti s hlásením, klinickými údajmi, osvedčeniami a dozorom (teda aj v súvislosti s neželanými závažnými udalosťami a dôsledkami) by sa mali odovzdávať európskej databanke EUDAMED povinne, a teda nielen na báze dobrovoľnosti. Táto databanka už v obmedzených oblastiach funguje. Mala by byť však čo najskôr prepracovaná a vybavená vhodnými štruktúrami a zdrojmi, najmä pokiaľ ide o poskytnutie informácií, ktoré nie sú dôverné, príslušným podnikom.

3.7.4.1 Bolo by užitočné, keby sa výber informácií, ktoré nie sú dôverné – hoci i len v krátkej forme – dal k dispozícii bezprostredne zúčastneným aktérom a keby sa sprístupnili informácie o bezpečnosti a kvalite produktov ako aj o dozore po uvedení na trh, týkajúce sa zodpovedného a bezpečného používania zdravotníckych pomôcok, aj pre združenia poskytovateľov zdravotníckych výkonov.

3.7.4.2 EHSV okrem toho považuje za žiadateľné vytvoriť v spolupráci so zúčastnenými usmernenia, aby príslušní aktéri mohli vypracovať a sprístupniť súhrn charakteristických vlastností produktov. Takýto dokument, ako aj informácie získané a potvrdené v priebehu kontroly by sa mali dať k dispozícii notifikovaným orgánom a príslušným úradom, pričom treba overiť, ako je možné vytvoriť rozsiahlejší informačný tok.

3.7.5 Predpokladá sa, že návod na použitie sa môže poslať aj v inej forme ako je príloha obalu, čo by vyhovovalo požiadavkám zúčastnených, aj vzhľadom na širokú paletu tried zdravotníckych pomôcok. Okrem toho by sa mali bližšie preskúmať možnosti využitia elektronických nosičov (ako napríklad CD-ROM a Internet) v priebehu procesu, ktorý by bol jednoduchší a flexibilnejší ako doterajší a nepredpisoval by žiadnu kvalifikovanú väčšinu členských štátov.

⁽¹⁾ Mieni sa tým vyššie spomenuté oznámenie KOM(2003) 386, 2. júla 2003.

3.7.6 EHSV sa vyslovuje za to, aby sa v smernici výslovne spomenuli interpretačné princípy vypracované pracovními skupinami ad-hoc a zverejnené Komisiou (dokumenty MedDev). Pritom sa musia určiť zjednodušené postupy na ich schválenie, aby sa zabránilo interpretačným problémom a zaručilo sa lepšie doladenie opatrení výrobcov a notifikovaných orgánov.

3.8 Bezpečnosť

3.8.1 Systém dodatočného dohľadu nad trhom je v návrhu, pokiaľ ide o výrobcu, presne definovaný; úloha a zodpovednosť poskytovateľov výkonov nie je však explicitne uvedená a postup na rozširovanie informácií a výsledkov tohto systému dohľadu sa javí ako nevyzretý. Systém je ešte silno ovplyvnený perspektívou jednotlivých štátov; bolo by tu želateľné silnejšie európske razenie.

3.8.2 EHSV víta zmeny v prílohe X, pokiaľ ide o klinické údaje, ktoré sa týkajú bezpečnosti a výkonnosti produktu. Navrhuje, aby sa zreteľnejšie sformuloval článok týkajúci sa počiatku klinického skúšania po obdržaní súhlasu príslušnej komisie pre otázky etiky v závislosti od zaradenia zdravotníckych pomôcok.

3.8.3 EHSV nesúhlasí s tým, že téma „recyklácia“ je z návrhu vynechaná. Táto prax opätovného používania zdravotníckych pomôcok určených a vyrobených na jednorazové použitie, ktorá je v niektorých členských štátoch už zakázaná, neposkytuje pacientom dostatočné bezpečnostné záruky, keďže neboli vykonané všetky skúšky na spoľahlivé a bezpečné použitie, ktoré sú predpokladom povolenia jednorazového produktu.

3.8.3.1 Podľa názoru výboru sa musí táto prax, ktorá sa často používa v nemocniciach členských štátov, zamedziť, lebo z nej hrozí nebezpečie pre zdravie pacientov a sťažuje určenie zodpovednosti. Sterilizáciou samou sa nevytlúčia bezpodmienečne všetky riziká, lebo sa pritom môžu zmeniť napríklad štrukturálne vlastnosti použitých materiálov.

3.8.3.2 EHSV si uvedomuje, že taká prax spadá do kompetencie jednotlivých členských štátov, považuje však za potrebné zodpovedajúce opatrenia na úrovni Spoločenstva, v neposlednom rade preto, že sa na celom území Únie predpokladá voľný pohyb osôb a najnovšie priznaná možnosť nároku na zdravotnícku starostlivosť v inom členskom štáte. Ako prechodné riešenie by sa mohlo ustanoviť aspoň to, že inšti-

túcia zodpovedná za recykláciu musí predložiť rôzne údaje, ktoré sú v súlade so zaradením zdravotníckych pomôcok, a tiež poskytnúť informácie o tom, čo sa vykonalo preto, aby opätovne použitý produkt garantoval rovnakú kvalitu a bezpečnosť ako pôvodný produkt. Používatelia a pacienti by mali byť o tom informovaní.

3.8.4 EHSV sa úplne pripája k vykonaným spresneniam, ktoré sa týkajú vyhodnotenia súladu a povinnosti predložiť dokumentáciu príslušných zdravotníckych pomôcok podľa triedy produktu a inovatívnosti s tým súvisiacej technológie, príp. terapie. Súhlasí s názorom, že výrobca musí podrobiť primeraným kontrolám tretie subjekty, ktorým zadal vývoj alebo výrobu zdravotníckych produktov.

4. Prípomienky ku špecifickým článkom

4.1 Presná oblasť použitia

4.1.1 EHSV zastáva názor, že súčasná aplikácia dvoch smerníc o jednom a tom istom produkte (ako toho času v súvislosti so zdravotníckymi pomôckami a osobnými ochrannými prostriedkami) odporuje zásade zjednodušovania a právnej istoty. Z toho dôvodu sa vyslovuje za to, aby sa znova zaviedlo pôvodné znenie článku 1 odsek 6 smernice 93/42/EHS.

4.1.2 Vo všeobecnosti by sa malo v prípade zdravotníckych pomôcok, ktoré môžu patriť do oblasti definície iných smerníc (lieky, kozmetika atď.), vyšpecifikovať, že na rozhodnutie o použitej smernici musia príslušné orgány a úrady zohľadniť hlavné určenie cieľa produktu ako aj jeho hlavný mechanizmus účinnosti.

4.1.3 Aby sa zabránilo prípadnej právnej neistote, musí sa podľa názoru EHSV zmeniť terajšie znenie odseku 7.4 prílohy I. Je treba zvlášť spresniť, že na produkt obsahujúci látku, ktorá môže byť sama definovaná ako liek, sa vzťahujú len tie časti predpisov o použití liekov, ktoré sa vzťahujú na bezpečnosť a kvalitu tejto látky, a nie predpisy o liekoch všeobecne.

4.1.4 Pokiaľ ide o zdravotnícke pomôcky, ktoré obsahujú produkt získaný pomocou tkanivového inžinierstva, obáva sa EHSV, že ustanovenia nového odseku 4.3 neodstraňujú všetky problémy interpretácie a v dôsledku toho sa vyslovuje za to, aby sa definícia takýchto produktov uviedla explicitne v článku 1, a to v súlade s platnými smernicami a zvlášť v nariadení o liekoch na nové terapie⁽¹²⁾, o ktorých sa teraz rokuje.

⁽¹²⁾ KOM(2005) 567, návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o liekoch určených na použitie pri pokrokových liečebných postupoch, ktorým sa mení a dopĺňa smernica 2001/83/ES a nariadenie (ES) č. 726/2004.

4.2 Informácie a európska databanka

4.2.1 Podľa názoru EHSV by sa mali relevantné údaje, vrátane klinických údajov a upozornení na závažné a neočakávané riziká, od rozličných príslušných úradov a orgánov, ako aj výrobcov a splnomocnencov povinne odovzdávať európskej databanke EUDAMED. Aby však takéto zhromažďovanie údajov mohlo byť účinné, musia sa znova definovať kompetencie tohto nástroja a prepracovať vykonávací program, s ktorým by sa mohlo zabezpečiť účinné fungovanie pomocou primeraných štruktúr a zdrojov.

4.2.2 Na zabezpečenie úplnosti získaných údajov a rozsiahleho rozširovania príslušných a nedôverných informácií sa musia podľa názoru EHSV zmeniť mnohé body návrhu, najmä:

- odôvodnenie 7: centrálné zhromažďovanie údajov o klinických skúškach v európskej databanke by malo byť povinné,
- v smernici 90/385/EHS by mala byť v článku 10a ustanovená povinnosť odovzdania informácií o výrobcov a splnomocnených zástupcoch a v článku 10b o regulačných údajoch; ďalej treba zmeniť článok 11 odsek 5, čo sa týka vystavených osvedčení,
- v smernici 93/42/EHS treba zmeniť článok 16 odsek 5, čo sa týka vystavených osvedčení.

4.2.3 Preto by sa malo zmeniť aj terajšie znenie článku 20 odsek 3 a malo by obsahovať zásadu, že zhromaždené informácie, ktoré nie sú dôverné, by mali byť k dispozícii používateľom, pričom je potrebné zahrnúť okrem zúčastnených orgánov a úradov aj výrobcov a splnomocnených zástupcov.

4.3 Splnomocnený zástupca

4.3.1 EHSV konštatuje, že úloha splnomocneného zástupcu výrobcu, ktorý nemá sídlo firmy v Spoločenstve, nie je jednoznačná: kým v odôvodnení 14 sa spomína jeden jediný splnomocnený zástupca pre všetky triedy produktov, odkazuje sa v článkoch 10a odsek 3 a 14 odsek 2 na produkty bez toho, aby sa spresnilo, či ide o všetky alebo len niektoré triedy produktov.

4.3.2 S ohľadom na rozmanitú paletu zdravotníckych pomôcok, ktoré by mohol výrobca distribuovať, vyslovuje sa EHSV za väčšiu flexibilitu, aby sa pre každý jednotlivý druh výrobku – a nie bezpodmienečne pre celú paletu výroby – určil jeden jediný splnomocnený zástupca (prítom treba vo všetkých jazykových mutáciách ozrejmiť, že z právneho hľadiska sa tým mieni fyzická a právnická osoba).

4.4 Klinické skúšky

4.4.1 Aby sa uľahčil dozor a administrácia údajov o klinických skúškach, mali by sa prijať ustanovenia ohľadom informácie príslušných úradov v článku 2 odsek 2. Pritom treba spresniť, že výrobca, príp. jeho splnomocnený zástupca musí informovať úrady všetkých členských štátov, v ktorých sa takéto skúšky vykonali, o zastavení, prerušení, príp. o ukončení týchto skúšok a uviesť príslušné vysvetlenia a dôvody.

4.4.2 EHSV víta nové znenie článku 15 odseky 2 a 3. Pýta sa však, či by nebolo účelné špecifikovať v odseku 3, že pri produktoch triedy 1 môžu začať klinické skúšky, akonáhle odovzdá príslušná komisia pre otázky etiky súhlasné stanovisko k preskúmanému plánu klinického skúšania.

V Bruseli 18. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o odpustení dovoznej prirážky malých tovarových zásielok nekomerčného charakteru z tretích krajín (kodifikované znenie)“

KOM(2006) 12, konečné znenie – 2006/0007 (CNS)

(2006/C 195/05)

Rada sa 14. februára 2006 rozhodla podľa článku 93 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 25. apríla 2006. Spravodajcom bol pán DANUSEVIČS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 132 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Cieľom predkladaného návrhu je kodifikácia smernice Rady 78/1035/EHS z 19. decembra 1978 o odpustení dovoznej prirážky malých tovarových zásielok nekomerčného charakteru z tretích krajín. Nová smernica nahrádza viaceré právne akty tvoriace predmet kodifikácie. Návrh *plne zachováva obsah kodifikovaných právnych aktov* a obmedzuje sa výlučne na ich zjednotenie do jedného právneho aktu, pričom *formálne zmeny a doplnenia* nepresahujú nevyhnutný kodifikačný účel.

2. Výbor môže len schváliť všeobecnú kodifikáciu ustanovení Spoločenstva, vypracovanú Komisiou na základe rozhodnutia prijatého 1. apríla 1987 a potvrdeného závermi summitu z Edinburgu. V dôsledku toho výbor súhlasí s návrhom smernice tak, ako v prípade iných podobných iniciatív.

3. Výbor zdôrazňuje, že podľa medziinštitucionálnej dohody z 20. decembra 1994, podpísanej Európskym parlamentom, Radou a Komisiou, sa počas kodifikácie nesmie uskutočniť *žiadna obsahová zmena a doplnenie*. Európska komisia sa zaručuje, že v texte návrhu smernice bude rešpektovať túto podmienku.

4. Poradná úloha Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, rovnako ako jeho zodpovedný prístup si žiada, aby overil vykonané zmeny ešte pred schválením dokumentu, čo spravodajca urobil a uviedol, že nie je dôvod na kritiku alebo konkrétne pripomienky.

5. Výbor podporuje návrh kodifikácie, ktorý tvorí súčasť procesu zjednodušenia a objasnenia európskeho práva.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Revidovaný návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o službách vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave“

KOM(2005) 319, konečné znenie – 2000/0212 (COD)

(2006/C 195/06)

Rada sa rozhodla 30. septembra 2005 podľa článku 71 a 89 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 2. mája 2006. Spravodajcom bol pán BUFFETAUT a pomocným spravodajcom pán OTT.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza z 18. mája) 63 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 12 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa nazdáva, že návrh nariadenia o službách vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave predložený Komisiou predstavuje zlepšenie oproti predchádzajúcim verziám pri priamom pridelovaní zmlúv.

1.2 Napriek tomu si však niektoré body žiadajú vyjasnenie v záujme nastolenia vyššej právnej istoty pre zadávateľské orgány ako aj pre prevádzkovateľov.

— konkrétne zavedenie geografického obmedzenia pre činnosti v oblasti verejnej dopravy a osobitné klauzuly o predchádzaní narušenia hospodárskej súťaže v prípade priameho pridelenia zmluvy miestnemu prevádzkovateľovi prostredníctvom zmluvy o priamej práci,

— výnimka zo všeobecných zásad pri priamom pridelovaní v železničnej doprave, ktorá sa javí z právnej stránky ako nedostatočne odôvodnená a zaslúžila by si prinajmenšom dôslednejšiu špecifikáciu,

— návrat k smerovaniu návrhu nariadenia z februára 2002⁽¹⁾ v otázkach kvality služieb a dodržiavania právnych úprav v sociálnej oblasti, bez spochybňovania princípu subsidiarity,

— upresnenie týkajúce sa recipročného režimu počas prechodného obdobia,

— možnosť predĺžiť platnosť zmlúv vo výnimočných prípadoch aj nad stanovené obmedzenia, ak to vyžadujú investičné náklady a dĺžka obdobia odpisovania aktív,

— jasnejšia definícia regionálnej alebo diaľkovej dopravy,

— uplatňovanie nariadenia na všetky zmluvy týkajúce sa verejnej dopravy a obsahujúce záväzky služieb vo verejnom záujme alebo priznávajúce výhradné právo,

— potvrdenie nadradenosti nariadenia nad právom verejného obstarávania v prípadoch, keď prevádzkovateľ znáša riziko.

1.3 V tejto súvislosti sa výbor jednoznačne vyslovuje za povinnosť zmluvnej úpravy a rovnováhu medzi možnosťami otvorenej súťaže a priamym pridelením s cieľom podporovať nevyhnutnú transparentnosť a kvalitatívne zlepšenie služieb v rámci systému voľnej súťaže.

1.4 Výbor vyjadruje želanie, aby sa ustanovenia nariadenia vzťahovali na všetky zmluvy o službe vo verejnom záujme v doprave.

1.5 V snahe nastoliť rovnováhu medzi otvorenou súťažou a priamym pridelením vnútornému prevádzkovateľovi je výbor priaznivo naklonený geografickému obmedzeniu činnosti v záujme zamedzenia akémukoľvek narušeniu hospodárskej súťaže a tým aj v záujme zachovania slobodnej voľby pri rozhodovaní samospráv a spravodlivosti v rámci regulovanej hospodárskej súťaže.

1.6 Výbor vyjadruje želanie, aby v prípade priameho pridelenia vnútornému prevádzkovateľovi ostal zachovaný jasne a prísne definovaný priestor na pružnú reakciu pre prípady nevyhnutné na zjednotenie sietí a integráciu dopravných služieb, aby sa tieto mohli poskytovať aj na územiach susediacich či nachádzajúcich sa v blízkosti území, kde bola pridelená zmluva o službe vo verejnom záujme v doprave.

1.7 Výbor sa nazdáva, že navrhované výnimky pre zmluvy malého rozsahu a zmluvy na zachovanie kontinuity služieb sú odôvodnené.

1.8 Podľa výboru tu však vyvstávajú otázky o vhodnosti priameho pridelenia zmlúv o službe vo verejnom záujme v železničnej doprave tzv. „historickým“ prevádzkovateľom či novým prevádzkovateľom bez konkrétneho ohraničenia či stanovenia pravidiel zaručujúcich spravodlivú konkurenciu – takéto ohraničenie sa naopak navrhuje pre interných prevádzkovateľov, čo vyvoláva právnu neistotu a narušá hospodársku súťaž.

⁽¹⁾ KOM(2000) 7, konečné znenie - 2000/0212 (COD), zmenené a doplnené KOM(2002) 107, konečné znenie.

1.9 Výbor sa nazdáva, že zásady transparentnosti, spravodlivého zaobchádzania, kvality a efektívnosti železničnej verejnej dopravy možno najlepšie zabezpečiť uplatnením rovnakých pravidiel ako v miestnej cestnej doprave.

1.10 Výbor žiada návrat k smerovaniu návrhu nariadenia z roku 2002 v oblasti kvality služieb a dodržiavania právnych úprav v sociálnej oblasti platných v členských krajinách.

1.11 EHSV dúfa, že nariadenie bude s uvedenými pripomienkami čoskoro prijaté, nakoľko je potrebné na zabezpečenie právnej istoty v tomto odvetví.

2. Úvod

2.1 Európska komisia vydala nový návrh nariadenia o záväzkoch služby vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave. Ide o jeho tretiu verziu.

2.2 EHSV oceňuje prácu Európskej komisie, ktorá umožňuje opätovne vyvolať diskusiu o otázkach, ktoré boli doteraz v európskych inštitúciách nepriečhodné.

2.3 Navrhovaný text sa usiluje zosúladiť rozličné stanoviská z predchádzajúcich diskusií vo svetle najnovšieho vývoja judikatúry a najmä rozsudku v prípade Altmark – Trans a rozptýliť obavy v súvislosti so zohľadňovaním princípu subsidiarity a zásady nezávislosti miestnych samospráv.

2.4 Návrh sa do veľkej miery odkláňa od predchádzajúcej verzie a je formulovaný jednoduchšie. V snahe nepredlžovať legislatívny proces sa však Parlament rozhodol tento text považovať za jej revidovanú verziu a zaoberať sa ním v druhom čítaní. Návrh sa teda nachádza v Rade ministrov, ktorá ho začala posudzovať a rozhodla sa zamerať na jeho súvis s tretím železničným balíkom, najmä čo sa týka otvorenia medzinárodnej dopravy a možnosti kobotáže^(?).

2.5 Komisia sa nazdáva, že súčasný legislatívny rámec z roku 1969 je prekonaný a treba zlepšiť efektívnosť a kvalitu dopravy, aby si tento sektor zachoval či dokonca zvýšil podiel na trhu. Usiluje sa „regulovať hospodársku súťaž, vrátane regiónov a miest, aby sa zaručila transparentnosť pridelenia a podmienok plnenia zmlúv o službe vo verejnom záujme“^(?). V tejto súvislosti privítal EHSV vo svojom stanovisku z roku 2001 k predchádzajúcemu návrhu nariadenia deklarovaný úmysel Komisie stanoviť si za cieľ v oblasti osobnej verejnej dopravy vytvorenie takej organizácie trhu, ktorá by smerovala k nastoleniu regulovanej hospodárskej súťaže a nie čisto tvrdej konkurencie^(*).

(?) Treba poznamenať, že tento návrh sa už netýka riečnej dopravy, ktorá sa naďalej upravuje článkom 73 Zmluvy.

(*) KOM(2005) 319, konečné znenie, bod 2.

(*) Ú. v. ES, 7.8.2001, (bod 2.2.).

2.6 Takisto s uspokojením skonštatoval, že odteraz sa bude rovnosť príležitostí a súťaž medzi podnikmi bez ohľadu na ich povahu uplatňovať v podmienkach právnej a účtovnej transparentnosti^(?).

2.7 EHSV aj v súčasnosti, keď sa o návrhu nariadenia ešte len má diskutovať v Európskom parlamente v druhom čítaní, opätovne vyjadruje svoje želanie dosiahnuť transparentnosť, rovnosť príležitostí a regulovanú hospodársku súťaž pri riadení služieb vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave, pri dodržiavaní zásady neutrality zakotvenej v článku 295 Zmluvy.

2.8 V tomto ohľade sa môžeme oprieť o nedávne príspevky k judikatúre Európskeho súdneho dvora, najmä o rozsudok vo veci Altmark – Trans a Stadt Halle. Pri uplatňovaní práva iniciatívy nie je Komisia viazaná jurisdikčnou doktrínou, nakoľko právny systém Európskej únie je založený predovšetkým na písanom práve, a nie na súdnych rozhodnutiach. V praxi vychádza návrh nariadenia zo zásad prvých troch kritérií vyplývajúcich z článku 4 rozsudku vo veci Altmark – Trans. Niektoré prvky štvrtého kritéria sa objavujú v 7. bode prílohy.

2.9 Je nutné zdôrazniť, že rozsudok vo veci Altmark – Trans definoval podmienky, ktoré musia spĺňať náhrady za záväzky služieb vo verejnom záujme, aby ich nebolo možné právne považovať za štátnu pomoc. Návrh nariadenia má širší záber a zaoberá sa aj bodmi, ktoré judikatúra nepostihuje, najmä otázkou súladu kompenzácií považovaných právne za štátnu pomoc a priznávania výhradných práv s pravidlami hospodárskej súťaže. Treba podčiarknuť, že v roku 1969 neexistovala v oblasti dopravy voľná súťaž, a teda otázka výhradných práv vtedy nevystávala.

3. Všeobecné poznámky

3.1 Výbor víta túto iniciatívu Komisie, no chcel by upozorniť na niektoré otázky právnej povahy, ktoré si zasluhujú diskusiu a poukazujú na to, nakoľko je dôležité, aby nové nariadenie bolo čoskoro schválené a následne zavedené do praxe a aby skutočne nastolilo právnu istotu, ktorú celé odvetvie už dlho očakáva.

3.2 Výbor vyjadruje potešenie nad snahami Európskej komisie nastoliť novú rovnováhu v miestnej doprave, ktorá by zachovávala zásadu nezávislosti miestnych samospráv a získala by priazeň všetkých zainteresovaných strán.

3.3 S potešením prijíma skutočnosť, že miestne verejné orgány by mali mať možnosť vyhlásiť verejnú súťaž na poskytovanie svojich dopravných služieb alebo tieto služby vykonávať samé či prostredníctvom vnútorného prevádzkovateľa pod podmienkou, že spĺnia uvedené a presne definované kritériá, aby nedochádzalo k narušaniu hospodárskej súťaže.

(?) Tamtiež, bod 2.4.

3.4 Výbor potvrdzuje svoju podporu zásade regulovanej hospodárskej súťaže (ktorú považuje za lepšie riešenie než tvrdú konkurenciu), ktorá sa objavuje aj v novom návrhu nariadenia (čl. 3 a čl. 5, ods. 3). Nazdáva sa, že táto zásada dokáže lepšie skĺbiť potreby verejných služieb s nutnosťou stanoviť jednotný a bezpečný rámec pravidiel pre priznávanie zmlúv. Takisto spája potreby verejných služieb s podnikateľským rozmerom odvetvia (bez ohľadu na postavenie podnikov).

3.5 Výbor zastáva názor, že konkurenčný systém ponúkajúci zovšeobecnenie zmluvnej úpravy ako aj slobodnú voľbu medzi otvorením verejnej súťaže a možnosťou priameho pridelenia predstavuje záruku zlepšenia kvality a zvýšenia efektivity verejnej dopravy. Zadávatelské orgány budú musieť vopred jasne definovať záväzky služieb vo verejnom záujme a dotknuté územia, ako aj pravidlá pre výpočet náhrad, spôsob rozdelenia nákladov a príjmov a zabezpečiť im dostatočnú publicitu.

3.6 Prevádzkovatelia budú zasa musieť byť dôkladne oboznámení s rámcom a povinnosťami vyplývajúcimi z ich činnosti.

3.7 Okrem toho sa navrhuje, aby každý príslušný orgán raz ročne uverejnil podrobnú správu o záväzkoch služieb vo verejnom záujme v jeho kompetencii, o vybraných prevádzkovateľoch a tiež o náhradách a výhradných právach, ktoré im boli priznané ako protihodnota (čl. 7). To umožní občanom oboznámiť sa s presnými podmienkami prevádzkovania dopravných služieb, a poskytnie im širšiu možnosť posúdiť kvalitu a cenu ponúkaných služieb. Treba však dohliadať na to, aby navrhované riešenie nevedlo k neúmernému nárastu administratívnych nákladov pre samosprávy, čo by sa následne premietlo do nákladov prevádzkovateľov. Príliš veľa byrokracie je zvyčajne na prekážku dobrej informovanosti.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Nariadenie a právo verejného obstarávania

4.1.1 Vzniká tu otázka nadradenosti jedného práva nad druhým, keďže na dané odvetvie je možné uplatňovať dve právne úpravy.

4.1.2 V prvom čítaní v roku 2001 schválil Európsky parlament pozmeňovací návrh požadujúci, aby bolo budúce nariadenie nadradené právu verejného obstarávania, čím by sa vytvoril jasný a celistvý právny rámec. Pri riešení, ktoré navrhuje Komisia, závisí kritérium voľby práva od rozhodnutia zadávateľského samosprávneho orgánu:

- ak existuje záväzok služby vo verejnom záujme a ak na seba prevádzkovateľ prevezme časť rizika, uplatňuje sa nariadenie,
- ak ide o klasickú „verejnú súťaž“, pri postupe verejnej súťaže na pridelenie zmluvy sa uplatňuje smernica o verejnom obstarávaní.

4.1.3 V tejto **otázke** zastáva EHSV názor, že ustanovenia nariadenia by sa mali vzťahovať na všetky zmluvy o službe vo verejnom záujme v doprave, pri dodržaní zásad transparentnosti a rovnakého zaobchádzania. Takéto riešenie by bolo zďaleka najjednoduchšie a najjasnejšie a taktiež by nespochybňovalo zmluvnú slobodu príslušných orgánov.

4.2 Možnosť priameho pridelenia

4.2.1 Na rozdiel od obidvoch predchádzajúcich verzií obsahuje tento návrh po prvý raz možnosť priamo prideliť zmluvu v oblasti verejnej dopravy vnútornému prevádzkovateľovi bez vyhlásenia otvorenej súťaže (čl. 5, ods. 2). Táto zmena vychádza v ústrety pripomienkam, ktoré odzneli v predchádzajúcich diskusióch a požadovali zachovanie slobody konania miestnych samospráv.

4.2.2 Na uvedenú možnosť sa viažu viaceré podmienky:

- Služby, na ktoré sa prideliť zmluva, musia byť miestneho rozsahu.
- Vnútorný prevádzkovateľ sa nemôže zúčastniť na otvorených súťažiach organizovaných mimo územia príslušného orgánu a svoje činnosti môže vykonávať len v rámci tohto územia. Požiadavku konkurenčnej reciprocity v súlade so zásadami Zmluvy vyjadril v prvom čítaní aj Parlament (pozmeňovací návrh č. 61). Takéto ustanovenie je logické a zároveň spravodlivé, keďže by bolo zarážajúce, ak by miestny prevádzkovateľ ovládaný verejným orgánom a požívajúci ochranu pred konkurenciou na svojom území mohol konkurovať ostatným prevádzkovateľom na územiach otvorených hospodárskej súťaži.
- Priame pridelenie sa môže uskutočniť len v prospech vnútorného prevádzkovateľa, nad ktorým má príslušný orgán úplnú kontrolu podobnú tej, akú má nad svojimi vlastnými útvarmi. Komisia však v plnej miere nezohľadnila judikatúru Súdneho dvora Európskych spoločenstiev (rozsudok v prípade Stadl Halle z 11.1.2005 a rozsudok v prípade Parking Brixen z 13.10.2005).

4.2.3 V prvom čítaní sa Európsky parlament jasne vyslovil za zachovanie možnosti priameho pridelenia internému prevádzkovateľovi príslušným orgánom popri možnosti otvorenej súťaže. Diskusie v Rade ministrov sa nesú v podobnom duchu, veľká časť zástupcov členských krajín je priaznivo naklonená tomu, aby si príslušné orgány zachovali možnosť rozhodnúť sa, či budú miestne služby poskytovať samé prostredníctvom vlastných podnikov alebo či pri pridelení služieb vyhlásia otvorenú súťaž.

4.2.4 Komisia sa usilovala zohľadniť tieto súhlasné názory a požiadavky, a teda hľadala rovnováhu medzi regulovanou hospodárskou súťažou a možnosťou priameho pridelenia. EHSV takýto postup schvaľuje, nakoľko zachováva zásadu slobodnej správy miestnych zadávateľských samospráv a zároveň berie ohľad na zásady stanovené Súdny dvorom Európskych spoločstiev.

4.2.5 Treba zdôrazniť, že pri definícii vnútorného prevádzkovateľa zavádza Komisia kritérium geografického rozdelenia, čím sa snaží zohľadniť prostredníctvom formulácie neodporujúcej Zmluve, zásadu konkurenčnej reciprocity, ktorú požadoval Parlament pre miestne služby poskytované priamou prácou. Uplatňovanie tohto kritéria vyvoláva dve otázky:

— Vztahuje sa toto kritérium na všetky dopravné služby vnútorných prevádzkovateľov aj na služby poskytované subdodávateľmi?

— Čo sa stane, ak dopravné linky presahujú hranice územia príslušného zadávateľského orgánu? Bude nutné spojenie prerušiť alebo uplatniť v takýchto prípadoch osobitné pravidlá? V tejto súvislosti sa EHSV nazdáva, že by sa kritérium územnej príslušnosti malo zmierniť. V skutočnosti sa môžu uvedené služby týkať území viacerých príslušných orgánov, ak je nutné zabezpečiť zjednotenie siete a integráciu dopravných služieb v prípade území prilahlých či susediacich s územím, na ktorom príslušný orgán pridelil zmluvu o službe vo verejnom záujme v doprave.

4.2.6 Bolo by teda vhodné uvažovať o tom, že v prípadoch keď služby priamo prevádzkuje samotný príslušný orgán alebo vnútorný prevádzkovateľ, môžu sa uvedené služby vzťahovať na územia viacerých príslušných orgánov, ak je nutné zabezpečiť zjednotenie siete a integráciu dopravných služieb v prípade území prilahlých či susediacich s územím, na ktorom zadávateľský orgán pridelil zmluvu o službe vo verejnom záujme v doprave. Aby táto možnosť nevedla k obchádzaniu zásady nenarušania voľnej hospodárskej súťaže, treba zabezpečiť, aby služby poskytované mimo územnej príslušnosti zadávateľského orgánu nemohli presiahnuť určitý percentuálny podiel hodnoty hlavnej zmluvy.

4.2.7 Takisto by sa malo povoliť vnútorným prevádzkovateľom viacerých samospráv navzájom spolupracovať, a to najmä v oblasti výskumu a rozvoja, keďže v opačnom prípade by sa stali štrukturálne menej efektívni oproti potenciálnym konkurentom, pre ktorých by podobné obmedzenia neplatili.

4.2.8 Tieto body bude potrebné vyjasniť jednak v oblasti právnej istoty, ako aj v oblasti praktickej organizácie služieb. Medzitým možno podotknúť, že v kritériách vyplývajúcich z judikatúry Súdneho dvora ES (rozsudok vo veci Stadt Halle z 11.1.2005) na definovanie vnútorného prevádzkovateľa ešte stále pretrvávajú nejasnosti, najmä kvôli slovnému spojeniu „...prvky ako napríklad...“ z ktorého možno vyvodíť, že zoznam kritérií nie je úplný. Avšak v nedávnej judikatúre (rozsudok

vo veci Parking Brixen z 13.10.2005) sa zdôrazňuje nevyhnutnosť kritéria kontroly podobnej kontrole vlastných služieb.

4.2.9 A konečne je prekvapujúce, že na všeobecné prípady priameho pridelenia vnútornému prevádzkovateľovi sa viažu prísne definované podmienky, zatiaľ čo výnimka zo zásad navrhovaného nariadenia platiaca pre železničnú dopravu, týkajúca sa priameho pridelenia prevádzkovateľovi, nie je spojená so žiadnou podmienkou a v dôvodovej správe sa nenachádza ani vysvetlenie tejto situácie.

4.3 Otvorená súťaž a vyhlásenie verejnej súťaže

4.3.1 Okrem pridelenia vnútornému prevádzkovateľovi sa v návrhu hovorí aj o možnosti použiť verejnú súťaž. Zásada vyhlásenia verejnej súťaže má tri výnimky:

— zmluvy malého významu,

— potreba zabezpečiť kontinuitu služby vo verejnom záujme v prípade prerušenia poskytovania služby alebo bezprostredného rizika vzniku takejto situácie,

— zmluvy o službe vo verejnom záujme v regionálnej alebo diaľkovej železničnej doprave.

4.3.2 EHSV sa nazdáva, že prvé dve výnimky sú v zásade odôvodnené, napriek tomu, že by bolo možné diskutovať o uznávaných kritériách na definíciu služieb malého významu. Pri tretej výnimke však vyvstávajú viaceré otázky. Jednak kvôli celkovému objemu daného odvetvia (ktorého obrat dosahuje približne 50 miliárd EUR) a následne preto, že podmienky pridelenia sú príliš voľné, na rozdiel od podmienok pridelenia vnútornému prevádzkovateľovi, a to napriek tomu, že v článku 7 sa hovorí o opatreniach na zabezpečenie potrebnej publicity. A napokon, otázky vyvoláva aj skutočnosť, že železnice nie sú sektorom, ktorý by kvôli svojej povahe mal byť definitívne vyňatý z hospodárskej súťaže, pokiaľ nejde o súlad s podobným ustanovením ako v článku 5, ods. 2 návrhu nariadenia.

4.3.3 Možno zastávať názor, že regulovaná otvorená súťaž by lepšie dokázala zabezpečiť transparentnosť, spravodlivé zaobchádzanie, záujmy klientov a prevádzkovateľov a že prijaté riešenie mierne narúša (nepochybné kvôli politickému kompromisu) rovnováhu textu v oblasti právnej celistvosti.

4.4 Náhrady za službu vo verejnom záujme

4.4.1 Článok 6 návrhu nariadenia odkazuje na článok 4, ktorý čiastočne vychádza z kritérií rozsudku vo veci Altmark – Trans. Akékoľvek náhrady bez ohľadu na spôsob ich priznania musia byť v súlade s týmito ustanoveniami. Čo sa týka zmlúv pridelených priamo, náhrady musia byť navyše spĺňať pravidlá stanovené v prílohe. V nich sa uvádza, že pri určovaní výšky náhrady treba porovnať situáciu priameho prevádzkovania so situáciou, ktorá by nastala, ak by záväzky neboli splnené a služby by boli prevádzkované „za trhových podmienok“.

4.4.2 V texte sa teda rozlišujú dve situácie:

- ak prebehla otvorená súťaž, náhrada za záväzky služieb vo verejnom záujme sa vracia k duchu prvých troch podmienok definovaných v rozsudku Altmark – Trans,
- ak došlo k priamemu prideleniu bez otvorenej súťaže, náhrada za záväzky služieb vo verejnom záujme vychádza len čiastočne z kritérií stanovených rozsudkom v prípade Altmark – Trans, no treba tu takisto porovnať aj ekonomickú správu služby mimo záväzkov služieb vo verejnom záujme.

4.4.3 Takýto systém vytvára pomerne zložitú právnu situáciu, ktorá si vyžaduje ešte jasnejšie formulácie, aby bola zachovaná zásada transparentnosti a riadnej správy voči klientom a daňovým poplatníkom.

4.5 Kvalita služieb a sociálna legislatíva

4.5.1 Komisia nástojí na skutočnosti, že predmetom návrhu nariadenia je vyriešiť otázku záväzkov služieb vo verejnom záujme v oblasti dopravy a ich náhrad a nariadenie sa teda nemá zaoberať ďalšími témami súvisiacimi s kvalitou služieb, právnymi úpravami v sociálnej oblasti a ochranou spotrebiteľa. Problematiku sociálnych práv teda pružnou formou rieši len článok 4 v odseku 7. Treba však priznať, že ide o oblasť, ktorá je v kompetencii členských krajín.

4.5.2 Napriek tomu, revidovaný návrh z roku 2002 sa definíciou primeranej úrovne kvality verejnej dopravy alebo informovanosti cestujúcich a právnymi úpravami v sociálnej oblasti zaoberal dôkladnejšie (čl. 4, 4a a 4b predchádzajúceho dokumentu).

4.5.3 EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že nový text do veľkej miery mlčí o otázke kvality a informovanosti cestujúcich a o zárukách vyplývajúcich z národných právnych úprav v sociálnej oblasti. Výbor žiada, aby sa Komisia vrátila k návrhu z roku 2002 a svoj súčasný text doplnila pri zohľadnení princípu subsidiarity a zásady nezávislosti miestnych samospráv. Nie je nutné uvádzať vyčerpávajúci list kritérií bezpečnosti, kvality a informovanosti cestujúcich, no bolo by vhodné uviesť minimálne požiadavky v týchto oblastiach.

4.6 Prechodné obdobie medzi súčasným stavom a novou právnou úpravou

4.6.1 Článok 8 ods. 6 obsahuje nepresnosť: upravuje situáciu v oblasti voľnej súťaže v druhej polovici prechodných období, no nerieši ich prvú polovicu. Navyše sa tieto ustanovenia nevzťahujú na prípady priameho pridelenia.

V Bruseli 18. mája 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúce stanovisko bolo zamietnuté, ale získalo najmenej štvrtinu odovzdaných hlasov:

Bod 4.6

Vložiť nový bod k bodu 4.6:

„Trhy s pozemnou verejnou dopravou v EÚ sú v rôznej miere otvorené alebo liberalizované. Existujú trhy, ktoré ostávajú zatvorené, ďalej tie, ktoré umožňujú regulovanú hospodársku súťaž a nakoniec trhy, ktoré sú úplne liberalizované. To je dôvod, prečo je potrebné stanoviť prechodné obdobie, aby sa trhy prispôbili nariadeniu a vzájomne sa priblížili, s cieľom vyhnúť sa nejednotnosti medzi členskými štátmi.“

Zdôvodnenie

Bolo prednesené ústne.

Výsledky hlasovania

Hlasy za: 22

Hlasy proti: 43

Zdržali sa hlasovania: 3

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o podpore čistých vozidiel v cestnej doprave“

KOM(2005) 634, konečné znenie – 2005/0283 (COD)

(2006/C 195/07)

Rada listom z 1. marca 2006 požiadala podľa článku 175 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor o vypracovanie stanoviska k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. mája 2006. Spravodajcom bol pán RANOCCHIARI

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí (schôdza 17. mája 2006) 137 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom sa 4 členovia hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Viac než 75 % obyvateľov Európskej únie býva v mestských oblastiach. Mestská doprava tvorí veľmi významný podiel celkového sektora dopravy a vplýva tak na parametre kvality ovzdušia (oxid uhoľnatý, uhľovodíky, oxidy dusíka, tuhé znečisťujúce látky v podobe prachových častíc a prekursorov ozónu), a tým na miestne znečistenie, ako aj na klimatické zmeny (emisie CO₂).

1.2 V priebehu posledných rokov na seba nadväzovali rôzne aktivity v legislatívnej i výskumnej oblasti tak na európskej úrovni, ako aj v rámci medzinárodnej spolupráce. Hlavnými sledovanými cieľmi sú zlepšenie energetickej účinnosti a zníženie emisií znečisťujúcich látok ako aj závislosti od ropy.

1.3 Vďaka predpisom, ktoré upravujú emisie vozidiel, známym pod názvom normy „Euro“, sa za posledných 25 rokov radikálne znížili emisie znečisťujúcich látok spôsobených cestnou dopravou.

1.4 Okrem toho sa vďaka modelom ako CAFE (*Clean Air for Europe – Čistý vzduch pre Európu*, 2005) dokázalo predbežne zabezpečiť ďalšie zníženie úrovne znečistenia o 5 % do roku 2020.

1.5 Zámerom predmetnej smernice je podpora trvalo udržateľného mestského prostredia. Navrhuje vytvorenie vozového parku „čistých“ ťažkých úžitkových vozidiel, ktoré sú energetickejšie a produkujú menej znečisťujúcich emisií.

1.6 Konkrétne sa pre verejné orgány stanovuje povinnosť vyčleniť na čisté vozidlá kvótu vo výške 25 % zo svojho celkového ročného nákupu vozidiel s hmotnosťou vyššou ako 3,5 t. Návrh Komisie obsahuje okrem toho možnosť následného rozšírenia tohto záväzku na ďalšie kategórie vozidiel zakúpených verejnými orgánmi.

1.7 Vzhľadom na vstupné investície verejných orgánov by urýchlené vstúpenie do platnosti tejto smernice podporilo rýchly rozvoj a rozsiahle využívanie čistých technológií.

1.8 Pre mnohé miestne orgány verejnej správy, ktoré sú nútené zavádzať obmedzenia voľného pohybu vozidiel, by smernica v prípade svojho schválenia ponúkala alternatívne riešenie umožňujúce dosahovať kladné výsledky, pokiaľ ide o vplyv na životné prostredie a sociálnu i hospodársku oblasť.

1.9 Mestá ako Paríž, Montpellier, Frankfurt, Helsinki a iné, ktoré investovali prostriedky do vybudovania vozových parkov čistých vozidiel (autobusy alebo vozidlá na zber a odvoz odpadu s pohonom na zemný plyn), dosiahli nezanedbateľné výsledky a pristupujú k nákupu ďalších vozidiel na rozšírenie existujúceho vozového parku.

1.10 Zrýchlenie zásahov, rozdelenie úsilia a pôsobenie na viacerých rovinách s cieľom znížiť celkový vplyv na životné prostredie (normy „Euro“ na kontrolu emisií vozidiel, opatrenia zamerané na zvýšenie energetickej účinnosti a bezpečnosť zásobovania energiou a diverzifikácia energetických zdrojov) sa musí nevyhnutne prejavovať v prínose v sociálnej oblasti a v technologickom a hospodárskom napredovaní.

1.11 EHSV si preto želá, aby bola smernica prijatá ešte v priebehu roku 2006 a pridala sa tak k ďalším aktivitám, ktoré Európske spoločenstvo už podniká a k tým, ktoré sa ešte len rysujú a sú v štádiu schvaľovania.

2. Dôvody a legislatívny kontext

2.1 Komisia 21. decembra 2005 predložila tento návrh smernice o podpore čistých vozidiel v cestnej doprave⁽¹⁾ (právny základ: článok 175 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, proces spolurozhodovania).

2.2 Hlavným cieľom tejto smernice je:

— zníženie emisií znečisťujúcich látok produkovaných sektorom dopravy,

— finančná podpora trhu s čistými vozidlami cestnej dopravy, zameraná na vozidlá s hmotnosťou nad 3,5 t.

2.3 V smernici sa uvádza, že verejné orgány majú povinnosť vyčleniť minimálnu kvótu zo svojich ročne obstaraných ťažkých úžitkových vozidiel (s hmotnosťou nad 3,5 t) na vozidlá vyhovujúce prevádzkovej norme pre „zdokonalené vozidlá priaznivé pre životné prostredie“ (EEV). Minimálna kvóta obstarávania je stanovená na 25 % a týka sa nahrádzania ťažkých úžitkových vozidiel, aby bolo možné postupné zavedenie environmentálnych kritérií do procesu obstarávania vozidiel a aby sa verejné orgány a priemysel pripravili na možné rozšírenie týchto požiadaviek na ďalšie kategórie vozidiel.

⁽¹⁾ KOM(2005) 634, konečné znenie.

2.4 Z dlhodobého hľadiska povedie táto smernica k zlepšeniu environmentálnych charakteristík celého vozového parku vďaka úsporám z hromadnej výroby, nižším nákladom a rozsiahlejšiemu využívaniu technológií zdokonalených vozidiel priaznivých pre životné prostredie.

3. Vymedzenie pojmov a vysvetlenia

3.1 Ťažké úžitkové vozidlá, ktoré tvoria predmet tejto smernice, sú vozidlá s hmotnosťou nad 3,5 t, ako napríklad autobusy a úžitkové vozidlá (napr. vozidlá na zber a odvoz odpadů).

3.2 „Čisté vozidlo“ znamená „zdokonalené vozidlo priaznivé pre životné prostredie“ podľa definície európskej prevádzkovej normy „EEV“ (*Enhanced Environmentally-Friendly Vehicle*)⁽⁷⁾, ktorá stanovuje prísne limity pre emisie CO₂ a zhubné emisie oxidu uhľohatého, oxidov dusíka, tuhé znečisťujúce látky (TZL) v podobe prachových častíc, uhlíkovdýky a prekursorů ozónu.

CO (g/kWh)	HC (g/kWh)	NOx (g/kWh)	TZL (g/kWh)	DYM (m ⁻¹)
1,5	0,25	2,0	0,02	0,15

3.3 Členské štáty boli stále vyzývané k tomu, aby zaviedli daňové úľavy pre tie vozidlá, ktoré vyhovujú prísnejším normám než sú limity emisií znečisťujúcich látok podľa platnej normy Euro 4⁽⁸⁾, s cieľom podporovať uvedenie čistejších a výkonnejších vozidiel na trh.

3.4 „Verejné orgány“, ktorých sa týka smernica, sú štátne, regionálne alebo miestne orgány, orgány podliehajúce verejnému právu, štátne podniky a prevádzkovatelia viazaní zmluvami o poskytovaní dopravných služieb uzatvorenými s verejnými orgánmi.

3.5 Povinnosť vyčleniť minimálnu kvótu ročného obstarávania na čisté vozidlá sa vzťahuje tak na nákup ako aj na prenájom ťažkých úžitkových vozidiel.

3.6 Podpora využívania vozidiel EEV je navyše v súlade s nedávnym návrhom Komisie o daniach z osobných áut⁽⁴⁾, ktoré by boli aspoň čiastočne založené na emisiách CO₂, aby sa podporil nákup čistejších a energeticky efektívnejších vozidiel, akými sú vozidlá využívajúce biopalivá, zemný plyn, LPG, elektrické alebo hybridné motory.

3.7 Zvýšené používanie biopalív pre vozidlá je aj jedným z cieľov akčného plánu pre biomasu⁽⁵⁾, ktorý nedávno prijala Komisia a ktorý bol posilnený následným oznámením o biopalivách⁽⁶⁾.

⁽⁷⁾ Smernica 2005/55/ES, článok 1 písm. c) a Príloha I bod 6.2.1.

⁽⁸⁾ Smernica 1998/69/ES.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 261, konečné znenie z 5.7.2005.

⁽⁵⁾ KOM(2005) 628, konečné znenie z 7.12.2005.

⁽⁶⁾ KOM(2006) 34, konečné znenie z 7.2.2006.

3.8 Predkladaný návrh teda zapadá do rozsiahleho kontextu opatrení zavedených s cieľom čeliť stálemu nárastu emisií skleníkových plynov, ktoré negatívne vplyvajú na ciele EÚ v oblasti klimatických zmien. Zároveň sa tieto opatrenia zameriavajú na riešenie problematiky zvyšovania miestneho znečistenia spôsobeného emisiami výfukových plynov, ktoré majú negatívny vplyv na zdravie občanov, ako aj na otázku energetickej účinnosti palív, ktorá je ešte stále dôvodom výraznej európskej závislosti od ropy.

3.9 V zelenej knihe o bezpečnosti dodávok energie⁽⁷⁾ sa analyzujú otázky súvisiace so stálym rastom dopravného sektora, vysokou úrovňou spotreby energie, ako aj emisiami CO₂ a závislosťou od ropy s cieľom stanoviť opatrenia, ktoré by mohli ovplyvniť dopyt po alternatívnych technológiách a palivách a podporiť generáciu „čistých“ vozidiel tak, ako to ďalej rozvádza biela kniha⁽⁸⁾ o európskej dopravnej politike do roku 2010.

3.10 Oznámenie o alternatívnych pohonných hmotách v cestnej doprave⁽⁹⁾ a nasledujúca smernica o podpore biopalív⁽¹⁰⁾ vidia v diverzifikácii energetických zdrojov účinný systém na zníženie závislosti od ropy, emisií CO₂ a miestnych znečisťujúcich látok.

3.11 Oznámenie o prehodnotení stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ⁽¹¹⁾ sa zaoberá aspektmi súvisiacimi s klimatickými zmenami: v tejto stratégii sa explicitne navrhuje vývoj trhu s čistejšími vozidlami v rámci programu riadenia dopravy v mestských oblastiach, v ktorom sa plánuje podpora ekologických inovácií a výslovne odporúča zavedenie „čistých“ autobusov.

3.12 Zelená kniha⁽¹²⁾ o energetickej účinnosti navrhuje konkrétne opatrenia, medzi ktoré patrí zavedenie verejného obstarávania na rozvoj trhu s menej znečisťujúcimi vozidlami a zvýšenie energetickej účinnosti v porovnaní s bežnými vozidlami.

3.13 Výroba a používanie vozidiel dodržiavajúce prísnejšie limity pre znečisťujúce látky predstavuje základný faktor v snahe o splnenie cieľov, ktoré v tejto súvislosti stanovujú európske právne predpisy⁽¹³⁾.

3.14 V kontexte tematickej stratégie o kvalite ovzdušia⁽¹⁴⁾, ktorou sa Komisia snaží zjednotiť platné smernice v tejto oblasti, sa opätovne zdôrazňuje potreba odporúčať verejným orgánom implementáciu v podobe dosahovania ročnej minimálnej kvóty čistých a energeticky účinných vozidiel.

⁽⁷⁾ KOM (2000) 769.

⁽⁸⁾ KOM (2001) 370.

⁽⁹⁾ KOM(2001) 547 plánuje do roku 2020 nahradenie 20 % tradičných palív alternatívnymi.

⁽¹⁰⁾ Smernica 2003/30/ES.

⁽¹¹⁾ KOM (2005) 37.

⁽¹²⁾ KOM (2005) 265.

⁽¹³⁾ Smernica 1996/62/ES o kvalite ovzdušia a odvodené smernice: smernica 1999/30/ES o limitných hodnotách oxidu siričitého, oxidu dusičitého, tuhých znečisťujúcich látok a olova, Smernica 2000/69/ES o hraničných koncentráciách benzénu a oxidu uhľohatého, smernica 2002/3/ES o cieľových hodnotách ozónu.

⁽¹⁴⁾ KOM(2005) 446, konečné znenie. verzia

3.15 Európsky parlament vyjadril svoju podporu akčnému plánu Spoločenstva na zvýšenie energetickej efektívnosti v dopravnom sektore. Konkrétne poukázal na význam, ktorý majú správne zamerané programy verejného obstarávania pre znižovanie cien energetickejšie efektívnych zariadení, a tým pre zabezpečenie ich konkurencieschopnosti v porovnaní s bežnými technológiami ⁽¹⁵⁾.

3.16 Európska rada iniciovala opatrenia zamerané na integráciu riadenie v oblasti životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja do dopravnej politiky ⁽¹⁶⁾.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Schválenie tohto návrhu smernice by zaviedlo sériu povinných opatrení v oblasti verejného obstarávania zameraných na zintenzívnenie dopytu na trhu s takzvanými čistými vozidlami. Tento návrh zároveň podporuje zavádzanie čistých a energetickejšie účinných vozidiel zaujatím technologicky neutrálneho postoja v súlade s odporúčaniami členských štátov ⁽¹⁷⁾.

4.2 Povinnosť verejného obstarávania ťažkých vozidiel s hmotnosťou nad 3,5 t predstavuje v porovnaní s dobrovoľnými dohodami alebo inými druhmi regulačných opatrení výhodu z hľadiska výsledného pomeru nákladov a úžitku, a to v súvislosti s hospodárskymi aspektmi konkurencieschopnosti európskeho priemyslu, a – predovšetkým – pokiaľ ide o vplyv na životné prostredie.

4.3 Stanovenie dvadsaťpäťpercentnej kvóty v rámci verejného obstarávania znamená zahrnúť 10 % vnútorného trhu, a teda percentuálny podiel, ktorý umožňuje zasiahnuť do rozvoja trhu s čistými vozidlami, ako aj finančne podporovať hromadnú výrobu pri zachovaní prijateľnej výšky investičných nákladov.

4.4 Podľa uskutočnených odhadov sa tento návrh smernice týka približne 52 000 vozidiel, z čoho je 17 000 autobusov a 35 000 ťažkých úžitkových vozidiel. Zavedenie 25 % čistých vozidiel by preto zodpovedalo počtu 13 000 vozidiel EEV ročne. Výber konkrétnej oblasti na nahradenie vozidiel (autobusy, vozidlá na zber a odvoz odpadu alebo iné) je prenechaný verejným orgánom, ktoré majú maximálnu voľnosť pri stanovovaní špecifických kvót nahrádzania.

4.5 Verejné obstarávanie na systematické zavádzanie čistých vozidiel by podporilo rozvoj automobilového priemyslu a zabezpečilo by rozširovanie riadneho trhu s ťažkými vozidlami v Európe, pričom by sa zvýšila úroveň konkurencie a konkurencieschopnosti.

4.6 Paríž, Montpellier a Frankfurt ako aj ďalšie mestá už vlastnia vozové parky čistých vozidiel, ktoré chcú rozšíriť vzhľadom na kladné výsledky dosiahnuté v ekologickej a sociálno-ekonomickej oblasti.

4.7 Povinné zavádzanie vozidiel EEV do vozového parku ťažkých vozidiel predstavuje ďalší nástroj, ktorý majú k dispozícii verejné orgány na splnenie záväzkov vyplývajúcich zo smerníc Spoločenstva o kvalite ovzdušia.

4.8 Podiel nahradených vozidiel navrhovaný v návrhu smernice by umožnil urýchlene získať prvé výsledky, pokiaľ ide o zlepšenie kvality ovzdušia ⁽¹⁸⁾, prispôbením EEV normám, ktoré radikálne znižujú emisie HC, NO_x a TZL.

4.9 Využívanie vozidiel EEV navyše prispieva k znižovaniu spotreby pohonných hmôt a stimulovaniu výskumu k dosahovaniu čoraz lepších ekologických výsledkov. Podpora využívania alternatívnych pohonných hmôt a výskum technológií v oblasti spracovania emisií sú na druhej strane silným impulzom pre rast automobilového priemyslu.

4.10 Vzhľadom na skutočnosť, že priemerná životnosť ťažkých vozidiel, ktoré sú predmetom tohto návrhu smernice, je približne 15 rokov, pokiaľ táto smernica vstúpi do platnosti v priebehu roku 2006, verejné orgány by do roku 2030 mali čas na návrat investícií, dosiahnutie pokroku v technologickej oblasti a zlepšenie štandardných výkonov.

4.11 Urýchlené a nepretržité úsilie v súvislosti s podporou čistých vozidiel by sa kladne odrazilo aj po sociálnej stránke: zlepšenie kvality ovzdušia v mestských oblastiach okrem iného znamená zníženie výskytu alebo úbytok zhoršovania ochorení horných dýchacích ciest s následným zlepšením rozpočtu verejného zdravotníctva.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁵⁾ A5-0054/2001.

⁽¹⁶⁾ Zasadnutia Európskej rady v Helsinkách (1999) a Göteborgu (2001)~.

⁽¹⁷⁾ V súlade s prioritami stanovenými na zasadnutí Európskej rady 22. a 23. marca 2005 v kontexte Lisabonskej stratégie.

⁽¹⁸⁾ Mesto Montpellier zaviedlo prvé „čisté“ autobusy na zemný plyn v roku 1999. Po tridsiatich mesiacoch sa emisie NO_x znížili o 50 %, TZL takmer úplne zmizli a hluk sa znížil o 5 až 8 decibelov. (Údaje ADEME, Agence de l'environnement et de la maîtrise de l'énergie - Délégation régionale Languedoc-Roussillon).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o preskúmaní stratégie trvalo udržateľného rozvoja – platforma činnosti“

KOM(2005) 658, konečné znenie

(2006/C 195/08)

Európska komisia sa 13. decembra 2005 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 26. apríla 2006. Spravodajcom bol pán RIBBE a pomocným spravodajcom pán DERRUINE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája) 137 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV opakovane poukazoval na veľký význam trvalo udržateľného rozvoja pre budúcnosť Európy a pre celosvetový rozvoj a víta preto návrh „platformy činnosti“, v ktorom sa Komisia touto témou zaoberá.

1.2 Oznámenie Komisie je jedným z piatich dokumentov, ktoré len v roku 2005 boli uverejnené na tému „trvalo udržateľného rozvoja“. Aj keď EHSV opakovane zdôrazňuje dôležitosť konkrétnych krokov, kritizuje veľké množstvo rôznych dokumentov, ktoré bežnému občanovi, ktorý sa zaujíma o politiku, takmer znemožňuje zachovať si celkový prehľad.

1.3 Spojitosti medzi Lisabonskou stratégiou a Stratégiou pre trvalo udržateľný rozvoj nie sú jasné. Aby ich občania správne pochopili, je potrebné usilovať sa o ich vysvetlenie a súlad. Aby sa zohľadňovala sociálna a environmentálna dimenzia, ako aj hospodárska dimenzia, je potrebné revidovať nástroje na odhad dopadov. Výskum a inovácia, ktoré sa odporúčajú v rámci Lisabonskej stratégie, by mali explicitne podporovať trvalo udržateľný rozvoj.

1.4 EHSV nemôže uznať „platformu činnosti“ predloženú v oznámení ako novú, revidovanú stratégiu. Je síce poskytnutá správna analýza súčasnej situácie a tiež sa konštatuje, že „to takto nemôže ísť ďalej“, zostáva to však iba pri analýze. Nepíše sa resp. píše sa veľmi nedostatočne, ako by sa malo konkrétne pokračovať.

1.5 Komisia týmto dokumentom neplní ani odporúčanie EHSV z apríla 2004, ani vlastný sľub z júna 2005. Nemenuje žiadne jasné ciele, ktoré sa majú dosiahnuť v rámci stratégie udržateľného rozvoja.

1.6 Stratégia zvyčajne opisuje cestu k dosiahnutiu cieľov. Absencia cieľov musí nutne viesť k nedostatkom pri pomeno-

vaní nástrojov. Toto je rozhodujúcim nedostatkom oznámenia. Keď sa presne nevie, kam sa smeruje, nedá sa ani určiť, ako sa tam dostať.

1.7 Kľúčové činnosti popísané v dokumente sú vágne a nanajvýš nekonkrétne. Ide o sčasti dávne požiadavky resp. sľuby, ktoré sú známe už vyše tridsať rokov a doteraz neboli splnené. Neprebíha však ani diskusia o otázke, čo je príčinou, že také staré požiadavky neboli realizované, ani či sú tieto požiadavky naďalej aktuálne a predovšetkým, či sú dostačujúce.

1.8 Na miestach, kde sa robia mimoriadne dôležité oznámenia, však zostáva Komisia zdržanlivá. Oznámenie Komisie o využití medzinárodného obchodu ako nástroja trvalo udržateľného rozvoja možno iba privítať. Od „platformy činnosti“ sa však očakáva, že dá aj odpoveď na otázku, ako to docieľiť.

1.9 Komisia by mala objasniť úlohu jednotlivých subjektov tým, že odpovie na otázku, kto sa bude čím zaoberať, a to v závislosti od kompetencií EÚ, členských štátov, sociálnych partnerov a ostatných zainteresovaných strán.

1.10 EHSV plánuje prispieť k diskusii prostredníctvom postupného vytvárania databázy, umožňujúcej šírenie osvedčených metód, registrovanie prekážok, s ktorými sa stretávajú subjekty v praxi, atď. tak, aby boli posilnené odborné znalosti, ktoré bude môcť využívať Komisia a zainteresované strany.

1.11 Oznámenie ponecháva viac otázok otvorených než podáva odpovedí resp. nastoluje nové otázky, na odpovede ktorých spoločnosť doteraz márne čaká.

1.12 EHSV to hlboko ľutuje. Toto oznámenie neposúva politiku trvalo udržateľného rozvoja vpred, ale skôr je dôkazom o prešľapovaní na mieste.

2. Základné prvky a pozadie stanoviska

2.1 Dňa 13.12.2005, teda bezprostredne pred zasadnutím Európskej rady v zložení ministrov hospodárstva a financií v Bruseli, Komisia predložila Rade a Európskemu parlamentu Oznámenie o preskúmaní stratégie trvalo udržateľného rozvoja – platforma činnosti ⁽¹⁾, ktoré je predmetom tohto stanoviska.

2.2 Stratégia trvalo udržateľného rozvoja EÚ bola prijatá na zasadnutí Európskej rady v lete roku 2001 v Göteborgu. EHSV viackrát zaujal postoj tak k príprave stratégie ako aj k stratégii samej, naposledy o. i. v rámci svojich prieskumných stanovísk na tému „Hodnotenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ“ z apríla 2004 ⁽²⁾ a na tému „Úloha trvalo udržateľného rozvoja v rámci nadchádzajúceho finančného výhľadu“ z mája 2005 ⁽³⁾. V apríli 2005 okrem toho usporiadal spoločne s Komisiou fórum zainteresovaných strán, ktoré vzbudilo veľkú pozornosť a bolo vyhodnotené ako veľmi konštruktívne a v marci 2006 uskutočnil v rámci vypracovania tohto stanoviska ďalšie konzultácie, ktorých výsledky boli samozrejme zohľadnené.

2.3 Komisia pod vedením predsedu Prodiho oznámila, že stratégiu trvalo udržateľného rozvoja prepracuje a schváli. K tomu však nedošlo. Pri vypracovaní dokumentu resp. dokumentov naopak došlo k značným časovým sklzom. Môže to byť známkou toho, aké ťažkosti má Komisia, ale aj Rada pri napredovaní s prácou na stratégii trvalo udržateľného rozvoja.

2.4 Vo februári 2005 nepredložila Komisia pod vedením predsedu Barrosa prepracovanú stratégiu, ale oznámenie na tému „Preskúmanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ 2005: Úvodné zhodnotenie a budúce smerovanie“ ⁽⁴⁾. Hovorila v ňom okrem iného o „zhoršovaní sa trvalo neudržateľných trendov“, o tom, že doterajší pokrok pri integrácii environmentálneho rozmeru do sektorových politík „bol obmedzený“, že „chudoba a sociálne vylúčenie predstavujú rastúci problém“ a že „vo svete rastúcej ‚vzájomnej závislosti‘ nemôžeme pokračovať vo výrobe a spotrebe tak, ako to robíme v súčasnosti“.

2.5 Oznámenie Komisie, ktoré sa tu hodnotí, je potrebné vidieť v tomto kontexte. EHSV ho síce môže interpretovať ako ďalší krok k revízii stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ale nie ako výsledok už uskutočnenej revízie. Podľa najnovších, avšak

skôr neformálnych informácií, sa momentálne plánuje, že Rada na svojom zasadnutí v júni 2006 schváli revíziu stratégie trvalo udržateľného rozvoja z roku 2001 a že tieto závery Rady budú potom predstavovať spoločnú európsku stratégiu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2009. EHSV teda zatiaľ konštatuje, že Komisia nespĺnila svoj záväzok z roku 2001 predkladať na začiatku každého svojho nového funkčného obdobia revíziu stratégie. Ba čo viac, teraz existuje päť dokumentov ⁽⁵⁾ z roku 2005, ktoré sa dajú nanajvýš hodnotiť ako podnety a materiál na revíziu, ale v žiadnom prípade nie ako revidovaná, nová stratégia na ďalšie štyri roky, ktorá rešpektuje znepokojujúco sa vyvíjajúce trendy.

2.6 Výbor vyjadruje svoje počudovanie nad tým, že od Komisie nedostal žiadne podrobné pripomienky k svojmu poslednému prieskumnému stanovisku na tému: „Hodnotenie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ“ ⁽⁶⁾, hoci sa k tomu zaviazala. Mnoho zásadných otázok, ktoré vtedy výbor nadhodil, čaká doteraz na odpoveď, čo sa odráža a potvrdzuje v absencii cieľov, myšlienok a zamerania teraz predloženej „platformy činnosti“.

2.7 Výboru taktiež chýbajú – rovnako ako v roku 2004 – jasné informácie o tom, ako budú obe tieto veľké stratégie, t. j. stratégia trvalo udržateľného rozvoja a Lisabonská stratégia pre rast a zamestnanosť, ktoré ovplyvňujú súčasnú činnosť EÚ, vymedzené a začlenené v súlade s cieľmi, ktoré si Európska únia predsavzala v článku 2 Zmluvy o Európskej únii ⁽⁷⁾. Z preskúmania národných programov reforiem týkajúcich sa Lisabonskej stratégie vyplýva, že trvalo udržateľný rozvoj členských štátov nepovažujú za prioritu. Je to v rozpore so závermi Európskej rady z marca 2005, kde sa konštatovalo, že stratégia trvalo udržateľného rozvoja je nadradenou stratégiou EÚ.

2.8 EHSV bude v tomto stanovisku predovšetkým skúmať, či jeho výroky, otázky a odporúčania, ktoré formuloval v uvedených stanoviskách z apríla 2004 resp. mája 2005, boli prerokované a uplatnené.

2.9 Okrem toho bude analyzovať, či sa plnia požiadavky, ktoré sformulovala sama Komisia.

- ⁽¹⁾ 1) Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o preskúmaní stratégie trvalo udržateľného rozvoja – platforma činnosti (KOM (2005) 658, konečné znenie, 13.12.2005) (http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/de/com/2005/com2005_0658de01.pdf)
- 2) Správa EÜROSTATU: „Measuring progress towards a more sustainable Europe - Sustainable development indicators for the European Union - Data 1990-2005“ (Tento dokument je v súčasnosti k dispozícii iba v angličtine.) Názov približne: „Meranie pokroku zameraného na trvalo udržateľnejšiu Európu – ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja pre Európsku úniu – termíny 1990 – 2005“ (13.12.2005).
- 3) Európska rada (16. a 17. júna 2005), závery predsedníctva: Hlavné zásady trvalo udržateľného rozvoja. (http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/de/ec/85350.pdf)
- 4) Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu „Preskúmanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ 2005: Úvodné zhodnotenie a budúce smerovanie“ (KOM(2005) 37, konečné znenie, 9.2.2005).(http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/de/com/2005/com2005_0037de01.pdf)
- 5) Príloha pracovného dokumentu pracovísk Komisie SEK (2005) 225 – správa o pokroku.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004, s. 22.

⁽⁷⁾ Ú. v. ES C 325, 24.12.2002, s. 5.

⁽¹⁾ KOM(2005) 658, konečné znenie.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004, s. 22.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 267, 27.10.2005, s. 22.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 37, konečné znenie, 9.2.2005.

3. Všeobecné poznámky

3.1 V hodnotenom oznámení, tak ako v mnohých predchádzajúcich dokumentoch Komisia najprv opisuje všeobecnú situáciu. Dva citáty z tretieho odstavca oznámenia opisujú situáciu jasne a zreteľne: „Európa začala dobre pri uplatňovaní týchto princípov trvalo udržateľného rozvoja. Úsilie sa však musí zintenzívniť.“

3.2 Výbor môže toto tvrdenie potvrdiť a súhlasiť so všeobecnou analýzou, že v mnohých oblastiach tak na úrovni EÚ, ako aj na národnej úrovni uskutočnili podniky, mimovládne organizácie resp. súkromné osoby mnoho príkladných iniciatív. Nie sú však ešte dostačujúce na to, aby sa mohlo hovoriť o zmene trendu.

3.3 Konkrétne príklady úspechu môžeme nájsť na národnej úrovni (napr. pozitívne dôsledky nemeckého programu energetickej sanácie budov resp. používania obnoviteľných zdrojov energie na životné prostredie a vytváranie pracovných miest), na odvetvovej úrovni (napr. zrieknutie sa používania hydrochlorofluorokarbónov v klimatizačných zariadeniach automobilov poškodzujúcich atmosféru alebo „Akčný plán pre environmentálne technológie“ a na samotnej úrovni podnikov (napr. British Petroleum, ktorý sa v roku 1998 zaviazal k tomu, že do roku 2010 zníži emisie skleníkových plynov o 10 % pod hodnotu z roku 1990 a ktorý dosiahol svoj cieľ pomocou energetickej účinnosti už v roku 2003; pozri tiež list podpísaný veľkými anglickými a mnohonárodnými podnikmi na podporu britského premiéra v boji proti klimatickej zmene ⁽⁸⁾).

3.4 Príklady dokazujú, že trvalo udržateľné postupy výroby a spotreby sú nielen technicky možné, ale aj hospodársky uskutočniteľné a prispievajú k udržaniu resp. vytváraniu pracovných miest. To sa musí sprostredkovať jasnejšie než doteraz.

3.5 Trvalo udržateľný rozvoj je iná, nová, integrovaná spoločenská rozvojová koncepcia. Hospodárske, sociálne a ekologické rozmery trvalo udržateľného rozvoja sa navzájom posilňujú a prispievajú k zachovaniu „európskych hodnôt“. Trvalo udržateľný rozvoj tak podporuje celospoločenskú prosperitu. V tejto súvislosti výbor víta spoločné úsilie Komisie a Eurostatu o vypracovanie „ukazovateľa prosperity“, ktorý má z pohľadu trvalo udržateľného rozvoja ako merná veličina väčšiu výpočtovú hodnotu než HDP. „Ekologická stopa“, ktorú o. i. prezentuje aj Európska agentúra pre životné prostredie, by ním mohla

byť. Takýto ukazovateľ by musel zohľadňovať externé náklady na životné prostredie ako aj určité sociálne náklady.

3.6 V prípade trvalo udržateľného rozvoja nejde o to, aby nedostatky, ktoré vznikajú v priebehu rozvoja určitého odvetvia, boli kompenzované prostredníctvom opatrení v iných odvetviach. Takýmto spôsobom fungovala politika v minulosti. Európska rada v júni 2005 túto interpretáciu koncepcie rozvoja potvrdila a viacero dokumentov Európskej komisie ukazuje, že takýto prístup funguje ⁽⁹⁾.

3.7 Najprv je však potrebná široká diskusia v politike a spoločnosti o hodnotách, ktorými sčasti na rozdiel od iných oblastí sveta v Európe disponujeme a ktoré si musíme brániť a o cieľoch, ktoré chceme v Európe trvalo udržateľným rozvojom dosiahnuť. Ba čo viac: zdá sa, že tu už dávno mala byť. Len keď bude jasno v tom, aké ciele sa majú dosiahnuť a aké (európske) hodnoty sa majú zachovať, môže sa začať diskutovať o spôsoboch na dosiahnutie týchto cieľov (rozumieť: o stratégii). EHSV však pochybuje o tom, že táto diskusia doteraz prebehla v dostatočnej miere. Opakuje svoje zistenie pred dvoch rokov, že samotný pojem „trvalá udržateľnosť“ je veľkej časti občanov úplne neznámy a občanom, ktorí ho už niekedy počuli, obsahovo nič nehovorí. To sú skutočne zlé východiskové podmienky pre politickú činnosť (pri Lisabonskej stratégii je to podobné).

3.8 EHSV si je pri tom dobre vedomý toho, že diskusia o hodnotách a cieľoch nie je práve v kontexte globálnych trhov jednoduchá. Priekopnícka úloha Európy pri zachovávaní životných podmienok môže totiž viesť napríklad k tomu, že výroba, ktorá nie je trvalo udržateľná, sa z Európy presunie do iných častí sveta (čo z celosvetového hľadiska nepredstavuje úspech) a konkurencieschopnosť európskych podnikov môže byť negatívne ovplyvnená. Pretože sa však dá predpokladať celý rad problémov, musí sa široká diskusia, opakovane požadovaná EHSV, konečne uskutočniť.

Dôraz na kľúčové otázky

3.9 V oznámení sa Komisia zameriava na šesť takzvaných „kľúčových oblastí“:

- klimatické zmeny a čistá energia,
- verejné zdravie,
- sociálne vylúčenie, demografia a migrácia,
- riadenie prírodných zdrojov,
- trvalo udržateľná doprava,
- chudoba vo svete a úlohy rozvoja.

⁽⁸⁾ Tu je potrebné vyzdvihnúť najmä:

„The effects of environmental policy on European business and its competitiveness: a framework for analysis“, SEK(2004) 769 (Dokument existuje iba v angličtine. Približný názov: „Vplyvy politiky ochrany životného prostredia na európske podniky a ich konkurencieschopnosť: rámec analýzy“)

„Commission staff working document on the links between employment policies and environment policies“, SEK(2005) 1530 (Dokument existuje iba v angličtine. Približný názov: „Pracovný dokument oddelenia Komisie – prepojenie medzi politikou zamestnanosti a politikou ochrany životného prostredia“).

„Zamestnanosť, produktivita a jej vplyv na hospodársky rast“, SEK(2004) 690.

⁽⁸⁾ http://www.cpi.cam.ac.uk/bep/downloads/CLG_pressrelease_letter.pdf

3.10 EHSV považuje – ako už v predchádzajúcich stanoviskách viackrát zdôrazňoval – príslušné zameranie sa za správne, dáva však na zváženie, či by sa intenzívnejšie nemali zahrnúť aspoň tie oblasti, v ktorých má EÚ plnú – aj finančnú – zodpovednosť, napr. poľnohospodárska a regionálna politika. V oznámení nie sú na tieto oblasti takmer žiadne odkazy, nanajvýš v prílohe 2 je napr. internetovým odkazom odvolanie na nariadenie Komisie o strategických usmerneniach Spoločenstva v oblasti rozvoja vidieka na roky 2007 – 2013 [KOM (2005) 304., konečné znenie] bez bližších obsahových údajov o cieľoch a opatreniach v súvislosti s trvalo udržateľným rozvojom.

3.10.1 V úvode oznámenia v rámci opisu úsilia, ktoré EÚ doteraz vyvinula, sa v krátkosti odkazuje na reformu politiky v oblasti poľnohospodárstva a rybného hospodárstva a zdôrazňuje, že „posilnenie politiky rozvoja vidieka“ odráža tento záväzok v realizácii integrovanej politiky. Pre EHSV je však toto vyjadrenie úplne nezrozumiteľné, pretože o „posilnení“ vôbec nemôže byť reč. Výška finančných prostriedkov určená na rozvoj vidieka bude v rozpore s politickým sľubom Komisie a odporúčaním EHSV⁽¹⁰⁾ v budúcom rozpočtovom období 2007 – 2013 značne nižšia, než je súčasné plnenie rozpočtu a než sú Komisiou plánované výdavky⁽¹¹⁾.

3.10.2 Čo sa týka rybného hospodárstva, EHSV upozorňuje na to, že sa doteraz nepodarilo zabezpečiť dodržanie dohodnutých rybolovných kvót, čím aj naďalej dochádza k nadmernému rybolovu v moriach. Jednoduché vyratúvanie internetových stránok s informáciami o minulých politikách či plánovaných možných oznámeniach alebo zelených knihách Komisie sa vzhľadom na túto situáciu nezdá byť dostačujúce na to, aby sa dosiahol menovaný „operatívny“ cieľ „maximálneho udržateľného výnosu v oblasti rybného hospodárstva do roku 2015“⁽¹²⁾.

Nedostatok jasných cieľov

3.11 Vo svojom oznámení z februára 2005 (KOM(2005) 37., konečné znenie) Komisia uskutočnila dôležité a z hľadiska EHSV správne analýzy naďalej neudržateľnej situácie a tendencií a v časti II („Reakcia na výzvy“) uskutočnila oznámenia, ktoré EHSV v minulosti tiež požadoval. Zdôrazňuje sa tam, že hospodársky „rast, sociálne začlenenie a ochrana životného prostredia (by mali) kráčať ruka v ruke v Európe aj v iných častiach sveta,“ že je snahou „umiestniť trvalo udržateľný rozvoj do jadra tvorby politiky a že sú potrebné jasnejšie ciele, úlohy a s tým spojené termíny, ako

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému „Návrh nariadenia Rady o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu na rozvoj vidieka (EAFRD)“, Ú. v. EÚ C 234, 22.9.2005, s. 32, a prieskumné stanovisko na tému „Úloha trvalo udržateľného rozvoja v rámci nadchádzajúceho finančného výhľadu“, Ú. v. EÚ C 267, 27.10.2005, s. 22.

⁽¹¹⁾ Pozri aj príhovor komisárky pre poľnohospodárstvo pani Fischer Boel na medzinárodnom Zelenom týždni 12.1.2006.

⁽¹²⁾ KOM(2005) 658, konečné znenie, príloha 2, s. 28.

spôsob zamerania sa na akciu v prioritných oblastiach, ktorý tiež umožní zmerať dosiahnutý pokrok. Aj napriek tomu, že trendy predstavujú dlhodobé problémy, ktoré budú potrebovať dlhodobé riešenia, jediným spôsobom, ako zabezpečiť, aby sa spoločnosť uberala správnym smerom, je stanoviť jasné priebežné úlohy a merať pokrok. Preto nesmie dôjsť k stanoveniu dlhodobých cieľov, ktoré by viedli k odloženiu uskutočnenia akcie“.

3.12 Aj EHSV vo svojom stanovisku z apríla 2004 vytýkal skutočnosť, že stratégia udržateľného rozvoja obsahuje príliš málo jasne pochopiteľných a následne aj overiteľných cieľov. Poukázal aj na to, že to tak vždy nebolo; že ešte v oznámení Komisie, na základe ktorého bola vypracovaná stratégia udržateľného rozvoja, boli sformulované jasné ciele⁽¹³⁾.

3.12.1 EHSV už vtedy vysvetlil, že bez príslušných cieľov a bez formulovania priebežných cieľov by stratégii chýbalo zameranie. EHSV nadhodil aj otázku, čo to vlastne „stratégia“ je a poznamenal, že „stratégia je definovaná ako presný plán vlastného postupu na dosiahnutie cieľa, pričom sa dopredu počíta s faktormi, ktoré by mohli mať dosah na vlastnú činnosť. Budúca stratégia udržateľného rozvoja EÚ by musela

— stanoviť jasné ciele,

— popísať jednotlivé nástroje na dosiahnutie cieľa alebo cieľov, k čomu patrí aj presné popísanie príslušných zodpovedností, kompetencií a možností vplyvu,

— rozdeliť dlhodobé ciele na priebežné ciele, ktorých dodržiavanie resp. dosahovanie musí byť kontrolované na základe zrozumiteľných ukazovateľov,

— venovať sa faktorom, ktoré by v rámci tohto postupu mohli vyvolať problémy a

— zabezpečiť, aby boli všetky oblasti politiky neustále analyzované a vyhodnocované na základe kritérií udržateľného rozvoja“⁽¹⁴⁾.

3.13 Zrejme najväčším nedostatkom oznámenia Komisie a v ňom opísanej „platformy činnosti“ je to, že v ňom opäť nie sú opísané skutočné ciele a cesty k ich dosiahnutiu, hoci ich sama Komisia považuje za nevyhnutné. V samotnom dokumente sú však vymenované veľmi vážne „kľúčové činnosti“, v prílohe 2 „operačné ciele a úlohy“ a „príklady kľúčových činností prebiehajúcich a plánovaných“, ktoré sa buď zdajú byť náhodnými, majú malú výpovednú hodnotu alebo sa majú nanajvýš „preskúmať“ resp. sa má „s nimi počítať“.

⁽¹³⁾ Do dokumentu boli zaradené sčasti veľmi rozsiahle ciele, hovorilo sa napr. o dlhodobom nevyhnutnom znížení emisií CO₂ o 70 %, KOM (2003) 745, konečné znenie/2.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004, s. 22, bod 2.2.7.

3.14 Nie je ani stanovené, kto má v konečnom dôsledku byť za čo zodpovedný a ako musia byť rozličné politické úrovne medzi sebou prepojené, aby sa z rôznych zodpovedností dosiahol čo najlepší synergetický účinok.

Žiadna diskusia o nástrojoch

3.15 EHSV vzal s veľkým záujmom na vedomie kapitolu 3.2 a opatrenia k najefektívnejšiemu **súboru nástrojov**. Je úplne správne, že „vlády a iné verejné orgány majú širokú škálu nástrojov, ktorými môžu povzbudzovať ľudí k zmenám – tým ako riadia, zďaňujú, obstarávajú, dotujú, investujú, čerpajú prostriedky a poskytujú informácie. Výzvou je dosiahnuť správnu zmes politik... Asi najvýkonnejšou metódou na podporovanie zmeny je zabezpečiť, aby trhy vysielali správne signály (náprava cien), čím by sa ľuďom poskytol silný stimul na zmenu ich správania a primeranú úpravu trhu. Dá sa to dosiahnuť tak, že sa zabezpečí, aby sme všetci, výrobcovia aj spotrebiteľia, čelili úplným nákladom a následkom našich rozhodnutí – keď tieto rozhodnutia prijímame. Napríklad to znamená uviesť do ceny výrobku náklady, ktoré na ostatných v spoločnosti ukladajú ‚znečisťovatelia‘...“.

3.16 EHSV môže tento prístup iba zdôrazniť. Kryje sa s požiadavkami mnohých stanovísk, ktoré výbor v posledných rokoch schválil⁽¹⁵⁾. EHSV však hlboko ľutuje, že sa dokument uspokojuje iba s analýzou a nepodáva žiadne upozornenia, ako sa má pristupovať k tejto internalizácii externých nákladov.

3.17 EHSV už vo svojej správe z apríla 2004 vyzval Komisiu, aby bola v tejto súvislosti aktívna a aby otvorila a viedla dialóg so všetkými zúčastnenými kruhmi. Pretože všetci zúčastnení majú nielen veľký záujem, ale aj právo dozvedieť sa, ako (a dokedy) sa má zabezpečiť internalizácia externých nákladov. EHSV tiež už vtedy žiadal objasniť, aký dosah by internalizácia nákladov mala na konkurencieschopnosť hospodárstva všeobecne a napr. konkrétne na oblasť dopravy. Sama Komisia skonštatovala, že menej ako polovica externých nákladov na životné prostredie by sa odrazila v trhových cenách, čo znamená, že sa podporuje neudržateľné správanie na strane dopytu⁽¹⁶⁾.

3.18 EHSV si kladie otázku, kde a kedy Komisia konečne zamýšľa viesť túto diskusiu. Podľa jeho názoru je stratégia trvalo udržateľného rozvoja presne tým správnym miestom, kde by sa tak malo urobiť. Ľutuje, že sa na medzitým už viac ako dva roky sľubované predloženie oznámenia na tému „Využívanie nástrojov trhu v prospech životného prostredia v rámci vnútorného trhu“ ešte stále čaká.

⁽¹⁵⁾ Naposledy: Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému: „Obnoviteľné zdroje energie“, prijaté 15.12.2005, bod.13, Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2005

⁽¹⁶⁾ SEK(1999) 1942, 24.11.1999, s. 14.

3.19 EHSV rovnako ľutuje aj relatívnu nezáväznosť výroku Komisie: „Členské štáty by si mohli s Komisiou vymieňať skúsenosti a najlepšie postupy, pokiaľ ide o presun zdaňovania z práce na spotrebu a/alebo znečisťovanie neutrálnym spôsobom z hľadiska výnosov, s cieľom prispievať k cieľom EÚ týkajúcich sa zvyšovania zamestnanosti a ochrany životného prostredia.“ EHSV žiada Komisiu, aby tu konala priamo, čo najskôr vykonala potrebné zisťovania a príslušné výsledky spolu s hodnotením a odhadom dosahu predložila ostatným európskym inštitúciám formou oznámenia.

3.20 Popri upustení od starej cnosti EÚ, ktorou bola formulácia jasných cieľov a stanovenie jasných termínov, je vylúčenie diskusie o možných nástrojoch a ich dôsledkoch ďalším veľkým nedostatkom oznámenia. Samozrejme sa tým dá vyhnúť možným konfliktom, EHSV však viackrát požadoval aktívne hľadanie práve tejto kritickej výmeny názorov so všetkými účastníkmi tohto procesu, pretože bez nej nebude proces trvalo udržateľného rozvoja rozhodujúcim spôsobom napredovať.

3.21 Výbor pozitívne hodnotí oznámenie o lepšom sklbení národných stratégií s európskymi stratégiami. K tomu je však potrebná – ako už bolo povedané – skutočná európska stratégia a nie iba dokument, v ktorom sú pospájané dávno známe postoje, vyhlásenia o zámeroch a programy, ktoré doteraz neboli schopné dostatočne zdvihnúť negatívne tendencie.

3.22 Z návrhu Komisie vyplýva, že hodnotenie vplyvu má kľúčový význam pri zlepšovaní spojitosti medzi rôznymi iniciatívami a ich jednotlivými fázami (koncipovanie, uplatňovanie, atď.). Je však potrebné prihliadať na to, že tieto analýzy sa nesmú opierať iba o vzniknuté náklady, ale že musia zahŕňať aj ostatné hospodárske, sociálne a ekologické výhody⁽¹⁷⁾. Preto by sa malo podľa vzoru skúmania dosahov na konkurencieschopnosť vypracovať kritérium, aby sa zabezpečilo, že oba naposledy menované rozmery nebudú zanedbané.

3.22.1 Výbor znovu opakuje svoj názor, že podmienky financovania projektov v súvislosti s rôznymi programami a rozpočtovými položkami by mali vychádzať z kritéria trvalo udržateľného rozvoja⁽¹⁸⁾. Toto kritérium by malo byť tiež zohľadňované pri hodnotení efektívnosti príslušných výdavkov.

Chýbajúce jednoznačné riadenie

3.23 Odhliadnuc od nejasných cieľov a vylúčenia diskusie o nástrojoch, EHSV nachádza ďalšie slabé miesto dokumentu. Komisia totiž nedáva odpoveď na otázku rozdelenia kompetencií. Ide o háklivú tému, pretože niektoré plánované činnosti

⁽¹⁷⁾ Pozri: „Oznámenie Komisie o spoločnej metodike EÚ na hodnotenie nákladov uložených právnymi predpismi“, KOM(2005) 518, konečné znenie.

⁽¹⁸⁾ Prieskumné stanovisko na tému „Úloha trvalo udržateľného rozvoja v rámci nadchádzajúceho finančného výhľadu“, Ú. v. EÚ C 267, 27.10.2005, s. 22.

spadajú do oblasti pôsobnosti Spoločenstva (obchodná politika), zatiaľ čo iné patria skôr do pôsobnosti členských štátov (energetika) alebo sú predmetom pokusov o koordináciu na európskej úrovni (sociálna politika). Okrem toho sa k tomuto množstvu kompetencií pripája ešte ďalší rozmer, a to globálny rozmer (pozri tiež vyššie).

3.24 EHSV na nazdáva, že jeden z dôvodov absencie skutočného napredovania v oblasti trvalo udržateľného rozvoja spočíva vo veľkom počte stratégií, akčných plánov, atď., ako aj v ich zmenách, ku ktorým dochádza v priebehu rokov v závislosti od politických priorít. V súlade s hlavnými zásadami trvalo udržateľného rozvoja, ktoré prezentovala Európska rada v júni 2005⁽¹⁹⁾ sa výbor nazdáva, že v oblasti opatrení by mala Komisia jasne stanoviť kompetencie jednotlivých úrovní, ktoré sa potom voči ďalším zúčastneným stranám zaviazujú garantovať stabilitu počas dlhého obdobia, ako aj súlad s ďalšími opatreniami.

3.25 V súlade so zásadami uvedenými v Bielej knihe o európskej správe vecí verejných, so zámerom „prekonať bariéry“ medzi EU a občanmi, vyjadreným v bielej knihe o európskej politike v oblasti komunikácie a v náväznosti na poradné fórum z 20. a 21. marca 2006 o trvalo udržateľnom rozvoji výbor usudzuje, že je potrebná stála a štruktúrovaná konzultácia so zainteresovanými stranami, aby mobilizácia miestnych subjektov dosiahla skutočný pokrok a trvalo udržateľný rozvoj sa stal konkrétnou realitou. Preto sa bude usilovať o vytvorenie databázy, podobnej tej, ktorú už spravuje v súvislosti s jednotným trhom (PRISM) Cieľom tejto databázy bude registrovať prekážky, s ktorými sa stretávajú miestne subjekty, šíriť osvedčené metódy, informovať organizácie zodpovedné za tieto inovačné projekty, konkretizovať prístup zdola nahor a posilňovať odborné znalosti, o ktoré sa Komisia opiera najmä pri vypracovávaní návrhov smerníc, analýz dopadov a oznámení.

3.26 Výbor okrem toho zastáva názor, že reforma Medzinárodného menového fondu, plánovaná na rok 2008, bude pre európskych zástupcov príležitosťou jednomyselne sa vyjadriť v prospech pozornosti venovanej tomu, aby sa koncepcia trvalo udržateľného rozvoja stala jedným z kritérií pri udeľovaní rôznych druhov pomoci.

3.27 EHSV víta oznámenie Komisie, že chce proces udržateľného rozvoja hodnotiť v pravidelných dvojročných intervaloch na základe správy o pokroku a zapojiť do hodnotenia Európsku radu i Európsky parlament a okrem toho využiť úlohu EHSV a VR ako katalyzátora v spoločnosti.

⁽¹⁹⁾ Pozri prílohu I záverov Európskej rady zo 16. – 17. júna 2005, „Vyhlásenie o kľúčových princípoch trvalo udržateľného rozvoja“.

Spojenie s modernou priemyselnou politikou a výskumom

3.28 Najnovšie oznámenie Komisie k novej priemyselnej politike⁽²⁰⁾ avizuje zriadenie skupiny na vysokej úrovni pre konkurencieschopnosť, energetiku a životné prostredie, úvahy k vonkajším aspektom konkurencieschopnosti a prístupu na trhy (jar 2006), ako aj riadenie štrukturálnych zmien v spracovateľskom priemysle (koniec roka 2005). Výbor víta zriadenie skupiny na vysokej úrovni (február 2006) a jej poslanie⁽²¹⁾ a je pripravený jej prípadne pomôcť. Dúfa ďalej, že úvahy, ktoré bude musieť Komisia neskôr formulovať, budú v súlade s úsilím zabezpečiť zodpovedajúce využitie súčinnosti medzi európskymi politikami a uzatváranie kompromisov s ohľadom na dosiahnutie cieľa udržateľného rozvoja.

3.29 Aj keď je výbor trvalým zástancom cieľa, ktorý spočíva v pridelovaní 3 % HDP na výskum a vývoj (2/3 zo súkromného sektoru), usudzuje, že zodpovedajúce investície a inovácie, ktoré z toho vyplývajú, musia byť v súlade s perspektívou podpory trvalo udržateľného rozvoja. Bolo by potrebné, aby v rámci možností Komisia s pomocou Eurostatu a jemu zodpovedajúcich inštitúcií v členských štátoch pravidelne predkladala správu o situácii s cieľom zosúladiť Lisabonskú stratégiu a celkovú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja. V prípade potreby by mala navrhnúť odporúčania zodpovedajúce integrovaným usmerneniami, aby zaistila ich kompatibilitu a synergiu.

4. Pripomienky k niektorým kľúčovým oblastiam uvedeným v dokumente Komisie

4.1 „Klimatické zmeny a čistá energia“

4.1.1 EHSV zarazene konštatuje, že Komisia vo svojom oznámení takmer rezignovane priznáva, že sa klimatickej zmene už nedá zabrániť, a že ide „už len“ o to, aby sa zmiernil jej dopad na tých najviac postihnutých.

4.1.2 „Kľúčové činnosti“ v tejto oblasti nie sú ničím iným než len vyhláseniami o zámeroch a opatrnými slovnými oznámeniami snáh o ďalšie záväzky a medzinárodné dohody. Chýbajúce jasné stanovenie cieľov je najmä v tejto politickej oblasti o to hrozivejšie, že sa už dnes dá predvídať, že sa zrejme nepodarí splniť ani súčasné ciele zamerané na zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2012, a to napriek narastajúcej hrozbe a už neodškriepiteľnej závažnosti prírodných katastrof s ich ničivými následkami pre ľudí i hospodárstvo.

⁽²⁰⁾ „Uplatňovanie Lisabonského programu Spoločenstva: Politický rámec na posilnenie priemyslu v EÚ — smerom k integrovanej koncepcii priemyselnej politiky“ (KOM(2005) 474, konečné znenie).

⁽²¹⁾ Pozri: Tlačová správa IP/06/226.

4.1.3 EHSV však predsa len víta všeobecnejšie formulované konštatovania o využívaní vlastného potenciálu EÚ na dosiahnutie vyššej energetickej účinnosti a technologického rozvoja v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, ako aj spotreby energie. EHSV podporuje tieto ciele vytýčené Komisiou, odporúča však Rade a Komisii, aby urýchlili vypracovať jasné a rozhodne ambiciózne ciele, stanovili nástroje na ich dosiahnutie a prediskutovali ich so všetkými zainteresovanými.

4.1.4 V súčasnosti sa ukazuje, že by sa priemysel mohol nachádzať v prelomovej situácii, pokiaľ ide o uholné elektrárne bez emisií CO₂. V rámci stratégie trvalo udržateľného rozvoja sa dá pokojne očakávať, že vyvstane otázka, aké rámcové podmienky (a tým i nástroje) má stanoviť politika, aby sa podporilo zavádzanie takejto technológie do praxe.

4.2 „Sociálne vylúčenie, demografia a migrácia“

4.2.1 I keď výbor víta, že sa Komisia pri boji s chudobou a so sociálnym vylúčením nezameriava len na nízke príjmy, je toho názoru, že navrhované kľúčové činnosti nebudú ani zďaleka postačujúce. Komisia by mala predovšetkým aktualizovať ukazovatele kvality pracovných miest⁽²²⁾ stanovené v Laekene⁽²³⁾ a v usmerneniach výraznejšie poukázať na túto dimenziu.

4.2.2 Komisia oznamuje, že prekonzultuje so sociálnymi partnermi otázku zlučiteľnosti práce a súkromného života. V prípade, že sociálni partneri budú považovať za potrebné následné opatrenia, ale nepodariť sa im dospieť k dohode v súlade s článkom 139 Zmluvy o založení ES, Komisia a európsky zákonodarca by sa podľa názoru výboru mali ujať zodpovednosti. Tento postup by mal platiť aj pre ostatné posudzované oblasti.

4.3 „Riadenie prírodných zdrojov“

4.3.1 Aj v ťažiskovej oblasti **prírodných zdrojov** vyznievajú kľúčové činnosti skôr nezáväzne, resp. úplne nevierohodne. Komisia tu konštatuje, že „EÚ a členské štáty by mali zabezpečiť dostatočné finančné zdroje a správu siete chránených oblastí Natura 2000 a lepšie integrovať obavy o biodiverzitu do vnútorných a vonkajších politík s cieľom zastaviť stratu biodiverzity.“ Vzhľadom na závery Európskej rady v oblasti financií z decembra 2005, kde boli skrátené finančné prostriedky práve v tejto oblasti, verejnosť samozrejme hneď vybadá, aká veľká je priepasť medzi požiadavkami a skutočnosťou v politike v EÚ.

⁽²²⁾ Pozri dokument Komisie KOM(2003) 728, konečné znenie na tému pokroku v oblasti kvality pracovných miest.

⁽²³⁾ Intrinická kvalita pracovného miesta: kvalifikácia, celoživotné vzdelávanie a odborný rast, rovnosť mužov a žien, bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, pružnosť a bezpečnosť, začlenenie a prístup na pracovný trh, organizácia práce a zlučiteľnosť práce a súkromného života, sociálny dialóg a možnosť spolurozhodovania zamestnancov, diverzifikácia a nediskriminácia, celkový pracovný výkon.

4.3.2 V prílohe 2 v časti „operačné ciele a úlohy“ sa pre oblasť lepšieho riadenia prírodných zdrojov uvádzajú len už známe a schválené opatrenia, ako napríklad cieľ zverejnený v roku 1997(!) v bielej knihe⁽²⁴⁾ zameraný na dosiahnutie podielu 12 % obnoviteľných zdrojov energie v rámci kombinácie energetických zdrojov do roku 2010. Komisia však sama vo svojom oznámení z 26. mája 2004⁽²⁵⁾ vychádza z toho, že sa jej ho pomocou súčasných opatrení zrejme nepodariť dosiahnuť. Neplánujú sa však nové opatrenia a nevykoná sa ani analýza s cieľom zistiť pravdepodobné dôvody zlyhania.

4.3.3 EHSV sa nazdáva, že aj v tomto prípade by stanovenie ambiciózných a na budúcnosť orientovaných cieľov – aké napríklad oznámilo Švédsko začiatkom roku 2006 – vnieslo viac rozruchu a získalo viac pozornosti a podpory, než tieto vágne vyhlásenia o zámeroch, ktoré nepôsobia novo ani aktuálne. Švédsko si stanovilo za cieľ dlhodobo nahradiť fosílnu palivú, ako aj zanechať využívanie atómovej energie.

4.3.4 Okrem toho by sa v oblasti šetrenia energie a energetickej účinnosti mal sformulovať cieľ, ktorý by našiel odozvu u verejnosti a bol zároveň orientovaný na budúcnosť a podporoval inovácie. Napríklad, že všetky novostavby v Európskej únii do roku 2020 budú stavané ako takzvané „domy s nulovou spotrebou energie“, t. j. budovy, ktoré nepotrebnú žiaden dodatočný energetický vstup.

4.4 „Trvalo udržateľná doprava“

4.4.1 V oblasti dopravy sa najskôr uvádza, že „súčasný trendy sú trvalo neudržateľné“.

4.4.2 Komisia potom ďalej uvádza: „Výhody mobility je možné zabezpečiť s oveľa nižším hospodárskymi, sociálnymi a environmentálnymi vplyvmi. Dá sa to dosiahnuť znížením potreby dopravy [napríklad zmenou využívania pôdy, podporovaním práce doma (telecommuting) a videokonferencií], lepším využívaním infraštruktúry a vozidiel, zmenou režimov, napríklad využívať železničnú dopravu namiesto cestnej dopravy, bicyklovanie a chôdzu na krátke vzdialenosti, a rozvíjaním verejnej dopravy, využívaním čistejších vozidiel a vyvíjaním alternatív namiesto ropy, akými sú biopalivá a vozidlá s vodíkovým pohonom,“ čo po obsahovej stránke zodpovedá stanovisku EHSV na tému „Budovanie dopravnej infraštruktúry budúcnosti: plánovanie a susedné krajiny – trvalo udržateľná mobilita – financovanie“⁽²⁶⁾. Komisia tiež tvrdí, že „výhody trvalo udržateľnejšej dopravy sú rozsiahle a dôležité“.

4.4.3 EHSV v podstate víta tieto výroky a odkazy na situáciu, z ktorej majú všetci úžitok. EHSV sa však aj pýta, prečo ešte stále, napriek všetkým týmto výhodám a možnostiam, dochádza k už viackrát opisovaným negatívnym trendom, napr. v doprave, v dôsledku ktorých potom aj Komisia musí konštatovať negatívny vývoj trendu.

⁽²⁴⁾ KOM(1997) 599, konečné znenie.

⁽²⁵⁾ KOM(2004) 366, konečné znenie.

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 108, 30.4.2004, s. 35.

4.4.4 Musia existovať dôvody, prečo ľudia a podniky napriek výhodám trvalo udržateľnej dopravy opisovaným Komisiou naďalej využívajú a preferujú trvalo neudržateľné dopravné prostriedky. Tieto pohnútky sa neanalyzujú, ale bez takejto analýzy nemôžu byť vytvorené správne protistratégie.

4.4.5 Komisia uvádza v oblasti dopravy tri kľúčové činnosti:

- EÚ a jej členské štáty by sa mali zamerať na to, aby boli alternatívy cestnej dopravy príťažlivejšou možnosťou pre nákladnú a osobnú dopravu ... (EHSV berie na vedomie, že Komisia nesľubuje, že prestane podporovať trvalo neudržateľný rozvoj).
- Európska komisia bude naďalej skúmať využívanie spolplatňovania infraštruktúry v EÚ ... (EHSV berie na vedomie, že Komisia nemá v úmysle zaviesť v plnom rozsahu úhradu infraštruktúry a dodatočných externých nákladov).
- Komisia navrhne balík opatrení na zlepšenie environmentálneho správania áut podporujúc čisté a energeticky výkonné autá, ... (čo EHSV víta).

4.4.6 Pre EHSV je viac než otáznou, že by EÚ týmito kľúčovými činnosťami dokázala kontrolovať pribúdajúce „dopravné zápchy“, na ktoré sa tak sťažuje v rámci stratégie trvalej udržateľnosti ⁽²⁷⁾, a že môže dôjsť k dostatočnému zníženiu dopravy. Požiadavky a formulácie uvedené pri kľúčových činnostiach zaostávajú ďaleko za tým, čo bolo sformulované v skôr uverejnených dokumentoch EÚ, napr. pri „občianskych sieťach“ alebo v bielej knihe o dopravnej politike ⁽²⁸⁾.

4.4.7 Omnoho atraktívnejšie na sprostredkovanie stratégie trvalej udržateľnosti širokej verejnosti a omnoho ambicióznejšie a cieľavedomejšie by bolo napríklad stanoviť dosiahnutie cieľa, že do roku 2020 alebo 2025 už budú v Európe prihlasované iba vozidlá s nulovými emisiami. Bolo by to veľkým podnetom pre výskum a vývoj, urýchlilo technologické inovácie a zvýšilo konkurencieschopnosť európskych automobilov, čo by prospelo hospodárskemu vývoju v Európe. Okrem toho by to bol technologický prístup, ktorý by mohol pomôcť, aby prudký rozvoj dopravy v niektorých rozvíjajúcich sa hospodárstvách sveta nevedol k ekologickému a klimatickému kolapsu.

4.4.8 Takýto strategicky stanovený cieľ v oblasti dopravy by bol spolu s realizáciou požiadaviek EHSV týkajúcich sa trvalo udržateľného rozvoja dopravy ⁽²⁹⁾ hodný európskej stratégie pre

⁽²⁷⁾ KOM(2001) 264, konečné znenie.

⁽²⁸⁾ Biela kniha „Európska dopravná politika do roku 2010: čas rozhodnutia“, 2001.

⁽²⁹⁾ Pozri Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému „Príprava dopravnej infraštruktúry na budúcnosť: plánovanie a susedné krajiny - udržateľná mobilita - financovanie“, v ktorom sa diskutuje aj o možných fiškálnych nástrojoch, Ú. v. EÚ C 108, 30.4.2004, s. 35

trvalo udržateľný rozvoj a napomohol by tomu, aby sa tolko spomínané efekty úžitku pre každého stali skutočnosťou.

4.5 „Chudoba vo svete a úlohy rozvoja“

4.5.1 Je potrebné kriticky poznamenať, že sa v oznámení v podstate len opakujú požiadavky, ktoré EÚ kladie už niekoľko rokov, ktoré však doteraz neboli realizované. Takýmto príkladom by mohla byť kľúčová činnosť v 6. ťažiskovej oblasti „**Chudoba vo svete a úlohy rozvoja**“, podľa ktorej by „EÚ a jej členské štáty ... mali zvýšiť svoj objem pomoci na 0,7 % hrubého národného dôchodku (HND) v roku 2015 dosiahnutím prechodného cieľa 0,56 % v roku 2010 s jednotlivými cieľmi 0,51 % pre EÚ 15 a 0,17 % pre EÚ 10.“ EHSV ani prinajmenšom nepochybuje o tom, že táto požiadavka je oprávnená ⁽³⁰⁾. Pripomína len, že priemyselne vyspelé krajiny už na valnom zhromaždení OSN 24. 10. 1970 – čiže pred viac ako 35 rokmi – sľúbili dať k dispozícii 0,7 % HND na rozvojovú pomoc (čím by ale samozrejme neboli vyriešené všetky problémy). Stále sa opakujúce sľuby, ktoré sa nedodržiavajú neprispievajú práve k dôveryhodnosti politiky.

4.5.2 Výbor samozrejme víta všetky oznámené opatrenia zamerané na boj s chudobou vo svete. Komisia zintenzívni svoje úsilie zabezpečiť, aby sa medzinárodný obchod využíval ako nástroj na dosiahnutie skutočného trvalo udržateľného rozvoja vo svete. Toto je bezpochyby veľmi dôležitý, v celosvetovom meradle možno rozhodujúci zámer. Dohoda WTO je obchodným dohovorom, nezohľadňuje kritériá trvalej udržateľnosti, hoci má celosvetový obchod rozhodujúci vplyv na rozvoj trvalej udržateľnosti. Rada a Komisia by preto mali dať tento dôležitý výrok do centra pozornosti, súčasne ale aj načrtnúť, akým spôsobom by sa mal realizovať.

4.5.3 Toto je dôležité aj preto, aby sa tvárou v tvár verejnosti zdôraznilo, že nejde iba o vyhlásenie zámeru. Pre EHSV je jasné, že len finančná podpora nemôže trvalo zlepšiť životné a pracovné podmienky ľudí v rozvojových krajinách.

Výbor okrem toho pripomína, že v záveroch Rady o sociálnom rozmere globalizácie (marec 2005) bola do centra vonkajších aktivít EÚ postavená koncepcia „dôstojnej práce“. Výbor nemôže akceptovať, aby niektoré krajiny mali v porovnaní s inými krajinami výhody, ktoré vyplývajú z nerešpektovania noriem ILO alebo predpisov na ochranu životného prostredia. Tieto predpisy nie sú založené na skrytom protekcionizme bohatých krajín; prispievajú totiž k zabezpečeniu ľudskej dôstojnosti, sociálneho pokroku a spravodlivosti. EÚ by mala

⁽³⁰⁾ Pozri stanovisko EHSV „Zapojenie ekologických požiadaviek a trvalo udržateľného rozvoja do rozvojovej politiky“, Ú. v. ES C 14, 16.1.2001, s. 87.

sledovať pokroky dosiahnuté v týchto oblastiach a pokiaľ možno spolu so sociálnymi partnermi uznanými ILO v príslušných krajinách (alebo v nich činnými a uznávanými občianskymi organizáciami) tieto pokroky hodnotiť, a pokiaľ bude konštatované zhoršenie situácie, reagovať na ne obchodnými sankciami. Je poľutovaniahodné, že predkladané oznámenie Komisie na to neberie ohľad

4.6 Vo všeobecnosti výbor vyzýva Komisiu a členské štáty, aby ukázali svojim obchodným partnerom, že trvalo udržateľný rozvoj nesmie byť vnímaný ako zdroj nákladov, ale skôr ako faktor bohatstva pre ich národné hospodárstvo, ktorého cieľom je vyššia životná úroveň, ako aj pre celý svet.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o posúdení povodní a povodňovom manažmente“

KOM(2006) 15, konečné znenie – 2006/0005 (COD)

(2006/C 195/09)

Rada Európskej únie sa rozhodla 13. februára 2006 podľa článku 175 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 26. apríla 2006. Spravodajkyňou bola pani Sánchez Miguel.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 141 hlasmi za, pričom sa 3 členovia hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV víta návrh smernice o povodniach, ktorý predložila Komisia v súlade s požiadavkou výboru, vyjadrenou v stanovisku⁽¹⁾ k skoršiemu oznámeniu, najmä vzhľadom na to, že v návrhu je zahrnutá metodológia a nástroje rámcovej smernice o vode (WFD). Začlenenie máp povodňových rizík a plánov povodňového manažmentu do plánu povodí umožní riadenie všetkých činností súvisiacich so správou vnútrozemských vodných ciest a pobrežných oblastí jednotlivých povodí.

1.2 Účinnosť týchto opatrení do veľkej miery závisí od predbežného posúdenia situácie v jednotlivých povodiach a príľahlých pobrežných oblastiach, ktoré bude vychádzať z dôkladnej analýzy momentálnej situácie, a to najmä v tých oblastiach, kde je kvôli ľudskej činnosti a klimatickým zmenám vysoké riziko záplav.

1.3 Taktiež je dôležité klásť dôraz na kroky zamerané na predchádzanie škodám v dôsledku záplav, vrátane všetkých opatrení na informovanie a zapájanie verejnosti. Z tohto dôvodu vyzývame Komisiu, aby špeciálne dohliadla na

zahrnutie týchto opatrení, stanovených v článku 14 smernice WFD a v tomto návrhu smernice, do plánov povodí.

1.4 Plány povodňového manažmentu a mapovanie povodňového rizika, ako sú stanovené v návrhu smernice, sa musia rozšíriť. V klasifikácii povodí s vysokým rizikom záplav by mali byť zahrnuté prioritné opatrenia (s primeraným financovaním), ako aj kritériá potrebné na zníženie nákladov a zvýšenie prínosu pre obyvateľstvo. Výsledkom by mal byť integrovaný a trvalo udržateľný rozvoj v záplavových oblastiach.

1.5 Nakoniec je potrebné dodať, že vzhľadom na opatrenia Spoločenstva v oblasti multidisciplinárnej koordinácie a výskumu by mali byť posilnené všetky opatrenia týkajúce sa európskych vôd.

2. Úvod

2.1 V smernici 2000/60/ES, tzv. rámcovej smernici o vode (WFD), pretrvávajú určité vakuum: stanovenie cieľa na prevenciu povodní, ochrana pred nimi a zmiernenie ich následkov.

⁽¹⁾ Stanovisko CESE 125/2005, Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005.

V skutočnosti bolo na území EÚ v uplynulom desaťročí viac než 100 záplav, ktoré spôsobili veľké straty na životoch a značné hospodárske škody. Komisia pred istým časom vydala oznámenie^(?), v ktorom analyzovala situáciu a navrhla spoločnú akciu v rámci Európskej únie. Tento návrh je súčasťou tejto akcie.

2.2 Tak oznámenie, ako aj smernica zdôrazňujú nevyhnutnosť zosúladenia všetkých krokov podniknutých v súvislosti s politikou vodného hospodárstva s právnymi predpismi Spoločenstva, ktoré sa týkajú prevencie a minimalizácie dôsledkov záplav. Politika v oblasti výskumu, ktorá vďaka výskumným projektom ako „FLOODsite“ prispieva k zlepšeniu integrovaných analýz povodňového rizika a metód povodňového manažmentu, a regionálna politika, prostredníctvom využívania štrukturálnych fondov, najmä Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) a spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP), ako aj s mechanizmom oddelenia vyplácania priamej podpory od výroby („de-coupling“) a mechanizmom krížového plnenia („cross-compliance“) (3), tvoria celkový balík, ktorý môže priniesť lepšie výsledky ako individuálne aktivity v oblasti vodného hospodárstva.

2.3 Cieľom tohto návrhu je znížiť a riadiť riziká vzniku povodní, ktoré majú vplyv na ľudský život, zdravie a majetok, ako aj na prírodu a životné prostredie. Zahrnutie tohto návrhu do smernice WFD umožní zjednodušenie organizačných a administratívnych postupov, keďže v súlade s ustanoveniami smernice WFD zapadá do existujúcich správnych území povodí. To znamená, že všetky kroky potrebné na prevenciu a minimalizovanie rizika záplav by sa mali podniknúť v rámci plánov povodia každej rieky a že zodpovednými orgánmi, ktoré sú v oboch prípadoch tie isté, pribudne nová kompetencia. Navyše je potrebné upozorniť, že účinnosť sa zvýši zosúladením harmonogramov nového návrhu s časovými plánmi stanovenými v smernici WFD.

2.4 EHSV súhlasí s návrhom smernice, ktorý dôkladne preskúmal, a poukazuje na skutočnosť, že sa v ňom objavili mnohé návrhy, ktoré výbor predložil vo svojom stanovisku k oznámeniu z roku 2004 (4). Neostáva nám teda nič iné, len zdôrazniť úlohu, ktorú musí vykonať Komisia. Jej úloha, spočívajúca v zabezpečení dodržiavania požiadaviek smernice WFD je zárukou, že tieto budú náležite implementované orgánmi v členských štátoch, nespúšťajúc zo zreteľa možný prínos pre tretie krajiny, ktoré majú spoločné povodia so štátmi EÚ.

3. Zhrnutie návrhu

3.1 Návrh je rozdelený do siedmich kapitol:

— Prvú kapitolu tvoria všeobecné ustanovenia, v ktorých je uvedený cieľ návrhu a definície pojmov „povodeň“ a „povodňové riziko“ ako doplnok k definíciám pojmov vymedzených v článku 2 smernice WFD.

(?) Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Povodňový manažment – opatrenia na predchádzanie, ochranu a minimalizáciu škôd“ KOM(2004) 472 v konečnom znení, 12.7.2004.

(3) Nariadenie Rady (ES) č. 1698/2005 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom EAFRD.

(4) Stanovisko CESE 125/2005, pozri Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005.

— V druhej kapitole je popísané predbežné posúdenie povodňového rizika pre každé povodie a v článku 4 ods. 2 sú stanovené niektoré minimálne požiadavky. Na základe tohto posúdenia sa jednotlivé povodia zaradia do jednej z dvoch kategórií: medzi povodia bez potenciálnych povodňových rizík alebo medzi povodia s potenciálnymi závažnými povodňovými rizikami. Toto posúdenie by sa malo uskutočniť najneskôr do troch rokov od dátumu nadobudnutia účinnosti tejto smernice.

— Tretia kapitola sa zaoberá vypracovaním máp povodňových rizík. V týchto mapách budú zahrnuté nielen samotné povodia, ale tiež pásma pobrežných vôd, ktoré spadajú pod správne územia povodia. Mapy povodňových rizík majú zohľadniť pravdepodobnosť povodní v každej geografickej oblasti a odhadnúť ich možný vplyv na obyvateľstvo, miestne hospodárstvo a životné prostredie.

— Plánom povodňového manažmentu sa venuje štvrtá kapitola, článok 9 a nasledujúce články. Členské štáty majú na základe predbežného posúdenia pripraviť a implementovať plány povodňového manažmentu pre každé správne územie povodia s cieľom znížiť pravdepodobnosť záplav a zmierniť ich následky. Z tohto dôvodu musia plány zohľadňovať vodný manažment, pôdny manažment, územné plánovanie a využitie pôdy. Opatrenia povodňového manažmentu nesmú mať v žiadnom prípade negatívny vplyv na susedné krajiny.

— Informovanie a účasť verejnosti, ktorým sa venuje piata kapitola, zahŕňajú ustanovenia článku 14 smernice WFD a mali by byť súčasťou prípravy predbežného posúdenia a plánov povodňového manažmentu.

— V šiestej kapitole sa uvádza zriadenie výboru podľa článku 21 smernice WFD, ktorého úlohou je pomáhať Komisii.

— Napokon siedma kapitola stanovuje rok 2018 ako konečný termín, kedy Komisia vypracuje správu a predloží ju Európskemu parlamentu a Rade. Taktiež uvádza, že členské štáty musia prijať právne predpisy potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do dvoch rokov od nadobudnutia jej účinnosti a musia ich znenie oznámiť Komisii.

4. Pripomienky k návrhu

4.1 EHSV poznamenáva, že zahrnutie tohto návrhu do metodológie smernice WFD podporuje začlenenie plánov povodňového manažmentu do plánov vodohospodárskeho manažmentu povodia. To zabezpečí plánovanie potrebné na činnosť pozdĺž celého povodia a že opatrenia a kroky, ktoré uskutočnia príslušné orgány na rôznych úrovniach (miestnej, štátnej, cezhraničnej, atď.) budú zlučiteľné a dobre skoordované.

4.2 Navyše integrácia povodňového manažmentu do smernice WFD koncepcne podporuje definíciu záplav ako prirodzeného a normálneho fenoménu riečnych a pobrežných systémov. Definícia rizika záplav súvisí s negatívnym vplyvom záplav na ľudské zdravie, životné prostredie, hospodársku činnosť a následne so škodami spôsobenými na vodných útvaroch zahrnutých v smernici WFD.

4.3 Potreba prvotného posúdenia povodňového rizika bola jedným z našich najdôležitejších záverov⁽⁵⁾, preto sa domnievame, že ustanovenia vymedzené v článkoch 4 a 5 navrhovanej smernice uľahčia vedeckú prípravu plánov povodňového manažmentu. Je dôležité spomenúť niektoré z požiadaviek, ako:

- opis povodní, ku ktorým došlo v minulosti,
- opis záplavových procesov a ich citlivosť na zmeny,
- opis rozvojových plánov, ktoré by priniesli zmenu vo využití pôdy alebo v alokácii obyvateľstva a distribúcii hospodárskych činností, ktorých následkom by bolo zvýšenie povodňového rizika.

4.4 Klasifikáciu povodí a pobreží podľa rizika záplav považujeme taktiež za veľmi dôležitú. EHSV súhlasí s cieľom povodňového manažmentu, ktorým je znížiť pravdepodobnosť a dôsledky záplav, a preto je nevyhnutné určiť kroky a opatrenia, ktoré môžu byť prijaté a kritériá, potrebné na uskutočnenie zaručene správnej voľby.

4.5 EHSV navrhuje Komisii, aby plány povodňového manažmentu, uvedené v článku 9 a prílohe A boli špecificky upravené podľa nasledujúcich princípov a opatrení:

- Vrátenie riek a pobrežných vôd do prirodzeného stavu podporou obnovy plôch a elementov, ktoré sú pre dôležité pre prirodzené regulačné mechanizmy povodí (opätovné zalesnenie horských oblastí, ochrana mokradí a s nimi spojených ekosystémov, kontrola erózie a sedimentácie v tokoch riek, programy alternatívneho využitia, atď.)
- Princíp dosiahnutia trvalo udržateľného rozvoja v záplavových oblastiach prostredníctvom:
 - odhadu využiteľného hospodárskeho potenciálu využitia pôdy v týchto oblastiach, zlučiteľného s prirodzenou povodňovou aktivitou,
 - plánovania prechodu k týmto modelom v rôznych oblastiach plánovania, najmä územného.

4.6 Na zvýšenie účasti občianskej spoločnosti v predchádzaní rizikám a následkom záplav je dôležité vypracovať systém informovania a účasti vo všetkých členských štátoch tak, ako stanovuje článok 14 smernice WFD. Z tohto dôvodu by sa opatrenia na zabezpečenie účasti mali vzťahovať ako na plány povodňového manažmentu, tak aj na predbežné posúdenia.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁵⁾ Pozri body 3.2 a 3.3 stanoviska CESE 125/2005, Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Rady ktorým sa ustanovuje mechanizmus Spoločenstva v oblasti civilnej ochrany“ (rekodifikácia)

KOM(2006) 29, konečné znenie – 2006/0009 (CNS)

(2006/C 195/10)

Rada sa 7. marca 2006 rozhodla podľa článku 37 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 26. apríla 2006 (spravodajkyňa: pani SÁNCHEZ MIGUEL).

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 144 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom sa 1 člen hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko.

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV si váži rozhodnutie Rady, týkajúce sa mechanizmu Spoločenstva v oblasti civilnej ochrany, keďže vo všeobecnosti zachytáva pripomienky zo stanoviska k oznámeniu o vylepšení spomínaného mechanizmu⁽¹⁾, ktoré sme schválili v novembri 2005.

1.2 Okrem toho by sme radi zdôraznili skutočnosť, že proces rekodifikácie, metódy zjednodušujúcej právne predpisy Spoločenstva, umožní hlbšiu znalosť a lepšie uplatňovanie tohto rozhodnutia orgánmi civilnej ochrany v členských štátoch. Cieľom je, aby táto ochrana bola operatívnejšia v prípade katastrof, či už prírodných alebo spôsobených ľudskou činnosťou.

1.3 Posilnenie fungovania tohto mechanizmu udelením väčších kompetencií a hlavne väčšieho počtu kvalitnejších prostriedkov uľahčí jeho intervenciu v rámci územia Spoločenstva i mimo neho. Veľmi dôležitá je zmienka o koordinácii tohto mechanizmu s mechanizmom OSN, úradom pre koordináciu humanitárnych záležitostí. Napriek tomu si myslíme, že je potrebné posilniť postavenie organizácie červeného kríža a mimovládnych organizácií pôsobiach v postihnutých oblastiach, ako aj prevzatie funkcie koordinátora dobrovoľníckych akcií, ktorý v prípade katastrof zohráva dôležitú úlohu.

1.4 Pridelenie dostatočných prostriedkov z rozpočtu tomuto mechanizmu je základom jeho dobrého fungovania: rozpoznanie potreby zlepšiť informovanosť, disponovanie dopravnými prostriedkami, podpora školenia expertov, atď. Keďže tento bod považujeme za mimoriadne dôležitý, znovu zdôrazňujeme jeho nevyhnutnosť a myslíme si, že Komisia by mala disponovať týmito zdrojmi a požadovať od členských štátov plnenie tých istých povinností, aby mohla civilná ochrana ako celok naplňovať svoje poslanie.

⁽¹⁾ Stanovisko CESE 1491/2005 zo 14. decembra 2005; Ú. v. EÚ C 65, 17.3.2006, s. 41.

2. Úvod

2.1 Mechanizmus Spoločenstva v oblasti civilnej ochrany bol ustanovený v roku 1981⁽²⁾ a spolu s Akčným programom civilnej ochrany⁽³⁾ slúžil na uľahčenie mobilizácie a koordinácie civilnej ochrany v rámci EÚ i mimo nej. Skúsenosti tohto mechanizmu získané počas rokov preukázali potrebu jeho vylepšenia, predovšetkým na základe toho, že Rada a Európsky parlament zhodnotili svoj zásah pri veľkých katastrofách, ktoré sa odohrali na území Európskej únie i mimo nej.

2.2 S úmyslom vylepšiť tento mechanizmus Komisia vypracovala oznámenie⁽⁴⁾, v ktorom bolo navrhnutých niekoľko zlepšení zameraných na:

- väčšiu koordináciu tohto mechanizmu s národnými systémami civilnej ochrany, ako aj s medzinárodnými organizáciami, hlavne s OSN;
- lepšiu pripravenosť záchranných tímov, s osobitným odkazom na existenciu modulov rýchleho nasadenia a vytvorenie rezervných modulov v každom členskom štáte, pripravených pôsobiť v rámci EÚ i mimo nej;
- analýza a vyhodnotenie potrieb pri každej katastrofe prostredníctvom systému včasného varovania, ktorý by využíval prostriedky monitorovacieho a informačného európskeho centra (MIC);
- posilnenie logistickej základne.

⁽²⁾ Rozhodnutie Rady 2001/792/ES, Euratom.

⁽³⁾ Rozhodnutie Rady 1999/847/ES z 9. decembra 1999.

⁽⁴⁾ Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Zlepšenie mechanizmu spoločenstva v oblasti civilnej ochrany. KOM(2005) 137, konečné znenie.

2.3 EHSV vypracoval k spomínanému oznámeniu svoje stanovisko⁽⁵⁾. Návrh na vylepšenie považoval za pozitívny, ale usúdil, že niektoré opatrenia mohli byť upravené na základe už získanej skúsenosti, hlavne z nedávnych zásahov pri katastrofách v Ázii. Popri zachovaní štruktúry spomínaného stanoviska sme Komisii navrhli niekoľko nasledujúcich bodov s cieľom zlepšiť fungovanie tohto mechanizmu:

- Posilnenie systému MIC prostredníctvom satelitných systémov, ktoré by umožnili lepšie sprostredkovanie informácií o katastrofách, a následne, následne poskytnúť potrebné údaje na zabezpečenie lepšej intervencie prostriedkov a osôb.
- Pri výcviku zásahových jednotiek treba mať na pamäti nevyhnutnosť ovládania jazykov. Tiež sa poukázalo na potrebu zavedenia systému viditeľnej identifikácie označenia osôb, ktoré Európska únia vyslala na miesta katastrof.
- Požiadavky na minimálne zásahové prostriedky, ktoré by boli koordinované súčasne týmto mechanizmom ako aj so systémom OSN. Preto sme považovali za potrebné zriadenie centrálného technického tímu s nepretržitou prevádzkou, ktorý by mal dostatočné prostriedky umožňujúce jeho operatívnu za najvhodnejších podmienok.
- Tento mechanizmus by mal byť schopný využívať vlastné komunikačné a dopravné prostriedky.

3. Prípomienky k návrhu

3.1 Toto rozhodnutie Rady, ktoré prepracováva do jediného textu predchádzajúce rozhodnutie z 23. októbra 2001 a spomínané oznámenie, je v súlade s novým programom zjednodušenia právnych predpisov, ktorý Komisia zahájila. Použitá metóda rekodifikácie pomôže pri jeho uplatňovaní, tak samotným mechanizmom ako aj národnými orgánmi zodpovednými za civilnú ochranu. Okrem toho sa podstatne vylepšil jeho obsah, čo sa týka fungovania mechanizmu civilnej ochrany Spoločenstva, ako aj poskytnutia prostriedkov umožňujúcich jeho operatívnu.

3.2 EHSV oceňuje túto iniciatívu, nakoľko objasňuje úlohu tohto organizmu Spoločenstva. Jeho poslaním je koordinovať zásahy v prípade katastrof na území EÚ i mimo nej, a to najmä z toho dôvodu, že jej oblasť pôsobenia sa rozšírila aj na katastrofy zapríčinené ľudskou činnosťou, na teroristické útoky a na druhej strane na havarijné znečisťovanie morí.

3.3 Považujeme za ešte dôležitejšie zapracovať niektoré návrhy na zlepšenie mechanizmu, ktoré sme uviedli v našom stanovisku z roku 2005. V tejto súvislosti je potrebné vyzdvihnúť odkaz v článku 2 na dostupnosť pomoci vo forme zdrojov a vojenských kapacít za predpokladu, že v mnohých prípadoch sú nevyhnutné pre rýchly a účinný zásah. Zapracovaná bola i ďalšia požiadavka EHSV, týkajúca sa prijatia opatrení pre dopravu, logistiku a ďalšiu pomoc na úrovni Spoločenstva.

3.4 EHSV opäť vyjadruje súhlas s intervenčnými modulmi, ktoré by mali poskytnúť členské štáty a mali by byť koordinované spomínaným mechanizmom. Tieto moduly budú permanentne spojené s MIC, aby mohli za pomoci systému včasného varovania uskutočniť zásah s adekvátnymi prostriedkami, vrátane dodatočných dopravných prostriedkov.

3.5 Bola zavedená jedna zmena, ktorá nebola uvedená v oznámení, týkajúca sa zásahov mimo územia EÚ. Predmetom tejto zmeny je to, že štát, ktorý bude predsedáť Rade EÚ, bude riadiť vzťahy s postihnutou krajinou, pričom MIC bude disponovať informáciami a Komisia vymenuje operatívnu koordináciu jednotku, ktorú sa bude zároveň spolupracovať s OSN. Domnievame sa, že je dôležité zapájať predstaviteľov EÚ do aktivít mechanizmu Spoločenstva v oblasti civilnej ochrany, a preto EHSV žiada o intervenciu vysokého predstaviteľa EÚ pre zahraničnú politiku. Avšak systém na záver navrhnutý nepovažuje EHSV za plne operatívny.

3.6 Dôležité je upozorniť na nový článok 10, v ktorom sa stanovuje komplementárnosť mechanizmu Spoločenstva s národnými orgánmi civilnej ochrany. V tomto bode sa uvádza možnosť poskytnutia pomoci prostredníctvom dopravných prostriedkov a mobilizáciou modulov a jednotiek, ktoré by mohli zasiahnuť na postihnutom území.

3.7 Na záver článok 13 stanovuje kompetenciu Komisie na vykonávanie všetkých opatrení uvedených v tomto rozhodnutí, najmä v oblasti disponovania prostriedkami určených na zásahy systému MIC, pre skupiny expertov a ich vzdelávanie a pre akúkoľvek doplnkovú pomoc. EHSV pozitívne hodnotí skutočnosť, že bola uznaná potreba disponovať dostatočnými zdrojmi, avšak nazdáva sa, že by sa tieto zdroje mali ešte navýšiť, aby bolo možné pôsobiť v každej jednej z kompetenčných oblastí.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedačka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁵⁾ Pozri poznámku č. 1

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zelená kniha – Zlepšovanie duševného zdravia obyvateľstva. K stratégii duševného zdravia pre Európsku úniu“

KOM(2005) 484, konečné znenie

(2006/C 195/11)

Komisia sa 14. októbra rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom: „Zelená kniha – Zlepšovanie duševného zdravia obyvateľstva. K stratégii duševného zdravia pre Európsku úniu“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 3. mája 2006. Spravodajcom bol pán Bedossa.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 142 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom sa 1 člen hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

O dôležitosti duševného zdravia v Európe niet pochyb, preto je potrebné vypracovať v tejto oblasti stratégiu, ktorá:

— je zložená z viacerých častí zameraných na:

- zlepšenie zdravotnej osvetly,
- adekvátnejšie reakcie v prípade ohrozenia zdravia,
- zníženie nerovností v oblasti zdravia,
- zabezpečenie vysokej úrovne sociálnej ochrany a dobrého zdravia prostredníctvom medziodvetvovej stratégie.

— stanoví ciele na:

- podporu duševného zdravia všetkých ľudí,
- zdôraznenie prevencie,
- zlepšenie kvality života ľudí so psychickými poruchami,
- vytvorenie informačného systému a výskumného programu EÚ pre duševné zdravie.

— vypracuje odporúčania, konkrétne:

- pilotný projekt týkajúci sa vytvorenia regionálnych informačných sietí spájajúcich všetkých zainteresovaných aktérov,
- podporu procesu odinstitucionalizovania s cieľom lepšieho využívania dostupných zdrojov.

— stanoví osvedčené postupy na podporu sociálneho začlenenia ľudí s duševnými poruchami a ochrany ich práv, čím by sa mala zaoberať Agentúra Európskej únie pre základné práva.

Zvýšenie významu duševného zdravia sa spája s viacerými rozličnými faktormi:

— výrazným nárastom dopytu v celej spoločnosti, od psychiatrie po duševné zdravie,

— nevratným vstupom pacientov a/alebo ich zástupcov do hry, čo ovplyvňuje všetky politiky,

— nerovnováhou medzi nemocničnou a ambulantnou starostlivosťou a problémami s flexibilitou v celom odvetví zdravotníctva, od záchranej služby po lekársku a sociálnu starostlivosť.

2. Problematika

2.1 V celosvetovom meradle sú duševné poruchy jednou z desiatich hlavných príčin nesvojprávnosti, z tohto dôvodu majú devastujúce sociálne a hospodárske dôsledky na jednotlivcov, rodiny a vlády.

2.2 Ľudia s duševnými poruchami musia často čeliť diskriminácii alebo vylúčeniu a hrubému porušovaniu svojich základných práv.

2.3 Medzi duševnými poruchami a chudobou existuje určitá súvislosť, ktorá zvyšuje riziko duševných porúch a znižuje prístup k základnej lekárskej starostlivosti o duševné zdravie. Preto by jednotlivé štáty mali zaradiť problémy týkajúce sa duševného zdravia medzi dôležité otázky v oblasti verejného zdravia.

2.4 Duševné zdravie totiž často nie je jednou z priorit zdravotníctva, čiastočne pretože nie všetky krajiny majú dostatočné kapacity na poskytovanie komplexnej a účinnej starostlivosti o duševné zdravie.

2.5 Nástroj Spoločenstva v oblasti duševného zdravia je súčasťou programu Európskej únie pre oblasť verejného zdravia na roky 2003 – 2008, ktorý je založený na článku 152 Zmluvy o založení EÚ. Avšak ďalšia činnosť v tejto oblasti musí zohľadňovať právomoci členských štátov v súvislosti s organizáciou zdravotníctva a poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

2.6 Cieľom Zelenej knihy Komisie je otvoriť v rámci Európskeho akčného plánu širokú diskusiu o zvládaní problematiky duševných porúch a podpore duševného zdravia na úrovni EÚ, a to z nasledujúcich dôvodov:

- Bez duševného zdravia niet skutočného zdravia, je dôležité ako pre jednotlivcov, tak aj pre celú spoločnosť. Duševné zdravie umožňuje jednotlivcom uplatňovať svoje schopnosti a nájsť si svoje miesto v spoločenskom, akademickom a pracovnom živote, a ak sa chce Európska únia stať spoločnosťou založenou na vedomostiach, je pre ňu základným zdrojom sociálnej súdržnosti.
- Duševné poruchy sú veľkou záťažou. Každý z nás pozná vo svojom okolí niekoho, koho sužujú psychické problémy. Tie zhoršujú kvalitu života nielen samotných postihnutých, ale aj ich rodín. Duševné poruchy sú tiež jednou z hlavných príčin invalidity.
- Sociálne a hospodárske dôsledky duševných porúch sú skutočne závažné: spôsobujú výrazné straty a zaťažujú hospodársky, sociálny, vzdelávací, ako aj trestný a súdny systém. Na základe skúsenosti niektorých krajín možno konštatovať, že duševné poruchy sú jednou z hlavných príčin absencií v práci, predčasných a invalidných dôchodkov.
- Sociálne vylúčenie, stigmatizácia a diskriminácia ľudí so psychickými poruchami stále existuje. Liečebné postupy môžu porušovať základné práva pacienta, ohrozovať jeho dôstojnosť, navodzovať odpor voči spoločnosti, a tým pádom znižovať „sociálny kapitál EÚ“.

2.7 Po európskej ministerskej konferencii Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) o duševnom zdraví, ktorá sa konala v januári 2005, Európska komisia ako spolupracujúci partner konferencie vydala v októbri 2005 Zelenú knihu „Zlepšovanie duševného zdravia obyvateľstva. K stratégii duševného zdravia pre Európsku úniu“, založenú na ustanoveniach o verejnom zdraví stanovených v článku 152 Zmluvy o ES a otvorila konzultačný proces o duševnom zdraví na európskej úrovni.

2.8 Zlepšenie duševného zdravia európskych obyvateľov je jasne vytýčeným cieľom v rámci stratégie, ktorá presahuje oblasť zdravotníctva a smeruje k návratu na cestu dlhodobej prosperity, väčšej solidarity, sociálnej spravodlivosti a lepšej kvality života.

2.9 Zelená kniha by mala podnietiť diskusiu a v roku 2006 otvoriť konzultačný proces s verejnými orgánmi, zdravotníkmi a organizáciami pacientov a koncom tohto roka predložiť návrhy činností na úrovni Spoločenstva a na ich základe vytvoriť stratégiu EÚ v oblasti duševného zdravia.

3. Analýza a návrhy obsiahnuté v Zelenej knihe

3.1 Jednoznačné vyhlásenie o význame duševného zdravia pre Európu

3.1.1 Podľa odhadov založených na overených údajoch v priebehu jedného roka trpí 27 % dospelých Európanov

najmenej jednou formou psychickej poruchy, z toho 6,3 % predstavujú somatoformné poruchy, 6,1 % depresie a 6,1 % fóbie.

3.1.2 V súčasnosti je počet samovrážd v EÚ vyšší ako počet úmrtí spôsobených dopravnými nehodami alebo HIV/AIDS.

3.1.3 Dopad na spoločnosť je rôznorodý. Správa predkladá analýzu finančných nákladov týkajúcich sa straty produktivity a nákladov vyplývajúcich pre sociálny, vzdelávací, trestný a súdny systém.

3.1.4 Medzi členskými štátmi, ale aj v ich rámci, existujú výrazné rozdiely.

3.2 Dôvody na vypracovanie stratégie duševného zdravia na úrovni EÚ

3.2.1 Program Európskej únie v oblasti verejného zdravia má v súčasnosti niekoľko cieľov:

- zlepšenie zdravotnej osvetly,
- adekvátnejšie reagovanie v prípade ohrozenia zdravia,
- zabezpečenie vysokej úrovne sociálnej ochrany a dobrého zdravia prostredníctvom medziodvetvovej stratégie,
- zníženie nerovností v oblasti zdravia.

3.2.2 Stratégia Spoločenstva v oblasti duševného zdravia by sa mohla zamerať na tieto ciele:

- podporu duševného zdravia všetkých ľudí,
- riešenie problematiky duševných porúch prostredníctvom preventívnych opatrení,
- zlepšenie kvality života ľudí so psychickými poruchami prostredníctvom sociálneho začlenenia a ochrany ich práv a dôstojnosti,
- vytvorenie informačného, výskumného a vedomostného systému EÚ pre duševné zdravie.

3.2.3 Odporúčania Rady, ako jedna z iniciatív na úrovni Spoločenstva, by sa mohli zamerať na zníženie výskytu depresí a suicidálneho správania, opierajúc sa o pilotný projekt týkajúci sa vytvorenia regionálnych informačných sietí medzi zdravotníckym sektorom, pacientmi a ich príbuznými a komunitnými pracovníkmi, ktorý viedol k zníženiu počtu samovrážd a pokusov o samovraždu medzi mladými ľuďmi o 25 %.

3.2.4 V rámci svojej činnosti na podporu sociálneho začlenenia ľudí s duševnými poruchami Európska komisia vyzvala členské štáty, aby urýchlili proces odinštitucionalizovania. V uplynulých rokoch Komisia financovala štúdiu, ktorej výsledky potvrdili, že nahradenie psychiatrických zariadení špecializovanými komunitnými centrami zlepšilo kvalitu života pacientov. V júni 2005 bolo vyhlásené výberové konanie na štúdiu, ktorá má zanalyzovať a navrhnúť možnosti využitia súčasných finančných zdrojov a poskytnúť údaje o nákladoch na odinštitucionalizovanie.

3.2.5 V tejto súvislosti by mohli byť na úrovni Spoločenstva naplánované aj ďalšie iniciatívy:

- Európska únia by mohla stanoviť osvedčené postupy na podporu sociálneho začlenenia ľudí s duševnými poruchami a ochranu ich práv,
- situáciu ľudí s psychickými poruchami a psychiatrických zariadení by mali zaručovať základné práva a ľudské práva uvedené v Charte základných práv, ktorá je súčasťou Zmluvy o Ústave pre Európu.

3.2.6 Európska únia by chcela zlepšiť poznatky o duševnom zdraví podporou výskumných programov a zriadením styčných bodov medzi politikou a výskumom.

4. Postoj k návrhom

4.1 Zvýšenie významu duševného zdravia sa spája s viacerými rozličnými faktormi

4.1.1 Uplynulé roky boli ovplyvnené niekoľkými faktormi, vrátane výrazného nárastu dopytu v celej spoločnosti, zmenou paradigmy – od psychiatrie po duševné zdravie a v súčasnosti nevratným vstupom pacientov a ich príbuzných do hry. Všetky tieto aspekty viedli k legislatívnym úpravám a zmenám predpisov, v každej krajine iným tempom, podľa toho, do akej miery brali do úvahy politické a administratívne hľadisko.

4.1.2 Masový dopyt, ktorý spôsobil preplnenie všetkých dostupných zariadení, je spojený s komplexnou interakciou medzi zmenou obrazu, ako spoločnosť vníma duševné poruchy a psychiatriu, ktoré sa celkovo stali vo väčšej miere akceptovateľnými alebo menej stigmatizovanými, a tiež s ponúkanými službami. Táto zmena, ktorú v rovnakom čase zaznamenali všetky rozvinuté krajiny, sa odráža v epidemiológii: 15 až 20 % pripadá na diagnostikovateľné psychické poruchy, ktoré sa v priebehu jedného roka vyskytujú u bežnej populácie, 12 až 15 % z nich má za následok invaliditu (rovnaký percentuálny podiel ako v prípade srdcovo-cievnych chorôb a dvakrát viac ako v prípade rakovinových ochorení) a 30 % všetkých stratených rokov života v dôsledku predčasného úmrtia alebo invalidity (WHO, 2004). Tento tlak sa prejavuje aj spôsobe plánovania v zdravotníctve, na základe ktorého bol psychiatrii v priebehu uplynulých rokov pridelený čoraz väčší počet úloh.

4.1.3 Narastajúci dopyt spolu so zmenou vo vnímaní tohto odboru viedol k zvýšeniu dopytu po ambulantnej starostlivosti, čo narušilo tradičné bipolárne chápanie choroby a zdravia, a to prostredníctvom konceptu kontinua jednotlivých klinických stavov, až po psychické utrpenie. V súčasnosti už nie je možné oddeľovať psychické poruchy od sociálneho prostredia, v ktorom vznikajú a pri posudzovaní potrieb je potrebné zohľadniť sociálny dosah psychických porúch. Jedna z dôležitých úloh psychiatrie teraz spočíva v diagnostike, t. j. či daný prípad patrí do kompetencie psychiatra alebo nie,

a v určení, či je psychiatrická liečba nevyhnutná, no bez obmedzovania psychiatrie len na tento aspekt, tak aby sa ostatní partneri mohli podieľať na zvládaní tejto záťaže alebo im pomôcť stať sa opäť hlavnými aktérmi pri pomoci alebo terapii. Toto dialektické a niekedy konfliktné napätie medzi klinickým, etickým a organizačným poňatím svedčí o zmene paradigmy: psychiatria verzus duševné zdravie. Je tiež príčinou často rozporuplnej terminológie, aj v úradných dokumentoch. Avšak na medzinárodnej úrovni sa v literatúre jasne rozlišuje medzi psychiatriou a duševným zdravím.

4.1.4 Posledným, ale zďaleka nie bezvýznamným prvkom je rastúci vplyv pacientov a zástupcov ich rodín. To svedčí o celkovom vývoji situácie, ako Francúzsku, tak aj na celom svete, ktorá sa netýka len samotnej psychiatrie a ktorú umocnili aj iné choroby, ako HIV/AIDS, ktoré výrazne zmenili vzťah medzi lekármi a pacientmi. Právne predpisy o právach ľudí s duševnými poruchami, odkaz na pacientov a ich rodiny v administratívnych dokumentoch vo vzťahu k organizácii služieb v oblasti psychiatrie, prispôbovanie sa potrebám a ich samotná realizácia sú pozoruhodným dôkazom tohto vývoja.

4.1.5 Aktívnejšiu úlohu zohrávajú zástupcovia obyvateľov a potenciálnych pacientov. Zvyšuje sa prepojenosť medzi obecnou politikou a zdravotníctvom. Volení zástupcovia sú čím ďalej viac zapájaní do procesu prostredníctvom vplyvu zmien v odbore psychiatrie, čo bude čoraz viac vyžadovať ich účasť.

4.1.6 Tieto zmeny vyostřili nerovnováhu medzi nemocničnou a ambulantnou liečbou a problémy s flexibilitou v celom odvetví zdravotnej starostlivosti, od záchranej služby po lekársku a sociálnu starostlivosť. Zvýraznili tiež časté neúspechy pri procese odinštitucionalizovania, neúspešné začlenenie psychiatrie do prostredia všeobecných nemocníc. Keďže hranica medzi lekárske a sociálnym odborom a medzi vykonávaním profesie a odbornou prípravou je ťažko definovateľná, základné a priebežné vzdelávanie v rámci nových typov zamestnania je kľúčom do budúcnosti. Okrem týchto závažných zmien sa objavili nové problémy, týkajúce sa napríklad vážňov s duševnými poruchami, starších ľudí s neurodegeneratívnymi ochoreniami, ktoré sa prejavujú ako mentálne postihnutie a obzvlášť znevýhodnených skupín obyvateľstva.

4.1.7 Koniec 2. svetovej vojny, povedomie o zážitkoch obetí koncentračných táborov a boj za ľudské práva, kritický pohľad na spôsob hospitalizácie v psychiatrických zariadeniach v minulosti, expanzia psychoaktívnych látok, založenie hnutí pacientov a obmedzovanie rozpočtu - všetky tieto faktory spôsobili, že odbor psychiatrie sa dostal do procesu transformácie, ktorý sa medzinárodnej literatúre označuje pojmom „odinštitucionalizovanie“. To znamená, že odborná starostlivosť a služby upúšťajú od hospitalizácie a uprednostňujú liečbu pacientov v ich domácom prostredí.

4.1.8 Avšak vždy, keď proces odinštitucionalizovania upúšťal od hospitalizácie, narazil na množstvo prekážok: tendenciu spoločnosti a psychiatrie umiestňovať alebo ponechávať veľké množstvo ľudí s duševnými poruchami vo väzení, ponechať bez starostlivosti pacientov z okrajových a nezabezpečených vrstiev spoločnosti, ktorých starostlivosť bola prerušená alebo ukončená, bez trvalého bydliska alebo sociálneho zabezpečenia, a z ktorých sa neskôr stávajú bezdomovci. Ide o tzv. „syndróm otáčavých dverí“, keď sa niektorí pacienti dostanú do bludného kruhu prijatia do nemocnice, prepustenia a opätovného návratu. V priebehu rokov a v dôsledku krátenia rozpočtu uvedené fenomény spolu s masovým nárastom dopytu spôsobili preplnenie psychiatrických pohotovostných oddelení a nemocníc, čo vyústilo do vytvorenia dodatočných nemocničných lôžok, čomu sa pravdepodobne dalo predísť. K tomuto trendu občas prispeli aj vážne nehody, ako útoky ľudí s duševnými poruchami alebo útoky na týchto ľudí. Politickí činitelia sa tak nechali ovplyvniť verejnou mienkou, ktorá ich prinútila zaviesť opatrenia na ochranu bezpečnosti obyvateľstva alebo vypracovať stratégie v oblasti duševného zdravia.

4.2 Informovanosť a médiá

Otázku duševného zdravia médiá často zobrazujú v spojení s násilím, ktoré páchajú ľudia s duševnými poruchami (hoci duševne chorých útočníkov v skutočnosti nie je viac ako útočníkov v rámci bežnej populácie). Dôsledkom tejto situácie je vytváranie negatívnych stereotypov a zvýšené obavy o bezpečnosť, ktoré vedú k nižšej tolerancii a odmietaniu ľudí s duševnými poruchami. Stála informovanosť v oblasti duševného zdravia nesmie zostať nekontrolovanou a čoraz citlivejšou témou; je potrebné sprehľadniť celý informačný proces s cieľom zabrániť týmto závažným dôsledkom a využívať médiá na oslovenie širokej verejnosti.

4.3 Podmienky a prvky stratégie EÚ v oblasti duševného zdravia

4.3.1 EHSV podporuje iniciatívu Komisie zameranú na vypracovanie integrovanej európskej stratégie duševného zdravia. Domnieva sa, že diskusia o výskume, stanovení a vypracovaní takejto stratégie musí klásť dôraz na spoločnosť založenú na vedomostiach. To, okrem iného, znamená, že európska spoločnosť musí:

- mať jasnú predstavu o koncepte duševného zdravia a jeho dosahu,
- získať presnú predstavu o rozsahu tejto problematiky tak, ako ju poznáme v súčasnosti, ale aj jej pravdepodobný vývoj,
- výrazne posilniť skutočnú účasť európskej spoločnosti na vytváraní podmienok s cieľom dospieť k alternatívnym integrovaným riešeniam.

4.3.2 Aby bolo možné uspokojiť takéto rozsiahle potreby, je potrebné vypracovať ambiciózne program a definovať spoločnú stratégiu založenú na niekoľkých spoločných princípoch. Je

potrebné zdôrazniť, že iným, menej závažným zdravotným problémom sa venuje oveľa väčšia pozornosť. Situácia v oblasti duševného zdravia je v jednotlivých európskych krajinách značne odlišná. Navyše štáty, ktoré sa majú stať členmi EÚ v dlhodobom časovom horizonte, sú v tejto oblasti značne pozadu a tento rozdiel sa pred ich skutočným vstupom do Únie môže ešte prehĺbiť.

Niektoré podmienky je možné stanoviť už teraz:

4.3.3 Spoločná stratégia najprv vyžaduje vypracovanie spoločných definícií pojmov, ako je „duševná porucha“ a „ľudia s duševnými poruchami“.

4.3.4 Ďalším významným krokom a podmienkou pre činnosť je uznanie prioritného významu duševného zdravia, čo je v súlade so skutočnými potrebami.

4.3.5 To si bude na druhej strane vyžadovať zhodnotenie súčasnej situácie vzhľadom na súčasné potreby, ako aj opatrenia prijaté na ich uspokojenie.

4.3.6 Čo sa týka plánovaných činností, sú návrhy uvedené v Zelenej knihe vítané. Návrhy týkajúce sa duševného zdravia sú zamerané na deti mládež, pracujúcich a starších ľudí.

4.4 Podpora duševného zdravia obyvateľstva

4.4.1 Oblasť duševného zdravia sa zaoberá utrpením jednotlivcov v rámci rodiny a širšieho okolia v danej spoločnosti. Táto otázka si vyžaduje kombinovaný prístup, vrátane:

- opatrení pre zvládanie problematiky duševných porúch, čo predstavuje kombináciu prevencie, liečby a reintegrácie,
- preventívnych opatrení pre špecifické cieľové skupiny,
- liečby duševných porúch u konkrétnych skupín obyvateľstva,
- pozitívnych iniciatív v oblasti duševného zdravia zameraných na zmenu nevhodného správania jednotlivcov, skupín alebo celej spoločnosti.

4.4.2 Z tohto hľadiska je potrebné zdôrazniť tri zložky prevencie (primárnu, sekundárnu a terciárnu) a prispôbiť ich danej oblasti. Je potrebné vypracovať iniciatívy pre viaceré oblasti, vrátane podpory duševného zdravia a informovania verejnosti, osvojenia si a udržania zdravého spôsobu života a vytvorenia prostredia, ktoré podporuje sebarealizáciu. To sa týka aj prevencie, zameranej na zníženie výskytu duševných porúch sústredením pozornosti na rizikové faktory a patogénne situácie, ako napríklad:

- včasné intervencie v prípade výskytu depresívnych alebo úzkostných symptómov u matiek a dojčiat,
- ciele preventívne opatrenia zamerané na deti, ktoré zlyhávajú v škole,
- informovanie a podpora rodín, v ktorých sa vyskytuje duševná porucha,

- štúdie rizikových faktorov alebo prejavov duševného utrpenia v rozličných etnických a kultúrnych prostrediach,
- zavedenie psychiatrie „blízkej občanom“, ktorá umožňuje komplexnejší prístup k liečbe somatopsychických patológií, ako aj aktívne a pasívne zapojenie rodiny (výuka metód zvládania každodenných situácií a poskytovania podpory chorým, v nutnom prípade poskytovanie finančnej podpory). Pred liečbou výlučne prostredníctvom psychofarmák sa uprednostňuje psychologická podpora.

4.4.3 Prioritou je jednoznačne uspokojovanie potrieb detí a mládeže. Požiadavky nevyjadrujú a zároveň ich neuspokojujú len samotné rodiny, ale aj vzdelávacie, súdne a sociálne inštitúcie, policajné a miestne orgány, ktoré majú skúsenosti s čoraz závažnejšími situáciami, ktoré sa týkajú čoraz mladších detí a rodín s početnými problémami. Vývoj spoločnosti ovplyvňuje hlavne rodiny a deti.

4.4.4 Koherentná a koordinovaná organizácia by mala poskytovať celú paletu služieb, koordinovaných a štruktúrovaných podľa troch základných modulov alebo programov:

- programu pre malé deti, rodiny a partnerov pracujúcich s touto vekovou skupinou v sociálnej zdravotnej, vzdelávacej a súdnej sfére,
- programu pre deti školského veku, rodiny a partnerov,
- programu pre mládež, rodiny a partnerov.

4.4.5 Okrem ambulantnej starostlivosti a služieb by mal každý modul ponúkať aj intenzívnejšiu starostlivosť v rámci inštitúcií, a to podľa veku, starostlivosti počas akútnej fázy ochorenia a dlhodobej liečby. Na zabezpečenie flexibilitnosti a adresnosti programov by sa psychiatria mala podieľať na včasnom diagnostikovaní, prevencii krízových stavov a poskytovaní ambulantnej podpory rodinám a partnerom.

4.4.6 Tieto základné programy by sa mali doplniť o špecializované programy pre rizikové skupiny alebo situácie, ktoré by umožnili primárnu a sekundárnu prevenciu v oblastiach ako je včasná diagnostika: vývinových porúch, patológie detí, zanedbania rodičovskej starostlivosti, a tiež v prípade mladých slobodných matiek, rodín s početnými problémami a závislostí mladých ľudí. Špeciálnu pozornosť je potrebné venovať sociálnym, vzdelávacím a súdnym štruktúram (vrátane preventívnych služieb a väzníc), ktoré sa stretávajú s ťažkými sociálnymi prípadmi, ktoré trpia duševnou poruchou alebo u nich existuje pravdepodobnosť jej vzniku v dôsledku zložitosti ich situácie alebo jej kumulatívnych účinkov.

4.5 Súvislosti medzi prácou, nezamestnanosťou a zdravím

4.5.1 Je potrebné venovať pozornosť zlepšeniu pracovných podmienok zamestnaných, ako aj nezamestnaných, vzhľadom na ich vplyv na duševné zdravie. Problematika zamestnanosti a duševného zdravia sa dotýka hodnoty práce a personálnych nákladov a dôsledkov nezamestnanosti a pracovnej neschopnosti.

4.5.2 Riešenia, ktoré je potrebné nájsť v problematike sociálneho vylúčenia, majú rovnaký význam v oblasti duševného zdravia.

4.5.3 Napokon je tiež nevyhnutné zaoberať sa problematikou starnúceho obyvateľstva. Iba v prípade 20 % starších ľudí je možné podľa WHO hovoriť o „úspešnom starnutí“, čo znamená, že 80 % starých ľudí trpí rôznymi chorobami a stratou nezávislosti. Duševné poruchy sa s pribúdajúcimi rokmi neeliminujú, ale, naopak, pribúdajú. Senilná demencia postihuje len 1 % 60-ročných, zatiaľ čo u 85-ročných je jej prevalencia na úrovni 30 %. U viac než 70 % týchto osôb sa vyskytujú poruchy správania.

4.6 Žiadatelia o azyl

4.6.1 Problematika duševného zdravia sa dotýka integrácie žiadateľov o azyl pri ich začlenení do spoločnosti vo vzťahu k ich životnému priestoru a podmienkam a osobnému životu, ktorý zahŕňa ich osobnú skúsenosť a psychické zázemie. Závažnosť prežitých traum, ktoré sú často spojené s extrémnym, zámerným a kolektívnym násilím, svedčí o situácii plnej organizovaného násilia. V tejto populácii sú posttraumatické poruchy ešte násobené stratou blízkych osôb a bolestnými zážitkami v exile.

4.7 Problematika duševného zdravia

4.7.1 Rovnaké problémy sa týkajú väzňov, z ktorých mnohí trpia duševnými poruchami a nemajú patričný prístup k adekvátnej zdravotnej starostlivosti.

4.7.2 Je nevyhnutné podporiť zavedenie programov na prevenciu depresii, samovrážd a závislostí.

4.7.3 V prípade zmeny modelu ponúkaného v rámci odinštitucionalizovania môžeme konštatovať, že nové obdobie sa začalo koncom 90-tych rokov, bolo poznamenané znížením hospitalizácie a oslabovaním ilúzií o odinštitucionalizovaní a tiež potrebou vytvoriť kombinovaný systém ponúkajúci účinné opatrenia komunitného charakteru a plnohodnotnú hospitalizáciu. Prílišné zameranie sa na hospitalizáciu znamená, že na vytvorenie celej škály služieb pre pacientov a ich rodiny nebudú mať obce dostatočné zdroje. Naopak, nie je vhodné prílišne sa zameriavať na ambulantnú liečbu, pokiaľ táto nie je podporovaná nepretržite dostupnou nemocničnou liečbou, ktorá je okamžite prístupná pre pacientov v akútnom stave, ktorý si vyžaduje krátky pobyt v nemocnici. Prílišnej hospitalizácii sa dá vyhnúť iba v prípade, že ambulantné služby budú mať dostatočné prostriedky na jej prevenciu, napríklad na podporu dlhodobo hospitalizovaných pacientov, zabezpečenie, že títo budú patrične pripravení na prepustenie z nemocnice, podporu pacientov, ktorým sa poskytuje starostlivosť v rámci komunity s cieľom zabezpečiť náležitú starostlivosť a rešpektovanie ich potrieb, a podporu pacientov, ktorí potrebujú striedavo ambulantnú starostlivosť a hospitalizáciu.

4.7.4 Rozhodnutie, či bude pacient s duševnou poruchou hospitalizovaný alebo liečený ambulantne, je výrazne ovplyvnené kultúrou a modelom vzdelávania ošetrujúceho personálu, mierou izolácie pacienta a všeobecnými sociálno-kultúrnymi faktormi ako je miera tolerancie v danej spoločnosti, faktory nestability v danej oblasti, ktoré vedú k uprednostňovaniu určitých prístupov a dostupnosti alternatív. Bez zohľadnenia miestnych podmienok nie je možné jednoznačne odporučiť potrebný počet nemocničných lôžok pre pacientov v akútnej fáze.

4.7.5 Najdôležitejším faktorom je teda typ liečby, to znamená, že je potrebné stanoviť, aký by mal byť jej výsledok, aké potreby má uspokojiť a do akej miery, teda nejde výlučne o miesto, kde táto liečba prebieha.

4.7.6 Všeobecne uznávanými výhodami hospitalizácie sú dostupnosť vyškoleného personálu, bezpečnosť a náležitosť prostredia, v ktorom sa pacienti nachádzajú a terapeutická podpora v bezpečných podmienkach. Avšak tieto výhody strácajú svoj význam, ak nedostatok nemocničných lôžok spôsobí nápor nespôsobujúcich pacientov s ťažkými poruchami, čo môže viesť k neprijateľnému alebo nebezpečnému narušeniu práce na oddelení.

4.7.7 Množstvo medzinárodných a francúzskych štúdií ukázalo, že až 40 % pacientov s akútnymi poruchami, ktorí boli dobrovoľne alebo na základe nariadenia hospitalizovaní, môže využiť alternatívne formy liečby za predpokladu, že sú ochotní spolupracovať alebo pokiaľ je možné túto spoluprácu vytvoriť, napr. za pomoci rodinných príslušníkov alebo sociálnych pracovníkov (špecializovaných na riešenie mimoriadnych a krízových situácií). Takže rastúci účinok týchto alternatívnych opatrení vedie k umiestneniu najzávažnejších prípadov do nemocničnej starostlivosti: pacienti naliehavo vyžadujúci dvojité psychiatrický a somatický posudok, pacienti s veľmi vážnymi a akútnymi patológiami rôzneho pôvodu, s recidívou závažných psychiatrických patológií, pacienti s nepotlačiteľným

násilným správaním alebo samovražednými sklonmi. V týchto prípadoch je často nevyhnutné nariadené prijatie do liečebne. To má vplyv na organizáciu a liečbu.

4.7.8 V súvislosti s uvedeným tieto štúdie odporúčajú minimálne 1 lôžko na 2000 dospelých obyvateľov v prípade pacientov v akútnej fáze, čo je potrebné preskúmať, ak sa chceme držať nášho odporúčania, t. j. dosiahnuť 80 až 85-percentnú obsadenosť nemocničných lôžok. To samozrejme znamená, že udržanie tejto minimálnej hranice vyžaduje dostatočne vybavené a účinné alternatívne spôsoby liečby a nepočíta so zabezpečenými lôžkami psychiatrických pacientov v akútnom stave v rámci trestnoprávneho systému, ani s lôžkami pre mladých a starších ľudí. Ak sa však chceme priblížiť k tejto hranici bez toho, aby boli splnené všetky podmienky pre ambulantnú liečbu, dosiahneme tým iba vytvorenie nových extrémne drahých lôžok na psychiatrických alebo iných nemocničných oddeleniach.

4.8 Liečebné prostredie

4.8.1 Hoci minimálny počet nemocničných lôžok môže byť v jednotlivých štátoch odlišný, predpisy pre nemocničné izby sa viac zhodujú. Všetky izby, aj tie so starším vybavením by mali byť prispôbolené na svoj účel tak, aby bolo možné zachovať dôstojnosť a rešpekt voči pacientom, ako tieto hodnoty chápeme v súčasnosti. Pre vyliečenie pacienta je nevyhnutné vhodné prostredie. Je potrebné zhodnotiť riziká týkajúce sa liečebného prostredia a zaoberať sa nimi vo vzťahu ku konkrétnym potrebám pacientov.

4.8.2 Pacienti by mali mať prístup k rôznym terapiám, ktoré prispievajú k zdravotnej starostlivosti a liečbe. Ľudia pracujúci v oblasti duševného zdravia by mali prispievať k vytvoreniu tohto prostredia adekvátnym vyškolením, zodpovedajúcou kvalifikáciou a ľudským prístupom.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedačka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Flexicurity podľa vzoru Dánska“

(2006/C 195/12)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. júla 2005 v súlade s článkom 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol 1. júla 2004 vypracovať stanovisko na tému: „Flexicurity podľa vzoru Dánska“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu a hospodársku a sociálnu súdržnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 28. apríla 2006. Spravodajkyňou bola pani VIUM.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 98 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania – „Flexicurity podľa vzoru Dánska“

1.1 Flexicurity podľa vzoru Dánska sa zdá byť príkladom toho, ako je možné dosiahnuť sociálne vyrovnaným spôsobom hospodársky rast, vysokú zamestnanosť a dobré verejné financie. Tento vývoj je v súlade s Lisabonským procesom, prostredníctvom ktorého majú byť trvalo udržateľne zabezpečené súčasne rast, vysoká miera zamestnanosti a sociálny štát.

1.2 Jadrom dánskeho systému flexicurity je pružný pracovný trh, ktorý je realizovaný prostredníctvom aktívnej politiky pracovného trhu a vzdelávacej politiky, sprevádzaných prvkami, ktorý prispievajú k sociálnej bezpečnosti, čo je kombinácia, ktorá podľa všetkého prospieva konkurencieschopnosti Dánska. Spolu s inými charakteristikami dánskej spoločnosti vytvorila flexicurity stabilný a pružný dánsky pracovný trh, takže Dánsko môže pokojne čeliť výzvam budúcnosti. Vysoká miera zamestnanosti, vysoké dávky v nezamestnanosti a optimistická nálada vedú k tomu, že všetci, t. j. zamestnávatelia aj zamestnanci akceptujú aj negatíva a ťažkosti spojené s týmto systémom kvôli protihodnotám, ktoré v ňom každá skupina nachádza.

1.3 Kľúčom k pochopeniu dánskeho systému flexicurity je poznanie, že pružnosť a bezpečnosť nemusia nutne byť protikladmi. Zamestnávatelia môžu mať predsa záujem o stabilné a bezpečné pracovné pomery a motivovaných zamestnancov a aj naopak môžeme predpokladať, že aj zamestnanci majú záujem o pružný pracovný čas, pružnú organizáciu práce a pružný systém odmeňovania.

1.4 Vzhľadom na globalizáciu a relokácie podnikov poskytuje model flexicurity obyvateľstvu vysoký stupeň ekonomickej a sociálnej bezpečnosti zmenou paradigiem „istota zamestnania“ namiesto „istota pracovného miesta“ a „nové osobné príležitosti vďaka ochote k zmenám s obmedzeným rizikom“. Riziko straty pracovného miesta tým síce nie je zažehnané, ale sociálna sieť dokáže v každom prípade aspoň krátkodobo zabezpečiť základný príjem. Z dlhodobého hľadiska zvyšuje aktívna politika pracovného trhu spolu s vysokou mierou zamestnanosti pravdepodobnosť nájdenia nového zamestnania.

1.5 V dánskom systéme flexicurity je istota pracovného miesta pre jednotlivých pracovníkov veľmi nízka, a preto môžu v priebehu pracovného života opakovane zamestnanie stratíť. Bez ohľadu na túto skutočnosť sprostredkúva obrovská systé-

mová bezpečnosť, ktorú vytvára systém flexicurity prostredníctvom vysokých dávok v nezamestnanosti, financovaných z verejných prostriedkov, teda z daňového zaťaženia všetkých, a istota zamestnania, Dánom všeobecný pocit zabezpečenia a spokojnosti – pozri prílohu 2.

1.6 Pokiaľ sa na dánsku flexicurity pozrieme z európskeho hľadiska vidíme, že ju kvôli jej odlišným kultúrnym, štruktúrnym a hospodárskym pomeroch nemožno „jedna k jednej“ zavádzať v iných krajinách. Krajiny a regióny, ktoré dosiahli určitý sociálny štandard však majú možnosť prevziať niektoré všeobecné prvky ako politickú stratégiu, a to najmä tam, kde je sociálny kapitál – chápaný ako súhrn noriem, sietí a dôvery medzi jednotlivcami a medzi organizáciami – podobne ako v Dánsku štruktúrovaný formou tradičnej spolupráce medzi vládou a sociálnymi partnermi, ako aj pripravenosťou na zmeny zo strany občanov. Zemepisná flexibilita však môže prinášať aj veľmi vážne problémy rodinám, partnerstvám a školskej či študijnej kariére detí, a to najmä vo veľkých krajinách a krajinách s federálnou štruktúrou.

1.7 V pozadí dánskeho systému flexicurity je všeobecne predstava, že kombinácia pružnosti a istoty pre zamestnancov môže zabezpečiť ako sociálnu istotu, tak aj konkurencieschopnosť. Dánsky systém flexicurity spája relatívne vysokú úroveň príspevkov v nezamestnanosti (vrátane ostatných sociálnych dávok) s pružnosťou v zmysle liberálnych pravidiel ochrany pred výpoveďou, ako napríklad krátke výpovedné doby. Okrem sociálnej bezpečnosti a vysokej mobility kladie dôraz na aktívnu politiku pracovného trhu, ktorá zabezpečuje skutočnú disponibilitu nezamestnaných pre trh práce a nabáda ich, aby získavali kvalifikácie potrebné pre získanie zamestnania. Príznačné pre dánsku politiku pracovného trhu je „podpora a vyžadovanie“, pričom posledne menované napríklad formou nútenej aktivácie, ktorá však zväčša pozostáva z veľmi kvalitných ponúk na rekvalifikáciu. Aktívna politika pracovného trhu je nevyhnutne nutným nástrojom, ak má pracovný trh s vysokou úrovňou mzdovej náhrady fungovať efektívne a s vysokými príspevkami v nezamestnanosti.

1.8 Dánsky systém flexicurity nie je možné vnímať oddelene od rámcových podmienok sociálneho štátu a vysoko rozvinutého organizačného systému. Spôsob fungovania dánskeho pracovného trhu je podmienený aj celým radom iných spoločenských faktorov, napríklad centrálnym postavením sociálnych partnerov pri politických rozhodnutiach a uplatňovaní

politiky pracovného trhu a politiky vzdelávania, rozsiahlou sociálnou sieťou, financovanou z verejných prostriedkov, úrovňou kvalifikácie obyvateľstva a zmesou makroekonomickej politiky, ktorá sa uplatňovala v poslednom desaťročí.

1.9 Pri vytváraní dánskeho systému flexicurity zohrávali centrálnu úlohu aj sociálni partneri, ktorí boli zapojení ako do rozhodovacích procesov tak aj do realizácie pracovnej politiky a realizácie štrukturálnych reforiem na trhu práce. V mnohých oblastiach o ďalšom vývoji rozhoduje dohoda medzi sociálnymi partnermi, napríklad pri zavádzaní súkromných dôchodkov založených na trhu práce. Úloha sociálnych partnerov vyplýva na jednej strane z historického vývoja a na strane druhej z ich vysokého stupňa organizácie. Vďaka vplyvu sociálnych partnerov bolo možné vypracovať kreatívne riešenia, ktoré boli vo veľkej miere uvítané. Silné aktívne zapojenie sociálnych partnerov a iných zainteresovaných z radov občianskej spoločnosti si ale na druhej strane vyžaduje aj ich ochotu k zmenám a spolupráci, ako aj neortodoxný pohľad na vec, otvorenosť novým zorným uhlom a schopnosť pochopiť aj všeobecný postoj. Väčšie zapojenie sociálnych partnerov a ich väčšie právomoci aktívne zasahovať sa preto pri snahách o konkurencieschopnosť a schopnosť prispôsobiť sa môžu ukázať ako dôležité. V týchto procesoch má zvláštny význam aj podporná súčinnosť a kritické monitorovanie ďalších organizácií občianskej spoločnosti, ako napr. sociálnych organizácií, vzťahov vzdelávacích organizácií, atď.

1.10 Vysoká úroveň príspevkov v nezamestnanosti si vyžaduje vysokú úroveň kvalifikácie obyvateľstva, keďže v opačnom prípade by sa vytvorila skupina, ktorá by nemohla dosiahnuť plat vyšší než príspevok na náhradu mzdy. Vysoká úroveň kvalifikácie a prispôbovivosť, v neposlednom rade aj zamestnancov s nízkym stupňom kvalifikácie vo formálnom vzdelávaní, sú jedným z kľúčov k úspechu dánskeho systému flexicurity.

1.11 V rámci rozsiahlych štrukturálnych reforiem počas 90. rokov bol pracovný trh sprísnený a bola zvedená expanzívna hospodárska politika, čo viedlo k posilneniu hospodárskeho rastu a zlepšeniu situácie v oblasti zamestnanosti. Okrem istoty príjmu, ktorá je zabezpečená vysokou úrovňou príspevkov v nezamestnanosti, sa Dánsko usiluje poskytnúť svojim občanom aj bezpečnosť zamestnania. Nikto síce nemôže vychádzať z toho, že má zaručené pracovné miesto, ale šanca na opätovné zamestnanie sa je veľká, aj preto, že pomáha aj verejný sektor. Okrem toho sa aj štrukturálne reformy ľahšie realizujú a skôr nájdu pochopenie u obyvateľov, keď sa zavádzajú v atmosfére optimizmu a rastu vytvárajúceho pracovné miesta. Dánsky systém flexicurity je preto založený na viacvrstvovom makroekonomickom inštrumentárii, ktoré podporuje rast a zamestnanosť.

1.12 Dánsky systém flexicurity sa sústavne mení a je predmetom neustálej diskusie. Tento systém má svoje výhody aj nevýhody – hoci medzi pružnosťou a bezpečnosťou a aktívnou

politikou pracovného trhu existuje bezpochyby úzka súvislosť, pravidelne a diskutuje o tom, ako sa dá vytvoriť správny pomer medzi nimi.

1.12.1 Vysoké príjmy z daní sú jedným z predpokladov pre dánsky systém flexicurity a iné faktory, ktoré majú význam pre fungovanie pracovného trhu. Verejné výdavky v oblasti politiky pracovného trhu dosiahli v roku 2003 4,4 % HDP, čo je v európskom porovnaní rekord⁽¹⁾. Vysoké daňové zaťaženie predstavujúce 49 % HDP dánske obyvateľstvo na jednej strane akceptuje, na druhej strane však dane poskytujú neustálu tému na diskusie, a daň za prácu by mala byť v budúcnosti znížená. Takéto vysoké daňové zaťaženie sa s častí dá vysvetliť vysokou zamestnanosťou, ktorá sama o sebe predstavuje pozitívny prínos pre verejné financie. Zlepšením situácie v oblasti zamestnanosti by sa však príjmy z daní mohli ešte zvýšiť.

1.13 Význam „Flexicurity podľa vzoru Dánska“ pre Európsku úniu spočíva v ochote, ktorú tento prístup podporuje, aktívne sa prispôbovať novým skutočnostiam prostredníctvom vyváženej a medzi zúčastnenými stranami starostlivo dohodnutej sociálno-ekonomickej zmeny paradigiem pri plnom rešpektovaní základných hodnôt v európskom modeli spoločnosti.

2. Konkurencieschopnosť dánskeho systému

2.1 Dánsko sa môže tešiť zo stabilného rastu a usporiadaných verejných financií. V období rokov 2000 až 2005 dosahoval priemerný rast 1,7 %, priemerná miera zamestnanosti výšku 77,5 % a priemerný celkový štátny prebytok 1,4 % HDP. V roku 2004 dosahoval štátny dlh výšku 42,7 % HDP a celkový štátny prebytok 2,8 % HDP. Prebytok vo verejných financiách je predovšetkým dôsledkom vynikajúcej miery zamestnanosti, prostredníctvom ktorej vďaka vysokým daniam z príjmu plynú štátu rozsiahle daňové príjmy.

2.2 Fluktuácia na dánskom trhu práce je veľmi vysoká, keďže ročne zanikne asi 10 % všetkých pracovných miest, a približne rovnaký počet pracovných miest je vytvorený. Približne 30 % zamestnaných mení každý rok zamestnanie a Dánsko má, po Veľkej Británii, druhú najnižšiu priemernú dĺžku pracovných pomerov. Toto je potrebné vidieť v súvislostiach platných ustanovení, ale aj dánskej podnikateľskej štruktúry s množstvom malých a stredných podnikov.

2.3 Vplyvy zmesi politiky zloženej z makroekonomických podnetov a štrukturálnych reforiem, ktoré boli v Dánsku okrem iného uskutočnené v oblasti pracovného trhu je možné najlepšie priblížiť na základe Phillipsovej krivky, ktorá znázorňuje vzájomnú súvislosť nezamestnanosti a rastu mzdových nákladov. Krivka pre Dánsko je v prílohe 1. Ukazuje, že od roku 1993 sa podarilo výrazne znížiť nezamestnanosť bez zvýšenia mzdovej inflácie, keďže táto krivka prebieha v tomto časovom období viac-menej horizontálne. Opatrenia na podporu pracovného trhu a vzdelávania pôsobia ako protichodné faktory k problémom s prispôbením sa a k prekážkam, ktoré by sa inak prejavili ako nárast mzdy resp. cien.

(1) Pozri OECD employment Outlook 2005, tabuľka H.

2.4 V štúdiách zaoberajúcich sa atraktivitou krajín pre investorov dosahuje Dánsko často popredné miesta. V prieskume *Economic Intelligence Units* z marca 2005 obsadilo Dánsko dokonca prvú priečku. V prílohe 2 je znázornená situácia Dánska v porovnaní s ostatnými členskými štátmi na základe niekoľkých parametrov.

3. Dánske chápanie flexicurity

3.1 Už niekoľko rokov je pojem flexicurity témou rozovorov, hoci význam tohto termínu nie je jednoznačný a v rôznych krajinách sa vykladá rôzne.

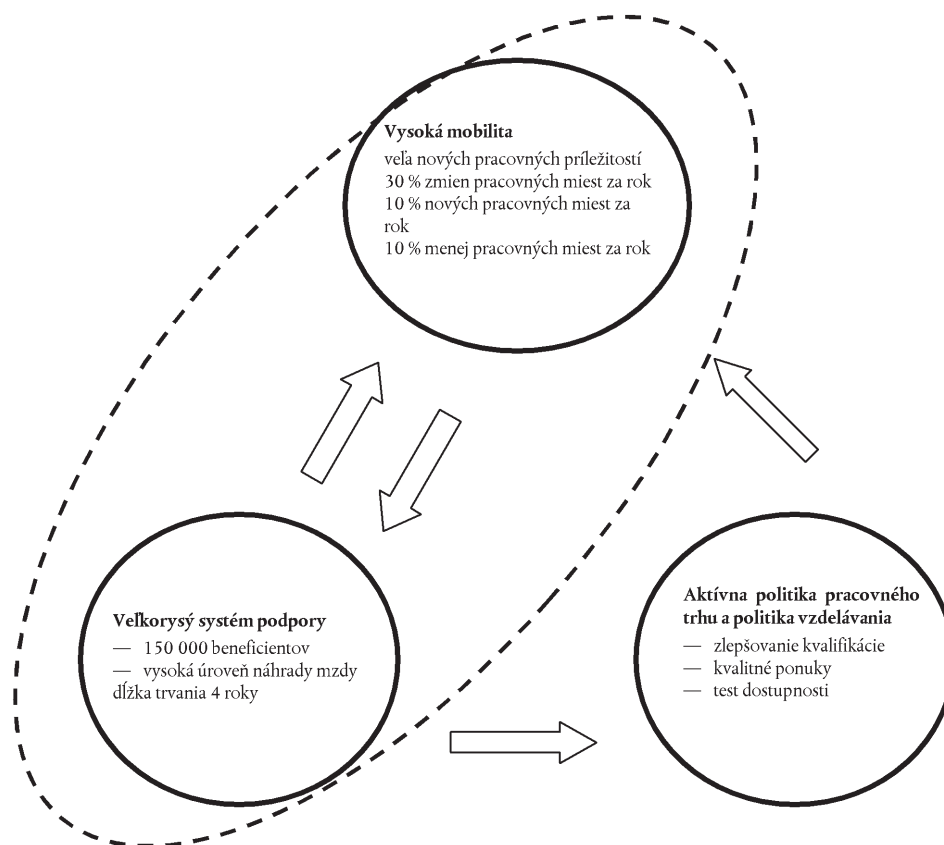
3.2 Na pracovnom trhu sú tieto opatrenia považované za „zlatý trojuholník“ medzi pružnými pravidlami zamestnávania (vedúce k vysokej číselnej pružnosti), veľkorýsým systémom

podpory (poskytujúcim sociálnu istotu) a masívnymi aktivačnými a vzdelávacími opatreniami (motivujúcimi nezamestnaných k hľadaniu si práce a kvalifikujúcimi ich pre opätovný vstup na otvorený pracovný trh).

3.2.1 Dánsky systém flexicurity prispieva k vytváraniu korektných, t. j. kvalitných pracovných miest. Dôsledkom vysokých príspevkov v nezamestnanosti je vysoká základná mzda, ktorá zabezpečuje, že sa v Dánsku dá vyžiť z čistého príjmu. Preto sú na prvotnom pracovnom trhu „chudobní pracujúci“ (*working poor*) zriedkavým a málo výrazným javom – a to aj medzi Dánmi pochádzajúcimi z radov migrantov.

3.3 „Zlatý trojuholník“ je znázornený nižšie. Dánsky systém dávok náhrady mzdy a aktívnej politiky pracovného trhu je stručne načrtnutý v prílohe 3.

Ťažisko dánskeho systému flexicurity:

3.4 Flexibilita dánskeho pracovného trhu vykazuje okrem toho viaceré dimenzie a nie je len dôsledkom voľnejšej ochrany pred výpoveďou. Je umožňovaná aj pružnejšou pracovnou dobou, pričom podľa tarifnej dohody pracovná doba v priebehu jedného roka kolíše a v počas kratších období môže prebehnúť delba práce. Tendenciou je definitívne stanovovanie miezd na úrovni podniku v rámci tarifných dohôd, čo taktiež zaručuje určitú pružnosť mzdy. Základom pružnosti je aj široké spektrum kompetencií zamestnancov, ktorí pracujú samostatne, sú otvorení zmenám a sú zodpovední, vďaka čomu sa rýchlo vedú prispôbiť zmenám vo výrobe alebo novému pracovnému zadeleniu.

3.5 Bezpečnosť na dánskom pracovnom trhu nie je založená výlučne na relatívne vysokej úrovni príspevkov v nezamestnanosti, ale aj na vysokej miere zamestnanosti a fluktuácii na pracovnom trhu, ktoré tak zabezpečujú určitú istotu pracovného miesta. Táto záruka pracovného miesta je podporovaná aj širokým spektrom doškoľovacích opatrení a opatrení ďalšieho vzdelávania, ktoré sú poskytované a riadené spoločne verejným sektorom a sociálnymi partnermi. Okrem toho ponúka dánska spoločnosť aj rodinám určitú bezpečnosť týkajúcu sa zlučiteľnosti rodiny a práce, a to napríklad formou výhodných ustanovení pre materské dovolenky, ponúk na opatrovanie detí a pod.

3.6 Kľúčom k pochopeniu dánskeho systému flexicurity je skutočnosť, že pružnosť a bezpečnosť nie sú nevyhnutne protikladmi. Tradične bola túžba zamestnávateľov po väčšej pružnosti na pracovnom trhu nezlučiteľná so práním zamestnancov, zameraným na záruku pracovných miest a vyššie hospodárske náhrady v prípade nezamestnanosti a choroby.

3.7 Myšlienka flexicurity prelamuje tento predpokladaný protiklad. Zamestnávateľa sa predsa môžu zaujímať o stabilné a bezpečné pracovné pomery a motivovaných pracovníkov a aj spätne je možné predpokladať, že aj zamestnanci majú záujem o pružnú pracovnú dobu, pružnú organizáciu práce a pružný systém odmeňovania. Takéto nové pracovné trhy by preto mohli mať za následok novú súhrnu pružnosti a bezpečnosti.

3.8 Na pracovnom trhu preto dánsky systém flexicurity vďaka univerzálnym verejným službám a vyrovnaniu príjmov vytvára kombináciu dynamiky voľného trhového hospodárstva so sociálnou istotou a sociálnym vyrovnaním škandinávskoho sociálneho štátu. Z nadhľadu sa na to dá pozeráť ako na jeden z výsledkov politických cieľov pre poskytnutie možnosti zapojenia sa do pracovného života a dosiahnutie prerozdelenia zdrojov prostredníctvom verejných rozpočtov a opatrení. Toto vedie prostredníctvom silného vyrovnania príjmov k spoločenskej súdržnosti a zabraňuje spoločenskému napätiu, čo poskytuje zamestnancom istotu, že sa môžu orientovať iným smerom a byť flexibilní.

4. Úloha sociálnych partnerov

4.1 Sociálni partneri majú už tradične ústredné právo zapájať do mechanizmov vytvárania a riadenia politiky pracovného trhu a politiky vzdelávania. Vplyv sociálnych partnerov viedol k nachádzaniu kreatívnych a vyvážených riešení pre trhové problémy a problémy v oblasti inovácie, čo potom prispelo k takému postaveniu Dánska, ktoré znamená, že krajina je pripravená na výzvy v oblasti zmien a rozvoja spôsobené globalizáciou. Užitočné je pri tom aj to, že partneri môžu odhadnúť prípadne sa vyskytujúcu potrebu konať a postarať sa o prispôbenie. Vďaka prebiehajúcim dohovorom medzi aktérmi sa postupom času vytvoril aj sociálny kapitál, ktorý sa prejavuje ako lepšia vzájomná dôvera, povedomie zodpovednosti a spoločný názor na vec.

4.2 Súčasná situácia má historické dôvody, ktoré siahajú viac ako 100 rokov do minulosti. Tento zvláštny dánsky model

regulácie pracovného trhu má svoj počiatok v roku 1899, keď bola takzvaným „septembrovým kompromisom“ uzatvorená medzi dánskou konfederáciou odborových zväzov (LO – *Land-sorganisationen*) a dánskou konfederáciou zamestnávateľov (DA – *Dansk Arbejdsgiverforening*), ktorá bola krátko predtým vytvorená ako celoštátna organizácia, prvá rámcová kolektívna zmluva vo svete. Odtedy predstavuje táto dohoda rámec pre uzatváranie dohôd a spoluprácu medzi sociálnymi partnermi.

4.2.1 Zamestnávateľa uznali dánsky odborový zväz ako partnera, ktorý je oprávnený s nimi rokovať, zatiaľ čo odborový zväz uznal právo zamestnávateľov na zamestnávanie a prepúšťanie, čím uznal právo riadenia. Toto základné ustanovenie prispelo k liberálnemu postoju k ochrane pred výpovedou, ktorý vládne v Dánsku. Povinnosť zmiernosti počas platnosti tarifných zmlúv bola taktiež dôležitou súčasťou septembrového kompromisu. Až do roku 2003 bolo voluntaristické riadenie pracovného trhu a samostatné riešenie konfliktov doménou sociálnych partnerov. Až keď EÚ nechcela uznať samostatné uplatňovanie smerníc sociálnymi partnermi, začali v Dánsku vznikáť dodatočné právne predpisy. Príloha 4 uvádza ďalšie informácie o historickom vývoji úlohy sociálnych partnerov a o vzniku dánskeho modelu.

4.3 Po mnohých rokoch vysokej inflácie a vysoko nadhodnoteného vývoja reálnej mzdy dospeli sociálni partneri v rokoch 1987/88 k názoru, že pri dohodách musia byť zohľadňované aj nadradené otázky národného hospodárstva. Postoj zamestnávateľov, zamestnancov a dánskej vlády sa samozrejme líši, ale zároveň existuje hlboko zakorenená kultúra dialógu a konsenzu, ktorá je súčasťou „sociálneho kapitálu“. Málostupňová hierarchia na všetkých úrovniach spoločnosti prispieva k zachovaniu tejto kultúry konsenzu.

4.4 Z politického hľadiska bol v Dánsku od 60. rokov budovaný rozsiahly verejný systém ďalšieho vzdelávania a nadstavbového vzdelávania pracujúcich ako aj nezamestnaných. Tento systém sa ukázal byť užitočným pre prispôbivosť kompletnej pracovnej sily. Sociálni partneri boli počas celého 20. storočia v kľúčových pozíciách štruktúr verejného rozhodovania a výkonných štruktúr a sú v nich aj naďalej. Na rozdiel od väčšiny európskych krajín bola táto ich úloha od roku 1993/94 ešte viac rozšírená.

4.5 Politika pracovného trhu bola značne zmenená: kým dovtedy bola zameraná na pravidlá, teraz sa zameriava na dopyt a využíva individuálne stratégie riešenia. Sociálni partneri spolu s komúnami sa stali centrálnymi aktérmi 14 regionálnych pracovných rád, ktorým boli pridelené ako právomoci, tak aj rozpočtové prostriedky, aby tak bol dôraz kladený na opatrenia na boj proti nezamestnanosti a na regionálnu politiku pracovného trhu.

4.6 Počas mnohých rokov sa medzi sociálnymi partnermi vyvinulo rozsiahle kolektívne sociálne povedomie vzhľadom na ich spoločenskú zodpovednosť, zatiaľ čo sa verejný sektor naučil využívať ich zdroje a vplyv pre seba. Sociálni partneri majú jedinečné informácie a vedomosti týkajúce sa pracovného trhu. Kvôli tomu môžu rýchlo nahlásiť spoľahlivé údaje

o dopyte. Takto sú v rámci ich zapojenia bez ďalších nákladov rozširované zdroje verejného sektora. Nachádzajú kreatívne riešenia spoločných problémov prostredníctvom diskusií a rozhodovacích kôl, a organizácie sú rozhodujúcim faktorom pre rozhodnutia o politike a jej zavedení a, čo nesmieme zabudnúť, pre jej akceptovanie.

5. Správna zmes politiky

5.1 Aby sme dánsky systém flexicurity pochopili v celom jeho rozsahu, musíme zohľadniť aj spoločenské súvislosti, do ktorých je tento systém integrovaný. Rovnako aj hospodárska politika a ostatné vplyvy verejného sektora ovplyvňujú funkčnosť pracovného trhu; spoločne predstavujú tieto prvky „dánsky model“. Táto súhra je zrejماً z obrázku v prílohe 7.

5.2 V druhej polovici 80. rokov a začiatkom rokov 90. zažilo dánske hospodárstvo krízu. V priemere dosahoval hospodársky rast v tomto období len 0,8 % ročne, kým nezamestnanosť vzrástla z 5,0 % v roku 1987 na 9,6 % v roku 1993. Táto kríza bola okrem iného aj dôsledkom prísnej hospodárskej politiky, ktorá bola zavedená kvôli vysokým deficitom štátneho rozpočtu v predchádzajúcich rokoch.

5.3 Od roku 1993 bola posilňovaná aktívna pracovná politika, zatiaľ čo hospodárstvo bolo súčasne podporované nízkymi úrokmi a expanzívnu hospodárskou politikou. Na začiatku obdobia rastu v polovici 90. rokov zaznamenávalo Dánsko tak veľké schodky rozpočtu, že by prekročilo hranicu stanovenú paktom rastu a stability, keby v tom období už bol existoval. Okrem toho boli okrem iného zmenené podmienky financovania nehnuteľností (dlhšie doby splatnosti pôžičiek a možnosti reštrukturalizácie dlhov), takže ľudia mali k dispozícii viacej peňazí. Vďaka vysokému rastu, klesajúcej nezamestnanosti a kľúčiacemu optimizmu obyvateľstvo ľahko akceptovalo sprísenie pravidiel pracovného trhu.

5.4 Dodatočné verejné výdavky boli využité okrem iného na masívne opatrenia na zvýšené pokrytie dopytu po dennej starostlivosti o deti, takže ženy s malými deťmi boli skutočne k dispozícii pre pracovný trh.

5.5 Zosilnená pozornosť venovaná politike pracovného trhu znamená zároveň posilnenie opatrení v oblasti vzdelávania, ďalšieho vzdelávania a nadstavbového vzdelávania, v rámci ktorých sa štát podieľal obrovskými dotáciami, aby sa nezamestnaní aj zamestnaní mohli ďalej vzdelávať. Tieto dotácie pozostávali ako z financovania vzdelávania, tak aj z čiastočného krytia ušlej mzdy. Súčasne bol na všetkých úrovniach zvýšený počet vzdelávacích miest pre mládež.

5.6 Všeobecne je potrebné poukázať na to, že pre dánsky systém s jeho vysokou úrovňou príspevkov v nezamestnanosti a tým aj vysokým základným príjmom sú potrebné kvalifikované a produktívne pracovné sily. Existencia veľkej skupiny ľudí s nízkou kvalifikáciou, ktorí nemajú šancu dosiahnuť úroveň mzdy, ktorá by ich oprávňovala na vysoké príspevky v nezamestnanosti, by viedla k vysokej nezamestnanosti.

5.7 Hospodárska stratégia uplatňovaná od polovice 90. rokov bola investičná stratégia, ktorá vytvorila ofenzívnymi

reformami a investíciami do vzdelávania a do zabezpečenia existencie dynamiku rastu. Dôvera v budúcnosť vysoká bezpečnosť príjmov podporujú spotrebu a zabezpečujú vysoký vnútorný dopyt.

5.8 Súčasnú hospodársku stratégiu je potrebné vnímať ako reakciu na hospodársku krízu, ktorá vládla od roku 1987 v Dánsku a počas ktorej vláda odbúravala rozsiahly deficit vo verejných financiách a v platobnej bilancii prostredníctvom krátenia a šetrenia. Táto stratégia úspor síce vyriešila problémy platobnej bilancie, viedla však k nízkemu rastu a explodujúcej nezamestnanosti. Súčasná stratégia zabezpečuje zjavne rast a zamestnanosť bez toho, aby zaťažila verejné financie a platobnú bilanciu. Kombinácia, ktorá v Dánsku existovala naposledy pred ropnou krízou v 70. rokoch.

6. Súčasný výzvy

6.1 Hoci viedol dánsky systém flexicurity v posledných rokoch k pozitívnym výsledkom, existujú problémy, ktoré je potrebné riešiť.

6.2 Globalizácia a technologický vývoj spôsobujú určitý všeobecný tlak na dánsky trh práce. Najmä pracovné sily bez odborného vzdelania sa automaticky dostávajú kvôli konkurencii krajín s nízkou úrovňou mzdy a automatizácii produkcie pod tlak.

6.2.1 Až doposiaľ dokázalo Dánsko tento tlak vyrovnáť znižovaním počtu pracovných síl bez odborného vzdelania na pracovnom trhu, keďže medzi staršími pracovníkmi, ktorí opúšťajú pracovný trh je podiel nevyučených vyšší, než medzi mladšími, ktorí vstupujú na trh práce. Momentálne však množstvo mladých nedostáva žiadne odborné vzdelanie, čo by dlhodobu mohlo podkopať dánsky systém flexicurity. Pokiaľ nebude zabezpečené, aby ponuka kvalifikovaných pracovných síl viacmenej pokrývala dopyt, dosiahnu verejné náklady na podporu nezamestnaných a ostatné dávky ľahko príliš vysokú úroveň.

6.2.2 V Dánsku je možno pozorovať relokácie, pri ktorých firmy zatvárajú svoje prevádzky a svoju produkciu presúvajú čiastočne alebo úplne do krajín s nízkymi mzdami. Toto sa stáva výzvou najmä v odľahlejších oblastiach, na ktoré má takéto zatváranie podnikov obzvlášť vážny vplyv. Dánsky pracovný trh, ktorého štruktúru tvoria najmä malé a stredné podniky je však chápaný ako dynamický fenomén. Namiesto snahy o udržanie týchto pracovných miest prevláda na politickej úrovni a v spolupráci so sociálnymi partnermi snaha o vytvorenie nových, konkurencieschopnejších pracovných miest.

6.3 Vysoká fluktuácia na pracovnom trhu vedie k tomu, že zamestnávateľia nie sú príliš ochotní financovať ďalšie vzdelávanie, keďže nevedia, ako dlho personál zostane. Tento problém sa týka najmä zamestnancov bez kvalifikácie, keďže zamestnávateľia investujú viac do žiadaných odborných síl a pracovníci bez kvalifikácie často nemajú motiváciu pre účasť na opatreniach pre zvyšovanie kvalifikácie. Práve tu sa zapája

systém dotovaný okrem povinných príspevkov zamestnávateľov aj z verejných financií, ktorý slúži na kvalifikáciu a ďalšie vzdelávanie nevyučených pracovníkov a odborných síl, keďže predpokladom pre fungovanie dánskeho systému flexicurity sú vysoko kvalifikované pracovné sily a z politického hľadiska je žiadúca „kvalifikačná ofenzíva“ v čo najširšom rozsahu.

6.4 Mnoho prisťahovalcov má problém presadiť sa na dánskom trhu práce, čo je prekážkou ich integrácie. Ich problémy na pracovnom trhu vyplývajú okrem iného z toho, že niektoré skupiny prisťahovalcov a ich potomkovia nemajú potrebné kompetencie, aby mohli dosiahnuť v Dánsku obvyklý vysoký príspevok v nezamestnanosti a vysokú mzdu. Priemerná úroveň vzdelania prisťahovalcov a ich potomkov je nižšia než u Dánov a je u nich zaznamenané nižšie zapojenie do pracovného života a vysoká nezamestnanosť. Problémy môžu byť jazykovej alebo sociálnej povahy alebo sa môžu týkať vzdelania.

6.4.1 Vysvetlenie je prípadne možné sčasti hľadať aj v kultúrnych rozdieloch a hlboko zakorenených vzorcov správania. Skúsenosti ukazujú, že nezamestnanosť medzi týmito skupinami kolíše viac než u iných. Pokiaľ nezamestnanosť poklesne, volia zamestnávateľia zo skúsenosti nové cesty a najímajú ľudí s iným etnickým pozadím. Vysoký podiel zamestnanosti a nízka nezamestnanosť môžu teda už samé o sebe dosiahnuť, že prisťahovalci a ich potomkovia ľahšie nájdu prácu, čo však nerieši problém integrácie ako taký. Demografický vývoj pravdepodobne povedie k tomu, že dánske pracovné miesta budú v budúcnosti dostupnejšie pre prisťahovalcov.

6.5 Dánsky model sociálneho štátu by nebol mysliteľný bez vysokej miery zamestnanosti žien – len tak je možné poskytovať potrebné verejné služby a zabezpečiť vysoké daňové príjmy. Z toho vyplýva na jednej strane väčšia hospodárska nezávislosť žien, na strane druhej však aj výzva zabezpečiť zlučiteľnosť práce a rodiny. V porovnaní s inými európskymi krajinami sa Dánsko v tejto otázke dostalo ďaleko, je však potrebné naďalej sa usilovať o vytvorenie rovnakých možností kariéry pre mužov a pre ženy.

6.6 Dánsky systém je pre štát veľmi nákladný, keďže práve on financuje veľkú časť náhrady mzdy. Výdavky na pasívnu politiku pracovného trhu predstavovali v roku 2003 2,7 % HDP – v porovnaní v rámci EÚ je to rekord. V budúcnosti bude financovanie dánskeho sociálneho štátu pod tlakom z viacerých strán. Aby bolo možné sociálny štát financovať bez zvyšovania daní, je potrebné dosiahnuť vyššiu mieru zamestnanosti populácie v produktívnom veku.

6.6.1 V porovnaní krajín EÚ je Dánsko jednou z krajín s najväčším daňovým zaťažením. Daňové zaťaženie v Dánsku predstavuje 49 % HDP, pričom priemer EÚ je približne 40 %. Toto platí najmä pre vysoké spotrebné dane, na rozdiel od toho zdanenie práce medzi najvyššie nepatrí. Daň z príjmu je vysoká a vysoko progresívna, zatiaľ čo zamestnávateľia v celku skoro žiadne sociálne dávky neodvádzajú. Daňová štruktúra Dánska je podrobnejšie popísaná v prílohe 5. Globalizácia by mohla spôsobiť tlak na určité druhy daňových príjmov.

6.6.2 Demografický vývoj prináša so sebou skutočnosť, že bude čoraz viac starších občanov a stále menej ľudí v produktívnom veku. Toto súvisí s početne slabšími mladšími ročníkmi, veľkými povojnovými generáciami a zvyšujúcou sa dĺžkou života. Pri možných reformách sociálneho štátu sa diskutuje aj o politike pracovného trhu, vrátane podpory v nezamestnanosti. Dánsky dôchodkový systém je však sčasti na túto zmenu už pripravený, ako vyplýva z prílohy 6. Očakáva sa nedostatok pracovných síl a keďže sa rezerva pracovných síl, pozostávajúca zo žien už z väčšej časti nachádza na pracovnom trhu, je potrebné nájsť nové spôsoby zvyšovania zamestnanosti. Toto môže byť dosiahnuté napríklad tým, že bude zvýšený dôchodkový vek alebo sa zvýši počet kvalifikovaných prisťahovalcov s kompetenciami, po ktorých je dopyt.

6.7 Približne jedna štvrtina obyvateľstva v produktívnom veku nie je nikde zamestnaná a žije v takej či onakej forme z verejných peňazí (príspevok v nezamestnanosti, „aktivácia“ (napr. ponuka rekvalifikácie), predčasný dôchodok a pod.). Z nich približne polovica odišla kvôli zdravotným problémom, nezamestnanosti alebo dobrovoľne z trhu práce natrvalo, druhá polovica je bez práce len dočasne. Zabezpečenie týchto ľudí štátom je súčasťou dánskeho modelu, predstavuje však pre budúce financovanie sociálneho štátu veľkú výzvu. Podiel obyvateľstva, ktorý predčasne odchádza z pracovného života musí byť znížený, pokiaľ má byť zabezpečená dlhodobá financovateľnosť sociálneho štátu.

6.8 Postupne bude čoraz väčšia časť politiky pracovného trhu riadená ustanoveniami a postupmi stanovenými EÚ. Pomery na pracovnom trhu sú v Dánsku tradične dohodnuté medzi sociálnymi partnermi a stanovené prostredníctvom právnych predpisov. Pokiaľ bude reguláciu EÚ príliš podrobná, hrozí nebezpečenstvo, že poklesne akceptácia u obyvateľstva a vývoj bude smerovať iným smerom než si prajú sociálni partneri. Metóda otvorenej koordinácie Európskej únie sa zdá byť možnosťou, ktorá by mohla zabezpečiť ako ďalší rozvoj dánskych tradícií, tak aj synchronizáciu európskej politiky zamestnanosti a pracovného trhu.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Upravený návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 77/388/EHS, pokiaľ ide o miesto poskytovania služieb“

KOM(2005) 334, konečné znenie – 2003/0329 (CNS)

(2006/C 195/13)

Európska komisia sa 14. októbra 2005 rozhodla prekonzultovať podľa článku 250 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 28. apríla 2006. Spravodajcom bol pán METZLER.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 143 hlasmi za, žiadnym hlasom proti, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

Záver a odporúčania

Výbor víta túto iniciatívu ako krok správnym smerom. Zámerom posudzovaného návrhu je zjednodušiť a urobiť transparentnejšími obzvlášť kontroverzné pravidlá v oblasti DPH týkajúce sa otázky miesta poskytovania služieb. Výbor víta túto iniciatívu týkajúcu sa 6. smernice o DPH. Je to krok správnym smerom k uplatňovaniu Lisabonského procesu a cieľov menovaných v smernici o vnútornom trhu. Predpokladom pre fungujúcu európsku občiansku spoločnosť je fungujúci a konkurencieschopný hospodársky systém. Na dosiahnutie tohto kľúčového cieľa je potrebné používať porovnateľné pravidlá. Upravený návrh smernice je vítaný preto, lebo sa rozšírením zdaňovania v mieste spotreby snaží zabrániť pravidlám, ktoré by narušili hospodársku súťaž. Toto predpokladá, ako sa uvádza ďalej, že budú súčasne vytvorené príslušné mechanizmy, ktoré aj malým a stredným podnikom umožnia zúčastňovať sa na hospodárskej súťaži Spoločenstva, bez toho, aby boli zatažené ďalšími nadmernými administratívnymi nákladmi. Do úvahy prichádza vytvorenie fungujúceho systému jedného miesta kontaktu pre DPH.

EHSV už vo svojom stanovisku z 28. apríla 2004 upozorňoval na náchylnosť na daňové úniky v oblasti DPH a navrhol alternatívne vyvinúť systém, ktorý by umožňoval účinnejšie vybavenie daní. V tomto stanovisku bolo kritizované nerovnaké zaobchádzanie s občanmi/spotrebiteľmi na základe nedostatkov v platnom systéme dane z pridanej hodnoty. Tieto nedostatky by mali byť rýchlo odstránené.

Narušovanie hospodárskej súťaže je potrebné čo najrýchlejšie odstrániť. Takéto narušenie spočíva napr. v tom, že podnikateľ môže ponúknuť svoje služby na trhu za výhodnú cenu len preto, lebo na medzistupni zatají daň z obratu a tým si zabezpečí neoprávnené cenové zvýhodnenie. Je preto potrebné, aby kompetentné inštitúcie v tomto konali, k čomu ich výbor dôrazne vyzýva.

Jazykový Babylon znamená koniec spoločného obchodu a spoločných trhov. Používanie zjednoteného práva predpokladá, že existuje zhoda v definíciách tohto práva. EHSV preto vyzýva k tomu, aby sa odstránil zmätok v pojmoch. Pojem „nehnutelný majetok“ obsiahnutý medziiným v článku 9 a)

upraveného návrhu je dobrým príkladom toho, ako sa Európsky súdny dvor snaží odstrániť zmätok súvisiaci s odlišnými definíciami v členských štátoch EÚ, a to tým, že jednotlivé pojmy právnych predpisov Spoločenstva považuje za základ pre šiestu smernicu o DPH (pozri pojem „prenájom nehnuteľného majetku“ v prípade Maierhofer, C-315/00, rozsudok zo 16. januára 2003).

Toto si tiež vyžaduje, aby právne akty, ktoré boli uznané ako potrebné, boli čo najskôr uplatnené, aby ich zákonodarcovia mohli plynulo transformovať do svojho vnútroštátneho práva týkajúceho sa dane z obratu. Otázkou však zostáva, či sa podarí túto smernicu zaviesť 1. júla 2006.

Zdôvodnenie**1. Úvod**

EÚ má okrem iného v úmysle stať sa pomocou záverov z Lisabonu v priebehu najbližších rokov najviac konkurencieschopným hospodárskym priestorom vo svete. Na dosiahnutie tohto cieľa by bolo potrebné, aby Európska únia a štáty, ktoré ju tvoria, mali konzistentné, navzájom zladené a konkurencieschopné daňové právo. Daň z pridanej hodnoty je v rámci EÚ najviac harmonizovaná predovšetkým 6. smernicou ES, avšak bariéry a prekážky, ktoré značne negatívne ovplyvňujú obchod v rámci Spoločenstva, stále existujú, na čo EHSV poukázal už vo svojom stanovisku v spise ECO/128 „Pravidlá o mieste zdaňovania služieb“ z 28. apríla 2004 k návrhu smernice z 23. decembra 2003.

Predložený návrh na zmenu 6. smernice o DPH nadväzuje na návrh smernice z 23. decembra 2003 a obsahuje prepracovanie miesta zdaňovania služieb poskytovaných podnikom (B2B) a služieb poskytovaných súkromným osobám (B2C).

2. História

2.1 Od prvej a druhej smernice ES z 11. apríla 1967 si Spoločenstvo stanovilo cieľ zrušiť daňové hranice medzi členskými štátmi. Aby sa táto vízia mohla dosiahnuť, bolo potrebné mať jednotné miesto zdaňovania. Stanovený cieľ zdaňovania v pôvodnom členskom štáte by viedol k zdaňovaniu všetkých

zdaniteľných činností, ktoré hospodársky subjekt vykonáva a ktoré sa uskutočňujú v rámci Európskeho spoločenstva, v tej krajine, kde má založený podnik. Podľa tohto princípu by napríklad tovar dodaný z Francúzska do iného členského štátu bol zatažený francúzskou DPH podľa francúzskej daňovej sadzby. To isté by platilo aj pre služby poskytované z Francúzska.

2.2 Princíp zdaňovania v pôvodnom členskom štáte by si však za účelom zabránenia deformáciám konkurenčných podmienok vyžadoval zharmonizovať sadzby DPH v jednotlivých členských štátoch. Predovšetkým by bol potrebný interný clearingový systém, pretože daň z pridanej hodnoty predstavuje značnú časť príjmu daní európskych štátov a financovania EÚ.

2.3 Z týchto dôvodov sa EÚ rozhodla, aspoň na dlhšie prechodné obdobie, neuplatňovať princíp zdaňovania v pôvodnom členskom štáte.

2.4 Európska komisia však prijíma rozdielne opatrenia na posilnenie hospodárskych stykov medzi jednotlivými členskými štátmi, odstránenie administratívnych prekážok a zredukovanie a podľa možnosti dokonca úplné odstránenie deformácií konkurenčných podmienok, ktoré sú vyvolané najmä rozdielnymi daňovými sadzbami. V minulosti prispela hlavne Rada k zachovaniu rozdielov. EHSV aj naďalej podporuje Komisiu vo všetkých jej snahách o harmonizáciu, ktoré uľahčujú vnútorný trh.

3. Zmysel a cieľ nových pravidiel

Miesto poskytovania služieb spravidla rozhoduje o tom, kde bude poskytovanie služieb zatažené daňou z pridanej hodnoty. Keďže sa bežná sadzba DPH v rámci EÚ zvyčajne pohybuje medzi 15 % až 25 %, v oblastiach regulácie obsiahnutých v upravenom návrhu existuje možnosť deformácie hospodárskej súťaže medzi podnikateľmi/osobami podliehajúcimi dani v rámci EÚ, ale aj zo strany podnikateľov z tretích krajín. Európsky súdny dvor sa vo svojej jurisdikcii stále viac zameriava na zákaz deformácie hospodárskej súťaže prostredníctvom iného daňového posudzovania pri dani z obratu, a to v prvom rade napríklad medzi podnikateľmi podliehajúcimi dani a predstaviteľmi verejného sektora. Európsky súdny dvor napr. v prípade C-200/04 „Daňový úrad Heidelberg/iSt internationale Sprach- und Studienreisen GmbH“ vo svojom rozsudku z 13. októbra 2005 uvádza, že v danom prípade by dodatočná podmienka pre aplikáciu článku 26 šiestej smernice ES jasne mohla viesť k neprípustnému rozlišovaniu medzi hospodárskymi subjektami a nesporne by vyústila do porušovania hospodárskej súťaže medzi príslušnými hospodárskymi subjektmi, čo by narušilo jednotné uplatňovanie tejto smernice.

4. Upravený návrh smernice Rady z 20. júla 2005

4.1 Všeobecná poznámka

Jedno z týchto opatrení sa nachádza v upravenom návrhu smernice Rady z 20. júla 2005 (KOM(2005) 334, konečné

znenie). Predchodcom tohto upraveného návrhu bol návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 77/388/EHS, pokiaľ ide o miesto poskytovania služieb z 23. decembra 2003 (KOM(2003) 822, konečné znenie); – 2003/0329 (CNS)).

Európsky hospodársky a sociálny výbor zaujal k tomuto návrhu smernice svoje stanovisko 28. apríla 2004. V tomto stanovisku EHSV zdôraznil, že nové predpisy ani zďaleka nedosahujú všeobecný cieľ zjednodušenia, o ktorý sa Komisia snaží. Zdôraznil svoj názor, že priestor členských štátov pre výklad ustanovení a pre nezávislé rozhodovanie daňových úradov by sa mal čo najviac zúžiť. Predovšetkým považuje Systém výmeny informácií o DPH (VIES) ako kontrolný systém za nedostatočný vzhľadom na ťažkosti, ktoré sa v ňom vyskytujú už dnes.

4.2 Konzultačný dokument

Medzitým sa uskutočnilo viacero konzultácií na tému miesta poskytovania služieb. Z konzultácií vo všeobecnosti vyplynulo, že by sa predpisy o mieste poskytovania služieb mali preskúmať, pretože existujúce predpisy sú považované za problematické. Súčasne sa všeobecne uznalo, že akékoľvek zmeny v tejto oblasti by na jednej strane mali vyhovieť požiadavkám kontroly z daňových úradov a daňovým povinnostiam podnikov a na druhej strane by mali brať ohľad na zásadu, že daň z pridanej hodnoty má pripadnúť tomu štátu, v ktorom sa uskutoční spotreba. Účastníci konzultácií pritom opakovane zdôrazňovali požiadavku vytvoriť vykonateľné pravidlá, ktoré by si nevyžadovali príliš vysoké náklady a ktoré by neprekážali obchodu v rámci Spoločenstva.

4.3 Všeobecné pravidlá v upravenom návrhu

4.3.1 Je potrebné prísne rozlišovať, či je služba poskytovaná medzi dvomi podnikateľmi (osobami podliehajúcimi dani) ⁽¹⁾ alebo medzi podnikateľom a nepodnikateľom (osobou nepodliehajúcou dani) ⁽²⁾. Tento návrh striktné rozlišuje medzi posudzovaním týchto dvoch eventualít.

4.3.2 Pokiaľ ide o služby osobám podliehajúcimi dani, všeobecné pravidlo týkajúce sa miesta poskytovania služieb by sa skôr malo zakladať na mieste, kde sídli zákazník, ako na mieste, kde má dodávateľ sídlo svojej hospodárskej činnosti.

4.3.3 V tomto dokumente sa navrhuje ponechať všeobecné pravidlo, že miestom poskytnutia služby osobe nepodliehajúcej dani je sídlo poskytovateľa služby. Toto rozhodnutie bolo prijaté z toho dôvodu, že zdaňovanie služieb pre osoby nepodliehajúce dani v iných štátoch EÚ by viedlo k tomu, že poskytovateľovi služby by spôsobilo neprimeranú administratívnu záťaž, ako napríklad registrovanie sa ako platca DPH v týchto štátoch EÚ.

4.3.4 Dokiaľ neexistuje mechanizmus, ktorý by umožnil vyberať daňový dlh v členských štátoch spotreby bez toho, aby vznikli zbytočné administratívne komplikácie, nie je reálne zdaňovať všetky služby poskytované osobám nepodliehajúcimi dani v mieste spotreby.

⁽¹⁾ V tejto súvislosti „osobou podliehajúcou dani“ je podnikateľ, ktorého služby, ktoré poskytuje, podliehajú dani, ktorý si spravidla môže zo svojho daňového dlhu odpočítať DPH, ktorú zaplatil za prijaté služby.

⁽²⁾ „Osoba nepodliehajúca dani“ tu znamená osobu, ktorá nepodniká, v podstate súkromná osoba/konečný spotrebiteľ, ktorý nemá povinnosť priznávať dane z pridanej hodnoty.

4.3.5 Niekoľko výnimiek z tohto všeobecného pravidla je však potrebných.

5. Obsah (zmeny) návrhu nariadenia

5.1 Výnimky zo všeobecného pravidla

Mnoho aktérov v EÚ konzultovaných k tejto téme podporuje navrhované zmeny v oblasti miesta zdanenia služieb. Boli však aj rôzne pripomienky, ktoré požadovali pokračovanie platnosti princípu zdaňovania v pôvodnom členskom štáte a zachovanie súčasných všeobecných predpisov.

5.2 Nové pravidlá podrobne

Krátko sú načrtnuté iba tie zmeny, ktoré vyplývajú z tohto návrhu smernice:

5.2.1 Článok 6 – Služby

— Navrhuje sa vložiť odsek 6, ktorý hovorí, že služby poskytnuté medzi pobočkami nie sú posudzované ako služby v zmysle tejto smernice.

5.2.2 Článok 9d – Osobitné služby poskytované osobám podliehajúcim dani

— Odsek 2 bol vložený ako nový a upravuje miesto plnenia pri poskytovaní reštauračných a stravovacích služieb osobám podliehajúcim dani na palube lodí, lietadiel alebo vo vlakoch počas prepravy cestujúcich. Miestom poskytovania služby je miesto, kde sa dopravná služba začala.

Týmto bola vzatá do úvahy snaha o väčšiu zrozumiteľnosť, ktorú presadzoval aj EHSV.

— Na účely odseku 3' dlhodobý prenájom alebo lízing znamená dohodu, ktorá sa riadi zmluvou ustanovujúcou nepretržité vlastníctvo alebo užívanie hnutelného hmotného majetku počas obdobia dlhšieho ako tridsať dní. Touto úpravou sa má vopred vyhnúť sporným otázkam (napr. prenájom osobného automobilu osobe podliehajúcej dani na okamžitú spotrebu resp. okamžitú použitie).

5.2.3 Článok 9f – Osobitné služby poskytované osobám nepodliehajúcim dani

— Zmenou odseku 1 písm. c) boli dialkové vyučovacie služby s odkazom na článok 9g odseku 1 písm. d) vyňaté z pôsobnosti úpravy a podliehajú osobitnej úprave.

— Do odseku 1 písm. d) boli zaradené reštauračné a stravovacie služby, aby boli zdaňované v mieste ich skutočného poskytovania.

— V odseku 2 sa za poskytovanie reštauračných a stravovacích služieb na palube lodí, lietadiel alebo vo vlakoch počas služby prepravy cestujúcich fiktívne považuje miesto, kde

sa preprava začala. Týmto bol vzatý do úvahy podnet, ktorý vznikol počas konzultačného procesu.

— Miestom poskytovania dlhodobého prenájmu, teda dlhšieho ako 30 dní, dopravných prostriedkov osobám nepodliehajúcim dani je miesto, kde zákazník sídli, kde má trvalé bydlisko alebo kde sa väčšinou zdržiava.

— Miestom poskytovania krátkodobého prenájmu (napr. prenájom osobného vozidla na niekoľko dní), je miesto, kde sa dopravný prostriedok dá k dispozícii. Aj túto úpravu väčšina účastníkov konzultačného procesu uvítala.

5.2.4 Článok 9g – Služby, ktoré sa môžu poskytovať na dialku osobám nepodliehajúcim dani

— Tento článok bol kompletne prepracovaný. Služby uvedené v článku 9g odseku 1 sú poskytované tam, kde zákazník sídli, resp. kde má trvalé bydlisko alebo kde sa väčšinou zdržiava.

V rámci konzultácií bola väčšinou negatívna odozva na túto úpravu z hľadiska neprimeranej administratívnej záťaže spojenej s plnením si daňovej povinnosti pri DPH. Z tohto dôvodu bola požiadavka zaviesť systém jedného miesta kontaktu pre DPH považovaná za predpoklad pre túto úpravu.

— EHSV žiada ešte presnejšie definovať služby zahrnuté v tomto článku.

5.2.5 Článok 9h – Služby poskytované sprostredkovateľom osobám nepodliehajúcim dani

— Navrhovaná zmena objasňuje, že miesto poskytovania služieb sprostredkovateľom je určené podľa miesta, kde sa uskutočňuje hlavné plnenie podľa ustanovení článkov 9a až 9g a článku 9i.

5.2.6 Článok 9i – Služby osobám nepodliehajúcim dani mimo Spoločenstva

— Tu nastali zmeny v dôsledku škrtov v článku 9g, ako bolo vyššie spomenuté.

5.2.7 Článok 9j – Predchádzanie dvojitému zdaňovaniu

— Pravidlá pre služby elektronického obchodovania, telekomunikačné a vysielacie služby, ktoré poskytuje dodávateľ so sídlom mimo EÚ, majú aj v budúcnosti zostať pri určovaní miesta poskytovania služieb nezmenené. Rozhodujúci je teda aj naďalej členský štát, v ktorom sídli zákazník nepodliehajúci dani alebo členský štát, v ktorom sa služba skutočne využíva.

Keďže na príslušné predpisy sa v budúcnosti budú vzťahovať články 9g a 9h, doterajšie písmená h), j) a l) sa zrušia.

5.2.8 Článok 22 ods. 6 písm. b) v znení článku 28h – Rozšírenie súhrnného výkazu

— Navrhované zmeny v texte tohto článku určujú, že každá osoba podliehajúca dani s identifikačným číslom pre DPH predkladá zároveň súhrnný výkaz za účelom rozšírenia určitých plnení z poskytovania služieb. Toto sa vzťahuje na ostatné plnenia nadobúdateľom s identifikačným číslom pre DPH, na plnenia uvedené v piatom pododseku a na zákazníkov podliehajúcich dani, ktorým poskytol služby za podmienok ustanovených v článku 9 ods. 1.

5.2.9 Formálne zmeny

Ostatné zmeny sú v podstate formálneho rázu, odkazujeme preto na bod 2.12 vysvetlení k upravenému návrhu.

6. Vlastné návrhy a pripomienky

6.1 Miesto poskytovania služieb pri poskytovaní služieb osobám podliehajúcim dani

6.1.1 Výbor víta plánované rozšírenie mechanizmu prenesenia daňovej povinnosti na úrovni podnikateľov, teda výmeny plnení medzi osobami podliehajúcimi dani.

6.1.2 Predpokladom je však, že zúčastnené osoby budú môcť mechanizmus prenesenia daňovej povinnosti v každom ohľade uskutočniť bez problémov. Mohlo by to byť problematické vtedy, keby poskytovateľ služby mohol presunúť posúdenie obratu resp. požiadaviek týkajúcich sa DPH, miesta plnenia, daňovej povinnosti a daňovej sadzby resp. možného oslobodenia od dane na príjemcu plnenia bez toho, aby tento mal možnosť spoľahlivo si tieto údaje overiť.

6.1.3 Podniky by nemali byť zaťažované dodatočnou povinnosťou predkladať priznanie a robiť záznamy. Je bezpodmienečne nutné umožniť každému podnikateľskému subjektu v rámci EÚ spoľahlivo určiť, či príjemca plnenia, teda osoba podliehajúca dani so sídlom v inom štáte EÚ je povinná použiť mechanizmus prenesenia daňovej povinnosti na dané plnenie. Nadmerná zodpovednosť podnikateľského subjektu poskytujúceho službu v prípadoch (dodatočného) zlyhania mechanizmu prenesenia daňovej povinnosti by celému systému uškodila a viedla by k tomu, že by tento systém nebol zo strany zúčastnených subjektov akceptovaný.

6.2 Poskytovanie služieb osobám nepodliehajúcim dani

6.2.1 Ak podnikateľský subjekt/osoba podliehajúca dani poskytuje služby osobe nepodliehajúcej dani, neprichádza

použitie mechanizmu prenesenia daňovej povinnosti už vopred do úvahy. Znamenalo by to, že v prípade zdaňovania v mieste spotreby by sa podnikateľský subjekt iného štátu EÚ musel dať zaregistrovať ako platiteľ DPH v štáte, kde je služba poskytovaná a musel by plniť tamojšie povinnosti týkajúce sa DPH. Aby sa minimalizovala táto administratívna záťaž a tým aj obmedzovanie obchodných stykov v rámci Spoločenstva, sú potrebné nebyrokratické pravidlá.

6.2.2 Povinnosť registrácie vedie k dodatočným nákladom, značným výdavkom a v pochybnom prípade k tomu, že podnikateľ podliehajúci dani upustí od poskytnutia tejto služby. Tým by sa však nedosiahlo otvorenie vnútorného trhu a rovnaké konkurenčné podmienky medzi podnikmi vo všetkých členských štátoch EÚ, ale podnikatelia so sídlom v inom štáte EÚ by boli v porovnaní s domácimi poskytovateľmi služieb značne znevýhodnení. Toto však nemôže byť v záujme odstránenia prekážok v obchodovaní. Z tohto dôvodu by bolo rozšírenie zdaňovania v mieste spotreby na osoby nepodliehajúce dani prijateľné iba vtedy, keby navrhovaný systém jedného miesta kontaktu pre DPH fungoval bez problémov rýchlo a bezchybne. Iba vtedy by sa dalo od podnikateľa očakávať, že by prípadne vo všetkých 25 členských štátoch EÚ poskytoval služby podliehajúce dani bez toho, aby existovala možnosť systému prenesenia daňovej povinnosti. Inak by tu bolo riziko, že nastane opačný efekt a to vytlačenie malých a stredných podnikov z jednotného trhu EÚ.

7. Postup vrátenia dane zaplatenej na vstupe

7.1 To isté platí pre zjednodušenie daňových povinností pri DPH zaplatenej na vstupe. Známe problémy spojené so zápočtom DPH zaplatenej na vstupe vedú najmä pri menších sumách k tomu, že podnikateľ si musí rozmyslieť, či sa mu „oplatí“ podať žiadosť na zahraničný daňový úrad alebo či nie je pre neho výhodnejšie úplne sa vzdať nároku na refundáciu. Tým sa však fakticky porušuje základný princíp 6. smernice o DPH a to odpočítateľnosť vstupnej DPH.

V tejto súvislosti je výbor toho názoru, že úsilie o úplný a rovnomerný výber dane z pridanej hodnoty sa v niektorých štátoch ešte musí veľmi zlepšiť.

7.2 Z tohto dôvodu je potrebné zabezpečiť, aby návrhy Európskej komisie týkajúce sa zavedenia systému jedného miesta kontaktu pre DPH boli uplatňované a aby sa overila ich účinnosť.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Riešenie prekážok malých a stredných podnikov vyplývajúcich z dane z príjmov právnických osôb na vnútornom trhu – návrh novej pilotnej schémy zdaňovania v domovskom štáte“

KOM(2005) 702, konečné znenie

(2006/C 195/14)

Komisia sa 23. decembra 2005 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 28. apríla 2006. Spravodajcom bol pán LEVAUX.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája), 143 hlasmi za, žiadnym hlasom proti, pričom 6 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1 EHSV pripomína, že v dlhodobom výhľade podporuje harmonizáciu daňových predpisov na európskej úrovni. Avšak táto harmonizácia musí aj naďalej čeliť mnohým prekážkam a za týchto okolností EHSV:

- znovu vyjadruje svoj súhlas s usmerneniami a úsilím Komisie o podporu rozvoja aktivít MSP, pričom neustále skúma účinnosť poskytnutých prostriedkov a ich obmedzenia,
- je presvedčený, že vzhľadom k tomu, že ide o pilotný projekt, by bolo vhodnejšie navrhnúť lepšie začlenený systém, ktorý by vychádzal z konkrétnych skúseností na základe dobrovoľných záväzkov niektorých štátov a profesijných organizácií MSP, obmedziť dĺžku skúšobného obdobia na 5 rokov, nadobudnúť užitočné poznatky a neskôr ich uplatniť v praxi,
- navrhuje Komisii, aby sa inšpirovala prvkami uvedenými v nižšie uvedených stanoviskách a to s cieľom dlhodobostanoviť hlavný smer, ktorý by MSP poskytol koherentné riešenia, a to najmä také, ktoré, navrhujú vypracovanie „štátútu európskeho MSP“.

2. Pripomenutie predchádzajúcich stanovísk EHSV

2.1 Po viacerých návrhoch za posledných niekoľko rokov Komisia predkladá k preskúmaniu toto oznámenie. Ide o nový príspevok, ktorého cieľom je otvoriť v daňovej oblasti a predovšetkým v oblasti dane z príjmov fyzických osôb, nové

možnosti pre rozvoj MSP. Ich významný prínos pre vytváranie pracovných miest a bohatstva v EÚ bol už mnohokrát potvrdený a to najmä v lisabonskom akčnom pláne.

2.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor bol od konca 90.-tych rokov niekoľkokrát požiadaný o stanovisko k návrhom, doporučeniam a oznámeniam na túto tému alebo príbuznú problematiku. V nasledujúcom výpočte pripomína nedávne stanoviská na žiadosť a z vlastnej iniciatívy, ktoré sa zaoberajú hlavne problematikou „európskeho podniku“ uplatňovanou na MSP ako aj daňovým zjednodušením, ktoré je potrebné k rýchlemu odstráneniu prekážok.

— V roku 2000, stanovisko z vlastnej iniciatívy⁽¹⁾ na tému „Európska charta pre malé podniky“, v ktorej je medzi desiatkou návrhov uvedená požiadavka „vytvoriť zjednodušený daňový režim pre MSP, ktorý by stanovil oslobodenie od zdanenia zisku mikropodniky s určitým maximálnym obratom“.

— V roku 2001, stanovisko⁽²⁾ k oznámeniu Komisie na tému „Daňová politika v Európskej únii – priority na nasledujúce roky“. EHSV „podporil ciele Komisie v oblasti daňovej politiky ako celok a zdôraznil potrebu koordinovať dane z príjmu právnických osôb s cieľom odstrániť problémy, s ktorými sa stretávajú MSP v dôsledku rozdielov medzi jednotlivými štátmi.“

— V roku 2002, stanovisko z vlastnej iniciatívy⁽³⁾ na tému „Prístup MSP k európskemu právnemu štatútu“, ktorý by zabezpečil „rovnosť zaobchádzania v porovnaní s väčšími podnikmi tým, že poskytne MSP európske označenie a tak uľahčí ich aktivity na vnútornom trhu, zabráni riziku niekoľkonásobného zdanenia, atď...“

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 204, 18.7.2000, s. 57.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 48, 21.2.2002, s. 73.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 125, 27.5.2002, s. 100.

- V roku 2002, stanovisko z vlastnej iniciatívy ⁽⁴⁾ na tému „Priame zdanenie podnikov“, „...vyzýva k okamžitému urýchleniu prijatia opatrení k zabráneniu dvojitého zdanenia...“ „schvaľuje cieľ vybudovať prostredníctvom spoločne prijatých zásad vnútorný trh bez daňových prekážok ...zdôrazňuje, že zavedenie harmonizovaného daňového základu pre všetky podniky EÚ je kľúčové so suverenitou členských štátov a regiónov EÚ v daňovej oblasti pokiaľ sa nespochybňuje ich právomoc stanoviť úroveň zdanenia.“
- V roku 2003, stanovisko EHSV ⁽⁵⁾ k „Návrhu smernice Rady, ktorou sa upravuje smernica 90/435/EHS Rady z 23.7.1990 o spoločnom daňovom režime pre materské a dcérske spoločnosti členských štátov“. EHSV podporil Komisiu v jej úsilí „zabrániť alebo aspoň zredukovať dvojité alebo niekoľkonásobné zdanenie zisku vyplateného dcérskou spoločnosťou v domovskom štáte materskej spoločnosti alebo stálej prevádzke.“
- V roku 2003, stanovisko z vlastnej iniciatívy ⁽⁶⁾ na tému „Dane v Európskej únii: spoločné princípy, konvergencia daňových systémov a možnosť hlasovať kvalifikovanou väčšinou“. EHSV požaduje podrobnejšie preskúmať tri otázky, medzi ktorými sú „zavedenie spoločného daňového základu pre podniky a stanovenie minimálnych sadzieb dane z príjmu právnických osôb kvalifikovanou väčšinou.“
- V roku 2004, prieskumné stanovisko EHSV ⁽⁷⁾, vypracované na žiadosť Komisie na tému „Schopnosť MSP a podnikov sociálneho hospodárstva (PSH) prispôbiť sa zmenám hospodárskej dynamiky“, v ktorom EHSV znovu nástojí na „potrebe odstrániť prekážky, ktoré bránia MSP a podnikom sociálneho hospodárstva v prístupe na svetový trh, a to najmä prostredníctvom zníženia administratívneho a právneho bremena, ktorému musia čeliť“.
- V roku 2004, stanovisko EHSV ⁽⁸⁾ k oznámeniu Komisie „Vnútorný trh bez prekážok spojených s daňou z príjmu právnických osôb“, v ktorom EHSV zdôrazňuje:
- v bode 3.2, nutnosť napraviť nedostatky vo fungovaní vnútorného trhu „konsolidovaním dohôd o dani z príjmu právnických osôb (...), nakoľko MSP nedisponujú dostatočnými prostriedkami na to, aby sa prispôbili pätnástim a čoskoro dvadsiatim piatim odlišným právnym úpravám“.
 - v bode 3.3, „potrebu stanoviť zdanenie MSP v súlade s predpismi domovského štátu, prípadne doplnenými o stanovenie maximálneho obratu“.
 - v bode 3.3.1, „že pilotný projekt Komisie v oblasti zdanenia podľa predpisov domovského štátu prináša riešenie problémov spojených s cezhraničnými aktivitami MSP tým, že sa zníži administratívne zaťaženie v súvislosti s ich daňovými povinnosťami. Systém zdanenia podľa predpisov domovského štátu by mohol byť najprv vyskúšaný na bilaterálnom základe. Po následnom kladnom hodnotení by prípadne mohol byť rozšírený na celú Európsku úniu.“
 - v bode 3.4, „že spoločný základ dane v celej Európskej únii je prvým významným krokom“.
- v bode 3.7, „znovu a ešte dôraznejšie trvá na tom, aby členské štáty, ktoré sú v tejto veci najvplyvnejšími subjektami, dokázali dosiahnuť dohodu, ktorá by umožnila najmä MSP rozširovať ich aktivity cez štátne hranice a tým vytvárať pracovné miesta. Vyzýva ich, aby podnikli kroky v tejto oblasti, pretože sú to práve tieto podniky, kto vytvára podstatnú časť nových pracovných miest.“
- 2.3 EHSV cituje niektoré pasáže z týchto 8 stanovísk, ktoré boli vypracované počas 5 rokov s cieľom:
- viac zdôrazniť význam svojich príspevkov,
 - pripomenul vhodné opatrenia, ktoré poskytnú MSO prostriedky k posilneniu ich úlohy na úrovni vnútorného trhu EÚ,
 - zdôraznil, že Komisia prostredníctvom svojej vytrvalosti preukazuje úsilie v hľadaní uskutočniteľných riešení.
- 2.4 Zároveň však EHSV ľutuje, že uplynulo 5 rokov bez toho, aby sa pristúpilo k samotnému vytvoreniu účinných opatrení. Taktiež dôrazne žiada Parlament a Radu, aby dospeli k dohode odstrániť prekážky, ktoré už boli presne identifikované.

3. Návrhy Komisie a prínos EHSV

3.1 EHSV sa nazdáva, že aj napriek tomu, že už vopred vypracoval stanoviská týkajúce sa zámerov návrhov Komisie, ešte by chcel predstaviť doplnujúce vysvetlenia k niektorým bodom.

3.2 Komisia vo svojom oznámení pripomína, že úroveň zapojenia MSP do vnútorného trhu je značne nižšia ako účasť väčších spoločností, v neposlednom rade z daňových dôvodov. Pripomína, že je vhodné povzbudiť expanziu cezhraničných aktivít MSP a odporúča zaviesť zdanenie podľa pravidiel domovského štátu. Pokiaľ ide o daňovú problematiku podnikov, a to najmä v oblasti dane z príjmu právnických osôb podnikov, Komisia navrhuje, aby členské štáty a podniky vyskúšali systém „zdanenia podľa pravidiel domovského štátu“ vo forme skúšobného pilotného projektu.

3.3 EHSV už vopred avizoval a principiálne dal svoj súhlas pre takúto iniciatívu. Avšak EHSV by chcel poznamenať, že iba obmedzený počet MSP má v úmysle podniknúť cezhraničné rozšírenie svojich aktivít. Takýto experiment by preto musel počítať s účasťou obmedzeného počtu podnikov, ktoré vďaka svojej lokalizácii alebo aktivitám majú v úmysle usadiť sa v zahraničí. Okrem spoločného zásadového prístupu si EHSV želá, aby Komisia presnejšie uviedla:

- aký je približný počet MSP, ktoré by potenciálne mali záujem na účasti na opatrení doporučeného pre výpočet daňového základu pre daň z príjmov právnických osôb,

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 241, 7.10.2002, s. 79.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 32, 5.2.2004, s. 118

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 80, 30.3.2004, s. 139

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005, s. 10

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 117, 30.4.2004, s. 38

- aká je ich ekonomická „váha“ v rámci EÚ,
- ktoré hospodárske sektory by boli najviac dotknuté.

3.3.1 Cieľom je zlepšiť rast a zamestnanosť tým, že sa uľahčí podnikateľská činnosť MSP. Treba brať do úvahy obmedzené rozpočtové prostriedky, ktorými disponuje Európa, a preto sa EHSV nazdáva, že je potrebné vyhnúť sa povrchnému prístupu a uprednostniť obmedzený počet účinných opatrení. Preto podľa dostupných štatistických údajov je dôležité overiť nielen účinnosť navrhovaného opatrenia, ale aj porovnať túto účinnosť s inými opatreniami, ktoré by mohli byť vhodnejšie. EHSV vyjadruje svoje prekvapenie nad tým, že Komisia kvôli nedostatku týchto údajov nemôže vo svojej štúdii dosahu zmerať náklady spojené so zavedením navrhovaného opatrenia.

3.4 Komisia v snahe zdôvodniť opodstatnenosť svojho návrhu vychádza z výsledkov ankety, ktorú uskutočnila v druhom polroku roku 2004, keď sa obrátila na MSP a profesijné organizácie 25 členských štátov. Komisia dostala obratom len 194 dotazníkov, z ktorých 168 je od nemeckých podnikov (pozri dokument v prílohe).

3.4.1 EHSV konštatuje, že v rámci EÚ táto anketa neumožnila zhromaždiť významný počet odpovedí, pretože existuje niekoľko miliónov MSP, pričom dva milióny z nich pôsobia len v stavebnom odvetví. Takisto vyjadruje svoje prekvapenie nad tým, že nebol oboznámený s príspevkami, ktoré dodali profesijné organizácie a sociálni partneri. Pokiaľ tieto príspevky nemajú dôverný charakter, EHSV žiada, aby mu tieto informácie boli oznámené.

3.4.2 EHSV sa nazdáva, že vzhľadom k tomu, že anketa zhromaždila veľmi málo použiteľných informácií, Komisia z nej nemala vyvádzať závery, ktoré by sa mohli preukázať ako nedostatočne odôvodnené.

3.5 EHSV sa nazdáva, že Komisia by mala:

- nájsť príčiny zjavného nezájmu o anketu zo strany podnikov,
- disponovať dostatočným rozpočtom na uskutočnenie podobných prieskumov odborníkmi na prieskumy. Títo odborníci by dopredu zistili, či predmet ankety, cieľ a obsah dotazníka sú relevantné. Súbežne by mohli prebiehať niektoré priame kontakty s MSP, ktoré už disponujú pobočkami v iných štátoch. Uvedené by pomohlo lepšie zhodnotiť skutočné problémy, ktorým musia čeliť,
- nezasielať dotazník iba prostredníctvom Internetu, pretože tento spôsob sa preukázal ako nedostatočne prispôbený pre MSP. Je vhodný skôr pre organizácie, ktoré pravidelne konzultujú internetové stránky Komisie.

3.5.1 Je taktiež možné, že niektorí riadiaci pracovníci MSP s pevným úmyslom podnikajú v iných členských štátoch nepovažujú otázku zdanenia za prioritný problém, pretože sa usilujú o nadviazanie spolupráce s miestnymi obchodnými skupinami, investovanie do marketingu a rozšírenie cenového rozpätia.

3.5.2 Taktiež je možné, že riadiaci pracovníci sa nazdávajú, že keď sa rozhodnú usadiť v inom štáte, budú musieť čeliť početným administratívnym, právnym, sociálnym, daňovým a iným problémom. Domnievajú sa, že tieto problémy budú tak komplexné, že spôsob zdanenia pobočky je okrajovou a predčasnou záležitosťou. Z tohto dôvodu uprednostňujú vytvoriť „joint venture“ s nejakým miestnym podnikom (tento krok je prínosný pre európsku súdržnosť).

3.6 Z nasledujúceho výpočtu je zrejmé, že Komisia určuje pole a ciele jej pôsobnosti doporučovaného pilotného opatrenia:

- Široké uplatnenie pilotného opatrenia na všetky MSP vrátane mikropodnikov s menej ako desiatimi zamestnancami.
- Výpočet podľa pravidiel stanovenia základu dane zo zdaniteľných ziskov materskej spoločnosti v domovskom štáte, čo platí aj pre všetky oprávnené dcérske spoločnosti a stále prevádzky v systéme, ktorý je platný v iných zúčastnených členských štátoch.
- Takto stanovený základ dane by bol potom rozdelený medzi dotknuté členské štáty v závislosti od ich podielu na celkovej výške miezd alebo celkovom obrate podniku. Každý členský štát by následne uplatnil svoju vnútroštátnu sadzbu dane na časť daňového základu, ktorá by mu prislúchala.
- Cezhraničná kompenzácia strát.

Týmto spôsobom by prišlo k zníženiu nákladov spojených s existenciou viacerých národných systémov v oblasti zdanenia právnických osôb. Riešenie týchto otázok predstavuje väčšinou pre MSP potrebu obrátiť sa na nákladných odborníkov v tejto oblasti.

3.7 EHSV konštatuje, že tieto navrhované ciele a rozsah pôsobnosti zodpovedajú tomu, čo bolo najskôr plánované. Potvrďuje teda svoj súhlas a ak budú prvé skúsenosti pozitívne, podporuje urýchlené zavedenie európskeho dozorného a prípadne aj kontrolného mechanizmu v oblasti daňového dumpingu, aby napríklad podniky nepremiestňovali sídlo materskej spoločnosti do tých členských štátov Únie, ktoré poskytnú zvýhodnené podmienky pri výpočte daňového základu pre daň z príjmov právnických osôb.

3.8 Komisia vyzýva členské štáty k vyjednávaniu a uzatvoreniu bilaterálnych dohôd stanovujúcich vykonávacie pravidlá pre zavedenie pilotného opatrenia do praxe, berúc do úvahy hlavné smery nezáväzného charakteru, ktoré navrhuje. Komisia ponúka svoju asistenciu pri uzatváraní týchto bilaterálnych dohôd.

3.9 EHSV si je vedomý obmedzení činnosti a zásahov Komisie a víta jej ochotu zohrať úlohu iniciátora a podnecovateľa. To umožní zainteresovaným MSP vyskúšať pilotné opatrenia v bilaterálnych dohodách medzi niektorými štátmi EÚ. Podľa výsledkov tohto experimentu Komisia navrhnú, keď to bude vhodné, rozšíriť experiment o niektoré účinnejšie pilotné opatrenia.

3.10 EHSV zároveň s Komisiou potvrdzuje, že jednou z veľkých prekážok pre MSP je existencia veľkého množstva rôznych vnútroštátnych predpisov. Existencia početných bilaterálnych dohôd medzi 25 členskými štátmi, ktoré sú veľmi odlišné, povedie MSP k tomu, aby z nich využívali iba určitý počet. Uvedený fakt im neprinesie očakávané zjednodušenie.

3.11 Naviac EHSV si kladie otázky ohľadne praktických dôsledkov zámeru Komisie nenavrhnúť opatrenie, ktoré by bolo viac zosúladené s praxou, ako to, ktoré má v úmysle zaviesť. V budúcnosti po uplatnení početných bilaterálnych dohôd, ako

sa v momente, keď to bude vhodné, pristúpi k harmonizácii daňových predpisov (je potrebné to včas predvídať), ak od začiatku nebudú stanovené určité konvergenčné kritériá?

3.12 Nakoniec EHSV si všíma, že nebol podniknutý žiaden prieskum, či v Európe existujú, medzi niektorými štátmi alebo regiónmi, ako Švajčiarsko, Lichtenštajnsko, Vatikán alebo s niektorými kniežactvami ako Monako, San Marino, Andorra, atď. opatrenia, ktoré by umožňovali podnikom (osobitne MSP) odstrániť alebo obmedziť následky multiplicity vnútroštátnych a miestnych daňových systémov.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa zriaďuje Kohézny fond (kodifikované znenie)“

KOM(2006) 5, konečné znenie – 2003/0129 (AVC)

(2006/C 195/15)

Rada Európskej únie sa 28. februára 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu a hospodársku a sociálnu súdržnosť, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 28. apríla 2006. Spravodajcom bol pán GRASSO.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 146 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Hospodársky a sociálny výbor schvaľuje iniciatívu Komisie zameranú na kodifikovanie nariadenia Rady (ES) č. 1164/94, ktorým sa zriaďuje Kohézny fond.
2. EHSV znovu potvrdzuje stanovisko, ktoré už niekoľkokrát vyjadril, a to, že kodifikácia predpisov Spoločenstva prispieva k priblíženiu nástrojov Európskej únie európskym občanom. Táto skutočnosť je ešte významnejšia v prípade kohéznej politiky, ktorá je mimoriadne dôležitým sektorom v štruktúre Spoločenstva.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vonkajšie aktivity EÚ: úloha organizovanej občianskej spoločnosti“

(2006/C 195/16)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 28. januára 2005 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko na tému „Vonkajšie aktivity EÚ: úloha organizovanej občianskej spoločnosti“

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 4. mája 2006. Spravodajcom bol pán Koryfidis.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 140 hlasmi za, 3 hlasmi proti, pričom 9 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Toto stanovisko bolo vypracované na základe dotazníka (pozri prílohu I) a štúdie (pozri prílohu II). Príslušné práce sú výsledkom dlhodobej teoretickej analýzy priamo na mieste, ako aj skúseností, ktoré EHSV nazbieral počas svojich vzťahov s poradnými grémiami a podobnými organizáciami občianskej spoločnosti v členských štátoch a ostatných krajinách. Tento proces, ktorý prebiehal počas mnohých rokov, priviedol EHSV k presvedčeniu, že je vhodný čas na začatie novej fázy, v ktorej by jeho zapojenie a s ním spojené vzťahy prešli do systematickejšej, pravidelnejšej podoby, ktorá by mala lepšie vyhladiť na úspech.

2. EHSV je toho názoru, že globalizácia hospodárstva a rozvoj v oblasti vedy a techniky – obzvlášť v oblasti informačných technológií – vytvára silnú dynamiku, ktorú je v súčasnosti možné správne riadiť len zmenou zamerania pri koncipovaní a ďalšom rozvoji medzinárodných vzťahov. Tento prechod je potrebné realizovať integráciou vzťahov medzi spoločnosťami do klasického vzťahu štátu k štátu.

3. Z toho vyplýva záver, že Európska únia ako systém riadenia musí v celistvosti a v plnom rozsahu včas uznať novú realitu. V tejto súvislosti musí koncipovať a vytvárať tiež politiku vonkajších aktivít a premeniť ju na činy za aktívnej účasti a väčšieho využitia organizovanej občianskej spoločnosti.

4. Uvedené politiky Európskej únie musia byť pokiaľ možno proaktívne a bezpodmienečne integrované. Európsky demokratický život, európske právne predpisy v hospodárskej a sociálnej oblasti, strategické ciele Európskej únie a autentické poznanie sú parametrami pre koncipovanie a vytváranie týchto politík v rámci hraníc Únie a mimo nej.

5. V tejto súvislosti je však potrebné nájsť novú vnútornú organizačnú, ale zároveň aj kreatívnu rovnováhu medzi konkurenciou a spoluprácou, najmä v oblastiach a aktivitách zameraných na tretie krajiny.

6. Pre organizovanú európsku občiansku spoločnosť je uvedenie si jej novej úlohy komplexným problémom. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné nájsť metódy, ktoré vytvárajú úzky vzťah k učeniu a vedomostiam.

7. Aby sa vytvoril tento vzťah, ale aj celkom všeobecne, aby európski občania mohli konať v kontexte spoločnosti

a hospodárstva založených na vedomostiach, je potrebný aj nový zorný uhol v oblasti programov celoživotného vzdelávania. To v praxi znamená, že existujúce koncepty celoživotného vzdelávania musia zahŕňať aj vedomosti, ktoré súvisia s globalizáciou a vonkajšími aktivitami Únie.

8. EHSV ako základnému zástupcovi organizovanej občianskej spoločnosti na európskej úrovni prislúcha trojitá úloha:

— po prvé: úloha zastupovať organizovanú občiansku spoločnosť ako celok v otázkach vonkajších aktivít voči politickým inštitúciám Európskej únie za použitia jeho demokratického *aquis* a podľa postupu, ktorý kreatívnym spôsobom zastrešuje rozdielne záujmy,

— po druhé: úloha aktívne spolupôsobiť pri koncipovaní a presadzovaní politik Spoločenstva, ktoré zohrávajú úlohu aj vo vonkajších aktivitách, a

— zabezpečenie monitorovania vonkajšej politiky EÚ a jej hospodárskych a sociálnych vplyvov.

9. Táto funkcia EHSV pokrýva široké spektrum tém, pretože všetky problémy, ktoré so sebou prináša celosvetový rozsah majú svoj zodpovedajúci náprotivok v jednotlivých prvkoch identity výboru, t. j. majú hospodársku, sociálnu, ekologickú a kultúrnu dimenziu.

10. Podstatný prínos EHSV v oblasti koncipovania a vytvárania politik Spoločenstva týkajúcich sa vonkajších aktivít sa nachádza v jemu objektívne vlastnej schopnosti vyjadriť vo svojich stanoviskách v ojedinelých prípadoch konštruktívnu vyváženosť, ktorá je dosiahnutá súhrou rôznych záujmov, ktoré zastupujú členovia výboru v rámci procesu a perspektívy, ktorá zahŕňa menované štyri dimenzie.

11. EHSV už má rozsiahle skúsenosti v otázkach vonkajších aktivít Európskej únie. Na druhej strane však treba aj konštatovať, že mu chýba zhodnotenie príslušných skúseností použitím nástrojov a konceptov Spoločenstva so širokým rozsahom. Toto je polutovaniahodné najmä vzhľadom na skutočnosť, že orgány Spoločenstva nedokázali tieto skúsenosti a závery, ktoré vyplývajú zo stanovísk, informačných správ a návrhov, vo vhodnej miere využiť a zhodnotiť.

12. EHSV je toho názoru, že sa musia nájsť prostriedky a spôsoby pre bezprostredné a vzájomné previazanie uvedených skúseností s centrálnymi politickými štruktúrami Európskej únie. To sa môže stať podpísaním protokolov o posilnenej spolupráci, aký bol napríklad podpísaný medzi Európskou komisiou a EHSV. Ešte lepšie sa to však môže uskutočniť v rámci partnerstva medzi všetkými politickými orgánmi Európskej únie a EHSV pre rozvoj príslušných integrovaných politík, ktoré by mali byť vytvárané prednostne proaktívne.

13. V každom prípade vidí EHSV nutnosť posilnenia svojej úlohy, ako aj všeobecne úlohy organizovanej občianskej spoločnosti v procesoch globalizácie. Všeobecný dôvod pre túto potrebu jednaní je nutné hľadať v podpore širších cieľov Európskej únie vo svete 21. storočia. Osobitným dôvodom tejto potreby je – predovšetkým v prípade EHSV – spôsob, akým môže byť táto podpora uskutočnená. Inak povedané: existuje tu vzťah k vytváraniu nového spôsobu fungovania výboru v rámci a v súlade s charakteristikou spoločnosti založenej na vedomostiach, ako aj k atribútu, ktorý charakterizuje EHSV, a to sice možnosť pôsobiť spoľahlivým spôsobom mimo hraníc EÚ na úrovni spoločenstiev použitím nástrojov, ktoré možno priradiť k „jemnej diplomacii“.

14. EHSV vyžaduje uznanie a podporu/posilnenie tejto osobitosti a tvorivej možnosti. Požaduje svoje uznanie ako celosvetového partnera/inštitučného zástupcu európskej organizovanej občianskej spoločnosti, obzvlášť v medzinárodných organizáciách. Okrem toho žiada aj posilnenie svojej pozície a úlohy pri zmluvách, ktoré sa uzatvárajú s tretími krajinami, ako aj podporu svojich politických snáh, ktoré sa zameriavajú na podporu občianskej spoločnosti týchto krajín.

15. Aby mohol vykonávať spomínanú dvojité funkciu, žiada EHSV o podporu pri strednodobom rozvoji svojich najdôležitejších možností, ako napr.:

- pri tvorbe dobe zodpovedajúceho a integrovaného systému pre proaktívnu komunikáciu, výmenu informácií a prepojenie so svojimi partnermi v Európe a vo svete, ako aj s inými inštitúciami EÚ,
- pri posilnení jeho prítomnosti a spolupráce s vládnymi organizáciami a inými príslušnými ustanovizňami a obzvlášť ich pracovnými orgánmi, ktoré majú do činenia s organizovanou občianskou spoločnosťou,
- pri zriadení „elektronickej databázy vedomostí“ o činnosti organizovanej občianskej spoločnosti na celom svete a jej zhodnotení ako nástroja pre komunikáciu, posudzovanie, pochopenie a vysvetlenie jej spôsobov správania, ako aj nástroja pre celosvetové sprostredkovanie hodnôt a strategických cieľov Európskej únie,
- pri vypracovaní správy o vývoji vo svete a s ním súvisiacich dôsledkoch vonkajších aktivít Európskej únie každý druhý rok tak, ako ich jednomyselne hodnotí organizovaná občianska spoločnosť.

16. Vzhľadom na predchádzajúce zistenia, závery a podnety žiada EHSV politické orgány Európskej únie, aby začali metódu nepretržitého inštitucionálneho dialógu, ktorý sa zameriava na:

- zozbieranie autentických kolektívnych vedomostí o vonkajších aktivitách Európskej únie, a
- dosiahnutie jednotného chápania – vo vzťahu k navrhovaným opatreniam – toho, čo, prečo a ako treba urobiť.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru „Príspevok k zasadnutiu Európskej rady 15. a 16. júna 2006 – Obdobie reflexie“

(2006/C 195/17)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 15. februára 2006 rozhodol vypracovať podľa ustanovení článku 29 odsek 2 svojho vnútorného poriadku stanovisko na tému „Príspevok z zasadnutiu Európskej rady 15. a 16. júna 2006 – Obdobie reflexie“

a podľa článku 20 vnútorného poriadku bol pán MALOSSE vymenovaný za hlavného spravodajcu.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 133 hlasmi za, 1 hlasom proti, pričom 8. členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. EHSV predovšetkým vyjadruje potešenie nad úmyslom predsedníctva Rady nielen vyhodnotiť iniciatívy vyvinuté počas obdobia reflexie, ale tiež stanoviť ďalšie etapy prebiehajúceho procesu.

2. EHSV v tejto súvislosti potvrdzuje svoj postoj vyjadrený v stanoviskách z 24. septembra 2003 ⁽¹⁾ a 28. októbra 2004 ⁽²⁾. Zmluva o Ústave pre Európu je podľa neho hlavným nástrojom EÚ, pomocou ktorého môže čeliť výzvam dneška. Osobitne zdôrazňuje, aké dôležité je do zmluvy začleniť Chartu základných práv, na základe ktorej politika EÚ spočíva na právach pre občanov, ako aj inštitucionálne ustanovenia a ustanovenia z oblasti riadenia EÚ, ktoré jej zabezpečujú lepšie zviditeľnenie a efektívnosť.

3. So zreteľom aj na uznesenie Európskeho parlamentu z 19. januára 2006 o období reflexie (štruktúra, témy a kontext hodnotenia diskusie o Európskej únii)

4. Európsky hospodársky a sociálny výbor zastáva názor, že:

— absencia jasnej vízie a konsenzu o cieľoch a účelnosti európskej integrácie živili pochybnosti napriek úspechom a výdobytkom 50 rokov európskej integrácie,

— zdržanlivosť občanov sa týka skôr fungovania a súčasnej politiky EÚ než samotnej Zmluvy o Ústave pre Európu, ktorej novátorský charakter nebol verejnosti dostatočne vysvetlený,

— súčasný inštitucionálny systém vychádzajúci zo zmluvy z Nice neumožňuje, aby Európska únia pokračovala cestou integrácie, lebo aktuálne zmluvy nezodpovedajú požiadavkám moderného európskeho riadenia a hlavne neposkytujú dostatok priestoru organizáciám občianskej spoločnosti v procese tvorby politiky a prípravy rozhodnutí Spoločenstva na všetkých úrovniach,

— Európskej komisii a Európskej rade prináleží, aby v rámci svojich kompetencií podali primerané návrhy základných črt vízie budúcnosti prosperujúcej Európy, vízie, ktorá dá politike EÚ obsah, ktorý jej umožní splniť očakávania obyvateľov Európy. V tejto súvislosti EHSV vyjadruje svoje

potešenie nad tým, že na základe interinštitucionálnej dohody medzi Európskym parlamentom, Radou a Komisiou zo 4. apríla 2006 došlo k zvýšeniu prostriedkov vo finančnom výhlade na roky 2007 – 2013, ktoré pôvodne udelila Európska rada. Konštatuje však, že toto zvýšenie je len obmedzené a vyjadruje teda veľké poľutovanie nad tým, že tento finančný výhľad neumožňuje zmobilizovať rozpočtové prostriedky, ktoré by v plnej miere zodpovedali ambíciám Európy. V tejto súvislosti odkazuje na stanovisko, ktoré k tejto otázke prijal 15. septembra 2004 ⁽³⁾.

— Pre úspech komunikačnej stratégie o Európe je dôležité najskôr:

— poskytnúť jasnú víziu budúcnosti Európy,

— definovať a aplikovať politiky, ktoré budú pre občanov skutočným prínosom,

— zabezpečiť, aby európska integrácia a jej ciele boli zrozumiteľnejšie a hmatateľnejšie,

— zvýšiť stupeň demokracie fungovania EÚ, čím sa zaručí hlavne väčšie zapojenie občanov a štruktúrovanejší dialóg s organizovanou občianskou spoločnosťou.

5. EHSV vyslovuje nasledovné odporúčania zasadnutiu Rady 15. a 16. júna 2006:

5.1 Zodpovednosť

5.1.1 Zodpovednosť za rýchle nájdenie východiska z krízy identity, ktorú dnes prežíva Európska únia, je len a len v rukách členských štátov a tým v rukách Európskej rady. Stretnutie v júni 2006 teda musí vyslať jasné posolstvo o budúcnosti Európy a ukázať cesty umožňujúce dostať sa zo súčasnej bezvýchodiskovej politickej situácie. V tomto smere EHSV vyjadruje názor, že riešenie „východiska z krízy“ musí zachovať pokrok a rovnováhu, ktoré dosiahla Zmluva o Ústave pre Európu, a zohľadniť skutočnosť, že túto zmluvu k dnešnému dňu ratifikovalo 15 členských štátov.

⁽¹⁾ Stanovisko adresované medzivládnej konferencii 2003 (Ú. v. EÚ C 10, 14.1.2004).

⁽²⁾ Stanovisko k Zmluve zakladajúcej Ústavu pre Európu (Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005).

⁽³⁾ Stanovisko k oznámeniu Komisie pre Radu a Európsky parlament „Budovanie našej spoločnej budúcnosti: politické výzvy a rozpočtové prostriedky rozšírenej Únie na obdobie 2007 – 2013“ (KOM(2004) 101, konečné znenie) (Ú. v. ES C 74, 23.3.2005).

5.1.2 Podľa článku IV-443 (4) uvedenej Zmluvy o Ústave pre Európu nevedú dva prípady neúspechu procesu ratifikácie, ktorých dôvody nesmieme opomínať, nutne k zavrnutiu celého textu.

5.2 Lepšie riadenie

5.2.1 Európske inštitúcie, Komisia, Európsky parlament a Rada musia anticipovať tie najnovátorskejšie prvky Zmluvy o Ústave pre Európu v oblasti riadenia. EHSV teda odporúča, aby sa odteraz pred každou dôležitou legislatívnou iniciatívou rozšíril a posilnil proces konzultácií s organizáciami občianskej spoločnosti. Okrem toho vyzýva Komisiu, aby preskúmala podmienky uplatňovania práva na občiansku iniciatívu.

5.2.2 V tejto súvislosti by inštitúcie mali viac využívať schopnosť EHSV byť prínosom k obsahu politík EÚ prieskumnými stanoviskami a informačnými správami, ako aj analýzami dosahu.

5.2.3 V tomto zmysle by výbor hlavne v spojení s hospodárskymi a sociálnymi radami a podobnými inštitúciami mohol ďalej pokračovať vo svojich iniciatívach zameraných na podporu a väčšie štruktúrovanie dialógu ako aj posilňovanie koordinácie medzi inštitúciami EÚ a organizovanou občianskou spoločnosťou.

5.2.4 Bolo by tiež potrebné rozvíjať princíp „funkčnej subsidiarity“ tým, že stále viac kompetencií bude „v mene EÚ“ udeľovaných územným samosprávam a organizáciám občianskej spoločnosti s cieľom umožniť občanom rýchlo si osvojiť európsku realitu. Preto by bolo potrebné rozšíriť kontrolu uplatňovania princípu subsidiarity nielen na územné samosprávy ale aj na organizácie občianskej spoločnosti.

5.3 Viac obsahu politikám Spoločenstva a európskemu občianstvu

5.3.1 Je úlohou inštitúcií EÚ dať politikám EÚ väčší obsah a tým ukázať ich účinnosť a dosah na každodenný život občanov, teda na zamestnanosť, mobilitu, životné prostredie, sociálny pokrok, politiku týkajúcu sa mládeže, na podnikateľského ducha, boj proti diskriminácii a vylúčeniu, atď. Tieto inštitúcie by mali pokračovať v uskutočňovaní veľkých európskych projektov, ktoré napomáhajú stotožniť sa s EÚ (transeurópske siete, politika v oblasti kozmického priestoru, atď.), a začať nové projekty, ako napríklad projekt európskej civilnej služby a európskeho systému predchádzania veľkým nebezpečenstvám a ich zvládania.

5.3.2 Na základe úlohy a kompetencií, ktoré Európskej komisii vyplývajú z príslušných zmlúv, Európskej komisii

prislúcha koncipovať a predkladať skutočné spoločné politiky v oblastiach, kde už nie je potrebné preukazovať prínos európskej dimenzie (hlavne energetika, životné prostredie, výskum). V tomto smere je potrebné voliť tie najpragmatickejšie riešenia, či už ide podľa konkrétnych oblastí o spolufinancovanie zo strany EÚ a členských štátov alebo o posilnenú spoluprácu.

5.3.3 V oblasti vonkajšej politiky a v súlade so záväzkom zo zasadnutia Európskej rady vo Viedni v roku 1998 je potrebné výrazne posilniť kohéziu a solidaritu EÚ a namiesto trieštenia iniciatív a pozícií, ktoré vyvolávajú pochybnosti o skutočnej vôli členských štátov vsadiť na kartu EÚ. Konzistentná a presvedčivá prezentácia opodstatnených záujmov EÚ na celom svete by tiež umožnila výrazne posilniť kredit EÚ u občanov Európy a viacej ju zviditeľniť.

5.3.4 Tým, že Komisia a Rada dajú politikám EÚ podstatný obsah, urobia revidovanú Lisabonskú stratégiu dôveryhodnou a otvoria cestu európskemu projektu po roku 2010 v súlade s očakávaniami občanov, ak bude tento projekt doprevádzaný prostriedkami, ktoré budú reálne zodpovedať stanoveným cieľom. Občania lepšie pochopia Zmluvu o Ústave pre Európu, ak sa im poskytne perspektíva globálneho projektu spoločnosti, ktorý teraz chýba.

5.4 Plne využiť existujúce zmluvy

5.4.1 Už teraz a bez čakania na novú zmluvu by mala Komisia a Rada plne uplatniť určité ustanovenia zmluvy z Nice ako napríklad ustanovenia umožňujúce prechod na kvalifikovanú väčšinu v niektorých oblastiach sociálnej politiky a oblastiach spravodlivosti a vnútorných záležitostí.

5.4.2 Okrem toho EHSV odporúča, aby Komisia a členské štáty začali nové iniciatívy v oblasti hospodárskeho riadenia EÚ s cieľom posilniť proces koordinácie hospodárskych a rozpočtových politík členských štátov na oživenie investícií zameraných na uskutočnenie cieľov stanovených Lisabonskou stratégiou. V tejto súvislosti by sa od teraz mali posilňovať kompetencie Euroskupiny.

5.4.3 Okrem toho Rade prináleží dobehnúť meškanie a odstrániť nedostatky, dokonca medzery existujúce v mnohých oblastiach, ako napríklad zaviesť európske stanovy pre združenia, vzájomné poisťovne a malé podniky alebo patenty Spoločenstva. Rovnako by bolo potrebné rýchlo odstrániť prekážky brániace voľnému pohybu osôb, služieb a tovaru. Toto meškanie a tieto medzery spôsobujú, že EÚ stráca dôveryhodnosť, že narastajú prejavy národného sebecka a opäť sa objavuje konkurencia medzi členskými štátmi.

5.4.4 Ak dôjde k zamietnutiu návrhu európskeho legislatívneho aktu Komisie ako inštitúcie ktorá má právo iniciatívy a je strážkyňou zachovania všeobecného záujmu, mal by Európsky parlament a Rada vysvetliť občanom situáciu, či dokonca pred nimi obhájiť dôvody, pre ktoré nebol daný návrh prijatý.

5.5 Dôveryhodné a koherentné informácie

5.5.1 EHSV žiada, aby členské štáty organizovali ciele a trvalé informačné kampane o úspechoch európskej integrácie a jej prínosoch, aby zabezpečili „európsku občiansku výchovu“ už od základnej školy. Aby tieto informácie boli dôveryhodné a neboli považované za propagandu, musia vychádzať zo sietí občianskych organizácií, kde sa konkrétne prediskutuje obsah jednotlivých politík. Európska komisia zohráva podstatnú úlohu aj pri zabezpečovaní ucelenosti komunikačných opatrení v rámci celej Európy. V tejto súvislosti by Komisia mala viacej obhajovať politiky a mechanizmy EÚ a neuspokojovať sa s neutrálnym postojom.

Brusel 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneniach politík zamestnanosti členských štátov“

KOM(2006) 32, konečné znenie – 2006/0010 (CNS)

(2006/C 195/18)

Rada sa 10. februára 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 3. mája 2006. Spravodajcom bol pán GREIF.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 91 hlasmi za, pričom sa 1 člen hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Predloha rozhodnutia Komisie

1.1 Začiatkom roka 2006 Komisia predložila Rade návrh rozhodnutia o usmerneniach politík zamestnanosti členských štátov na rok 2006.

V ňom sa navrhuje, aby usmernenia 2005 – 2008 prijaté v roku 2005 zostali nezmenené a aby sa členským štátom odporučilo aj naďalej pokračovať v ich politikách trhu práce a zamestnanosti podľa stanovených priorít.

6. Podpora vytvoreniu nového paktu medzi Európou a jej občanmi

6.1 Podpisom a ratifikáciou európskych zmlúv sa všetky členské štáty dobrovoľne zapojili do integračného procesu, ktorý má svoje základy v stále užšom zväzku medzi európskymi národmi.

6.2 Obdobie reflexie má nielen umožniť nájsť východisko zo súčasnej inštitucionálnej patovej situácie ale tiež a hlavne musí byť využité na dosiahnutie nového konsenzu o účelnosti integrácie a realistikom ale ambicióznom politickom projekte poskytujúcom víziu Európy, ktorá svojim občanom prinesie nielen mier ale aj viac prosperity a demokracie. Dať európskemu projektu novú dôveryhodnosť a procesu rozšírenia novú legitimitu, to sú nevyhnutné podmienky na prekonanie krízy identity, ktorou dnes prechádza EÚ.

1.2 Týmto rozhodnutím Komisia sleduje nový cyklus správy a riadenia v rámci reformy Lisabonskej stratégie, podľa ktorého usmernenia politík zamestnanosti prijaté v integrovanom balíku spolu so všeobecnými usmerneniami hospodárskej politiky by sa mali v zásade každé tri roky úplne prehodnocovať.

1.3 Zároveň tým členské štáty v Rade upustili od možnosti v rokoch medzi tým uskutočňovať nevyhnutné zmeny.

Tomuto rozhodnutiu Komisie predchádzalo hodnotenie národných reformných programov členských štátov predložené na jeseň 2005 v jej výročnej správe o pokroku a v spoločnej správe o zamestnanosti.

2. Pripomienky výboru

2.1 EHSV už vo svojom stanovisku k schváleniu usmernení 2005 - 2008 ⁽¹⁾ tento nový integrovaný prístup ako aj viacročný cyklus privítal, pri tom však upozornil,

- že v niektorých bodoch badať nedostatočnú súdržnosť medzi všeobecnými usmerneniami hospodárskej politiky a usmerneniami politik zamestnanosti;
- že úspech závisí predovšetkým na tom, aby členské štáty brali svoje povinnosti vážne a aby dohodnuté priority premenili na vnútroštátnej úrovni na skutočnosť;
- že pri tom musí byť zabezpečené skutočné zapojenie parlamentov, sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti vo všetkých fázach koordinácie politik zamestnanosti.

2.2 Výbor ďalej pri vypracúvaní usmernení na obdobie rokov 2005 - 2008 uviedol, že sú potrebné úpravy najmä pri nasledujúcich prioritách:

- politické opatrenia na podporu začlenenia mladých na trh práce s cieľom sprostredkovať im predovšetkým prvé zamestnanie, ktoré poskytuje vyhliadky do budúcnosti;
- opatrenia pri prechode na hospodárstvo založené na vedomostiach najmä s ohľadom na zlepšenie kvality pracovných miest a zvyšovanie produktivity práce;
- otázky rovnosti pohlaví na trhu práce a v tejto súvislosti aj opatrenia na zlučiteľnosť povolania a rodiny;
- výzva, akou je starnutie obyvateľstva v produktívnom veku a
- potreba intenzívnejšieho boja proti diskriminácii na trhu práce z dôvodu veku, zmenenej pracovnej schopnosti alebo etnického pôvodu.

2.3 EHSV súhlasí s posudkom cambridgeského prieskumu „*Cambridge Review Report*“ o preskúmaní politik zamestnanosti jednotlivých štátov v príslušných odstavcoch národných akčných plánov na rok 2005, v ktorom sa na žiadosť Komisie dochádza k záveru, že práve pri týchto horizontálnych témach uvedených v bode 2.2 boli jednotlivé opatrenia menované, ale celkovo sa nimi mnohé členské štáty nie dosť naliehavo zaoberali.

Vzhľadom k nie príliš zlepšenej situácii na trhu práce v mnohých členských štátoch ako aj naďalej nedostatočnému uplatňovaniu v týchto oblastiach, považuje výbor za nutné, aby sa v každoročných odporúčaníach pre členské štáty na tieto body kládol zvláštny dôraz a prípadne sa uskutočnili potrebné úpravy vo viacročných usmerneniach.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV z 31.5.2005 na tému „Návrh rozhodnutia Rady o usmerneníach pre politiky zamestnanosti členských štátov (na základe článku 128 Zmluvy o ES“, (Spravodajca: pán Malosse) Ú. v. EÚ C 286, 17.11.2005)

2.4 To platí najmä pre značnú absenciu jasných a záväzných cieľov politiky zamestnanosti a trhu práce na európskej úrovni.

- Oslabením explicitných a tiež kvantitatívne vyjadrených cieľov na referenčné hodnoty sa pri schválení usmernení 2005 - 2008 odstúpilo od doterajšieho prístupu v európskej stratégii zamestnanosti dávať členským štátom jasný rámec s jednoznačnými povinnosťami.
- Každý členský štát by si naopak mal po konzultácii s národným parlamentom a sociálnymi partnermi stanoviť vlastné ciele k uplatňovaniu usmernení na úrovni jednotlivých štátov v rámci národných reformných plánov, ktoré majú vypracovať.

2.5 Výbor už pred rokom upozorňoval na to, že to môže viesť k ďalšiemu oslabeniu záväznosti pri národnom uplatňovaní priorit dohodnutých na európskej úrovni, nakoľko opatrenia politiky zamestnanosti členských štátov už nemožno v takej istej miere ako predtým merať na konkrétnych a tiež kvantitatívne vyjadrených cieľoch.

Táto obava – pokiaľ ide o tendenčné odbúranie záväzných cieľových povinností – sa rok neskôr do veľkej miery potvrdzuje, ako ukazuje prvý prehľad časti o zamestnanosti národných reformných plánov predložených členskými štátmi. Ako už bolo z viacerých strán vyhodnotené, mnohé z národných reformných programov týkajúcich sa politiky zamestnanosti, ktorá rešpektuje práva a povinnosti zamestnancov, zaslaných Komisii nie sú obzvlášť ambiciózne:

- jednak sú – ako už v minulých rokoch – mnohokrát prezentované priebežné opatrenia, ktoré tak či tak boli na programe národných vlád,
- jednak v mnohých národných reformných plánoch chýbajú konkrétne informácie o tom kedy, ako, s akými zdrojmi a kým majú byť realizované.

Určitá miera flexibility pri uskutočňovaní usmernení je vzhľadom k existujúcim rozdielnym štruktúram a problémom v politike trhu práce v členských štátoch v zásade užitočná. Pokiaľ sú dané predpoklady menované v bode 2.4, malo by sa bezpodmienečne zabrániť oslabeniu cieľov oživenej Lisabonskej stratégie príliš malou konkretizáciou.

2.6 EHSV sa preto prihovára za prijatie účinných opatrení, aby boli v budúcnosti národné programy kvalitatívne vylepšené tak, že v nich bude obsiahnutá väčšia záväznosť, pokiaľ ide o časové plány, zodpovednosť a – pokiaľ možno – príslušnú finančnú základňu.

V národných reformných plánoch sú väčšinou iba národné ustanovenia k nadradeným lisabonským cieľom zamestnanosti (celková zamestnanosť, ženy, starší občania). EHSV sa prihovára za ďalšie konkrétne ciele, ako napr. v boji proti nezamestnanosti mladých, pri podporovaní rovnosti žien a mužov

a celoživotného vzdelávania, pokiaľ ide o podporu ľudí so zdravotným postihnutím⁽²⁾ ako aj pri rozširovaní zariadení starostlivosti o deti a zdrojov pre aktívnu politiku trhu práce. – Tu predložilo ambiciózne návrhy iba niekoľko štátov.

V tomto kontexte je potrebné sa vážne snažiť o opätovné uvedenie si európskych cieľov a ich stanovenie v usmerneniach.

2.7 EHSV upozornil aj na to, že dôležitým kľúčom k úspechu národných reformných plánov je čo najrozsiahlejšie zapojenie všetkých relevantných sociálnych aktérov – najmä sociálnych partnerov – do všetkých fáz procesu.

V tejto súvislosti výbor ľutuje, že pri vypracúvaní národných akčných plánov v mnohých prípadoch nedošlo k potrebnej konzultácii sociálnych partnerov a ku skutočnej diskusii s občianskou spoločnosťou. V neposlednom rade z dôvodu veľmi tesného časového harmonogramu pri vypracúvaní reformných plánov, ako bolo uvedené v cambridgeskom prieskume výboru pre zamestnanosť v analýze správ jednotlivých krajín.

Takéto zapojenie všetkých relevantných sociálnych aktérov predstavuje podľa názoru výboru predpoklad pre to, aby sa napr. pomocou politiky trhu práce zosúladiła flexibilita na pracovnom trhu s rozsiahlym zabezpečením pracovných pomerov.

Podľa názoru EHSV je nedostatočné zapojenie občianskej spoločnosti tiež jedným z dôvodov, prečo sa vo väčšine členských štátov vyvíjalo len malé úsilie o zapojenie piliera „sociálnej ochrany“.

2.8 V tejto súvislosti je potrebné tiež uviesť, že väčšina reformných plánov dostatočne nezohľadňuje nutnosť stanoviť okrem štrukturálnych reforiem na trhu práce aj opatrenia orientované na dopyt na stimulovanie hospodárskeho rastu a zamestnanosti. EHSV v tejto súvislosti v poslednom čase viackrát upozornil na to, že k tomu je potrebný zdravý makroekonomický kontext na európskej a vnútroštátnej úrovni.

Citeľné zlepšenie situácie v politike zamestnanosti sa dá v mnohých členských štátoch dosiahnuť iba pomocou trvalo udržateľného konjunkturálneho rozmachu. Musia byť vytvorené príslušné rámcové podmienky, ktoré podporujú tak externý ako aj interný dopyt, aby bolo možné plne využiť potenciál rastu a plnej zamestnanosti. Len málo členských štátov

vo svojich reformných programoch kladie v tomto zmysle dostatočný dôraz na hospodársku stimuláciu.

2.9 EHSV okrem toho už viackrát uviedol, že úsilie v súvislosti s politikou zamestnanosti nemôže byť na vnútroštátnej a európskej úrovni úspešné bez príslušných finančných prostriedkov. Príslušné priority preto musia byť pri plánovaní rozpočtov zohľadnené. Aj tu *cambridgeský prieskum* u väčšiny členských štátov konštatuje rozdiely medzi návrhmi k iniciatívam v oblasti trhu práce a nedostatočným rozpočtovým krytím.

V členských štátoch by tak napríklad mali byť zvýšené rozpočtové možnosti pre príslušné investície do infraštruktúry. Národné reformné programy by mali byť podľa možnosti koncipované tak, aby tvorili celoeurópsky koordinovaný program na oživenie konjunktúry. Dôležitým východiskovým bodom sú v tomto aj verejné investície. V tejto súvislosti by sa malo plánované významné krátenie finančných prostriedkov pre projekty TEN v budúcom rozpočte EÚ pomocou prerozdelenia zrušiť.

EHSV žiada, aby sa tieto a aj ostatné obmedzenia brzdiace hospodársky rast a zamestnanosť zohľadnili pri konkrétnom vypracúvaní finančného výhľadu na obdobie rokov 2007 – 2013.

3. Následné opatrenia

3.1 EHSV vyzýva k tomu, aby pre zásadu participatívnej demokracie bol v rámci uplatňovania národných reformných plánov v členských štátoch, ale aj pri prerokúvaní usmernení politik zamestnanosti v nasledujúcich rokoch vyhradený príslušný priestor. Naliehavo potrebný pokrok v rámci piliera politiky zamestnanosti v Lisabonskom procese bude od toho podstatne závisieť.

3.2 EHSV v tejto súvislosti opakuje svoju ponuku, že môže spolu s národnými hospodárskymi a sociálnymi radami a podobnými inštitúciami v budúcnosti prevziať aktívnu úlohu predovšetkým pokiaľ ide o sledovanie účinného uplatňovania usmernení členskými štátmi.

3.3 Pokiaľ ide o potrebné úpravy usmernení v nasledujúcich rokoch, výbor má v úmysle vyjadriť sa na túto tému v osobitnom stanovisku.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

(2) Stanovisko EHSV z 20.4.2006 na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Situácia ľudí so zdravotným postihnutím v rozšírenej Európskej únii: Európsky akčný plán 2006 – 2007“ (spravodajkyňa: pani Greif).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie: Akčný plán o biomase“KOM (2005) 628, *konečné znenie*

(2006/C 195/19)

Komisia sa 23. januára 2006 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva a Protokolu o spolupráci medzi Európskou komisiou a Európskym hospodárskym a sociálnym výborom zo 7. novembra 2005 prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom „Oznámenie Komisie: Akčný plán o biomase“

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. mája 2006. Spravodajcom bol pán VOSS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427 plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 85 hlasmi za, pričom sa 5 členov hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor víta „Akčný plán o biomase“ predložený Komisiou ako dôležitý prínos k udržateľnému rozvoju Európy.

1.2 Analýza k súčasnému rozšíreniu biomasy ako aj jej potenciálu poskytuje po prvý raz prehľad o možnostiach a existujúcich prekážkach pri využívaní biomasy v rozličných odvetviach energetiky.

1.3 Zvýšenie podielu biomasy na obnoviteľných energiách (OE) je základným predpokladom na dosiahnutie cieľa Európskej únie zabezpečiť 12 % celkovej energetickej spotreby do roku 2010 z obnoviteľných energií. Preto je zámer posilniť podporu využívania biomasy správny a nevyhnutný.

1.4 EHSV výslovne podporuje uzatvorenie legislatívnych dier v oblasti využívania obnoviteľných energií vo výrobe tepla. Na európskej úrovni existuje zatiaľ iba smernica o podpore elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných energií, ako aj smernica o podpore používania biopalív. Vzhľadom na približne 50-percentný podiel výroby tepla na celkovej spotrebe energie a na vysoký potenciál výroby tepla z biomasy sa od Komisie očakáva návrh ešte v tomto roku.

1.5 Tento návrh by sa však nemal obmedziť iba na biomasu, ale mal by zohľadniť aj iné technológie obnoviteľných energií na vykurovanie a chladenie. Konkrétne a záväzné stanovenie cieľa únie pre rok 2020 by vytvorilo investičnú istotu. Mal by sa stanoviť záväzný cieľ EÚ – minimálne 25-percentný podiel obnoviteľných energií na konečnej energetickej spotrebe.

1.6 Výbor vníma Komisiou ohlásenú správu o využívaní biopalív kriticky a žiada intenzívnejšie opatrenia v tejto oblasti. Biopalivá môžu v zásade zabezpečiť podstatný podiel zníženia

závislosti Európy od fosílnych zdrojov energie. Zároveň je práve pri tomto bode zrejmé, že aj pri ambicióznej substituúnej stratégii bude mať vývoj účinnejších dopravných systémov a podstatné zlepšenie energetickej účinnosti naďalej rozhodujúci význam.

1.7 Výbor preto vyzýva Komisiu vytvoriť pre investorov dlhodobú perspektívu ešte v tomto roku a navrhnúť nové, záväzné ciele pre podiel na biopalivách do roku 2020.

1.8 Prostriedky naplánované v 7. rámcovom programe pre výskum by sa mali podstatne zvýšiť. Najmä využívanie biomasy na báze lignocelulózy, ako aj vedľajších produktov sa má ďalej rozvíjať.

1.9 Existujúca smernica o podpore využívania kombinovanej výroby tepla a elektriny (kogenerácia – KGJ) ⁽¹⁾ by sa mala rozšíriť, aby sa zabezpečilo prednostné využívanie biomasy v KGJ, až to rámcové podmienky umožnia.

1.10 Politika širšieho využívania biomasy v Európskej únii musí sledovať horizontálny prístup. Pri koordinácii poľnohospodárskej štruktúrálnej, regionálnej a energetickej politiky môže byť výraznejší vstup poľnohospodára aj do výroby energie ukazovateľom budúcnosti pre konkurencieschopnosť Európy, ochranu životného prostredia a zásobovanie energiou.

1.11 Vítaný je signál Komisie o nevyhnutnosti jasných a spoľahlivých obchodných dohôd. Mali by sa však zaviesť nástroje pre kvalifikovaný prístup na trh v rámci zmlúv WTO aj pre produkty z biomasy. Iba tak môže mladá európska výroba dostať šancu pre rozvoj.

1.12 Aj využitie biomasy ako materiálu by malo byť predmetom európskeho akčného plánu.

⁽¹⁾ Smernica 2004/8/ES o podpore kogenerácie založenej na dopyte po využitelnom teple. Ú. v. EÚ L 52, 21.2.2004.

1.13 Komisia a členské štáty sú vyzývané na zmenu šiestej smernice⁽²⁾ o zosúladiení právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa daní z obratu tak, aby členské štáty mohli použiť zníženú sadzbu dane z pridanej hodnoty na materiály a služby spojené s využívaním obnoviteľného tepla a chladu.

1.14 Výbor vyzýva členské krajiny a Komisiu, aby zaručili minimálne použitie prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ na investície v oblasti využívania biomasy a ostatných obnoviteľných energií. Vyslovuje sa aj za minimálne podiely v oblasti Európskeho poľnohospodárskeho fondu na rozvoj vidieka. Podiel finančných prostriedkov pre túto investičnú oblasť by sa mal zvýšiť a na konci plánovacieho obdobia v roku 2013 by mal dosahovať 10 % prostriedkov štrukturálnych fondov v priemere členských štátov.

1.15 EHSV považuje oddelenie priamych platieb v rámci poslednej poľnohospodárskej reformy za dôležitý predpoklad intenzívnejšieho pestovania energetických plodín. Vidí v krátkodobom horizonte možnosti konania v rámci SPP pri úprave prémie za energetické plodiny. Toto by sa malo potom umožniť najmä v nových členských štátoch.

1.16 Popri priebežnej kontrole dosahovania cieľov EHSV vidí aj potrebu záväzných akčných plánov o biomase v členských krajinách. Takýmto spôsobom by sa mohli rozpoznať a mobilizovať rozdielne regionálne potenciály.

1.17 EHSV predkladá návrhy na odbúranie administratívnych prekážok a na zohľadnenie obnoviteľných nosičov energie napr. v regionálnom plánovaní.

1.18 Výbor očakáva, že už v akčnom pláne o biomase budú opísané požiadavky na bezpečnú certifikáciu pôvodu produktov. Uvádza tu kritériá udržateľnosti pre pôvod v rámci Európy a potravinovej zvrchovanosti, ako aj sociálne a ekologické normy pre kvalifikovaný prístup na trh.

1.19 EHSV víta, že podľa Komisie platia rovnaké emisné normy pre bioenergiu ako aj pre fosílna palivá.

1.20 Výbor pozoruje vývoj smerom k jednotnej európskej energetickej politike. Napriek určitej užitočnej súťaži systémov uvádzania obnoviteľných zdrojov energie na trh by sa systémy, ktoré sa z hľadiska nákladov a rozsahu nových postupov ukázali byť obzvlášť účinné, mali uplatňovať v celej EÚ. Príkladom sú dynamické modely pevne stanovených cien, ktoré už mnohé členské štáty vo svojich zákonoch o obnoviteľných zdrojoch energie uplatňujú.

1.21 Cieľom opatrení na uvádzanie na trh nemôže byť podľa EHSV trvalé dotovanie, ale vytvorenie ich konkurencieschop-

nosti a rentabilnosti ich uplatňovania pri súčasnom zohľadnení externých nákladov.

2. Odôvodnenie

2.1 Vzhľadom na bezpečnosť dodávok, stúpajúcu závislosť Európy od dovozov ropy a zemného plynu, stúpajúcich cien ropy a povinnosti znížiť emisiu skleníkových plynov je rozvoj obnoviteľných zdrojov energie naďalej na poprednom mieste denného programu energetickej politiky EÚ a členských štátov.

2.2 Plánované ciele smernice na podporu elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov, ako aj smernica o podpore využívania biopalív sa nedosiahnu bez komplexnejších opatrení. Únia pravdepodobne taktiež nesplní svoj celkový cieľ zdvojnásobiť podiel obnoviteľných energetických nosičov na 12 % pri scenári „obvyklý obchod“. Základným dôvodom preto je, že veľká časť na splnenie cieľa by mala pochádzať zo sektora biomasy, ktorej trhový vývoj však zaostáva za očakávaniami.

2.3 Podiel obnoviteľných energií celkovo zotrúva ešte stále na nízkej úrovni, podiel obnoviteľných energií v zmesi energií EÚ bude v roku 2010 tvoriť namiesto plánovaných 12 % asi iba 9 až 10 %, pokiaľ sa neprijmú vhodné opatrenia. Komisia preto predložila akčný plán o biomase, ktorý ohlasuje ďalšie iniciatívy prinajmenšom v tejto dôležitej a doteraz strategicky zanedbávanej oblasti.

2.4 Investície do využívania energie sú vždy dlhodobými investíciami. Dnes novopostavená elektrárňa bude mať životnosť viac než 30 rokov. Neistota, pokiaľ ide o vývoj cien ropy a plynu na rozdiel od dobrej predvídateľnosti cien surovín v sektore biomasy sú popri dosahoch, ako je zmena klímy, zásadným ekonomickým dôvodom na podporu technológie. Pritom cieľom nie je trvalé subvencovanie systémov, ale rozvoj konkurencieschopnosti pri súčasnom zohľadňovaní vonkajších nákladov.

2.5 Na rozdiel od očakávaných cenových zvýšení v oblasti konvenčných palív budú obnoviteľné energetické technológie lacnejšie vďaka klesajúcim investičným nákladom vyplývajúcim z technického pokroku a masovej produkcie.

2.6 Porovnanie nákladov medzi obnoviteľnými zdrojmi energie a využívaním konvenčnej alebo jadrovej energie je väčšinou nedostatočné. Často sa porovnávajú elektrárne postavené a odpísané v podmienkach štátneho monopolu a ich náklady s novo inštalovanými kapacitami z obnoviteľných technológií. Okrem toho vonkajšie náklady konvenčných/jadrových technológií, ako škody na životnom prostredí alebo štátne bezpečnostné opatrenia pre elektrárne, sa neodrážajú v cenách.

⁽²⁾ Smernica Rady 77/388/EHS zo 17. mája 1977 o zosúladiení právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa daní z obratu (spoločný systém dane z pridanej hodnoty: jednotný základ jej stanovenia).

2.7 V akčnom pláne sa plánuje viac než 20 opatrení, ktoré sa majú väčšinou vykonať od roku 2006. V súvislosti s používaním biopalív v doprave k tomu patria aj predbežné práce na zavedenie povinnosti, podľa ktorej spoločnosti dodávajúce palivá musia ku komerčným konvenčným palivám pridať určitú percentuálnu sadzbu na biopalivá.

2.8 Komisia ohlasuje pre rok 2006 správu týkajúcu sa možného prepracovania smernice o biopalivách, v rámci ktorého sa preskúma uplatňovanie smernice v členských štátoch. V súčasnosti tvorí podiel na trhu v EÚ 0,8 %, preto je dosť nepravdepodobné, že do roku 2010 bude možné dosiahnuť celkovú cieľovú hodnotu 5,75 % stanovenú v roku 2003.

2.9 Plán predpokladá preskúmanie možností na zlepšenie palivových noriem, aby sa podporilo využívanie energie z biomasy v doprave, ako aj na výrobu elektriny a tepla. Ďalej sa majú podporiť investície do výskumu, najmä na výrobu tekutých palív z dreva a odpadu, ako aj informačná kampaň pre poľnohospodárov a majiteľov lesov o energetických plodinách. Okrem toho Komisia vypracuje právne akty na podporu využívania obnoviteľných zdrojov energie na účely vykurovania.

2.10 Podľa odhadov Komisie by využitie biomasy mohlo stúpnuť vďaka opatreniam v akčnom pláne bez intenzifikácie poľnohospodárstva alebo výraznejších dosahov na vnútroštátnu výrobu potravín do roku 2010 na približne 150 MTOE (oproti 69 MTOE v roku 2003). Emisie skleníkových plynov sa v dôsledku toho znížia podľa prognóz Komisie o 209 mil. ton ekvivalentu CO₂ ročne. Popri tom sa vytvorí 250 000 až 300 000 pracovných miest – predovšetkým v poľnohospodárskych oblastiach – a závislosť od dovozu energií sa zníži zo 48 % na 42 %.

2.11 Pri cene fosílnych palív 54 \$ za barel ropy Komisia odhaduje priamo merateľné náklady na 9 mld. EUR ročne, z toho 6 mld. EUR na biopalivá a 3 mld. EUR na využívanie biomasy na výrobu elektriny. To zodpovedá nárastu 1,5 centa za liter benzínu a 0,1 centa za kWh elektrickej energie.

3. Všeobecné poznámky

3.1 Európska únia nedosiahne svoje vlastné vytýčené ciele na rozvoj obnoviteľných energií, ak sa nevykonajú žiadne ďalšie opatrenia. EHSV víta akčný plán o biomase a konštatuje, že jarný summit vedúcich predstaviteľov štátov a vlád formuláciou ďalších priebežných cieľov, ako napríklad 15 % obnoviteľných energií a 8 % biogénnych palív do roku 2015, signalizoval, že pre obnoviteľné zdroje energií by sa mala plánovať ambiciózná politika. Aj rozhodnutie parlamentu EÚ o ciele získať 25 % z obnoviteľných zdrojov energie do roku 2020 značí, že rastie vôľa k novej orientácii v energetickej politike EÚ.

3.2 Ďalšou prekážkou je, že technológie pre obnoviteľné zdroje energie – ako mnohé iné inovatívne technológie – často ešte stále požívajú príliš málo dôvery zo strany investorov, vlád a spotrebiteľov; toto spočíva v neznalosti technických a hospodárskych možností. Výbor vidí tak u používateľov, u spotrebiteľov, ako aj vo výskume a vývoji značnú potrebu informácií a ďalšieho vzdelávania, na ktorú by sa mal akčný plán o biomase intenzívnejšie zamerať.

3.2.1 Výbor zároveň konštatuje, že koncentrácia podnikov, vyskytujúca sa často v oblasti energetiky nezodpovedá vždy nárokom na účinné zavádzanie inovatívnych techník a postupov. EHSV podotýka, že pri dnešnej štruktúre podnikov sa nedostatočne využívajú nové impulzy, ktoré často vznikajú v malých a stredných podnikoch. Vyzýva Komisiu na predloženie návrhov na zlepšenie v tomto smere.

3.3 Intenzívnejšie využívanie biomasy by mohlo nielen podstatne prispieť k zníženiu závislosti EÚ od dovozu energií, ale okrem toho by znamenalo aj významný prínos k dosiahnutiu Lisabonskej stratégie a cieľov ochrany klímy. Využívanie biomasy zvyhodňuje do budúca decentralizované štruktúry a tým aj rozvoj vidieka. Práve s prihliadnutím na nové členské štáty so značným podielom poľnohospodárskej zárobkovej činnosti ponúka využívanie biomasy významný potenciál na diverzifikáciu zdrojov príjmov a zabezpečenie pracovných miest.

3.4 EHSV konštatuje, že Európa v súčasnosti vedie v niektorých oblastiach bioenergetických technológií. Hospodárstvo EÚ je závislé od rozvoja a vývozu nových technológií. Inovatívne postupy a produkty z obnoviteľných biozdrojov poskytujú základ na zaujatie vedúcej úlohy vo svetovom obchode v oblasti technológií budúcnosti. Politické rámcové podmienky na rozvoj obnoviteľných biozdrojov preto nadobúdajú z hľadiska ich hospodárskeho rozvoja v rámci Európskej únie kľúčový význam. Vybudovanie týchto štruktúr by mali sprevádzať aj opatrenia, ktoré zabezpečia vývoz bioenergetických technológií na trhy tretích krajín.

3.5 Výbor vidí vysoký potenciál trhu práce, ktorý bude mobilizovaný už len pri realizácii akčného plánu o biomase. Súhrnná správa „MITRE Synthesis Report“ (Monitoring and Modelling Initiative on the Targets for Renewable Energy) z roku 2003 informuje, že pri ctižiadostivej surovinovej stratégii EÚ na báze energií z obnoviteľných zdrojov sa do roku 2020 vytvorí len v priestore EÚ 15 takmer 2,5 mil. ďalších pracovných miest. Z toho budú podľa predpokladov asi 2/3 v oblasti biomasy. Podľa toho existuje na jednej strane nová potreba vysokokvalifikovaných síl, najmä vo výskume a vývoji. Táto sa uvádza vo výške približne 400 000. Zároveň vzniká aj potreba pracovných síl s nízkou alebo menšou východiskovou kvalifikáciou. Výbor vyzýva Komisiu, aby preskúmala výhľady pracovného trhu až do roku 2020 v EÚ pri ambicióznom rozšírení využívania biomasy a obnoviteľných zdrojov energie.

3.6 Na rozbehnutie investícií a reštrukturalizácie je pre EHSV nevyhnutné, aby sa stanovili záväzné dlhodobé politické úlohy. Tieto chýbajú v akčnom pláne o biomase. Komisia sa preto vyzýva, aby určila čo najrýchlejšie konkrétne ciele na využívanie biomasy, resp. na využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Záväzné európske cieľové úlohy minimálne do roku 2020 pre oblasť elektrickej energie, vykurovania a dopravy by mali byť realistické, ale ambiciózne. Minimálny podiel 25 % na konečnej spotrebe energií do roku 2020 by mal byť stanovený ako záväzný cieľ. Dostupný potenciál biomasy v Európe, najmä v oblasti druhotných a vedľajších produktov a plošný potenciál pri zmenenom využívaní v dôsledku zmenených štruktúr dopytu môžu umožniť túto cestu vývoja. Výbor poukazuje na to, že Spojené štáty realizujú svoje podobne vysoké ciele zamerané na dlhodobé využívanie biomasy vo svojom zákone o energetickom zabezpečení.

3.7 Výbor podporuje obozretný prieskum surovínovej základne (potrebná biomasa) potrebnej na plnenie akčného plánu o biomase; pre plánovacie obdobie sa ešte nepredpokladá žiadna konkurencia pri poľnohospodárskych surovinách. Dlhodobý je na jednej strane potrebné vychádzať zo zvyšovania produktivity a klesajúcej spotrebe potravín v Európe. Momentálne sa v Európe zároveň veľká časť ornej plochy využíva na chov zvierat. Na druhej strane máme celosvetový úbytok orných plôch. Musia sa stanoviť aj vysoké požiadavky na vývoj účinných zhodnocovacích a konverzných technológií. EHSV v tejto súvislosti kriticky posudzuje takzvaný vyvážený prístup Komisie pri medzinárodnom zabezpečení najmä surovínovej základne pre biopalivá. Tu môžu byť lacnými dovozmi ohrozené výživné základne iných svetových regiónov a zároveň zabrzdzené trendy vývoja techniky v Európe.

3.8 Napriek rozmanitým formám potreby energie a základne biomasy v Európe očakáva EHSV od akčného plánu o biomase výpovede o vývoji **systémov uvádzania na trh**. Takto sa osvedčili pri podpore výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov vrátane biomasy modely príspevkov alebo prémie – ako napríklad v Nemecku – ako najúčinnnejšie tak z hľadiska nákladovej efektívnosti, ako aj z hľadiska účinného rozširovania. Komisia už poukázala na to vo svojom oznámení o elektrickej energii z obnoviteľných zdrojov energie (3). Finančné rámcové podmienky však samy nie sú rozhodujúce pre rozšírenie obnoviteľných energií. Najmenej štyri parametre musia byť splnené, aby sa zaručilo úspešné rozšírenie.

3.9 Týmito predpokladmi sú: účinný finančný stimulačný model, garantované a spravodlivé podmienky prístupu do siete, transparentné administratívne postupy a akceptácia zo strany verejnosti. Len keď tieto štyri predpoklady budú súčasne dané, vtedy sa môžu prejaviť výrazné miery rastu v oblasti elektrickej energie z obnoviteľných energií. Elektrická energia pokrýva asi 20 percent dopytu po energii v Európe.

3.10 Výbor podporuje závery horeuvedeného oznámenia Komisie, že v súčasnosti je príliš skoro na úplnú harmonizáciu podporných modelov pre elektrickú energiu z obnoviteľných zdrojov. Vyzýva však Komisiu vykonať prípravné kroky na celoeurópske zavedenie najefektívnejších systémových prvkov.

3.11 Komisia sa vyzýva – v súlade so smernicou 2001/77 (*) – dohliadať na tieto predpoklady v členských štátoch a v prípade potreby sa ich dožadovať.

3.12 Výbor podporuje posudok Komisie, pokiaľ ide o úlohu biomasy pri plnení tejto smernice 2001/77. Akčný plán predstavuje práve rozšírenie kogenerácie aj pri využívaní biomasy ako dôležitú vývojovú perspektívu. EHSV žiada prispôbenie smernice smernici o kogenerácii. Treba vyzdvihnúť, že vysoké náhradné investície v budovaní elektrární v Európe v nasledujúcich dvoch desaťročiach predstavujú šancu pre väčší rozsah kogenerácií. Týmto sa, ako je známe, zvyhodňuje decentralizovaná, k spotrebiteľom bližšia výroba elektrickej energie. EHSV však v akčnom pláne o biomase chýbajú ustanovenia, ako možno zabezpečiť nediskriminačný prístup výrobcov elektrickej energie do siete aj z oblastí biomasy.

3.13 Keďže 50 % spotreby energie v Európe sa využíva na **vykurovanie** a tu napriek veľkému potenciálu v súčasnosti pravdepodobne ani 10 % neprichádza z biomasy, výbor výslovne víta návrhy akčného plánu. Pretože investície do vykurovacích a stavebných systémov sú veľmi dlhodobé a sčasti aj náročné na kapitál, výbor nalieha na začatie navrhovaných opatrení v blízkej dobe. Návrh legislatívnej iniciatívy v oblasti vykurovania a chladenia by sa mal rozšíriť na smernicu o podpore vykurovania a chladenia zo všetkých obnoviteľných zdrojov energie vrátane aj solárnej a geotermálnej energetiky. Doplnkom k opatreniam navrhovaným Komisiou by smernica mala obsahovať ešte toto: stanovenie záväzných národných cieľov, ktoré by mali zohľadniť rozdielne prírodné zdroje a už existujúce kapacity.

3.14 Výbor berie s poľutovaním na vedomie, že takmer neexistujú spoľahlivé štatistiky v oblasti vykurovania. Celoeurópsky jednotný systém na monitorovanie využívania tepla by mohol únii poskytovať celkovo lepšiu možnosť plánovať nasadené zdroje. EHSV zdôrazňuje odhady Komisie ohľadne významu, vybudovania a zabezpečenia diaľkových vykurovacích sietí pri prechode na biomasu ako palivo. Najmä v nových členských štátoch je potrebné v tejto oblasti zabezpečiť rozsiahle štruktúry.

(*) Smernica 2001/77/ES z 27. septembra 2001 o podpore elektrickej energie vyrábanej z obnoviteľných zdrojov energie na vnútornom trhu s elektrickou energiou.

(3) 7. decembra 2005, KOM(2005) 627, konečné znenie.

Existujúca smernica o energetickej účinnosti v oblasti budov by sa mala čo najrýchlejšie uplatniť vo všetkých členských štátoch a malo by sa vyvinúť úsilie na zmenu smernice. Rozsah platnosti by sa mal rozšíriť na všetky budovy, aj na budovy menšie ako 1 000 m². Decentralizované energetické systémy založené na biomase by mali dostávať prednosť. Výbor podporuje ustanovenia akčného plánu o rozšírení nových – a na zabezpečenie existujúcich – systémov diaľkového vykurovania pri využívaní biomasy v teplárňach a najmä v oblasti energetického teplárstva.

3.15 Výbor víta vyjadrenia Komisie v akčnom pláne o biomase k platným a budúcim emisným normám (a smernici o jemných časticách) pri používaní biomasy. Tak pri výrobe tepla a elektrickej energie ako aj v oblasti palív platia rovnaké normy.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 **Pohonné hmoty** síce tvoria iba 20 % dopytu po energii, ich základom sú však takmer výlučne dovozy fosílného pôvodu. To odôvodňuje veľký rozsah tejto oblasti v akčnom pláne o biomase. Podľa odhadu výboru sú aktivity Komisie v rámci akčného plánu o biomase na tomto mieste príliš poznačené tlakom na rýchle úspechy. Nadmerne sa vsádza na dovozy obchodovateľných pohonných hmôt, príliš sa podceňujú nové závislosti od dovozných produktov a dopady na ekologickú a sociálnu rovnováhu v nových, energiu produkujejúcich krajinách. Výbor žiada Komisiu preveriť, či sa touto stratégiou v akčnom pláne nepredĺži práve vývoj trvalo udržateľných európskych riešení.

4.2 V oblasti biopalív sa osvedčilo zníženie daní, resp. oslobodenie od daní ako najúčinnnejšie podporné opatrenia. Tento nástroj umožnil predovšetkým aj regionálne prispôbené investície. Túto možnosť by mali mať členské štáty aj naďalej. Zo znenia akčného plánu to však nevyplýva.

4.2.1 Odvetvie pohonných hmôt so SNG (Substitute Natural Gas – bioplyn má oproti bionaftu z olejín päťkrát vyšší energetický výnos na ha) popri BTL (bio to liquid) musí mať pri výskume a vývoji a tým aj pri budúcim uplatňovaní stratégie biopalív v EÚ vysokú váhu. Toto má vysokú plošnú produktivitu, je v pokročilom vývojovom štádiu a otvára aj zásadnú možnosť súčasnej výroby pohonných hmôt, elektrickej energie a tepla v decentralizovaných zariadeniach SNG.

4.3 Výbor podporuje Komisiu EÚ v úsilí určiť cieľ trhového podielu biopalív vo výške 5,75 percent záväzne do roku 2010. Pozitívne vníma, že jarný summit najvyšších predstaviteľov štátov a vlád v roku 2006 určil 8 % ako priebežný cieľ pre rok 2015. Chýba mu však intenzívne zapojenie dotknutých hospodárskych podnikov, Komisie a členských krajín smerom

k naliehavo potrebnému kvantovému skoku v účinnosti dopravných systémov. EHSV na tomto mieste víta návrhy akčného plánu na odbúranie rozličných diskriminácií biopalív a návrhy na šandardizáciu.

4.4 Využívanie biomasy sa musí podstatne posilniť v 7. rámcovom programe pre výskum. Cieľom pritom musí byť okrem iného vytvorenie konkurencieschopnosti obnoviteľných zdrojov energie. EHSV konštatuje, že zmena paradigmy vo výskumnej politike smerom k výskumu obnoviteľných zdrojov má rozhodujúci význam pre hospodársky rozvoj Európy. Očakáva tu závažnejšie výroky aj v akčnom programe o biomase. Výbor zdôrazňuje, že veľké zaostávanie nespôčíva v príprave biomasy, ale v dostupnosti technológií pre výrobu obchodovateľných produktov.

4.4.1 Aj pri otvorení využívania biomasy vrátane využívania vo forme materiálu je často účelné postupovať po úsekoch a stupňoch využívania. Určujúce sú však v zásade trhové ceny a výrobné náklady a ich budúce odhady. Takto je napríklad väčšinou zmysluplné a účelnejšie priamo tepelne alebo energeticky zhodnotiť drevo, ktoré ako materiál nenájde svoj trh namiesto toho, aby sa cez zdĺhavý BTL proces so stratou energie premieňalo na pohonnú hmotu. Akčný plán by sa na tomto mieste mal podľa posúdenia EHSV viac diferencovať a zvýšiť tým aj význam tepla z biomasy.

4.5 Výbor očakáva, že aj pri poskytovaní a rozdeľovaní prostriedkov zo štrukturálnych fondov v členských krajinách, v Rade a v Komisii bude rozvoju investícií obnoviteľných energií a najmä biomase priznaná vysoká váha. Na tento účel by sa mal vyčleniť záväzný minimálny podiel z prostriedkov štrukturálnych fondov v členských štátoch EÚ. Podiel prostriedkov štrukturálnych fondov na konci súčasného plánovacieho obdobia v roku 2013 by mal dosahovať 10 % v priemere členských štátov.

4.5.1 Pri rozdeľovaní prostriedkov pre 2. pilier „Rozvoj vidieka“ sa obnoviteľné zdroje energií uvádzajú v strategickom plánovaní, ktoré možno celkovo pozitívne posúdiť. Práve pri týchto veľmi nedostatočných zdrojoch a potenciáli vidieckych oblastí treba zaručiť, že aj tu na konci plánovacieho obdobia v roku 2013 sa bude v členských štátoch investovať priemerný minimálny podiel 10 % v tejto oblasti.

4.6 Výbor podčiarkuje ustanovenia akčného plánu o účinkoch uvoľnenia produkcie obnoviteľných biozdrojov. Poukazuje však na nasledujúce krátkodobé možnosti úprav: prémie na energetické rastliny (45 EUR/ha) pre 1,5 mil. ha, schválená v luxemburských rozhodnutiach k reforme poľnohospodárstva EÚ (2003), sa preskúma už koncom roka 2006. EHSV vyzýva Komisiu, aby zvažila, či výška prémie postačuje. Výbor považuje súčasné konanie o žiadostiach za príliš

byrokratické a navrhuje naliehavé správne úpravy. Prémiiu na energetické rastliny v súčasnosti nemožno žiadať v novo prístupných členských krajinách, ktoré si zvolili zjednodušený postup v rámci SPP (8 z 10 nových členských krajín). Výbor žiada, aby sa od konca roku 2006 poskytla možnosť prístupu k týmto plošným premiám aj týmto krajinám. Pokiaľ ide o výšku, mala by sa zväziť osobitná úprava pre miesta, ktoré v dôsledku transformačného procesu nedostali právo na platby (7).

4.7 Výbor navrhuje, aby akčný plán o biomase stanovoval aj záväzné národné a regionálne akčné plány v členských krajinách. Vzhľadom na rozmanitosť európskych krajín a regiónov je to krok na odhalenie možností a tvorbu zodpovedajúcej politiky a správy.

4.7.1 Výboru chýba, že v akčnom pláne sa neriešia možnosti, nedostatky a prekážky v členských krajinách pri širšom využívaní biomasy a obnoviteľných energií. Možnosťou ako to napraviť by bolo povinné zohľadnenie a zavedenie do regionálneho plánovania, zisťovanie a odbúravanie diskriminácie v oblasti správy, koncentrácia na jeden správny útvar vo fáze plánovania a budovania.

4.8 EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty na zmenu šiestej smernice 77/388/EHS o zosúladení právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa daní z obratu tak, aby členské štáty mohli použiť zníženú sadzbu dane z pridanej hodnoty na materiály a služby spojené s využívaním obnoviteľného tepla a chladu. Napríklad v niektorých členských krajinách sa neuplatňujú žiadne dane na plynové a olejové horáky, na investície do vykurovania z obnoviteľných zdrojov energie platí plná výška daňovej sadzby.

4.9 EHSV vidí naliehavú potrebu dopracovať sa k jednotnej európskej energetickej politike. Pri nástrojoch na uvádzanie obnoviteľných energií na trh sa musí nájsť vyvážený prístup vychádzajúci zo súťaže národných systémov, ale aj dynamický ďalší rozvoj smerom k viditeľne najúčinnejším pravidlám.

4.10 Výbor vidí potrebu urýchleného konania v záujme certifikačného systému týkajúceho sa pôvodu surovín charakteru biomasy. Iba tak sa možno vyhnúť negatívnym ekologickým a klimatickým bilanciam. Treba stanoviť nasledujúce požiadavky (8):

- Pre produkciu obnoviteľných biozdrojov platia tie isté zásady správnej odbornej praxe ako pre výrobu potravín;
- Plochy musia aj po vypestovaní nepotravinárskych surovín zostať vhodné na výrobu potravín;
- produkciu obnoviteľných biozdrojov treba realizovať na plochách, ktoré už boli využívané na poľnohospodárske účely. Sem patria aj plochy, ktoré sa napr. kvôli transformácii dočasne neobhospodarujú. Nesmie sa znížiť plocha trvalých zelených porastov;
- na zníženie prepráv sa treba usilovať o produkciu v rámci regionálnych, resp. miestnych okruhov;
- ekologicky cenné plochy sa musia zabezpečiť z hľadiska ochrany prírody a obhospodarovať v rámci ochranných cieľov;
- treba podporovať a produkovať obnoviteľné biozdroje, ktoré preukazujú dobré ekologické výsledky;
- osobitnú pozornosť treba venovať uzatvoreniu cyklu surovín pre výživu.

4.11 Pri medzinárodnom obchode s biomasou a výrobkami z biomasy sa musia naďalej zahŕňať nasledujúce body do certifikácie: Potravinová zvrchovanosť (t.j. zabezpečenie výživy má prednosť pred priemyselnými plodinami), sociálne a ekologické výrobné štandardy, žiadne vyklčovacie pralesov. Od EÚ sa žiada, aby tieto kritériá zaviedla aj do predpisov WTO.

4.12 Výbor vyzýva Komisiu, aby v rámci akčného plánu o biomase podporila zriadenie medzinárodnej agentúry pre obnoviteľné zdroje energií (IRENA) a viac zohľadnila aj otázku transparentnosti v medzinárodnom surovinovom hospodárstve v akčnom pláne o biomase.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

(7) Por. NAT/288, bod 3.2.4.2.

(8) Por. NAT/288, bod 3.7.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vývoj a podpora alternatívnych pohonných látok v cestnej doprave v Európskej únii“

(2006/C 195/20)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. júla 2005 rozhodol v súlade s článkom 29 odsek 2 svojho vnútorného poriadku vypracovať stanovisko na tému *Vývoj a podpora alternatívnych pohonných látok v cestnej doprave v Európskej únii*

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 24. marca 2006. Spravodajcom bol pán Ranocchiaro.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 82 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie a odporúčania

1.1 Očakáva sa, že dopyt po energii v nasledujúcich desaťročiach dramaticky vzrastie a zvyšujú sa obavy verejnosti z energetickej závislosti na krajinách mimo EÚ a obavy spojené so stavom životného prostredia.

1.2 EHSV si je plne vedomý problému a prijal dôležité priekumné stanovisko a stanovisko z vlastnej iniciatívy o hlavných energetických otázkach (⁽¹⁾), pričom o niektorých ďalších sa ešte rokuje (⁽²⁾).

1.3 Všetky stanoviská EHSV sa zhodujú v určitých základných predpokladoch. V nasledujúcich dvoch alebo troch desaťročiach budú naďalej prevažovať tradičné (fosílné) zdroje energie. Zároveň sa však bude s určitou mierou zvyšovať podiel obnoviteľných zdrojov energie, ale nie vyššou rýchlosťou, než je spotreba energie. Ich podiel na dodávkach energie zostane vo výške 15 % až 20 % spotreby energie. Obnoviteľné zdroje energie však predsa musia zohrávať prednostnú úlohu a musia byť propagované a podporované.

1.4 To isté platí pre odvetvie cestnej dopravy, ktoré prakticky úplne závisí od ropy (benzínu a bežnej nafty). Zámerom tohto stanoviska je preto prispieť k odvážnemu cieľu Európskej komisie nahradiť do roku 2020 20 % tradičných pohonných látok alternatívnymi pohonnými látkami.

1.5 Komisia plánuje nahradiť palivá – ropné deriváty biopalivami, zemným plynom a vodíkom (H₂). Zemný plyn by kvôli svojej fosílnemu pôvodu nemal byť v skutočnosti považovaný za úplne alternatívnu pohonnú látku, pretože to nie je obnoviteľný zdroj, jeho prínos pre cieľ Komisie má však prvoradý

(⁽¹⁾) Podpora obnoviteľnej energie: Prostriedky konania a finančné nástroje (Ú. v. EÚ C 108, 30.4.2004); Termojadrová energia (Ú. v. EÚ C 302, 7.12.2004); Stav a perspektívy tradičných zdrojov energie (Ú. v. EÚ C 28, 3.2.2006); Obnoviteľné zdroje energie (Ú. v. EÚ C 65 z 17.3.2006); Energetická účinnosť (Ú. v. EÚ C 110 z 9.5.2006).

(⁽²⁾) Zásobovanie energiou v EÚ: stratégia pre optimálny energetický mix (CESE TEN/227).

význam z hľadiska jeho širokej dostupnosti a environmentálnych výhod. Ani jedna z prvých dvoch možností (biopalivo a zemný plyn) nie je dokonalá a úplne bez nepriaznivých účinkov na životné prostredie a na energetickú účinnosť. Správna odpoveď je zrejme vodík, ale na dosiahnutie bezpečného a nákladovo efektívneho „vodíkového hospodárstva“ sa vyžaduje omnoho intenzívnejší výskum a rozvoj.

1.6 Biopalivá prinášajú úžitok životnému prostrediu, pretože majú spravidla podstatne nižší – v ideálnom prípade nemajú dokonca žiadny – vplyv na klímu. Keďže palivá založené na plodinách, napríklad bioetanol a metylester masných kyselín možno získať v množstvách zodpovedajúcich množstvu dopestovaných plodín, primiešanie bioetanolu do nádrže s benzínom a metylesteru masných kyselín do nádrže s naftou sú efektívne a environmentálne odôvodnené stratégie.

1.7 Primiešané zložky musia vyhovovať špecifikáciám, ktoré vydal napr. Európsky výbor pre normalizáciu (CEN) s cieľom zachovať správne fungovanie motora a predchádzať zvyšovaniu spotreby paliva a zvyšovaniu emisií výfukových plynov. Vyššia koncentrácia metylesterov masných kyselín v naftě si vyžaduje zvláštnu úpravu vozidla. Toto je možné v prípade vyhradeného vozidlového parku, napr. autobusov mestskej dopravy.

1.8 Komisia vydala smernicu 2003/30/ES s cieľom podporiť používanie biopalív, kým ohľadom zemného plynu sa doteraz neuskutočnili nijaké konkrétne iniciatívy, ale možnosť zníženia daní je rovnaká ako v prípade biopalív. Predsa však sa od zemného plynu očakáva najväčší samostatný prínos pre ciele stanovené do roku 2020. Európska komisia chcela zrejme vidieť, ako sa vyvinie záležitosť so zemným plynom v dôsledku daňovej výhody.

1.9 Päť rokov po oznámení Komisie a tri roky po vydaní smernice o alternatívnych palivách je pokrok menší než sa očakávalo, pretože členské štáty nenastúpili na cestu plnenia vytýčených cieľov. Toto je pravdepodobne jeden z dôvodov, pre ktorý Európska komisia nedávno vydala oznámenie o akčnom pláne pre biomasu (⁽³⁾).

(⁽³⁾) KOM(2005) 628, konečné znenie, 7. decembra 2005.

1.9.1 Plán sa vzťahuje na využitie biomasy v doprave, energetike a vykurovaní. Hlavné navrhované aktivity v odvetví dopravy sú: i) nová legislatíva EÚ o využívaní obnoviteľných zdrojov energie; ii) možná revízia smernice o biopalivách v priebehu roku 2006, ktorá by mohla stanoviť národné ciele pre podiel biopalív a nútila by dodávateľov palív, aby používali biopalivá; iii) akčné plány členských štátov o využívaní biomasy; iv) výskum v oblasti druhej generácie biopalív (z dreva a odpadu).

1.9.2 Podľa očakávaní Komisie by mal plán znížiť dovozy ropy o 8 % zabrániť emisiám skleníkových plynov v množstve 209 milión ton CO₂ - čo sa rovná priamym nákladom 9 miliárd eur ročne. Šesť miliárd z deviatich bude venovaných na biopalivá v doprave, ktoré sú omnoho drahšie než palivá získavané z ropy (napr. konkurenčná bionafta si vyžaduje cenu ropy približne 95 USD/barel, kým bioetanol si vyžaduje cenu približne 115 USD/barel⁽⁴⁾)

1.9.3 EHSV srdečne víta akčný plán Komisie, pretože sa v súlade s týmto stanoviskom snaží pobádať iné európske inštitúcie a členské štáty k tomu, aby venovali viac pozornosti vhodným opatreniam na podporu alternatívnych pohonných látok.

1.9.4 EHSV rovnako víta posledné oznámenie Komisie „Stratégia EÚ v oblasti biopalív“⁽⁵⁾, ktoré sa zasaďuje za nové úsilie s úmyslom zvýšiť výrobu biopalív.

1.10 Zatiaľ čo biopalivá a zemný plyn môžu na trhu expandovať vďaka technológii motorov a systému distribúcie pohonných látok, a táto expanzia umožňuje v predpokladanej miere nahradiť pohonné látky na báze ropy, dlhodobé alternatívy, ako napríklad vodík, sú predmetom vývojových snáh. Inými slovami, mostom k trvalo udržateľnej kombinácii používaných palív roku 2020 a po ňom sú biopalivá a zemný plyn.

1.11 EHSV odporúča, aby Európska komisia prijala záväzné opatrenia v prípade, že by predpokladaná revízia smernice o biopalivách v roku 2006 ukázala, že činnosť členských štátov v prospech biopalív a zemného plynu nebola dostačujúca na dosiahnutie očakávaných cieľov.

1.12 EHSV uznáva, že výraznejšie využívanie zemného plynu pre pohon vozidiel je v prechodnom období – kým sa nezačne využívať vodíková technológia – zmysluplné ako alternatíva k rope. Európska komisia a členské štáty by preto mali túto technológiu, ktorá je hospodárna už dnes, opätovne uvádzať vo svojich komunikačných stratégiách a ísť pozitívnym príkladom pri zaobstarávaní vlastných vozidiel.

⁽⁴⁾ poznámka pod čiarou č.16 z „Akčného plánu o biomase“, KOM (2005) 628, 7. decembra 2005.

⁽⁵⁾ KOM (2006) 34, konečné znenie, 7. februára 2006.

2. Dôvody

2.1 V novembri 2001 Európska komisia vydala oznámenie týkajúce sa alternatívnych pohonných látok pre cestnú dopravu⁽⁶⁾, ktoré nasledovalo po Zelenej knihe *Smerom k európskej stratégii pre bezpečnosť dodávok energie*⁽⁷⁾ a po Bielej knihe *Európska dopravná politika do roku 2010*⁽⁸⁾. Oznámenie z roku 2001 obsahovalo akčný plán v dvoch bodoch.

2.2 Prvý bod bol zameraný na rozšírenie využitia biopalív podľa dvojakého prístupu. Na jednej strane sa predpokladalo zásobovať trh stále sa zvyšujúcimi množstvami benzínu a nafty zmiešaných s biopalivami s úmyslom pripraviť cestu pre povinnú výrobu pohonných zmesí s biopalivami. Na druhej strane sa navrhovali daňové stimulácie, aby sa biopalivá stali finančne atraktívnejšími, pričom tento návrh rovnako zahŕňal používanie zemného plynu. EHSV vyjadril svoje stanovisko k tomuto prvému bodu 25. apríla 2002⁽⁹⁾. Nakoniec boli prijaté oba návrhy⁽¹⁰⁾.

2.3 Druhý bod požadoval vytvorenie *Kontaktnej skupiny pre alternatívne pohonné látky*, ktorej úlohou by bolo dávať Komisii rady o vývoji na trhu s alternatívnymi pohonnými látkami všeobecne, a so zemným plynom a vodíkom (H₂) konkrétne. Štúdia kontaktnej skupiny sa mala vzťahovať na nasledujúcich 20 rokov v súlade s cieľom Komisie, ktorým je nárast trhu s alternatívnymi pohonnými látkami do tej miery, aby tieto pohonné látky mohli nahradiť jednu pätinu (20 %) pohonných látok získavaných z ropy.

2.4 V decembri 2003 vydala kontaktná skupina obsažnú a konkrétnu správu⁽¹¹⁾

3. Scenár do roku 2020 a jeho uskutočňovanie

3.1 Podľa plánu Komisie sú biopalivá, zemný plyn a vodík tri základné alternatívne pohonné látky, ktoré by mali zohrať hlavnú úlohu pri plnení cieľa nahradiť 20 % fosílnych palív nasledujúcim spôsobom:

Rok	Biopalivá	Zemný plyn	Vodík	Spolu
2005	2			2
2010	6	2		8
2015	7	5	2	14
2020	8	10	5	23

⁽⁶⁾ KOM(2001) 547.

⁽⁷⁾ KOM(2000) 769.

⁽⁸⁾ KOM(2001) 370.

⁽⁹⁾ Ú.v. ES C 149, 21.6.2002

⁽¹⁰⁾ Smernice 2003/30/ES (Ú. v. L 123/42, 8. mája 2003) a 2003/96/ES (Ú. v. L 283/51, 27. októbra 2003).

⁽¹¹⁾ Správa Kontaktnej skupiny pre alternatívne pohonné látky, Rozvoj trhu s alternatívnymi pohonnými látkami, december 2003.

3.1.1 Od roku 2005 by mali biopalivá tvoriť 2 % pohonných látok, a potom by sa toto množstvo malo naďalej zvyšovať do roku 2020 až na 8 %. Všeobecne sa za biopalivo považuje akékoľvek palivo, ktoré je získané z biomasy. Hlavnými „kandidátmi“ pre dopravu sú v súčasnosti:

3.1.1.1 **Bioetanol**, to je etanol (EtOH), tiež známy ako etylalkohol, vyrábaný fermentáciou zo škrobových plodín, napríklad obilnín a cukrovej repy. Používa sa buď v čistej podobe ako náhrada benzínu, napr. v Brazílii, ale potom si vyžaduje upravené motory, alebo sa pridáva do nádrže s benzínom – čistý, alebo vo forme syntetickej chemikálie, ktorou je etyl terciárny butyléter. Podľa špecifikácií, ktoré definujú oktánové číslo benzínu, možno etanol zmiešať s benzínom až do podielu 5 % bez akejkoľvek úpravy motora.

3.1.1.2 **Bionafta**, nafta alternatívne vyrábaná z radu rastlinných olejov transesterifikáciou a známa ako metylester mastných kyselín. Najviac využívaný druh bionafty v Európe je metylester repkového oleja (MERO). Európsky výbor pre normalizáciu (CEN) definoval normu pre metylestery mastných kyselín, a produkt spĺňajúci špecifikácie CEN sa vo vozidlách so vznetovým motorom už akceptuje do podielu 5 %. Výroba metylesterov mastných kyselín z poľnohospodárskych plodín, akými sú napríklad repkové semená, donedávna uspokojovala dopyt, pričom boli využívané určité finančné stimuly. Oznámenie Komisie z novembra 2001 vyjadrilo obavy vzhľadom na veľkoprodukciu pohonných látok získavaných z plodín a jej uskutočniteľnosť⁽¹²⁾

3.1.1.3 **Bioplyn**, t. j. plyn bohatý na metán vyrábaný z organickej hmoty vrátane hnoja, kalu z odpadových vôd a pevného komunálneho odpadu pomocou anaeróbnej fermentácie, je podobný zemnému plynu. Ak sa má bioplyn používať v normálnych vozidlách namiesto zemného plynu, musí sa jeho kvalita zvýšiť na kvalitu zemného plynu. Vo Švédsku jazdí na bioplyn viac než 5 000 vozidiel. Švédske skúsenosti ukazujú, že metán, buď ako bioplyn alebo ako zemný plyn, je hospodársky trvalo udržateľná pohonná látka s takým potenciálom, ktorý veľmi výrazne dokáže znížiť emisie v mestskej doprave.

3.2 Pokiaľ ide o **zemný plyn**, Európska komisia nebola taká aktívna, ako by si to bol prínos zemného plynu pre cieľ roku 2020 vyžadoval, a k dnešnému dňu nebol predložený nijaký konkrétny návrh.

3.3 Nedostatok iniciatívy Komisie je natolko znepokojujúci, že Komisia vydala správu, v ktorej vymenovala Kontaktnú skupinu pre alternatívne palivá založenú na dôkladnej analýze alternatívnych pohonných látok „od zdroja po kolesá“, a dospela k záveru, že „zemný plyn je jedinou alternatívnou pohonnou látkou s potenciálom pre významný, vyše 5 % podiel na trhu do roku 2020, ktorý by mohol potenciálne súťažiť s konvenčnými palivami pokiaľ ide o hospodárnosť dodávok v scenári vyspelého trhu.“

3.4 V novembri 2001 oznámenie Komisie určilo, že najväčší podiel na dosiahnutí cieľa v súvislosti s alternatívnymi pohonnými látkami do roku 2020 má mať zemný plyn. Kontaktná skupina prijala tento postoj z nasledujúcich dôvodov:

3.4.1 Zemný plyn spĺňa potrebu lepšej bezpečnosti zásobovania nielen kvôli diverzifikácii paliva, pretože nezávisí od ropy, ale aj preto, že dopyt po ňom nie je obmedzovaný primárnou ponukou. Zatiaľ čo expanzia biopalív by mohla byť v konečnom efekte obmedzená zo strany ponuky, podiel 10 % v cestnej doprave, t. j. cieľ Komisie na rok 2020 by znamenal asi 5 % celkovej spotreby zemného plynu očakávanej v tom čase v EÚ. Táto poznámka zdôrazňuje potrebu synergetického vývoja pre všetky tri alternatívne palivá.

3.4.2 Zemný plyn pomáha dosiahnuť strategický cieľ zníženia emisií skleníkových plynov. Z chemického zloženia metánu (CH₄) je zrejme, že zemný plyn obsahuje menej uhlíka než iné fosílna palivá, napr. benzín a nafta. Analýza „od zdroja po kolesá“ demonštrovala, že emisie skleníkových plynov z vozidiel na stlačený zemný plyn sú nižšie než emisie vozidiel s benzínovým motorom a s dnešnou technológiou sú porovnateľné s emisiami z naftových vozidiel. Očakáva sa, že v dôsledku pokroku technológie motorov na stlačený zemný plyn budú v roku 2010 a po ňom emisie skleníkových plynov nižšie než emisie pochádzajúce zo vznetových motorov

3.4.3 Popri nižších emisiách skleníkových plynov prináša zemný plyn aj ďalší environmentálny úžitok pokiaľ ide o výfukové plyny. Dnes používané vozidlá na zemný plyn majú veľmi nízke emisie oxidov dusíka (NO_x) a neprispievajú k tvorbe prachových emisií, ktoré sú kritickým problémom. Prísne limity Európskej únie na vzduchu roznášané častice majú z tohto hľadiska pozitívny dopad na vozidlá poháňané zemným plynom. Mestské autobusy na zemný plyn dokázali zabezpečiť rentabilnú mestskú dopravu a Európska komisia prispela prostredníctvom už zrealizovanej finančnej podpory pri zavádzaní modelových vozidiel k ich zavedeniu v širšom rozsahu. Životné prostredie v mestách by sa dalo jednoducho zlepšiť, keby sa presadilo používanie zemného plynu v autobusových parkoch a vozidlách na odvoz odpadkov v rámci rozumného „plánu ekologicky prijateľného obstarávania“.

3.4.4 V tejto smernici by mohol byť urobený jeden dôležitý krok s nedávno navrhovanou smernicou o podpore čistých vozidiel⁽¹³⁾. Ak bude táto smernica schválená, prinúti členské štáty, aby vyhradili každý rok kvótu 25 % z ťažkotónážnych vozidiel (nad 3,5 t), zakúpených alebo prenájatých verejnými orgánmi, na vozidlá poháňané alternatívnymi palivami, ktoré spĺňajú normy pre zdokonalené vozidlá priaznivé pre životné prostredie⁽¹⁴⁾. Tieto normy sa vzťahujú na vozidlá poháňané biopalivami, stlačeným zemným plynom (CNG), skvapalneným ropným plynom (LPG), vodíkom, ako aj na hybridné a elektrické vozidlá.

⁽¹²⁾ KOM (2001) 547: položka *Poľnohospodárska politika*, odsek 2.2.

⁽¹³⁾ KOM(2005) 634, konečné znenie, 21. decembra 2005.

⁽¹⁴⁾ Pozri smernicu 2005/55/ES.

3.5 **Vodík** neexistuje v prírode vo voľnej forme. V prírode však existujú chemické zlúčeniny, ktoré obsahujú vodík, napr. voda a uhľovodíky. Vodu (H_2O) tvorí 11 % H_2 s hmotnosťou (2/18). Benzín a nafta sú zmesi uhľovodíkov. Metán, uhľovodík, je hlavnou zložkou zemného plynu a bioplynu.

Keďže H_2 v prírode neexistuje, musí sa vyrábať. V skutočnosti sa komerčne vyrába na využitie pri rafinácii nafty, v chemickom, petrochemickom priemysle a iných druhoch priemyslu.

Na výrobu vodíka, napr. z vody pomocou elektrolýzy alebo zo zemného plynu pomocou reformovania pary je potrebné použiť energiu, a to elektrinu pri elektrolýze a teplo pri reformovaní pary.

Analýza „od zdroja po čerpaciu stanicu“ slúži ako nástroj pri hodnotení postupov od východzej suroviny po H_2 podľa spotreby energie a podľa emisií skleníkových plynov.

Vodík je už dlhý čas takým priemyselným tovarom, ktorý vyrábajú a s ktorým obchodujú spoločnosti na výrobu priemyselných plynov, alebo je vyrábaný na viazané použitie v ropných rafinériách. Avšak jeho využitie ako pohonnej látky v doprave je ešte stále v začiatkoch. Z toho dôvodu je cieľ 2 % náhrady v roku 2015 s ďalším nárastom na 5 % do roku 2020 dosť ťažko dosiahnuteľný.

3.5.1 Kontaktná skupina identifikovala niekoľko otázok vzhľadom na rozšírené použitie H_2 ako pohonnej látky v doprave, napríklad:

- i) Kvapalný H_2 , t. j. pri -252 °C v kryogénnych nádržiach, napríklad vo vozidle so spalovacím motorom, alebo plyný H_2 , napríklad stlačený vo fľašiach pri 70 MPa vo vozidle na palivové články?
- ii) Centralizovaná výroba H_2 vo veľkokapacitných jednotkách, ktoré môžu byť optimalizované vzhľadom na spotrebu energie, alebo rozdelená výroba v malých jednotkách na čerpacích staniach?
- iii) Keďže vozidlá na palivové články vykazujú najlepšiu účinnosť v strednom výkonovom rozsahu, bolo by asi vhodné rozlišovať medzi vozidlami na palivové články na prevádzku pri zníženom výkone, napr. v mestskej doprave, a medzi vlakmi InterCity Express pre veľké prepravné vzdialenosti, to jest dlhé intervaly, v ktorých musí motor ísť na plný výkon;
- iv) Iné otázky sa týkajú technológie samotného palivového článku, t. j. zariadenia, v ktorom H_2 uvoľňuje tok elektrónov, to jest elektrický prúd, ktorý poháňa elektromotor, a ten potom spôsobuje otáčanie kolies. Týmito témami sa stanovisko nezaobrá.

3.5.2 Stručne povedané, alternatívna pohonná látka H_2 prináša dvojité výzvu: i) distribúcia paliva; a ii) pohony. Je pochopiteľné, že EÚ investovala a investuje stále viac peňazí do výskumu a vývoja vodíka a palivových článkov prostredníctvom 5. a 6. rámcového programu V súčasnosti má v 5. rámcovom programe výskum vodíka a palivových článkov v rámci systému trvalo udržateľných zdrojov energie druhú prioritu celkovým rozpočtom 890 miliónov eur. Európsky parlament navrhuje počas prebiehajúcich diskusií o ďalšom 7. rámcovom programe preradiť túto otázku do novej kľúčovej tematickej priority s témou „všetky existujúce a budúce zdroje energie neemitujúce CO_2 “ a priradiť tomuto cieľu ešte väčšie zdroje. Environmentálne výhody vyplývajú z faktu, že počas oxidácie H_2 v palivovom článku je produkovaná voda, a vždy iba voda, a preto odôvodňujú dané úsilie.

4. Závěry

4.1 Cieľ Európskej komisie z novembra 2001, to jest 20 % alternatívnych pohonných látok do roku 2020 spočíva na dvoch osvedčených technológiách, resp. produktoch, a to na biopalivách a zemnom plyne, a na jednom sľubnom vývoji, to jest na vodíku a palivových článkoch.

4.2 Biopalivá a zemný plyn – napriek určitým prekážkam – sú teraz dostupné a majú vlastnosti, ktoré je potrebné využiť, tak vzhľadom na know-how v distribúcii pohonných látok, ako aj vzhľadom na technológiu motorov.

4.2.1 Zemný plyn by pre svoj fosílny pôvod, t. j. preto, že to nie je „obnoviteľná“ látka, nemal byť považovaný za úplne alternatívnu pohonnú látku, napriek tomu však dnes predstavuje jednu z najrealistickejších volieb pri náhrade pohonných látok získavaných zo surovej ropy, čo je nevyhnutné pri splnení cieľa nahradiť 20 % palív alternatívnymi palivami do roku 2020. Dôvody, pre ktoré môže zemný plyn zohrať dôležitú úlohu ako alternatívne palivo, sú:

- zásoby zemného plynu sú hojné a vydržia dlhšie než surová ropa;
- napriek nedávnym problémom jeho geopolitické rozdelenie zaisťuje relatívne stabilný trh v porovnaní s ropou;
- zemný plyn má najvyšší pomer H/C v uhľovodíkoch pri najnižších emisiách CO_2 ;
- zemný plyn môže byť cestou k používaniu vodíka.

Rozvinutá sieť distribúcie zemného plynu bude nakoniec pôsobiť ako činiteľ pre ľahšie zavádzanie miestnych vodíkových zariadení malých rozmerov. Súčasné prekážky pri širšom využívaní vozidiel na zemný plyn sú väčšinou spôsobené nedostatočnou a nejednotnou distribučnou sieťou.

4.2.2 Pokiaľ ide o biopalivá, spájajú v sebe pozitívne environmentálne správanie zemného plynu s tou užitočnou vlastnosťou, že sú obnoviteľnými zdrojmi energie, pričom znižujú závislosť od fosílnych palív. Okrem toho, aj keď to ešte nie je jasne dokázané, existuje reálna šanca, že sa zvýši, alebo aspoň nezníži počet pracovných miest v poľnohospodárskom sektore. Lesné zdroje môžu prispieť k výrobe biopalív, napr. pomocou splyňovania čierneho lúhu a fermentáciou lignocelulózovej biomasy. Obe technológie sú teraz v štádiu budovania skúšobných prevádzok, a ich prínos pre výrobu biopalív bude citelý až v strednodobom časovom horizonte. Ak však prihliadneme na súčasný dopyt po pohonných látkach pre potreby v doprave⁽¹⁵⁾, musí byť prudký nárast podielu biopalív zhodnotený z hľadiska kolaterálneho environmentálneho efektu:

- Plodiny, z ktorých sa získava bionafta, predstavujú výrobu, ktorá vyplní medzeru na trhu a nie je schopná pokryť dopyt EÚ po pohonných látkach.
- Ak má byť splnený cieľ 6 % podielu biopalív na trhu do roku 2010, bude sa celá poľnohospodárska oblasť EÚ 25 musieť venovať pestovaniu plodín na výrobu biopalív. Toto by mohlo viesť k zložitým opatreniam na zabezpečenie ochrany pôdy, podzemných vôd a biodiverzity, ako aj na odvrátenie ďalších emisií skleníkových plynov⁽¹⁶⁾. Dovozy by mohli iba presunúť problém do iných krajín, čím by sa zvýšila námorná doprava.

4.2.3 Zdá sa, že oznámenie Komisie vydané 7. februára 2006 zamýšľa vysporiadať sa s týmito problémami a nejasnosťami.⁽¹⁷⁾ Bolo zjednotených niekoľko opatrení na propagáciu a podporu výroby a použitia biopalív tak v EÚ, ako aj v krajinách mimo nej. EHSV bude s veľkým záujmom sledovať implementáciu ohlásenej stratégie.

4.3 Splnenie cieľa ohľadom alternatívnych pohonných látok do roku 2020 si vyžaduje synergický prístup, t. j. je potrebné venovať pozornosť všetkým trom typom pohonných látok súčasne.

4.4 Je odôvodnené očakávať, že úsilia spojené s vývojom trhu tých alternatívnych pohonných látok, ktoré sú komerčne odskúšané, sa stretnú s menšími prekážkami, pretože už teraz je k dispozícii know-how i technológia.

4.5 Európska komisia by mala spolu s hospodárskou sférou uvažovať o tom, prečo doteraz stroskotávalo rozšírenie zemného plynu ako pohonnej látky pre automobily. Podľa nášho názoru by mal byť pre každý štát stanovený minimálny cieľ, pričom je potrebné brať do úvahy konkrétnu situáciu v danom štáte.

4.6 Tento návrh by rovnako mal zrevidovať technické a bezpečnostné požiadavky na čerpacie stanice so stlačeným zemným plynom. V mnohých prípadoch sú tieto požiadavky dosť staré a nezohľadňujú najnovšie vývojové trendy. Taká revízia by mohla definitívne pomôcť väčšiemu rozšíreniu čerpacích staníc so stlačeným zemným plynom a popritom by sa zjednodušili byrokratické postupy. Povolenia na budovanie čerpacích staníc na stlačený zemný plyn sú často zbytočne zložité a časovo náročné.

4.7 Okrem toho, ako už bolo spomenuté v odseku 4.2.1, taký program rovnako uľahčí prechod na vozidlá zajtrajška na vodíkový pohon. Technologický pokrok ohľadom súčasného uskladňovania pohonných látok bude v skutočnosti nápomocný aj pre stlačený vodík. To isté platí aj pre vodíkový pohon, meranie a projektovanie staníc. Akékoľvek investície do technológie zemného plynu sú zároveň aj krokom vpred pre vodík.

4.8 Rýchly vývoj komerčne osvedčených alternatívnych pohonných látok môže poskytnúť núdzové riešenie v prípade, že sa ambiciózný plán vývoja H₂ pohonných látok nepredvídane oneskorí.

4.9 EHSV v neposlednom rade znovu opakuje, že skutočný pokrok smerom k ekologickejšim autám s nižšou spotrebou pohonných látok nesúvisí iba s vývojom alternatívnych pohonných látok, ale možno ho tiež dosiahnuť bojom proti dopravným zápcham a lepšou infraštruktúrou, podporovaním hromadnej dopravy, a čo je ešte dôležitejšie, zmenou správania spotrebiteľov. Súčasná móda športovo-užitkových automobilov ukazuje, že spotrebiteľia ešte nie sú pripravení na zmenu. Väčšina týchto vozidiel spotrebúva veľké množstvá paliva a emisie CO₂ sú úmerné vysokej spotrebe pohonných látok. Rastúci dopyt po takých autách sťažuje výrobcom automobilov venovať sa ekologicky vhodnejším automobily.

Brusel 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁵⁾ Biopalivá v súčasnosti predstavujú asi 0,6 % spotreby nafty a benzínu v EÚ.

⁽¹⁶⁾ Európska environmentálna agentúra (EEA 2004/04). Ďalšie štúdie sa pokúšajú odhadnúť, koľko biomasy môže Európa použiť bez poškodenia životného prostredia.

⁽¹⁷⁾ „Stratégia EÚ v oblasti biopalív“ KOM (2006) 34, konečné znenie.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o daniach z osobných áut“

KOM(2005) 261, konečné znenie – 2005/0130 (CNS)

(2006/C 195/21)

Rada Európskej únie sa rozhodla 6. septembra 2005 podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť, ktorá bola poverená prípravou prác výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 23. marca 2006. Spravodajcom bol pán Ranocchiaro.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdzi zo 17. mája) prijal 67 hlasmi za, 4 hlasmi proti, pričom 3 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 EHSV plne podporuje návrh smernice, ktorej účelom je zlepšiť fungovanie vnútorného trhu a súčasne podporiť trvalú ekologickú udržateľnosť.

1.2 EHSV osobitne víta prvé použitie tretieho piliera (fiškálnych opatrení) na zníženie emisií oxidu uhličitého (CO₂).

1.3 EHSV takisto súhlasí s hodnotením Európskej komisie týkajúcim sa kladných účinkov, ktoré návrh môže mať na voľný pohyb osôb a na automobilový priemysel.

1.4 EHSV uznáva, že keďže sa návrh týka daňových otázok, ktoré sú v prvom rade v rukách členských štátov, Európska komisia by nemohla uplatňovať princíp subsidiarity rozsiahlejšie alebo pádnejšie, ako to urobila v návrhu.

1.5 Avšak niekoľko aspektov, ktoré návrh nepokrýva, by mohlo vyvolať isté ťažkosti s transpozíciou smernice s rizikom, že jej uplatňovanie môže byť v jednotlivých členských štátoch odlišné. Aby sa toto riziko znížilo, bude Komisia musieť takisto čo najskôr vyriešiť niektoré technické záležitosti, ktoré návrh neobjasňuje.

1.6 EHSV schvaľuje ciele návrhu smernice, je však presvedčený, že sa dosiahnu iba ak budú členské štáty koordinovať svoje výklady usmernení a odporúčaní tejto smernice. V opačnom prípade hrozí nebezpečenstvo, že sa roztrieštenosť jednotného trhu skôr zväčší, než aby sa – ako je cieľom návrhu – zmenšila.

1.7 EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby nielen ako zvyčajne starostlivo sledovala vykonávacie ustanovenia k smernici, ale aby v spolupráci s členskými štátmi vykonávala aj priebežné porovnávanie a tak zabezpečila koordinované uplatňovanie novej sústavy zdaňovania vozidiel.

1.8 EHSV tiež verí, že po tomto významnom kroku je v blízkej budúcnosti možné urobiť ďalšie pokroky smerom k sústave zdaňovania, ktorá bude založená predovšetkým, ak nie výlučne, na používaní vozidiel a nie ich nadobudnutí alebo vlastníctve. Iba vtedy sa skutočne v praxi uplatní princíp „znečisťovateľ platí“, ktorý EHSV bezvýhradne podporuje.

1.9 Nakoniec musí EHSV znova zdôrazniť potrebu integrovaného prístupu v oblasti lepšej ekologickej udržateľnosti cestnej dopravy. Zdaňovanie je nepochybne dôležitý nástroj, musí ho však sprevádzať modernizácia infraštruktúry, podpora verejnej dopravy a v neposlednom rade vhodná kampaň na vzdelávanie spotrebiteľov zameraná na ich uvedomejšie rozhodovanie rešpektujúce životné prostredie. Preto sa ako nevhodné javí napríklad to, že Európska komisia povzbudzuje členské štáty, aby vyrovnali zdaňovanie motorovej nafty pre vozidlá a zdaňovanie benzínu, pričom nezohľadňuje skutočnosť, že automobily na naftu vypúšťajú menej oxidu uhličitého ako automobily na benzín.

2. Zdôvodnenie**2.1 Pozadie a súvislosti návrhu**

2.1.1 Európska komisia definuje automobilový priemysel ako jeden z motorov európskeho hospodárstva, ktorý vytvára 7,5 % pridanej hodnoty výrobných odvetví ako celku a 3 % HDP. Okrem toho 35 miliardami EUR výrazne prispieva k obchodnej bilancii a v neposlednom rade predstavuje aj dôležitý zdroj zamestnanosti poskytujúci priamo dva milióny pracovných miest a nepriamo až 10 miliónov pracovných miest.

2.1.2 Kúpa a používanie automobilov je preto jedným z hlavných zdrojov príjmov členských štátov, ktorý predstavuje okolo 340 miliárd EUR, resp. 8 % celkových daňových príjmov EÚ-15 (¹).

2.1.3 Tieto obrovské sumy pochádzajú v zásade z troch špecifických daní: registračnej dane, ročnej cestnej dane a daní z palív. Okrem toho každý členský štát presadzuje v tejto oblasti svoju vlastnú daňovú politiku. Vďaka tomu jestvuje 25 rôznych daňových sústav, čo silno kontrastuje s cieľom zblížovania, ktoré je nevyhnutné pre správne fungovanie jednotného trhu.

2.1.4 V súčasnosti má šestnásť členských štátov registračnú daň za vozidlá (²) a 18 členských štátov uplatňuje ročnú cestnú daň (³). Kritériá výpočtu a daňové základy sú v jednotlivých krajinách veľmi odlišné, zvlášť pri registračných daniach. Napríklad daň za vozidlo so zdvihovým objemom motora 2 000 cm³ sa pohybuje od 1 % z hodnoty vozidla v Taliansku až po viac ako 170 % v Dánsku. Ročná cestná daň sa pohybuje od 30 EUR po približne 500 EUR za vozidlo.

2.1.5 V tejto súvislosti vydala Európska komisia oznámenie Rade a Európskemu parlamentu o daniach z vozidiel už v roku 2002 (⁴). Oznámenie naznačilo stratégiu prehodnotenia súčasného systému s cieľom podporovať aproximácie národnej legislatívy a zapracovania ekologických cieľov.

2.1.6 Vďaka následným konzultáciám s Radou a Európskym parlamentom, ako aj priemyslom a inými zainteresovanými skupinami počas uplynulých rokov môže Komisia teraz predložiť návrh smernice na základe ich výsledkov.

3. Návrh Komisie

3.1 Treba zdôrazniť, že návrh Komisie sa netýka dane z pridanej hodnoty a daní z palív, a že sa skôr týka reštrukturalizácie daňových sadzieb, ako ich harmonizácie, pričom suma príjmov zostáva nezmenená.

3.2 Návrh je postavený na troch hlavných prvkoch:

3.2.1 Zrušenie registračných daní

Rušenie registračných daní má byť postupné a progresívne, pričom úplné zrušenie sa dosiahne v priebehu 10 rokov, teda v roku 2016. Toto postupné riešenie poskytne tým členským štátom, ktoré v súčasnosti uplatňujú registračnú daň, dostatočné prechodné obdobie na to, aby prijali opatrenia na vyrovnanie strát príjmov, napríklad presunutím daňového zaťaženia na ročnú cestnú daň.

(¹) Údaje z roku 2003. Novšie údaje za celú EÚ 25 nie sú dostupné.

(²) Krajiny bez registračnej dane: Česko, Estónsko, Francúzsko (ktoré však má povinnú „sivú kartu“ podobnú registračnej dani), Litva, Luxembursko, Nemecko, Slovensko, Švédsko, Veľká Británia.

(³) Krajiny bez ročnej cestnej dane: Česko, Estónsko, Francúzsko, Litva, Poľsko, Slovensko, Slovinsko.

(⁴) KOM(2002) 431 zo 6. septembra 2002.

3.2.2 Vytvorenie systému vracania registračných daní a ročných cestných daní

3.2.2.1 Nový systém, ktorý by sa zaviedol podľa smernice by sa uplatňoval na vozidlá zaregistrované v jednom členskom štáte, ktoré sa následne vyvezú alebo natrvalo prevezú do iného členského štátu alebo krajiny mimo EÚ.

3.2.2.2 Toto opatrenie má dva účely: zabrániť dvojitej platbe registračnej dane, ktorá sa už vybrala v čase kúpy vozidla, a uplatňovať ročnú cestnú daň podľa skutočného používania vozidla v členskom štáte.

3.2.2.3 Čiastka registračnej dane určená na vrátenie priamo závisí od zostatkovej hodnoty vozidla a je rovná sume zostatkovej dane obsiahnutej v zostatkovej hodnote vozidla.

3.2.2.4 Členské štáty môžu slobodne rozhodnúť o metóde určovania zostatkovej hodnoty vozidla na účely vrátenia registračnej dane za predpokladu, že prijaté kritériá budú jasné a objektívne. Majitelia vozidiel musia mať príležitosť podať nezávislému orgánu sťažnosť na rozhodnutie členského štátu týkajúce sa vrátenia dane.

3.2.2.5 Pokiaľ ide o ročnú cestnú daň, ktorú by vzhľadom na daňové kritériá prijaté v 18 členských štátoch uplatňujúcich túto daň bolo skôr možné nazvať majetkovou daňou, návrh smernice potvrdzuje, že takúto daň môže za nejaké vozidlo vyberať iba ten členský štát, v ktorom je vozidlo prihlásené. Členský štát, v ktorom je vozidlo prihlásené sa považuje za štát, v ktorom sa vozidlo trvalo používa buď preto, lebo v ňom má vlastník zvyčajný pobyt, alebo preto, lebo sa v danom členskom štáte vozidlo používa dlhšie ako 185 dní počas ktorýchkoľvek dvanástich mesiacov. Z toho vyplýva, že v prípade trvalého prevozu vozidla do iného štátu, vrátane krajiny mimo EÚ, by sa mala majiteľovi vrátiť pomerná časť ročnej cestnej dane, ktorá sa vypočíta v súlade s princípom *pro rata temporis*.

3.2.3 Reštrukturalizácia daňového základu registračnej dane a ročnej cestnej dane, aby bol čiastočne alebo úplne založený na emisiách CO₂

3.2.3.1 Návrh smernice zavádza systém určovania ročnej cestnej dane a registračnej dane (na stanovené prechodné obdobie) založený aj na emisiách oxidu uhličitého, ktoré sa budú zohľadňovať stále viac.

3.2.3.2 Má sa zavádzať postupne a progresívne: daňová zložka vychádzajúca z emisií CO₂ má tvoriť 25 % z celkovej sumy príjmov z ročnej cestnej dane a registračnej dane v roku 2008 a 50 % v roku 2010.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV predovšetkým víta, ako sa Európska komisia snaží o dosiahnutie dvoch cieľov: zlepšenie fungovania jednotného trhu a väčšiu stimuláciu stratégie znižovania emisií CO₂ prostredníctvom zdaňovania. Tu treba zdôrazniť, že smernica po prvýkrát používa „tretí pilier“ (fiškálne opatrenia) stanovený v stratégii Spoločenstva na zníženie emisií oxidu uhličitého a zabezpečenie úspory palív⁽³⁾.

4.2 EHSV takisto dospel ku kladnému záveru, že návrh by bol prínosom pre spotrebiteľov⁽⁴⁾ aj pre európsky automobilový priemysel.

Ciele návrhu sú plne akceptovateľné, keďže ich účelom je nasledovné:

4.2.1 Zmenšenie, ak nie úplné odstránenie prekážok vo voľnom pohybe občanov EÚ podstatným znížením nákladov a skrátením dĺžky administratívnych postupov pri vývoze a prevoze vozidiel medzi členskými štátmi.

4.2.2 Konkurencieschopnejší automobilový priemysel na integrovanejšom vnútornom trhu. Roztrieštenosť trhu z daňového hľadiska vytvára v súčasnosti silný tlak na konečné ceny automobilov a núti výrobcov vyrábať a predávať rozdielne verzie toho istého modelu v rôznych členských štátoch výlučne z daňových dôvodov. Znamená to, že nie sú schopní využívať úspory vznikajúce vďaka veľkovýrobe, ktoré ponúka skutočný vnútorný trh. Súčasne ani spotrebiteľia nemajú žiadny prospech, ba čo viac, vysoké registračné dane majú vo všeobecnosti záporný vplyv na rozhodovanie o kúpe nového vozidla, a tak spomaľujú obnovu vozidlového parku smerujúcu k menej znečisťujúcim a bezpečnejším vozidlám.

4.2.3 Zlepšenie trvalej ekologickej udržateľnosti, pretože automobily sú značným zdrojom emisií CO₂. Vzhľadom na to treba zdôrazniť, že obe lehoty stanovené v návrhu na reštrukturalizáciu registračnej dane a ročnej cestnej dane týkajúce sa emisií oxidu uhličitého nie sú náhodné, ale do určitej miery „charakteristické“. Rok 2008 je začiatkom obdobia záväzkov z Kjótskeho protokolu a Rada a Európsky parlament dúfajú, že emisie oxidu uhličitého sa pri nových vozidlách do roku 2010 znížia na úroveň 120 g/km.

4.3 EHSV je takisto presvedčený, že ciele smernice sa dosiahnu iba vtedy, ak budú členské štáty verne interpretovať usmernenia a odporúčania tejto smernice, bez odchýlok, ktoré by mohli ďalej zväčšovať prílišnú roztrieštenosť trhu, alebo ešte horšie, zvyšovať daňové zaťaženie motoristov.

4.4 Zdaňovanie je mimoriadne citlivá problematika, ktorá je v kompetencii členských štátov a na ktorú Európska komisia

⁽³⁾ Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu KOM(1995) 689 a závery Rady z 25.6.1996.

⁽⁴⁾ Komisia odhadla, že ak členské štáty s vysokou registračnou daňou znížia registračnú daň o 50 %, ceny automobilov by sa mohli znížiť o 10 – 25 %.

nemôže uplatňovať princíp subsidiarity rozsiahlejšie alebo pádnejšie, ako to urobila vo svojom návrhu.

4.5 Návrh napríklad stanovuje štrukturálne zmeny zdaňovania, ktorých dopady na príjmy sú neutrálne, to znamená, že nezvyšujú celkovú sumu daní. Znamená to, že strata daňových príjmov spôsobená zrušením registračnej dane sa môže kompenzovať súčasným zvýšením ročnej cestnej dane o rovnakú sumu a v prípade potreby inými daňovými opatreniami, ktoré dovoľuje smernica o zdaňovaní energetických výrobkov⁽⁷⁾.

4.6 Vytvorenie priamej súvislosti medzi daňami za vozidlá a CO₂ je iba jeden z aspektov, i keď dôležitý, ktoré treba zahrnúť do stratégie celosvetového znižovania emisií oxidu uhličitého. Stratégia musí byť postavená na celistvom pristupovaní k problému so zabezpečením súladu s inými politikami Spoločenstva.

4.7 Vzhľadom na uvedené úvahy EHSV odporúča, aby Európska komisia okrem zvyčajného sledovania národných vykonávacích predpisov k smernici a ich súladu so samotnou smernicou podporovala výmenu informácií s členskými štátmi a medzi nimi častejšie, ako po päťročných obdobiach stanovenej pre správu o uplatňovaní smernice.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Podľa názoru EHSV by niekoľko ďalších aspektov návrhu mohlo byť problematických pri transpozícii smernice s rizikom, že jej uplatňovanie môže byť v jednotlivých členských štátoch odlišné, a to najmä:

5.1.1 Progresívne zmeny zdaňovania sa musia vykonávať vyvážené, aby sa zabezpečilo, že občania, ktorí si kúpili vozidlo podliehajúce registračnej dani, nebudú potrestaní náhlym a podstatným nárastom ročnej cestnej dane.

5.1.2 Využívanie „zložky CO₂“ v zdaňovaní sa musí uplatňovať spôsobom koordinovaným všetkými členskými štátmi, aby nevyvolávalo ďalšie trieštenie trhu.

5.2 V tejto súvislosti by Komisia mala členským štátom rýchlo navrhnúť riešenie dvoch problémov, ktoré by vznikli, ak by sa smernica prijala v jej súčasnom znení.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ L 283, 31.10.2003, s. 51.

5.2.1 Prvý problém sa týka vozidiel prihlásených pred januárom 2001, a to z nasledujúcich dôvodov:

- Údaje o emisiách CO₂ vyjadrené v gramoch na kilometer sú k dispozícii pre všetky vozidlá prihlasované od januára 1997. Predtým sa tieto údaje nezaznamenávali.
- V rokoch 1997 až 2000 sa pri meraní emisií CO₂ používal „európsky cyklus jazdy“, následne pozmenený v januári 2001. Dôsledkom toho nie sú emisné údaje z týchto dvoch období úplne zhodné.
- Daň založená na objektívnom jednotnom parametri by sa preto mohla aplikovať iba na vozidlá prihlásené od januára 2001.

5.2.2 Druhý problém sa týka tých členských štátov, v ktorých sa ročná cestná daň v súčasnosti vypočítava na základe výkonu motora vyjadreného v kilowattoch. Zdá sa, že tento systém zabezpečuje väčšiu progresivitu v porovnaní s daňou zohľadňujúcou iba CO₂ ako parameter. Ročná cestná daň v týchto krajinách založená výlučne na emisiách CO₂ by mala za následok zvýšené odvody za malé vozidlá a ich drastické zníženie za väčšie, výkonnejšie, a preto viac znečisťu-

júce vozidlá, čím by sa paradoxne dosiahol presne opačný výsledok než je zamýšľané. Preto sa musia ihneď navrhnuť možnosti návrhu systému.

5.3 Rozhodujúce je, aby členské štáty v časti dane zodpovedajúcej emisiám CO₂ vytvorili jasné, priame a transparentné prepojenie medzi uvalenou daňou a oxidom uhličitým, ktorý príslušné vozidlo vypúšťa. Účelom toho by bolo predchádzať svojvoľnému vytváraniu ďalších rozdielov vyplývajúcich z rozličných technických parametrov, ako je zdvihový objem, veľkosť atď., ktoré spôsobujú narušenie trhu.

5.4 Transpozícia smernice musí byť takisto technologicky neutrálna, odrážajúca emisie oxidu uhličitého vozidlom, a bez uprednostňovania jednej technológie pred druhou. K tomu by napríklad mohlo dôjsť, keby nové pravidlá pokutovali vozidlá so vznetrovým motorom, teda technológiu, v ktorej si Európa ešte stále udržiava konkurenčný náskok pred neeurópskymi výrobcami. Je preto prekvapujúce, že Európska komisia povzbudzuje členské štáty, aby vyrovnali zdaňovanie motorovej nafty pre vozidlá so zdaňovaním benzínu, pričom nezohľadňuje skutočnosť, že automobily poháňané naftou vypúšťajú menej oxidu uhličitého ako automobily poháňané benzínom.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom vzduchu pre Európu“

KOM (2005) 447, konečné znenie – 2005/0183 (COD)

(2006/C 195/22)

Rada sa 2. decembra 2005 rozhodla podľa článku 175 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená prípravnými prácami prijala svoje stanovisko 26. apríla 2006 (spravodajcom bol pán BUFFETAUT).

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája) 72 hlasmi za, 5 hlasmi proti, pričom sa 9 členovia hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV súhlasí so všeobecnými cieľmi tematickej stratégie na tému znečistenia ovzdušia a návrhom smernice, ktorá je jej právnym vyjadrením.

1.2 Pokiaľ ide o tematickú stratégiu, ktorá nemôže byť oddelená od právneho návrhu, ako to jasne uvádza odsek 4.1.1 stratégie,

— plne schvaľuje úsilie snahu prierezovo začleniť cieľ týkajúci sa kvality ovzdušia do ďalších politík Spoločenstva;

— nabáda Komisiu, aby prehodnotila energetické scenáre vypracované v rámci modelu PRIMES, v ktorých, ako sa zdá, existujú nepresnosti, ktoré by mohli mať pravdepodobne dosah na zmenu základného referenčného programu CAFE („Clean Air For Europe“/ „Čisté ovzdušie pre Európu“).

1.3 V otázke návrhu smernice

— plne podporuje snahu o zjednodušenie, jasnejšiu formuláciu a kodifikáciu právnych predpisov o kvalite ovzdušia;

— schvaľuje snahu o zabezpečenie účinného uplatňovania súčasných právnych predpisov členskými štátmi;

— navrhuje predĺžiť plánované lehoty pre dodržanie povinnosti vyplývajúcej zo smernice z roku 2010 na rok 2015 určených pre hornú hranicu koncentrácie PM_{2,5} a z roku 2015 na rok 2020 pre zníženie vystavenia ľudí emisiám jemného prachu vzhľadom na dobu, potrebnú na úspešné ukončenie legislatívneho procesu, umiestnenie meracích staníc v členských štátoch a objemu potrebných investícií;

— nazdáva sa, že by pred stanovením záväzných horných hraníc koncentrácie bolo užitočné naplánovať prechodné obdobie, počas ktorého by sa členské štáty mali priblížiť „cieľovým“ hodnotám koncentrácie;

— žiada, aby z pôsobnosti smernice boli vyňaté jemné častice prírodného pôvodu.

2. Úvod

2.1 Tematická stratégia a návrh smernice sú súčasťou šiesteho akčného programu Spoločenstva pre životné prostredie (6. EAP vydaného 10. septembra 2002⁽¹⁾) a oznámenia „Čistejší vzduch pre Európu“ (Clean Air for Europe CAFE z roku 2001). Ambicióznym cieľom šiesteho akčného programu je dosiahnuť „takú úroveň kvality vzduchu, ktorá by nemala negatívny vplyv na ľudské zdravie a životné prostredie a nebola by pre ne vážnym rizikom“.

Odsek 4.1.1 stratégie uvádza, že „táto stratégia je v súlade s legislatívnym návrhom...“. Je jasné, že oba texty spolu súvisia, a preto je potrebné, v súvislosti s vyjadrením sa k návrhu smernice, preskúmať stratégiu, ktorá tvorí celkový rámec a ktorá určuje strategické ciele Európskej komisie, týkajúce sa kvality ovzdušia.

2.2 Tematická stratégia

2.2.1 Predložená tematická stratégia určuje priebežné ciele v oblasti znečistenia ovzdušia. Požaduje modernizáciu platných právnych predpisov a ich väčšiu orientáciu na najškodlivejšie znečisťujúce látky a vyvinutie dodatočného úsilia na zohľadnenie otázok týkajúcich sa životného prostredia v rámci iných politík a programov.

2.2.2 Napriek pokroku dosiahnutému v oblasti zníženia obsahu hlavných látok znečisťujúcich ovzdušie a plnému uplatňovaniu súčasných právnych predpisov environmentálne a zdravotné problémy nebude možné vyriešiť do roku 2020 bez prijatia ďalších opatrení.

2.2.3 Komisia teda navrhuje:

— zjednodušenie súčasných ustanovení a zlúčenie rámcovej smernice z roku 1996, prvej, druhej a tretej vykonávacej smernice (1999, 2000, 2003) a rozhodnutia o výmene informácií (1997). Štvrtá vykonávacia smernica z roku 2004 by mala byť neskoršie včlenená v rámci kodifikácie;

⁽¹⁾ Ú. v. ES L 242, 10.9.2002.

- zavedenie nových noriem kvality ovzdušia pre jemné tuhé častice (PM_{2,5}) v ovzduší;
- preskúmanie smernice o národných emisných stropoch (smernica NEC z roku 2002).

Všetky tieto opatrenia zodpovedajú potrebám zjednodušenia a jasnejšieho formulovania právnych predpisov, a tým zaistiť ich lepšie uplatňovanie.

2.2.4 Stratégia je taktiež zameraná na začlenenie problematických otázok týkajúcich sa kvality ovzdušia do iných oblastí politiky Spoločenstva: energetiky, malých spalovní, pozemnej, námornej a leteckej dopravy, poľnohospodárstva, štrukturálnych fondov.

2.2.5 Táto stratégia bude prehodnotená v roku 2010 a dosiahnuté výsledky budú zahrnuté do konečného hodnotenia 6. EAP.

3. Návrh smernice o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom vzduchu pre Európu

3.1 Cieľom návrhu je vytvoriť právny rámec pre uskutočnenie stratégie, a to zlúčením spomenutých piatich právnych nástrojov do jednej smernice.

3.2 Kapitola III o riadení kvality ovzdušia obsahuje najdôležitejšie právne úpravy. Nenavrhuje upraviť limitné hodnoty kvality ovzdušia, ale navrhuje sprísniť súčasne ustanovenia tak, aby boli členské štáty povinné vypracovať a realizovať plány na zabezpečenie dodržiavania týchto limitných hodnôt.

3.3 Druhý hlavný bod sa týka emisií jemných tuhých častíc (PM_{2,5}). Sú nebezpečnejšie ako dôležitejšie emisie. Na doplnenie existujúcej kontroly emisií PM₁₀ je preto potrebný nový systém kontroly pre emisie PM_{2,5}.

3.4 Komisia navrhuje stanoviť strop koncentrácií pre PM_{2,5} v okolitom ovzduší, ktorého cieľom je predísť neprimerane vysokému riziku pre obyvateľstvo a ktorý sa bude musieť dosiahnuť do roku 2010. Tento proces bude doplnený nezáväznými cieľmi na všeobecné zníženie vystavenia ľudí jemných tuhých častíc v období rokov 2010 až 2020 v každom členskom štáte.

3.5 Kapitola V uvádza, že členské štáty musia, podľa dohovoru z Aarhus, dohliadať na informovanosť občanov, organizácií a združení, ktorých sa otázka kvality okolitého ovzdušia týka. Členské štáty musia samozrejme dbať na to, aby potrebné informácie boli predložené Európskej komisii. Na zjednodušenie poskytovania týchto informácií Komisia navrhuje zaviesť systém elektronického podávania správ, ktorý je založený na spoločnom informačnom systéme v rámci INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe – Infraštruktúra pre priestorové informácie v Európe).

3.6 S cieľom zabezpečiť, aby boli zhromaždené informácie dostatočne reprezentatívne a porovnateľné, je naplánované používanie štandardizovanej techniky merania a spoločných kritérií pre počet a umiestnenie meracích staníc, ktoré sa používajú na hodnotenie kvality okolitého ovzdušia.

4. Všeobecné pripomienky

A) Tematická stratégia

4.1 EHSV súhlasí so všeobecnými cieľmi stratégie a návrhu smernice. V každom prípade skutočná otázka, mimo chvályhodných cieľov, je otázka porovnania nákladov a účinku, uskutočniteľnosti odporúčaných opatrení – relatívne jednoduchých, pokiaľ ide o presné zdroje, ale oveľa chúlостivejších v prípade rozptýlených zdrojov – a ich skutočný dosah z hľadiska zlepšenia kvality ovzdušia a z hospodárskeho hľadiska.

4.2 Komisia odhaduje, že náklady na realizáciu cieľov stratégie by mali predstavovať 7,1 miliárd EUR ročne, ktoré budú prirátané k nákladom určeným na boj proti znečisťovaniu ovzdušia (približne 60 miliárd EUR ročne), ale úspory nákladov na zdravotnú starostlivosť by predstavovali 42 miliárd EUR ročne. Makroekonomický dosah by bol týmto spôsobom jasne pozitívny. Každodenná hospodárska realita sa však odohráva na mikroekonomickej úrovni. Európska komisia v každom prípade zastáva názor, že hoci by sa využili všetky dostupné techniky, zisk by prevýšil náklady. Problémom je však skutočnosť, že je síce relatívne jednoduché vypočítať náklady, ale nie očakávaný prínos, navyše spôsob vypočítavania úspor nákladov v oblasti verejného zdravia nie je veľmi jasný. Komisia však zdôrazňuje, že náklady, vyplývajúce z amerických predpisov sú vyššie ako by boli náklady, vyplývajúce z európskych predpisov.

4.3 Snaha o zjednodušenie, jasnejšiu formuláciu a kodifikáciu právnych predpisov je vítaná. Zložitosť a nezrozumiteľnosť niektorých právnych ustanovení nevyhnutne spôsobuje rozdiely v ich uplatňovaní, narušuje hospodársku súťaž a nedovoľuje reálne zhodnotiť kvalitu ovzdušia v Európe.

4.4 Preto je potrebné podporiť navrhnutý legislatívny prístup.

4.5 Je však poľutovaniahodné, že Európska komisia nezohľadnila úlohu miestnych samospráv a najmä miest v oblasti dopravy (podpora alternatívnej dopravy, verejná doprava, odvedenie ťažkej nákladnej dopravy...). Miestne orgány a najmä obce hrajú navyše rozhodujúcu úlohu pri samotnom uplatňovaní usmernení prijatých na európskej úrovni, najmä opatrení.

4.6 V rovnakom kontexte by bolo vhodné zdôrazniť úlohu mimovládnych organizácií (MVO) s environmentálnym zameraním, rovnako ako niektorých špecializovaných subjektov v oblasti zdravotníctva a sociálnych otázok, ako aj úlohu občianskej organizovanej spoločnosti pri zvyšovaní povedomia v otázkach verejného zdravia a zdravia na pracovisku.

4.7 Pokiaľ ide o ochranu ekosystémov, pokrok bol zaznamenaný v súvislosti s oxidmi dusíka, oxidom siričitým a čpavkom. Lepšie uplatňovanie a zjednodušenie právnych predpisov by mali umožniť ďalšie zlepšenie týchto výsledkov.

B) Návrh smernice

4.8 Vzhľadom na vplyv jemných tuhých častíc na ľudské zdravie je pochopiteľný záujem kontrolovať ich množstvo v okolitom ovzduší. Určenie limitných hodnôt však narazila na zásadný problém, pretože WHO (Svetová zdravotnícka organizácia) nebola schopná určiť hranicu ochrany zdravia^(?) Navyše existuje veľká neistota v oblasti merania PM, ako aj určenia chemického zloženia častíc, ktoré spôsobujú vo väčšom alebo menšom rozsahu škodlivosť PM pre zdravie, čo nie sú používané techniky schopné určiť.

4.9 Môžeme si teda položiť otázku, či by nebolo vhodnejšie určiť skôr „cieľové“ hodnoty ako limitné hodnoty. Okrem iného je plánovaná lehota dosť krátka (2010) vzhľadom na začiatok legislatívneho postupu. Vzhľadom na pomalosť tohto procesu členské štáty by mali málo času na splnenie požiadaviek.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Tematická stratégia

5.1.1 EHSV víta široké konzultácie zainteresovaných strán, zorganizované Európskou komisiou a plne schvaľuje snahu o prierezové začlenenie otázok kvality ovzdušia do ďalších politík Spoločenstva. No keďže práce prebiehali pod časovým tlakom, nebolo možné overiť všetky potrebné informácie. Toto je obzvlášť háklivá situácia pre prijaté strategické scenáre.

5.1.2 Tieto scenáre boli vytvorené podľa modelu Primes. Avšak v otázke predpokladaného rastu, trhového presadzovania sa plynu v porovnaní s uhlím a nerovnováhy medzi vývozom a dovozom elektrickej energie medzi členskými štátmi obsahujú tieto scenáre isté nepresnosti.

5.1.3 Európska komisia zaznamenala koniec koncov túto situáciu a požiadala Medzinárodný inštitút pre aplikovanú systémovú analýzu (ILASA), aby zorganizoval bilaterálne konzultácie so všetkými členskými štátmi v období od apríla do septembra 2005 na zlepšenie energetických scenárov

(?) Pokiaľ ide o vystavenie ľudí emisiám PM_{2,5}, WHO navrhla hornú hranicu na 10 µg/m³

v rámci revízie smernice o národných horných hraniciach emisií, na ktorej sa práve začalo pracovať.

5.1.4 Momentálne prebieha dôležitá aktualizácia energetických scenárov modelu PRIMES. Najdôležitejšie úpravy sa budú týkať:

- menšieho presadzovania sa plynu na trhu a vyššieho podielu uhlia;
- väčšej rovnováhy medzi dovozom a vývozom elektriny medzi členskými štátmi;
- väčší podiel elektrickej energie, vyrobenej v jadrových elektrárnach;
- novej úpravy predpokladaných nákladov palív a vývoja hospodárskeho rastu.

5.1.5 Energetické scenáre CAFE by mali byť znovu prehodnotené, následkom čoho by malo byť pozmenená referenčná základňa CAFE, ako aj stanovené cieľové hodnoty.

5.1.6 Okrem toho by bolo potrebné zabezpečiť súdržnosť medzi touto stratégiou a ďalšími politikami Európskej únie. Napríklad pri spaľovaní dreva v domácnostiach sa uvoľňujú jemné tuhé častice PM_{2,5}. Európska komisia však podporuje využívanie dreva ako alternatívneho energetického zdroja, čo by si žiadalo zaviesť do praxe techniky na filtrovanie dymu. Uhlie by mohlo byť spomenuté ako ďalší príklad.

5.1.7 Toto znamená, že zásluhou tematickej stratégie sú zohľadnené často zanedbávané oblasti, ako poľnohospodárstvo a námorná doprava. V každom prípade je prekvapujúce, že otázka leteckej dopravy, najmä čo sa týka emisií pri vzlete a pristávaní, nebola spomenutá. Treba sa obávať politických ťažkostí napríklad pri znižovaní emisií SO₂ a NO_x vznikajúcich pri lodnej doprave, ktoré si vyžiada dlhé a ťažké medzinárodné vyjednávanie. Rovnako bude treba dávať pozor, aby ťažkosti s dosahovaním cieľov v určitých oblastiach (napríklad v poľnohospodárstve v súvislosti s dusíkom a čpavkom) nevytvorili vyšší tlak na ľahšie stanovitelné ciele, ako napr. na priemyselné oblasti.

5.2 Návrh smernice

5.2.1 EHSV schvaľuje zjednodušenie súčasných ustanovení a zlučenie rámcovej smernice z roku 1996 s prvou, druhou a treťou vykonávacou smernicou a s rozhodnutím o výmene informácií. Veľmi rôznorodé právne predpisy škodia ich účinnému uplatňovaniu a nahradenie týchto piatich právnych dokumentov jednou smernicou je užitočnou iniciatívou.

5.2.2 Výbor schvaľuje snahu o používanie štandardizovanej meracej techniky a stanovenie spoločných kritérií pre počet a umiestnenie meracích staníc (kapitola II). Zdôrazňuje však, že niektoré miestne samosprávy sa obávali nákladov súvisiacich s umiestnením meracích prístrojov.

5.2.3 EHSV takisto podporuje návrh Európskej komisie neupravovať limitné hodnoty pre kvalitu ovzdušia, ale navrhuje sprísniť súčasné ustanovenia tak, aby boli členské štáty povinné vypracovať a realizovať akčné plány a zabezpečiť skutočné dodržiavanie týchto limitných hodnôt (čl.13). Účinné uplatňovanie súčasných noriem je hlavným cieľom, ktorý by mal byť veľkým prínosom pre kvalitu ovzdušia a ochranu ľudského zdravia.

5.2.4 EHSV zdôrazňuje, že hlavný bod návrhu smernice je zavedenie hornej hranice koncentrácie jemného prachu ($PM_{2,5}$) v ovzduší, ktorú je potrebné dosiahnuť do roku 2010. Toto ustanovenie bolo doplnené nezáväznými cieľmi zníženia vystavenia ľudí prachovým emisiám v období rokov 2010 až 2020 (o 20 %).

5.2.5 Výbor poukazuje na fakt, že existuje malý počet prístupných informácií o emisiách jemného prachu a ich účinkoch, a navyše ich spoľahlivosť nie je jednoznačná. Samotná WHO uznáva, že je nemožné určiť presnú hranicu ochrany zdravia. Vedecký výbor pre zdravie a environmentálne riziká taktiež súhlasí, že v súčasnosti neexistuje dostatok vedomostí o emisiách jemného prachu a ich dlhodobých účinkoch na zdravie.

5.2.6 EHSV považuje za vhodnejšie určiť najprv „cieľové“ hodnoty, a nie limitné hodnoty koncentrácie. Inak sa obáva, že časové obdobie stanovené Európskou komisiou bude veľmi krátke, keďže legislatívny postup sa začal len koncom roku 2005. Členské štáty by tak riskovali, že budú mať iba veľmi málo času na splnenie požiadaviek, pričom niektoré z nich už dnes nie sú schopné dodržiavať súčasné normy sčasti preto, lebo meškali s ich zavedením. Ďalej výbor poukazuje na skutočnosť, že pre menšie členské štáty bude ťažšie dodržať limitné hodnoty koncentrácií, pretože sú navyše znevýhodnené

nižšou mierou rozptýlenia znečistenia ovzdušia. Výbor preto odporúča stanoviť namiesto limitných hodnôt koncentrácií cieľové hodnoty. Navrhnuté normy by si vyžadovali od členských štátov a/alebo miestnych samospráv obrovské úsilie pri umiestnení meracích staníc, čo by si vyžiadalo veľa času a investícií. Častice PM_{10} sú dobre merateľné a už existujú výsledky meraní, s ktorými možno pracovať, a okrem toho tieto častice rýchlo klesajú na zem. Výsledky týchto meraní by však mali byť evaluované a malo by sa preskúmať, či ich možno v členských štátoch dodržať. Častice $PM_{2,5}$ sú veľmi prchavé a ťažko merateľné. Ľahko sa v ovzduší šíria a sú cezhraničnými znečisťujúcimi látkami. Okrem toho existujú aj jemné častice prírodného pôvodu, ako napr. morská soľ – na tieto by sa ustanovenia logicky nemali vzťahovať.

5.2.7 Okrem toho meranie $PM_{2,5}$ ešte nie je v Európe harmonizované. Referenčná gravimetrická metóda na meranie PM hodnôt je odporúčaná v prvej vykonávacej smernici. Pretože používanie tejto metódy je zdĺhavé a komplikované, smernica povoľuje používanie alternatívnych metód merania pod podmienkou, že budú skutočne rovnocenné tým, ktoré stanovila Európska komisia. V praxi tieto metódy vykazujú systematický odklon voči referenčnej metóde a členské štáty používajú rozdielne korekčné faktory, resp. žiadne. Naskytá sa otázka, či je rozumné zamerať sa tak rýchlo na právne záväzné hraničné hodnoty, keď existujú také nepresnosti v meracích metódach.

5.2.8 Na záver EHSV zdôrazňuje, že je ťažko odhadnúť pomer nákladov a účinku navrhovaných opatrení, ak porovná vame náklady so ziskami v oblasti verejného zdravia, ktoré sú ťažko zmerateľné. Rizikom okrajových nákladov navrhovaných ustanovení je, že budú vysoké, no skutočný prínos nízky, čo predstavuje problém pri rozdeľovaní prostriedkov.

Brusel 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Situácia občianskej spoločnosti na západnom Balkáne“

(2006/C 195/23)

Pani Margot WALLSTRÖMOVÁ, podpredsedníčka Európskej komisie, listom zo 14. júna 2005 požiadala podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby vypracoval prieskumné stanovisko na tému: „Situácia občianskej spoločnosti na západnom Balkáne“

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 27. marca 2006 Spravodajcom bol pán DIMITRIADIS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza zo 17. mája 2006) 95 hlasmi za, žiadnym hlasom proti, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko.

Toto stanovisko je v súlade s článkom 9 protokolu o spolupráci medzi Európskou komisiou a Európskym hospodárskym a sociálnym výborom a predstavuje odpoveď na žiadosť pani Margot WALLSTRÖMOVEJ, podpredsedníčky Európskej komisie, vypracovať stanovisko o situácii občianskej spoločnosti na západnom Balkáne a pomôcť tak Komisii pri jej strategických zámeroch v rámci stabilizačného a asociačného procesu (SAP).

Cieľom tohto stanoviska je:

- poskytnúť Komisii a Rade čo najlepšiu pomoc pri vypracovaní a zavádzaní dôkladne odôvodnených politík v rámci realistických a merateľných cieľov;
- umožniť európskej verejnej mienke lepšie pochopiť tieto politiky a dosiahnuť, aby verejnosť tieto politiky znalecky podporovala a aby vnímala pozitívnu stránku EÚ;
- uľahčiť hodnotenie a v dôsledku toho, ak sa to ukáže ako nevyhnutné, aj zlepšenie alebo revíziu uskutočňovaných politík a aktivít, aby ich ciele boli jasné a nesporné predovšetkým pre priamych príjemcov;
- zlepšiť obraz EÚ a posilniť jej postavenie na medzinárodnej scéne, ale najmä v tak ťažkých skúšaných krajinách západného Balkánu poukázaním na skutočnosť, že Únia citlivo vníma naliehavé a skutočné potreby ľudí v oblasti a že im ponúka skúsenosti a zručnosti, ktoré im umožnia dosiahnuť prosperitu;
- osvetliť úlohu, ktorú môže zohrať EHSV ako most medzi európskymi organizáciami občianskej spoločnosti a občianskymi organizáciami v regióne.

1. Zhrnutie

1.1 Pripomienky EHSV

- EÚ počas juhoslovanskej krízy stratila na medzinárodnej aj na regionálnej úrovni veľkú časť svojej dôveryhodnosti,

takže sa teraz v oblasti javí ako politicky slabý medzinárodný aktér, ktorý si ešte stále úplne neuvedomil situáciu na západnom Balkáne a ktorému sa stále nedarí koordinovať svoje rozličné prepojenia.

- Vo viacerých oblastiach západného Balkánu a predovšetkým v Kosove zatiaľ nepretrváva pocit bezpečnosti a etnické konflikty hrozia v každej chvíli prerásť do otvoreného nepriateľstva.
- Federácia „Srbsko a Čierna Hora“ dostatočne nezodpovedá demokratickej federácii štátov, ktorej vznik sa predpokladal.
- Bosna a Hercegovina a Kosovo predstavujú štátne útvary (konštrukty) presadené medzinárodnými organizáciami a nie je isté, že sa v budúcnosti udržia.
- Kodanské kritériá predstavujú základ, ktorý nemôže byť predmetom ďalších rokovaní.
- Rozvoj integrovanej európskej stratégie je spojený najmä s občianskou spoločnosťou, ktorá už nesmelo začala plniť svoju úlohu, a s jej organizáciami.
- V krajinách západného Balkánu musí dochádzať k neustálemu, priamemu a značnému posilňovaniu v oblasti hospodárstva a ich skúseností (podpora priamych a nepriamych investícií).
- Je potrebné posilniť pluralitný a multilaterálny dialóg a vytvoriť demokratický legislatívny rámec na fungovanie občianskej spoločnosti.
- Boj proti korupcii a potvrdenie súdnej moci ako opory spoločnosti predstavujú absolútne priority.
- Je potrebné financovať organizácie občianskej spoločnosti.
- EHSV považuje za potrebné vytvoriť zmiešané poradné výbory so všetkými krajinami západného Balkánu, keď na to budú vhodné podmienky.

1.2 Úloha a kompetencie EHSV

- EHSV sa domnieva, že je vzhľadom na svoje význačné ľudské zdroje a veľkú skúsenosť plne spôsobilý zohrávať aktívnejšiu úlohu pri vytváraní vyššie uvedených politík, ako o tom svedčí významná iniciatíva, v rámci ktorej sa rozhodol vo svojich priestoroch usporiadať v roku 2006 fórum, na ktorom sa zúčastnia organizácie občianskej spoločnosti zo západného Balkánu.
- V prípade poverenia je EHSV pripravený poskytnúť svoje služby pri nadviazovaní kontaktov medzi organizáciami občianskej spoločnosti z krajín západného Balkánu a európskymi organizáciami.
- Komisia by mohla poveriť EHSV organizovaním lokálnych informačných stretnutí s občianskou spoločnosťou na rôzne témy; výbor by teda mohol zohrávať úlohu komunikačného mosta medzi občianskou spoločnosťou a medzinárodnými organizáciami, akými sú napríklad MMF, Svetová banka, EIB atď.
- V spolupráci s Európskou komisiou musí EHSV napláňovať, zaviesť a podporiť systematické analýzy (štúdie týkajúce sa občianskej spoločnosti v krajinách západného Balkánu a dosiahnutého pokroku).

1.3 EHSV odporúča a navrhuje:

A) Celostátnym a regionálnym politickým autoritám krajín západného Balkánu:

- EHSV odporúča krajinám západného Balkánu, aby sa usilovali dosiahnuť zosúladenie s *acquis communautaire*; ďalej odporúča ich vládam zintenzívniť demokratizačné úsilie.
- EHSV osobitne vyzýva všetky zúčastnené strany, aby rešpektovali národnosť a náboženské menšiny.

B) Politickým inštitúciám Únie:

- EHSV vyzýva Komisiu, aby znásobila svoje úsilie zaviesť procesy vzťahujúce sa na stabilizačné a asociačné dohody s ostatnými krajinami regiónu; ďalej ju žiada, aby preukázala pevnejšiu politickú vôľu a lepšie koordinovala svoje politické inštitúcie a poradné orgány s cieľom podporiť všetky otázky Solúnskej agendy.
- EHSV sa domnieva, že vzdelávanie je hlavnou oblasťou, v ktorej by EÚ mala podporovať a rozvíjať spoločnosti západného Balkánu.
- EHSV sa domnieva, že konečné vysporiadanie štatútu Kosova

má kľúčový význam pre bezpečnosť, mier a stabilitu v regióne.

- EHSV zastáva stanovisko, že EÚ musí takisto vyhodnotiť štatút a ciele organizácií sociálnych partnerov.

C) Členskými štátmi EÚ, ktoré susedia s krajinami západného Balkánu a európskymi organizáciami občianskej spoločnosti:

- EHSV odporúča členským štátom EÚ, aby pracovali na posilnení občianskej spoločnosti.

2. Historické priblíženie situácie občianskej spoločnosti na západnom Balkáne

2.1 Pri posudzovaní občianskej spoločnosti⁽¹⁾ v oblasti sa stanovisko sústreďuje na nasledujúce krajiny: Albánsko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko a Srbsko a Čierna Hora, vrátane Kosova, v súlade s Rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN č. 1244.

2.2 Počas samitu v Solúne v júni 2003 EÚ opätovne potvrdila záväzok začleniť do svojich štruktúr krajiny západného Balkánu⁽²⁾, keď to podmienky dovoľia. Stabilizačný a asociačný proces (SAP) bol rozšírený o nové nástroje, ktoré podporujú zavádzanie reforiem. Určili sa krátkodobé a strednodobé priority a v roku 2004 bola schválená prvá séria európskych partnerstiev.

2.3 Podmienky v regióne však zostávajú politicky nestabilné. Doposiaľ ešte nevyriešená otázka konečného štatútu Kosova, meniace sa vzťahy medzi Srbskom a Čiernou Horou ako aj pomalý pokrok v Bosne a Hercegovine, ktorý sa môže kedykoľvek prerušiť, sú prejavom tejto nestability.

2.4 Misie kontaktnej skupiny EHSV v Chorvátsku, v Bosne a Hercegovine (21. a 22. marca 2005), v Srbsku a Čiernej Hore (26. mája 2005), v Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko a v Albánsku získali pozitívnu reakciu na fóre občianskej spoločnosti, ktoré zorganizoval EHSV. Zdôraznili však, že pri absencii skutočne reprezentatívneho zastúpenia sociálnych partnerov a legitimacy⁽³⁾ niektorých organizácií, ktoré sa hlásia k občianskej spoločnosti, je ťažké zaviesť konštruktívny sociálny dialóg a dialóg medzi organizáciami občianskej spoločnosti. Aj keď postupne vzrástli vzájomné kontakty medzi vládou a občianskou spoločnosťou, stále ešte nedosiahli úroveň potrebnú na dosiahnutie podstatných výsledkov a vytvorenie synergie.

⁽¹⁾ Pojem občianska spoločnosť v tomto texte v súlade s predchádzajúcimi stanoviskami EHSV zahŕňa: (1) zamestnávateľské a zamestnanecké organizácie; (2) organizácie zastupujúce iné hospodárske a sociálne záujmy; (3) mimovládne organizácie (MVO); (4) organizácie na úrovni občanov; (5) náboženské organizácie.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV „Podpora zapojenia organizácií občianskej spoločnosti v juhovýchodnej Európe – Skúsenosti z minulosti a výzvy do budúcnosti“ – Spravodajca: C. Wilkinson (Úr. vest. C 208, 3.9.2003, s. 82).

⁽³⁾ Stanoviská EHSV „Úloha a prínos organizácií občianskej spoločnosti pri budovaní Európy“ (Ú. v. ES C 329, 11.11.1999) a „Organizovaná občianska spoločnosť a riadenie Európy — prínos výboru k vypracovaniu bielej knihy“ (Ú. v. ES C 193, 10.7.2001).

2.5 Slabosť demokratických inštitúcií, politické prostredie a bezpečnostné podmienky v krajinách tohto regiónu do tejto chvíle neumožnili štruktúrovaný sociálny dialóg s nezávislými a reprezentatívnymi sociálnymi partnermi. Tento dialóg sa musí vytvárať internými rokovacími, ktoré sa vedú medzi občanmi, a následne ho musí podporiť EÚ, ktorá v tejto veci môže využiť bohatú prax a značné odborné skúsenosti.

2.6 Toto stanovisko je súčasťou postupu zahŕňajúceho dohodu zo samitu v Záhrebe (november 2000), Solúnsku agendu (jún 2003) a všetky ostatné iniciatívy, ktoré inštitúcie EÚ pre tento región prijali a ktoré sa týkajú v prvom rade hospodárskych, politických, sociálnych a kultúrnych otázok.

2.7 Situácia, ktorá v súčasnosti prevláda v organizáciách občianskej spoločnosti, sa veľmi nelíši od stavu, ktorý EHSV popísal v svojom predchádzajúcom stanovisku na tému „Úloha občianskej spoločnosti v novej európskej stratégii pre západný Balkán“ (*). Táto situácia by sa v stručnosti dala zhrnúť takto:

- Pevné a trvalé úsilie odborových organizácií, ktoré chcú v plnej miere na seba prevziať novú zodpovednosť v trhových ekonomikách a slobodných spoločnostiach, v ktorých súkromný sektor prispieva k modernému rozvoju.
- Úsilie vynaložené s cieľom umožniť zamestnávateľským organizáciám oslobodiť sa od zovretia štátnej moci. V minulosti toto zovretie vyplývalo z kolektívneho vlastníctva. S nástupom nových podmienok je výsledkom osobitnej úlohy, ktorú štát po rozpade bývalých režimov zohral pri zakladaní nových podnikov a vzdelávaní nových podnikateľov, ktorí využili štedré financovanie poskytované medzinárodnými darcami.
- Rozličné aktivity, ale v niektorých prípadoch neúčinné a vyžadujúce spoluprácu, ktorá by mala byť väčšmi koordinovaná.

2.8 Vo všeobecnosti zostáva sociálna situácia v regióne problematická. Napriek dosiahnutému pokroku sa sociálne a politické inštitúcie a štruktúry ešte stále neskonsolidovali. Vojnou spôsobila vážne konflikty, ktoré neboli do dnešného dňa vyriešené. Z toho vyplýva, že úsilie vyvinuté medzinárodnými a európskymi organizáciami neprineslo predpokladané výsledky predovšetkým vzhľadom na absenciu jednotného modelu sociálneho dialógu a dialógu medzi organizáciami občianskej spoločnosti, v ktorom by jednotlivé skupiny

(*) Stanovisko EHSV „Úloha občianskej spoločnosti v novej európskej stratégii pre západný Balkán“ (spravodajca: R. Confalonieri) (Úr. vest. C 80, 30.3.2004, s. 158) a „Podpora zapojenia organizácií občianskej spoločnosti v juhovýchodnej Európe – Skúsenosti z minulosti a výzvy do budúcnosti“ (spravodajca: C. Wilkinson) (Úr. vest. C 208, 3.9.2003, s. 82).

a organizácie občianskej spoločnosti mali presne stanovené a jasné postavenie v otázke svojich práv, kompetencií a povinností.

3. Všeobecná situácia organizácií občianskej spoločnosti

3.1 Sociálni partneri

Súbežne s uzatvorením dohôd o voľnom obchode v oblasti je do budúca potrebné, aby v nich boli zastúpení sociálni partneri a aby boli v rovnakom čase na národnej úrovni vytvorené celistvé reprezentatívne štruktúry.

Európske programy na posilňovanie kapacít⁽⁵⁾ tvoria základ predovšetkým pre odborové a zamestnávateľské organizácie pôsobiace v okrajových oblastiach. Je potrebné použiť osvedčené postupy v oblasti medziregionálnej spolupráce, keďže s ohľadom na prechod k jednotnej dohode o voľnom obchode v roku 2006 sa budú sociálni partneri musieť venovať regionálnym problémom prostredníctvom spolupráce.

Mnohokrát nie je ľahké zaangažovať verejný sektor v dotknutých krajinách a je potrebné zabezpečiť a podporiť dialóg medzi verejným a súkromným sektorom.

3.2 Iné organizácie

Existujúce organizácie v tejto oblasti je možné zaradiť do štyroch kategórií: a) organizácie, ktoré sa sformovali v rámci boja proti predchádzajúcim režimom; b) organizácie, ktoré pôsobia výhradne vďaka darom a ktoré vznikli na realizáciu programov medzinárodnej rozvojovej pomoci; c) vysoko kvalifikované organizácie, ktoré sa vo všeobecnosti starajú o najohrozenejšie skupiny; d) poľnohospodárske organizácie.

V blízkej budúcnosti je potrebné vyriešiť predovšetkým otázku životaschopnosti týchto organizácií a nezávislosti ich sponzorov. MVO prvého typu, ktoré vo väčšine prípadov majú dlhšiu prax a sú priamo zapojené do politických rokovaní, si získali široké uznanie, no potýkajú sa s vážnymi problémami pri zabezpečovaní svojej finančnej životaschopnosti. MVO druhého typu sú oveľa menej viditeľné a veľmi početné; zdá sa, že vznikli ako odpoveď na požiadavky jednotlivých financovateľov. Pri absencii darcov nepochybne väčšina z nich zanikne.

Je nepochybne potrebné zvýšiť kapacity a zintenzívniť spoluprácu tak medzi organizáciami občianskej spoločnosti, ako aj na regionálnej úrovni, avšak prvoradou prioritou je zvládnutie časového obdobia medzi súčasným znížením medzinárodnej peňažnej pomoci a budúcim vytvorením domácich finančných zdrojov. Prípadná strata veľkej časti sociálneho kapitálu nazhromaždeného vďaka činnosti občianskej spoločnosti a návrat k násilium sú veľmi reálne.

(5) CARDS - Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation (Pomoc Spoločenstva pri obnove, rozvoji a stabilizácii), nariadenie Rady (ES) č. 2666/2000 z 5.12.2000.

4. Štrukturálne problémy regiónu a ich následky na rozvoj organizovanej občianskej spoločnosti

4.1 Korupcia

Korupcia predstavuje hlavný štrukturálny problém regiónu; jej príčinou sú neúčinnosť verejnej správy, absencia riadneho a účinného inštitucionálneho a legislatívneho rámca, súdna moc, ktorá nie je nezávislá, zlá hospodárska situácia, chudoba a nedostatočné zaangažovanie organizácií občianskej spoločnosti.

4.2 Porušovanie ľudských práv, práv jednotlivcov a sociálnych práv

V súčasnej dobe je pretrvávajúcim javom napriek úsiliu medzinárodných organizácií, ktoré vždy nebýva korunované úspechom, porušovanie individuálnych práv úradmi. Hlavný problém spočíva v tom, že súdna moc si nie je vedomá vlastnej zodpovednosti a neplní si svoju úlohu.

Tieto krajiny boli naraz integrované do inštitucionálneho rámca Rady Európy, čo predstavuje pozitívny vývoj. V mnohých prípadoch sa však stretávame s nedostatkom politickej vôle pri efektívnom uplatňovaní tohto rámca, pričom pri sociálnych rokovaniach neraz vyvstávajú spory spojené s menšinami alebo s náboženstvom, čo vážne narušuje budovanie atmosféry ústretovosti a zmierenia.

4.3 Neúčinné riadenie – verejná správa

Zlé riadenie spoločnosti v regióne je podstatným spôsobom späté s politickou a sociálnou nestabilitou, ktorá je výsledkom ostrých vnútorných politických konfliktov. Toto zlé riadenie sa prejavuje závažnými zlyhaniami verejnej správy, ktoré zasa podporujú plytvanie a korupciu. Úsilie vyvinuté v Európe alebo na medzinárodnej scéne s cieľom modernizovať tieto verejné správy neprinieslo zatiaľ významnejšie výsledky.

4.4 Absencia dialógu s občianskou spoločnosťou

Sociálny dialóg⁽⁶⁾ s organizáciami občianskej spoločnosti si nevyžaduje len právny rámec, no predpokladá takisto vzájomné rešpektovanie medzi zúčastnenými stranami a úsilie pochopiť a zmierniť rozpory, ale predovšetkým kultúru kompromisu pri akejkoľvek forme nesúhlasu. Vzhľadom na totalitné režimy a pseudoorganizácie, ktoré boli pod prísnou kontrolou týchto režimov, sa v oblasti západného Balkánu nikdy nerozvinul skutočný dialóg. Bezpochyby bude potrebný istý čas, kým sa dosiahne kvalitný a dostatočne dôkladný sociálny dialóg.

4.5 Potreba existencie organizácií občianskej spoločnosti, ktoré by boli reprezentatívne a uznávané

Obrovské množstvo organizácií občianskej spoločnosti vyvoláva legitímne otázky týkajúce sa skutočnej sociálnej situácie

⁽⁶⁾ Konferencia o posilnení sociálneho dialógu v krajinách západného Balkánu, Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne veci a rovnosť príležitostí, 6. a 7. októbra 2005, Skopje.

v oblasti. Mnohé z týchto organizácií vznikli na žiadosť alebo na podnet medzinárodných organizácií, ktoré ich financujú a často prinášajú sociálnu ochranu a pomoc, ktoré by však mala poskytovať vláda. Ďalšie vznikli z iniciatívy medzinárodných organizácií občianskej spoločnosti a iných MVO, ktoré takisto priamo ovplyvňujú ich činnosť. A napokon, časť týchto organizácií je výsledkom lokálnych iniciatív, za ktorými sa skrývajú politické, etnické, náboženské záujmy alebo záujmy menších.

5. Prípomienky EHSV k sociálnej, politickej a hospodárskej situácii na západnom Balkáne a k európskej stratégii

5.1 Na medzinárodnej aj regionálnej úrovni stratila EÚ počas juhoslovanskej krízy a v čase vojny v bývalej Južoslávii veľkú časť svojej dôveryhodnosti, pretože jej politický zásah nebol dostatočný.

5.2 v rámci stabilizačného a asociačného procesu by mala Európska komisia definovať zrozumiteľnejšiu politickú stratégiu a znovu potvrdiť svoju prítomnosť v regióne. Európska komisia by mala zvýšiť svoju angažovanosť s cieľom zlepšiť kvalitu svojich aktivít a svoj imidž v regióne.

5.3 Je potrebné uviesť, že vo viacerých oblastiach Balkánu a najmä v Kosove (?) etnické konflikty nedovolili, aby sa v nich nastolil pocit bezpečia a mieru, a že federácia „Srbska a Čiernej Hory“ nezodpovedá demokratickej federácii štátov, ktorej vznik sa predpokladal (?).

5.4 Treba poznamenať, že Bosna a Hercegovina a Kosovo predstavujú štátne útvary (konštrukty) presadené medzinárodnými organizáciami a nie je isté, že sa časom udržia. Je teda nutné nájsť na politické problémy týchto krajín riešenia, ktoré pod záštitou medzinárodných organizácií zaručia hospodársku prosperitu, ochranu práv menších a náboženských spoločenstiev ako aj posilnenie demokratických štruktúr. Mnohostranné rokovania o budúcnosti Kosova, ktoré sa začali v roku 2005 v rámci OSN, sú jedinou nádejou pri hľadaní riešenia na tento chýlostivý problém.

5.5 EHSV sa domnieva, že EÚ musí dôslednou a praktickou informačnou a komunikačnou politikou posilniť svoju prítomnosť na západnom Balkáne a že musí vyjasniť nielen svoju politiku v oblasti, ale aj náklady, ktoré pre tieto krajiny predstavuje vstup do EÚ (?).

5.5.1 Kodanské kritériá predstavujú pre krajiny západného Balkánu, ktoré si želajú vstúpiť do EÚ, základ, ktorý nemôže byť predmetom ďalších rokovaní. Treba však poznamenať, že v záujme napredovania procesu a zabezpečenia dodržiavania týchto kritérií bude musieť EÚ pomocou svojich mechanizmov priamo zasahovať do inštitucionálnych štruktúr týchto krajín a takisto aj do presadzovania *acquis communautaire*.

(?) Uznesenie EP P6TA(2005)0131 o „stave regionálnej integrácie na západnom Balkáne“ - Uznesenie EP o stave regionálnej integrácie na Balkáne.

(8) Rakúske predsedníctvo Rady EÚ 2006 – Spolkové ministerstvo zahraničných vecí – 23. november 2005 – Európska zahraničná politika.

(9) Stanovisko EHSV „Úloha občianskej spoločnosti v rámci novej európskej stratégie pre západný Balkán“. 10. december 2003. Spravodajca: R. Confalonieri (Úr. vest. C 80, 30.3.2004, s. 158).

5.6 Na základe vyššie uvedeného musí byť vytváranie integrovanej európskej stratégie spojené s občianskou spoločnosťou a jej organizáciami. Presnejšie povedané je organizovaná občianska spoločnosť jedinečnou príležitosťou na zaručenie toho, aby dlhý prechodný proces prebehol pokojne a aby boli kooperačné a intervenčné programy pre koncových príjemcov naozaj efektívne.

5.7 Vychádzajúc z informácií, ktoré má EHSV k dispozícii a zo získaných poznatkov o regióne – predovšetkým po vytvorení kontaktnej skupiny „pre západný Balkán“ – sformuloval výbor nasledujúce zistenia a pripomienky:

5.7.1 Rasové a etnické konflikty môžu v krajinách západného Balkánu kedykoľvek rozpútať otvorené nepriateľstvo, pretože napätie je prítomné v skrytej a latentnej forme a hrozí nebezpečenstvo, že prepukne v neočakávanej chvíli.

5.7.2 Občianska spoločnosť⁽¹⁰⁾ už nesmelو začala plniť svoju úlohu, ale vo všeobecnosti sa opiera o financovanie zo zahraničia, okrem toho jej v niektorých prípadoch chýba know-how, ale aj dôveryhodnosť.

5.7.3 Prijatie Charty základných práv EÚ predstavuje predbežnú podmienku, s ktorou musia súhlasiť všetky krajiny v oblasti, ktoré si želajú pričleniť sa k EÚ.

5.7.4 V krajinách západného Balkánu musí dochádzať k neustálemu, priamemu a značnému posilňovaniu v oblasti hospodárstva a ich skúseností, aby si upevnili svoje nové inštitúcie a získali požadované vnímanie demokracie. Táto pomoc by mala byť lepšie koordinovaná a v prípade EÚ by mala byť spojená s užšou spoluprácou medzi Európskou agentúrou pre obnovu a delegáciami EÚ v regióne.

5.7.5 Posilnenie pluralitného a multilaterálneho dialógu a vytvorenie demokratického legislatívneho rámca na jeho uskutočňovanie s cieľom umožniť fungovanie občianskej spoločnosti predstavujú podmienky na normalizáciu hospodárskeho a sociálneho života v dotknutých krajinách.

Na posilnenie sociálneho dialógu je potrebné:

- a) uznať poslanie sociálnych partnerov;
- b) uznať autonómne postavenie sociálnych partnerov;
- c) uznať, že reprezentatívne organizácie majú právo, aby boli dobre informované, aby boli požiadané o konzultáciu a aby mali možnosť vyjadriť svoj názor pri všetkých hospodárskych a sociálnych otázkach.

5.7.6 Takisto je potrebné bojovať proti korupcii prijatím v rámci možností prísnych ale jednoduchých pravidiel a ich dôsledným uplatňovaním pomocou nových technológií.

⁽¹⁰⁾ Uznesenie EP, P6-TA (2005) 131.

5.7.7 Nakoniec je potrebné financovať organizácie občianskej spoločnosti: financie tvoria hlavnú prekážku ich rozvoja a predovšetkým rozvoja dialógu.

5.7.8 Súdna moc sa musí osvedčiť ako opora spoločnosti. Preto je potrebné ju podporovať a osobitne posilňovať tak, aby plnila svoju inštitucionálnu úlohu v súlade s európskymi modelmi.

5.7.9 Hospodárska spolupráca medzi štátmi v oblasti je kľúčová v rámci procesu celkového a integrovaného prechodu k *acquis communautaire*. Táto spolupráca ďalej veľkou mierou prispeje k znižovaniu napätia a k vytváraniu ďalších možností rozvoja a prosperity.

5.7.10 Dialóg medzi kultúrami, náboženstvami a etnikami musí napomáhať vytvorenie cesty k zblíženiu a komunikácii medzi krajinami západného Balkánu. V tomto smer výbor vyzýva náboženských vodcov v regióne, aby zohrali prvoradú úlohu pri urovnávaní napätia a pri podpore úsilia na posilňovanie dialógu.

5.7.11 EHSV sa domnieva, že hospodársky rozvoj oblasti – ktorý je spojený s podporou priamych zahraničných investícií a potrebou privatizácie umožňujúcej prevod kapitálu a know-how – prispeje k obmedzeniu verejného sektora a k naštartovaniu pozitívnych zmien pri všetkých doposiaľ nevyriešených hospodárskych a sociálnych otázkach. Na dosiahnutie tohto cieľa musí okrem inštitucionálneho rámca spoľahlivo fungovať bankový sektor, pričom sa bude riadiť pravidlami uznanými a overenými na medzinárodnej úrovni, aby tak mohol bojovať proti korupcii v akejkoľvek forme (pranie špinavých peňazí, nelegálny obchod, atď.).

Centrálna európska banka a EIB by mali zohrávať v tejto oblasti úlohu koordinátora.

5.7.12 Medzinárodné organizácie (MMF, Svetová banka, MOP, OSN, atď.) musia užšie spolupracovať s reprezentatívnymi organizáciami občianskej spoločnosti, aby posilnili ich úlohu v rozličných spoločnostiach v oblasti západného Balkánu.

5.7.13 EHSV konštatuje, že koordinácia medzi jednotlivými orgánmi EÚ v regióne sa postupne zlepšila. Európska agentúra pre obnovu (EAR) riadi programy v objeme niekoľko sto miliónov EUR – niektoré majú za cieľ rozvoj ľudských zdrojov alebo presnejšie odbornú prípravu pracovnej sily, ďalšie sa zameriavajú na ich podporu. Rovnako je dôležité spomenúť aj činnosť ETF (Európskej nadácie pre odborné vzdelávanie) a CEDEFOP (Európskeho strediska pre rozvoj odborného vzdelávania), ktoré vďaka vynikajúcej spolupráci s ETF a geografickej blízkosti by mohlo odovzdávať svoje bohaté skúsenosti a know-how krajinám uvedeného regiónu. Okrem orgánov EÚ by sa mala zdôrazniť aj úloha „Paktu stability“, hoci jeho budúcnosť ostáva neistá, čo by mohlo oslabiť jeho vplyv v regióne .

6. Návrhy a odporúčania EHSV

6.1. Úloha a právomoci EHSV

Smerovanie k prevzatíu *acquis communautaire* je spojené so zohľadnením poňatia občianskej spoločnosti a hospodárskej, sociálnej a kultúrnej reality v krajinách západného Balkánu. Prínos bude spočívať v zhodnotení skúseností získaných počas veľkého rozšírenia, a to v rámci zmiešaných poradných výborov (ZPV), a v rozsiahlom zapojení organizovanej občianskej spoločnosti do všetkých etáp vypracovania a rozvoja týchto politík. Ďalej je potrebné na systematickej a jasne inštitucionálnej báze prizývať k politickým rozhovorom medzi EÚ a vládami balkánskych štátov organizovanú občiansku spoločnosť oboch strán. A nakoniec, pre každú oblasť a pre každú úlohu by sa mali vyžadovať integrované aktivity.

6.1.1 EHSV disponuje význačnými ľudskými zdrojmi a bohatými skúsenosťami⁽¹⁾, ktoré získal v rámci zmiešaných poradných výborov počas rokovaní s desiatimi novými členskými štátmi o vstupe do EÚ, ako aj počas rokovaní zmiešaných poradných výborov s Bulharskom, Rumunskom a Tureckom, ktoré ešte stále pracujú. Z uvedeného dôvodu sa domnieva, že je plne spôsobilý zohrávať aktívnejšiu úlohu pri vytváraní týchto politík, a to prostredníctvom koordinácie a spolupráce s Výborom regiónov ako aj prostredníctvom svojej účasti pri organizovaní spoločných iniciatív v tejto oblasti.

6.1.2 Od vytvorenia kontaktnej skupiny pre západný Balkán a v tejto chvíli, keď sú už jej členovia prítomní v oblasti, má EHSV k dispozícii obširne informácie a nadviazal kontakty, ktoré mu umožňujú konkretizovať úlohy Solúnskej agendy týkajúce sa hlavných hospodárskych, sociálnych a kultúrnych problémov, vyžadujúcich aktívnejšiu a rýchlejšiu integráciu európskych schém a stanovísk v krajinách západného Balkánu.

6.1.3 V tomto duchu prikladá EHSV veľkú dôležitosť svojej iniciatíve zorganizovať vo svojich priestoroch v roku 2006 Fórum organizácií občianskej spoločnosti zo západného Balkánu, pretože toto podujatie umožní priamo skontaktovať všetky veľké organizácie občianskej spoločnosti zo západného Balkánu a EHSV, ale tiež európske inštitúcie vo všeobecnosti. EHSV žiada Komisiu, aby túto iniciatívu podporila všetkými

⁽¹⁾ EHSV doteraz vypracoval nasledujúce dokumenty týkajúce sa západného Balkánu: 1) Informačná správa o vzťahoch Európskej únie s niektorými krajinami juhovýchodnej Európy prijatá 23.7.1998 – spravodajca: pan Sklavounos (CES1025/98 fin), 2) Stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému „Rozvoj ľudských zdrojov v krajinách západného Balkánu“ - spravodajca: pan Sklavounos (Úr. vest. C 193, 10.7.2001, s. 99), 3) Akčný plán „Podpora kultúry a využívania sociálneho dialógu ako aj účasti občianskej spoločnosti a príslušných sietí v oblasti juhovýchodnej Európy“ v spolupráci s Európskou nadáciou pre odborné vzdelávanie (ETF) a Medzinárodnou organizáciou práce (MOP), 4) Stanovisko z vlastnej iniciatívy „Podpora zapojenia organizácií občianskej spoločnosti v juhovýchodnej Európe – Skúsenosti z minulosti a výzvy do budúcnosti“ – spravodajca: C. Wilkinson (Úr. vest. C 208, 3.9.2003, s. 82), 5) Prieskumné stanovisko „Úloha občianskej spoločnosti v novej európskej stratégii pre západný Balkán“ – spravodajca: R. Confalonieri (Úr. vest. C 80, 30.3.2004, s. 158), 6) Stanovisko EHSV Rozšírená Európa – susedstvo: nový rámec pre vzťahy s našimi východnými a južnými susedmi – spravodajca: K. Alleweldt (Úr. vest. C 80, 30.3.2004, s. 148).

prostriedkami, ktoré má k dispozícii. Takisto ju žiada, aby podporila iniciatívy, ktoré prijal na posilnenie organizácií zastupujúcich občiansku spoločnosť na národnej a regionálnej úrovni, a aby náležite zohľadnila výsledky fóra.

6.1.3.1 V prípade poverenia je EHSV pripravený poskytnúť svoje služby pri nadviazovaní kontaktov medzi organizáciami občianskej spoločnosti a európskymi organizáciami tak, aby umožnil prenos know-how a účinnejšie vykonávanie ich aktivít v krajinách západného Balkánu.

6.1.3.2 Súbežne s tým EHSV prehlasuje, že bude venovať osobitnú pozornosť organizáciám občianskej spoločnosti, ktoré sa stretávajú s finančnými problémami a ktoré nie sú schopné pokryť prevádzkové náklady z vlastných zdrojov. Zasadí sa teda za ich posilnenie v rámci uskutočňovania Paktu stability.

6.1.3.3 EHSV sa takisto zaujíma o problémy, s ktorými sa stretávajú poľnohospodári na západnom Balkáne. Vyzýva preto Komisiu, aby pozorne preskúmala tieto problémy a poskytla znalosti a skúsenosti potrebné na modernizáciu primárneho sektora.

6.1.3.4 EHSV sa nazdáva, že podpora hospodárskych reforiem a hospodársky rozvoj v oblasti sú základným faktorom pri riešení štrukturálnych problémov. Hospodárska prosperita oblasti je závislá od podpory, ktorú reprezentatívne organizácie poskytujú svojim malým a stredným podnikom⁽²⁾ a farmám, pri dodržiavaní overených postupov používaných v členských štátoch EÚ. EHSV má k dispozícii potrebné know-how a ľudské zdroje na podporu takéhoto úsilia.

6.1.3.5 V tomto duchu a v spolupráci s Komisiou by sa EHSV mohol zúčastňovať na národných a miestnych informačných stretnutiach s občianskou spoločnosťou.

6.1.3.6 EHSV by mohol prispieť pri šírení informácií o činnosti medzinárodných organizácií v regióne, ktoré sú dôležité pre organizácie občianskej spoločnosti. Okrem toho v rámci spoločného vyhlásenia generálneho riaditeľa ILO a predsedníčky EHSV by sa mali rozvinúť spoločné aktivity s ILO v regióne, zamerané najmä na posilnenie sociálneho dialógu..

⁽²⁾ Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu: Západný Balkán a európska integrácia. KOM(2003) 285, konečné znenie – 21.5.2003.

6.1.3.7 Európska komisia a EHSV musia pripraviť, zaviesť a podporovať systematické analýzy sociálnej situácie v krajinách západného Balkánu a pokroku občianskej spoločnosti. Tieto analýzy sa budú musieť týkať prevažne vzťahu „iniciatívy/investície – ich výsledky“. Za týmto účelom bude možné využiť (alebo vytvoriť, ak neexistujú) „výkonnostné ukazovatele“ investícií, či už budú značného alebo nižšieho objemu, aby sa určili slabé miesta a prípadné medzery v politikách a aktivitách, ktoré EÚ do tejto chvíle uskutočňovala, a vykonali sa potrebné zlepšenia alebo revízie (napríklad klasifikácia rozličných organizácií občianskej spoločnosti podľa určitých základných charakteristických znakov – akými sú napríklad účel existencie, ciele, štatút, geografické pokrytie, spôsob fungovania a kontroly, zdroje a úroveň financovania atď.).

6.2 EHSV je pripravený vytvoriť zmiešané poradné výbory so všetkými krajinami v oblasti hneď, ako to situácia dovolí.

6.3 Vychádzajúc z nazhromaždených skúseností a z vedomostí získaných vďaka svojim kontaktom s organizáciami občianskej spoločnosti v krajinách západného Balkánu, EHSV sformuloval nasledujúce odporúčania.

6.3.1 Odporúčania štátnym a regionálnym politickým orgánom krajín západného Balkánu

6.3.1.1 EHSV odporúča krajinám západného Balkánu, aby znásobili svoje úsilie pri dosahovaní súladu s *acquis communautaire*, predovšetkým pokiaľ ide o ochranu individuálnych, sociálnych a kolektívnych práv, a to pomocou dočasných národných rozvojových plánov obdobných s plánom vypracovaným Tureckom, s cieľom pripraviť sa na prijímanie budúcej pomoci EÚ.

6.3.1.2 EHSV vyzýva vlády, aby zintenzívnili svoje demokratické úsilie a podporili sociálnu súdržnosť zosilnením dialógu s organizáciami občianskej spoločnosti.

6.3.1.3 EHSV žiada všetky zúčastnené strany, aby osobitne rešpektovali národnostné a náboženské menšiny a zaručili im individuálne, náboženské a politické práva a chránili náboženské a kultúrne pamiatky.

6.3.1.4 EHSV víta pokrok v procesoch vyplývajúcich zo stabilizačných a asociačných dohôd, ktoré sa vo všetkých krajinách blížia k záveru.

6.3.2 Odporúčania politickým inštitúciám Únie

6.3.2.1 Vzhľadom na skutočnosť, že z dôvodu nedostatku know-how a legislatívneho rámca sú problémy súvisiace s rovnosťou pohlaví, s ochranou životného prostredia, s ochranou spotrebiteľov a znevýhodnených skupín pre daný región mimoriadne dôležité, EHSV vyzýva Komisiu, aby krajinám západného Balkánu pomohla pri čo najrýchlejšom uskutočnení potrebnej modernizácie.

6.3.2.2 Vzhľadom na prijatie opatrení, ktorých cieľom je posilnenie väzieb EÚ s krajinami regiónu, a na súčasnú situáciu, keď už boli podpísané jednotlivé stabilizačné a asociačné dohody s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko a s Chorvátskom, EHSV vyzýva Komisiu, aby zásobila úsilie na dokončenie tohto procesu aj s ostatnými krajinami regiónu. Výbor ďalej vyzýva Komisiu, aby preukázala pevnejšiu politickú vôľu a lepšiu koordináciu pri podpore všetkých otázok Solúnskej agendy ⁽¹³⁾.

6.3.2.3 Pokiaľ ide o Solúnsku agendu, EHSV poznamenáva, že ide o dôležitý text o spolupráci, ale zároveň dodáva, že je potrebné tento text neustále aktualizovať.

6.3.2.4 EHSV sa nazdáva, že vzdelávanie je hlavnou oblasťou, v ktorej by EÚ mala podporovať spoločnosti západného Balkánu. Lepšie vzdelanie spolu so znížením negramotnosti prispievajú v značnej miere k zmierneniu veľkých etnických, náboženských rozdielov alebo rozdielov medzi menšinami a môžu tak spolu s hospodárskou prosperitou a posilnením demokratických inštitúcií priviesť národy západného Balkánu k lepšej úrovni spravovania spoločnosti. Komisia môže v oblasti vzdelávania a kultúry zohrať mimoriadne dôležitú úlohu najmä rozpracovaním podporných programov, ktoré budú zahŕňať výmenu vedeckých pracovníkov a výchovu a vzdelávanie nových vedeckých pracovníkov.

6.3.2.5 V tomto kontexte je potrebné spomenúť predovšetkým geopolitické, hospodárske a sociálne vákuum, ktoré sa vytvára pred zrakom EÚ, keďže krajinám západného Balkánu chýbajú vlastné štruktúry.

6.3.2.6 EHSV preto odporúča úplne začleniť krajiny západného Balkánu do stratégie rozvoja EÚ posilnením stabilizačného a asociačného procesu a v prípade potreby prijatím dodatočných opatrení vzhľadom na osobitné ťažkosti, ktorým je daný región vystavený.

6.3.2.7 EHSV rovnako odporúča lepšiu koordináciu medzi politickými inštitúciami Únie, ale taktiež aj medzi jej poradnými orgánmi (EHSV a Výbor regiónov), pričom cieľom je vytvoriť podmienky na umožnenie lepšieho rozvoja tohto programu.

6.3.2.8 EHSV sa domnieva, že rozhodnutie týkajúce sa otázky konečného štatútu Kosova je kľúčovou podmienkou pre bezpečnosť, mier a stabilitu v oblasti. EHSV teda vyzýva Radu, Komisiu a Európsky parlament, aby v rámci svojich kompetencií prispeli k úsiliu, ktoré vynakladá Organizácia Spojených národov a osobitný vyslanec Generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.

6.3.2.9 EÚ musí udeliť osobitný štatút (poskytnutie vstupných víz) predstaviteľom organizovanej občianskej spoločnosti ako aj predstaviteľom reprezentatívnych organizácií a vo všeobecnosti preukázať v tejto veci pružnosť ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Solúnska agenda pre západný Balkán: Výťah zo záverov následných Rád pre všeobecné záležitosti a vonkajšie vzťahy. 16. jún 2003.

⁽¹⁴⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu PE-TA(2005)0131.

6.3.2.10 EÚ musí pristúpiť k hodnoteniu organizácií sociálnych partnerov. Toto hodnotenie sa má týkať ich štatútu, cieľov, organizovania a fungovania, oblasti pôsobnosti (verejný alebo súkromný sektor), stupňa reprezentatívnosti (v porovnaní s celkovým počtom podnikov a pracovníkov alebo s počtom v danom odvetví), atď., aby si vytvorila povedomie o dôveryhodných organizáciách, s ktorými bude môcť Európska únia spolupracovať. Podobné analýzy by sa mohli ešte viac uľahčiť, keby EÚ spravila zo zberu a uverejňovania údajov potrebných na takéto analýzy (po zvážení transparentnosti) predbežnú podmienku na poskytnutie akéhokoľvek druhu podpory zo svojej strany verejným a súkromným účastníkom ako aj reprezentatívnym organizáciám občianskej spoločnosti.

Túto úlohu je možné vykonať na internej úrovni, teda prostredníctvom pracovísk EÚ (Komisia, EHSV, atď.), alebo, ak to bude potrebné, zveriť ju celú alebo jej časť externej agentúre.

6.3.3 *Odporúčania členským štátom EÚ, ktoré susedia s krajinami západného Balkánu, ako aj európskym organizáciám občianskej spoločnosti*

6.3.3.1 EHSV odporúča členským štátom EÚ (ako sú napríklad Taliansko, Maďarsko, Slovinsko, Grécko), podniknúť v týchto krajinách aktivity vedúce k posilneniu občianskej spoločnosti predovšetkým v oblasti stratégie, využívania ľudských zdrojov, riadenia a europeizácie inštitucionálnych a legislatívnych štruktúr.

6.3.3.2 Súčasne EHSV odporúča ešte väčšmi zvýšiť informovanosť a mobilizovať európske organizácie sociálnych partnerov, ale aj európske organizácie organizovanej občianskej spoločnosti vo všeobecnosti, aby tak podporila integráciu podobných organizácií z krajín západného Balkánu do európskych štruktúr a do ich práce.

6.3.3.3 Treba poznamenať, že aktivity členských štátov susediacich s krajinami západného Balkánu, ako aj aktivity európskych organizácií občianskej spoločnosti by sa mali začleniť do vyššie spomenutého strednodobého alebo dlhodobého programu, ktorý sa týka hospodárskeho, sociálneho a politického rozvoja.

6.4 **Financovanie**

6.4.1 EÚ má k dispozícii celý rad finančných nástrojov na posilnenie občianskej spoločnosti v krajinách západného Balkánu. Súbežne s tým poskytujú rozvojovú pomoc viacerým organizáciám občianskej spoločnosti v regióne ďalšie medzinárodné organizácie alebo iné krajiny. Aj keď je takáto pomoc vo všeobecnosti pozitívna, existuje určité množstvo rizík, ktoré súvisia najmä so spôsobom, akým sa táto pomoc poskytuje. Najchúlostivejšie problémy, ktoré sa v krajinách západného Balkánu zistili pri realizácii medzinárodných činností v rámci rozvojovej pomoci, sú uvedené nižšie.

6.4.1.1 Ekonomicky povedané môže byť medzinárodná pomoc krajinám západného Balkánu pomerne významná, ale väčšinou zodpovedá prioritám donorov, ktorí neberú do úvahy ozajstné potreby na miestnej úrovni. Vo väčšine prípadov, keď sa to týka občianskej spoločnosti, medzinárodná rozvojová pomoc nedokáže vziať do úvahy záujmy dotknutých strán na miestnej úrovni. Táto pomoc prispôbuje úsilie o transformáciu inštitúcií izolovaným iniciatívam, ktoré nemajú žiadnu spojitosť s existujúcimi mocenskými alebo sociálnymi štruktúrami ani so záujmami alebo tradíciami prijímajúcich krajín. V mnohých prípadoch sú všetky činnosti zverené MVO v krajinách, ktoré sú príjemcami pomoci. Tieto organizácie sú úplne závislé na medzinárodných programoch pomoci a ponúkajú činnosti, ktoré zodpovedajú prioritám donorov, ale nie potrebám príjemcov pomoci.

6.4.1.2 Nedostatok koordinácie medzi jednotlivými donormi ako aj extrémne krátke časové rozpätie, ktoré pokrývajú programy financujúce často izolované činnosti, v značnej miere škodia návratnosti programov medzinárodnej pomoci na rozvoj regiónu. Veľmi často sa upustilo od činností, ktoré už začali prinášať konkrétne výsledky, pretože donori náhle zmenili svoje priority financovania a stanovili si obdobia, ktoré boli oveľa kratšie ako termíny, ktoré sú v krajinách západného Balkánu v skutočnosti potrebné. Finančné oddelenia EÚ a ostatné medzinárodné organizácie si musia uvedomiť, že časté zmeny priorít financovania nie sú efektívne. Do tejto kategórie patria všeobecne aj programy zamerané na vytváranie a posilňovanie kapacít. Podpora poskytovaná inštitucionálnym aktérom je nesúvislá; zvyčajne sa im dáva najavo prostredníctvom kongresov alebo drobných seminárov, ale neprejavuje sa efektívnou technickou pomocou.

6.4.1.3 Mnohé MVO vedú sociálne aktivity, aby si zabezpečili príjem, čo v značnej miere znižuje ich schopnosť vybudovať efektívne vzťahy so spoločnosťou a dosiahnuť ciele uvedené v stanovách. Značný počet MVO sa dopúšťa omylu v domnienke, že ich úloha spočíva v riadení programov technickej pomoci, a používajú ekonomické kritériá špecifické pre súkromný sektor na získanie väčšieho množstva financií.

6.4.2 Pokiaľ ide o financovanie podobných činností, vzhľadom na nevyhnutnosť vyriešiť vyššie uvedené problémy a poskytnúť tak lepšiu pomoc organizovanej občianskej spoločnosti sformuloval EHSV nižšie uvedené návrhy.

6.4.2.1 Rozvojové programy EÚ, ktoré už prebiehajú, ale aj tie, ktoré sa pripravujú na roky 2007-2013, sa majú sústreďovať na oblasti demokratického riadenia, finančnej správy a riadenia v oblasti životného prostredia.

6.4.2.2 Vlády krajín západného Balkánu musia rozpracovať jasné operačné programy s cieľom posilniť občiansku spoločnosť. Tieto programy je nutné prediskutovať s Európskou komisiou. K tomu EHSV navrhuje navodiť pravidelnú komunikáciu medzi Komisiou, EHSV a miestnymi samosprávami.

6.4.2.3 Je potrebné vytvoriť silný mechanizmus, ktorý umožní monitorovať účinnosť rozvojových programov v oblasti občianskej spoločnosti. EHSV by mal v danom mechanizme zohrávať dôležitú úlohu.

6.4.2.4 Je vhodné prispôsobiť vypracovanie rozvojových programov skutočným potrebám občianskej spoločnosti. Rozvojová pomoc, ktorej cieľom je vytvorenie nových inštitúcií občianskej spoločnosti, môže vo veľkom rozsahu využiť odbornú podporu EHSV.

6.4.2.5 Po uskutočnení Fóra pre západný Balkán, ktoré bude organizovať EHSV, by mohla byť vytvorená stála technická pracovná skupina s účasťou kontaktnej skupiny EHSV a predstaviteľov občianskej spoločnosti. Táto skupina prinesie organizáciám občianskej spoločnosti pomoc potrebnú na vypracovanie strategickú a operačnú agendu a umožní preniesť

medzi členmi EÚ a krajinami západného Balkánu overené postupy a know-how na posilnenie občianskej spoločnosti.

6.4.2.6 Vo finančnom výhlade EÚ na roky 2007-2013 musí cieľ „územnej spolupráce“ brať do úvahy finančné prostriedky, ktoré sú určené na pomoc tretím krajinám. Je potrebné zjednotiť finančné mechanizmy pre tretie krajiny, nie však na úkor existujúcej transparentnosti, a podporiť ich pri susedských programoch. Musí sa využiť a rozšíriť skúsenosť získaná pri programoch, akým je napríklad program CADSES.

6.4.2.7 Pri vypracúvaní programov na rozvoj občianskej spoločnosti musí EÚ brať takisto do úvahy rozvojové programy ostatných medzinárodných organizácií. Je potrebné prehĺbiť a rozšíriť na operatívnej úrovni spoluprácu s programami a špecializovanými oddeleniami Organizácie Spojených národov.

V Bruseli 17. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Kampaň EÚ za zachovanie biodiverzity – postoj a príspevok občianskej spoločnosti“

(2006/C 195/24)

Rakúske predsedníctvo Rady Európskej únie požiadalo listom z 13. septembra 2006 Európsky hospodársky a sociálny výbor podľa článku 262 Zmluvy o založení ES o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému: „Kampaň EÚ za zachovanie biodiverzity – postoj a príspevok občianskej spoločnosti“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, ktorá bola poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 26. apríla 2006. Spravodajcom bol pán RIBBE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza z 18. mája) 125 hlasmi za, žiadnym hlasom proti, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie záverov a odporúčania výboru

1.1 Biodiverzita je základom a zárukou života na našej planéte. Aj z dôvodu vlastných hospodárskych záujmov sa ľudstvo musí snažiť o zachovanie stability ekosystémov. Okrem toho prikazuje aj úcta voči stvoreniu zachovávať rozmanitosť druhov. Ochrana biodiverzity nie je žiadny „luxus“, ktorý by sme si mohli dovoliť, alebo sa ho vzdať.

1.2 Človek sám profituje z najväčšej miery z tejto biodiverzity, avšak je v súčasnosti zároveň hlavnou príčinou jej úbytku.

1.3 EHSV je toho názoru, že biodiverzita v Európe je aj naďalej vo veľkej miere ohrozená. Doterajšie opatrenia EÚ nepostačujú na zastavenie negatívneho trendu predchádzajúcich desaťročí.

1.4 EHSV víta skutočnosť, že sa okrem všetkých európskych inštitúcií aj členské štáty EÚ ako zmluvné strany dohovoru o zachovaní biodiverzity zaviazali nielen zastaviť túto negatívnu tendenciu, ale ju aj zvrátiť.

1.5 EHSV však kritizuje, že medzi týmito záväzkami a skutočnosťou je obrovský rozdiel: verejný sektor dosiaľ neprišiel k ochrane biodiverzity tak, ako by sa od neho dalo očakávať. Mal by pri ochrane biodiverzity ísť príkladom, namiesto toho však prispievajú rozhodnutia v oblasti plánovania a programy podpory k jej ďalšiemu ohrozovaniu. K tomu sa pridáva aj fakt, že vo finančnom období 2007 – 2013 sa má šetriť práve v tých oblastiach politiky EÚ, ktoré majú zvlášť veľký význam pre ochranu biodiverzity.

1.6 Úbytok biodiverzity je postupný proces, ktorý pretrváva už mnoho rokov. Keďže má stále menej ľudí priamy kontakt s prírodným prostredím, je priamy vplyv tohto úbytku a z toho plynúci následný politický tlak na zmenu pomerne malý. Toto by však nemalo politiku uspokojovať, naopak, je potrebné vyvíjať protistratégiu.

1.7 Rovnako ako je potrebné lepšie informovať občiansku spoločnosť o pozadí a význame ochrany biodiverzity, je potrebné uskutočniť aj opatrenia v oblasti školení a odbornej prípravy úradníkov vo verejnej sfére na miestnej, regionálnej a vnútroštátnej úrovni, keďže mnohí z nich vôbec nevedia, o čo ide a často chýba motivácia.

1.8 EHSV považuje za zmysluplnú kampaň za zachovanie biodiverzity, ktorú zvažuje predsedníctvo Rady Európskej únie, pričom občianska spoločnosť môže prispieť tak prakticky, ako aj – čo je obzvlášť dôležité – v oblasti rozvíjania povedomia. Takáto kampaň však nemôže kompenzovať existujúce nedostatky, ktorých výpočet uviedla samotná EÚ. Rovnako nesmie v žiadnom prípade viesť k tomu, aby vznikol dojem, že všetky tieto problémy vznikajú výlučne a predovšetkým z nedostatočnej angažovanosti občianskej spoločnosti.

1.9 Je potrebných viac pozitívnych praktických príkladov a modelových projektov, viac znázornení, ktoré by všeobecne dostali do povedomia zmysel a úžitkovú hodnotu prírodnej krajiny a biodiverzity, a je potrebné zapojenie vzorov z verejnosti. V konečnom dôsledku ide o zachovanie základov pre existenciu ľudstva.

2. Základné prvky a pozadie stanoviska

2.1 Rakúske predsedníctvo požiadalo listom z 13. septembra 2005 EHSV o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému „Kampaň EÚ za zachovanie biodiverzity – postoj a príspevok občianskej spoločnosti“. V liste sa poukazuje na to, že takéto stanovisko by mohlo obsahovo a politicky podporiť Radu a Komisiu pri dosahovaní ich cieľa zastaviť do roku 2010 úbytok biologickej rôznorodosti (⁽¹⁾).

2.2 V liste sa ďalej navrhuje, že by sa EHSV mohol venovať týmto otázkam:

- v čom spočívajú hlavné príčiny úbytku rozmanitosti druhov,
- či opatrenia, ktoré doteraz zaviedli Rada a Komisia, postačujú na dosiahnutie cieľa,
- či je politika EÚ v rôznych oblastiach koherentná,
- aké ďalšie opatrenia budú musieť vykonať Komisia a členské štáty,
- aké dôsledky toto bude mať v rámci Lisabonskej stratégie a stratégie trvalo udržateľného rozvoja, a
- akým spôsobom môže prispieť občianska spoločnosť.

2.3 Dôvodom tejto žiadosti rakúskeho predsedníctva je podľa všetkého aj v liste uvádzaná skutočnosť, že „aktuálne údaje rôznych výskumných zariadení a inštitúcií ako napríklad EUROSTAT ukazujú ..., že napriek doterajším snahám sa rozmanitosť druhov v Európe a na celom svete sústavne

znižuje, pričom sa momentálne nečrtá žiadna zmena tohto trendu. Aj Komisia predpokladá vo svojom oznámení v rámci procesu prehodnotenia stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ negatívny trend v tejto oblasti“.

2.4 EHSV ďakuje predsedníctvu, že ho poverilo takouto dôležitou otázkou. Výbor sa bude ďalej venovať jednotlivým načrtnutým otázkam osobitne, ku každej téme podá vyžiadajú odpoveď a vypracuje návrhy pre „kampaň“.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Biodiverzita je základom života na našej planéte. Bez biodiverzity by človek nemohol prežiť: rastliny, ktoré premieňajú slnečné svetlo na biomasu, sú základom tých energetických a látkových procesov na našej planéte, do ktorých je človek každodenne zapojený, napríklad keď dýcha, prijíma potravu alebo hospodári. Ani bez tých druhov, ktoré v konečnom dôsledku využívajú a premieňajú odpad „produkovaný“ človekom, by ľudský život a ľudská činnosť neboli možné.

3.2 Biodiverzita teda nie je nič, čo si spoločnosť môže „dovoliť“, keď sa jej to zdá dôležité, a čoho sa môže vzdať, keď sa zdá, že je potrebné stanoviť si iné priority. Biodiverzita je nič, čoho sa nie je možné vzdať.

3.3 Vo svojom prehodnotení politiky životného prostredia 2003 (⁽²⁾) Komisia jasne ukazuje, o čo vlastne v otázke biologickej rozmanitosti (biodiverzity) ide. Biodiverzita je výraz komplexnosti, rovnováhy a stavu rôznych ekosystémov. Biologická rôznorodosť neplní len podstatné funkcie životného základu, ale tvorí aj základ dôležitých aktivít v oblasti hospodárstva, regenerácie a kultúry.

3.4 Biodiverzita v preklade znamená „rozmanitosť života“, tento výraz sa však môže používať na rôznych úrovniach. Môže označovať genetickú rôznorodosť v rámci populácie, ako aj stupeň rozmanitosti druhov v určitom životnom priestore.

3.5 Človek má vďaka svojej inteligencii z tejto biodiverzity najväčší úžitok: žiadny iný žijúci živočíšny druh nevyužíva resp. nepoužíva toľko iných druhov ako človek. Človek je v súčasnosti ale aj jej hlavným ničiteľom. Jeho delenie druhov na „užitočné“ a „škodlivé“ je založené čisto na hospodárskych a antropocentrických princípoch. Samotná príroda takéto delenie nepozná. Pozná len do veľkej miery samoregulačnú rovnováhu. Rozmanitosť druhov je jedným z rozhodujúcich indikátorov trvalej udržateľnosti.

3.6 Rovnováha, ktorá sa vymkne spod kontroly, predstavuje pre tých, ktorí majú záujem o udržanie stabilných pomerov, problém. Svojimi rôznorodými, prevažne hospodárskymi činnosťami zasahuje človek do ekologickej rovnováhy a ovplyvňuje ju. Robí to už tisícročia, v minulosti často – napr. vďaka extenzívnemu využívaniu pôdy – s tým výsledkom, že vznikli nové, opäť pomerne stabilné systémy. Avšak vplyv ľudí na biodiverzitu v súčasnosti nadobudol dosiaľ nepoznanú intenzitu. Zloženie druhov nie je možnosťami, ktoré si vytvoril človek, už len mierne ovplyvňované, ale v mnohých prípadoch úplne ničené.

(¹) Pozri rozhodnutie Európskej rady z Göteborgu, 15. – 16. júna 2001.

(²) KOM(2003) 745/2.

Súčasná situácia a príčiny úbytku rozmanitosti druhov

3.7 Súčasnú situáciu v oblasti zachovávanía biodiverzity jasne a zreteľne opísalo predsedníctvo vo svojom liste EHSV (pozri bod 2.3). Jeho analýza sa zhoduje okrem iného so správou programu pre životné prostredie Organizácie spojených národov o rozmanitosti druhov, podľa ktorej rozmanitosť druhov na celom svete klesá rýchlejšie než kedykoľvek predtým.

3.8 EÚ poukazuje už vo svojej stratégii pre biodiverzitu z roku 1998⁽³⁾ na skutočnosť, že situácia v Európe je viac ako povážlivá. Bohatstvo druhov v Európskej únii sa pod vplyvom ľudských zásahov v priebehu desaťročí postupne znižuje. V predchádzajúcich desaťročiach tieto zásahy nadobudli obrovské rozmery. V správe programu pre životné prostredie OSN sa uvádza, že v niektorých krajinách Európy došlo k celoplošnému vyhuby až 24 % druhov určitých kategórií, ako napríklad motýľov, vtákov a cicavcov.

3.9 V stratégii z Göteborgu 2001⁽⁴⁾ (stratégia trvalej udržateľnosti) sa uvádza, že v posledných desaťročiach došlo k dramatickému urýchleniu úbytku biologickej rôznorodosti v Európe. EHSV poukazuje na skutočnosť, že miera vymierania druhov je dnes 100 až 1 000 násobne vyššia než prirodzená miera, pričom nová štúdia univerzity v Utrechte vychádza dokonca z 1 000 až 10 000 násobku.

3.10 Príčiny úbytku druhov sú rozmanité. Všeobecne sa dá konštatovať, že odstraňovanie resp. ovplyvňovanie životného priestoru živočíchov a rastlín rôznymi látkami vedie k úbytku biodiverzity. Vlastné príčiny však treba hľadať v predeľovaní prirodzeného životného priestoru infraštruktúrou a urbanizáciou, úbytku výživných látok, zástavbe, v masovom cestovnom ruchu, znečisťovaní vody a ovzdušia.

3.11 Osobitnú úlohu, v podstate dvojakú, zohráva poľnohospodárstvo v Európe, ktoré z historického hľadiska najprv prispievalo svojimi ranými extenzívnymi a veľmi rôznorodými formami využívania k zvýšeniu druhovej rozmanitosti. Mnohé z týchto extenzívnych foriem využívania už ale nie sú hospodársky výhodné, a preto boli nahradené intenzívnejším využívaním, t. j. využívaním, ktoré viac ovplyvňuje prírodné procesy. Táto skutočnosť má dvojaký vplyv na biodiverzitu: na jednej strane intenzívne poľnohospodárstvo prispieva významnou mierou k znižovaniu počtu druhov, a na druhej strane sa strácajú cenné biotopy tým, že sa dosiaľ extenzívne alebo ekologicky využívané plochy prestávajú obhospodarovať a ležia trvalo úhorom, alebo sa začínajú využívať iným spôsobom. Poľnohospodárstvo preto môže byť, podľa toho, akým spôsobom sa prevádzkuje, prínosom alebo môže byť biodiverzite na škodu.

3.12 Šírenie lesa a krovitých porastov, narušenie konkurenčnej rovnováhy (okrem iného kvôli pridaným živinám), zalesňovanie plôch bez lesného porastu, zavlečenie druhov, ktoré pôvodne na príslušnom území nežili a nadmerný rybolov sú ďalšími dôležitými príčinami, ktoré je potrebné spomenúť.

⁽³⁾ Pozri KOM(1998) 42, konečné znenie.

⁽⁴⁾ KOM(2001) 264, konečné znenie.

3.12.1 Nové, doteraz menej významné príčiny môžu v budúcnosti túto situáciu ešte viac vyostriť. Európska agentúra pre životné prostredie uvádza vo svojej správe⁽⁵⁾ očakávané klimatické zmeny ako extrémne, v budúcnosti možno hlavné nebezpečenstvo nezvratných zmien v oblasti biodiverzity.

3.12.2 Používanie zelenej genetiky by mohlo byť ďalším nebezpečenstvom pre druhovú rôznorodosť v Európe. Komerčné pestovanie geneticky modifikovaných rastlín by podľa názoru výskumníkov mohlo mať veľký vplyv na okolité rastliny, a tým aj na motýle a včely. Takýto výsledok priniesla trojročná štúdia vypracovaná na žiadosť britskej vlády, na ktorej spolupracovalo vyše 150 výskumníkov⁽⁶⁾. EHSV vyzýva Komisiu, aby intenzívne podporovala výskumné činnosti v tejto oblasti.

3.13 Potenciálne následky takéhoto úbytku biodiverzity môžeme znázorniť na jednom konkrétnom príklade. Napríklad u opelovacieho hmyzu bol zaznamenaný významný pokles populácie, a to, podľa medzinárodnej organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo, na celom svete. Systémy oplodňovania kvitnúcich rastlín sa ďalej vyvíjali a zároveň sa prispôbovali vývoju opelujúceho hmyzu, ktorý zase vyvinul efektívnejšie metódy zbierania nektáru a peľu, čím prispel k lepšej produkcii semien, a tým aj šíreniu opelených rastlín. Krížne opelenie hmyzom zvyšuje genetickú rôznorodosť a vedie k odolnejším semenám a lepšej kvalite plodov. Približne 70 % až 95 % opelujúceho hmyzu patrí do radu blanokřídlavcov (Hymenoptera), do ktorého patrí aj človekom využívaná včela medonosná. Zaznamenaný úbytok populácie tohto opelujúceho hmyzu by mohol mať (aj z hospodárskeho hľadiska) ďalekosiahle následky.

3.14 EHSV vďaka mnohým štúdiám a mnohým výpovediam, ktoré tento obrovský úbytok biodiverzity opisujú, nemusí v tomto stanovisku ďalej podrobne rozoberať jednotlivé príčiny resp. bojovať za príslušné uvedomenie si týchto skutočností. Všetci zodpovední na politickej úrovni by si mali uvedomiť, v akej situácii sa nachádzame. Informácií, ktoré by túto situáciu primerane popisovali, je dostatočné množstvo.

3.15 EHSV víta, že sa všetky inštitúcie EÚ stále znovu zasaďujú za udržanie biodiverzity. Avšak napriek všetkým politickým výrokom a vyhláseniam, napriek podpísaniu dohovoru o biologickej rôznorodosti, ktorý ratifikovalo všetkých 25 členských štátov EÚ, napriek zmysluplným ustanoveniam o ochrane životného prostredia na úrovni EÚ, ako napríklad smernica o ochrane vtáctva z roku 1979⁽⁷⁾ a smernica o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica FFH) z roku 1992⁽⁸⁾, neustále zaznamenávame úbytok biodiverzity.

⁽⁵⁾ „The European Environment – State and outlook 2005“ (Európske životné prostredie – stav a výhľad 2005), EEA, november 2005.

⁽⁶⁾ Vedecký časopis Nature z 22. marca 2005.

⁽⁷⁾ Ú. v. ES L 103, 25.4.1979, s. 1.

⁽⁸⁾ Ú. v. ES L 206, 22.7.1992, s. 7.

3.16 Na summite OSN (WSSD) v Johannesburgu sa strany zaviazali dosiahnuť výrazné zníženie miery úbytku biologickej rôznorodosti do roku 2010. EÚ išla ešte o niečo ďalej a zaviazala sa do roku 2010 tento úbytok biologickej rôznorodosti zastaviť⁽⁹⁾.

3.17 Zachovanie biodiverzity je teda uznávanou, a v rovnakej miere dôležitou ako aj potrebnou, ale zároveň nanajvýš komplexnou úlohou, pri ktorej musia všetky politické úrovne (od EÚ až po mestá a obce) a občianska spoločnosť spolupracovať a plniť úlohu vzoru pre spoločnosť.

Politicko-spoločenské dôvody úbytku biodiverzity

3.18 Jednou zo zaujímavých otázok, ktorá je ale veľmi zriedka kladená, je otázka, v čom spočívajú politické dôvody toho, že počas predchádzajúcich desaťročí mohlo dochádzať k takémuto sčasti dramatickému úbytku druhov bez toho, aby boli navrhnuté a zrealizované dostatočné politické opatrenia.

3.19 Dôvody sú veľmi rozmanité. Jedným z problémov je bezpochyby skutočnosť, že úbytok biodiverzity je veľmi pomalý a postupný proces, ktorý je teda spočiatku veľmi ťažko vnímateľný (v tomto ohľade je možné ho prirovnávať ku klimatickým zmenám). Neexistuje len jedno konkrétne „opatrenie“, ktoré by sa dalo označiť ako moment vzniku tohto problému, resp. jedno konkrétne „protiopatrenie“, ktorým by sa tento problém dal vyriešiť. Zaznamenávaný úbytok biodiverzity je výsledkom miliónov činov a rozhodnutí v posledných rokoch a desaťročiach, pričom vplyv každého jedného rozhodnutia sa zdá byť bezvýznamný alebo len okrajový.

3.20 Z tohto dôvodu je preto vždy veľmi zložitá úspešne varovať pred nadchádzajúcimi rozhodnutiami s odkazom na zachovanie biodiverzity resp. tieto rozhodnutia zamietnuť, najmä keďže takzvaní „správcovia zásahov“ poukazujú na to, že takéto zásah vykompenzujú niečím iným (čo sa nie vždy podarí).

3.21 Jedným z ďalších dôvodov je podľa všetkého skutočnosť, že počas relatívne krátkeho obdobia došlo k vývoju, ktorý viedol k tomu, že stále menej ľudí si vôbec uvedomuje význam biodiverzity a prírodnej krajiny, ako aj ich zmenu a má s nimi priamy kontakt. Zažívame určitý druh odcudzenia sa prírode, ktoré začína tým, že stále menej ľudí pozná alebo si uvedomuje **úžitkovú hodnotu**⁽¹⁰⁾ a **zmyslovú hodnotu**⁽¹¹⁾ prírodnej krajiny.

⁽⁹⁾ Pozri bod 31, závery predsedníctva, Európska rada v Göteborgu.

⁽¹⁰⁾ Úžitková hodnota krajiny, jej ekonomická hodnota ďaleko presahuje jej význam „výrobné“ pre poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo. Cestovný ruch, resp. rekreačné oblasti sú jedným z príkladov. Cestovný ruch je založený na druhovo rozmanitej, rôznorodej krajine, ktorá je všeobecne opisovaná ako „pekná“.

⁽¹¹⁾ Krajina ako zmyslová hodnota znamená dve veci: na jednej strane samotnú hodnotu prírody, ktorá musí byť uznaná a zachovaná, ktorá nesmie zmiznúť pod vplyvom jednostranného technologického a hospodárskeho využitia. Na strane druhej je potrebné vidieť hodnotu krajiny pre fyzickú a predovšetkým pre psychickú regeneráciu človeka, pre jeho začlenenie sa do prírodného životného prostredia.

3.22 Väčšina ľudí (vrátane väčšiny politikov) si pravdepodobne v skutočnosti neuvedomuje plne význam a dôležitosť samotnej úlohy „ochrany biodiverzity“ (vrátane veľkej etickej a morálnej zodpovednosti). „Konzumujú“ prírodnú krajinu, tešia sa z krásy, užívajú si ju vizuálne, trávia tu svoj voľný čas, športujú, dovolenkujú. A predsa nemajú predstavu o tom, ako pomáhajú jednotlivé biotické zložky prírodnej krajiny, jednotlivé druhy rastlín a živočíchov vo vzájomnej súhre a medzi sebou navzájom vytvárať túto krajinu a ako sa starajú o jej stabilitu, či aký obrovský význam má táto krehká stabilita ako základ nášho životného a hospodárskeho systému. Prírodu vníma väčšina spoločnosti len sporadicky, niekedy dokonca viac v televízii než vo voľnej prírode, v príspevkoch, ktoré skôr opisujú krásy Afriky, Galapág alebo iných vzdialených cieľov, a ktoré sa však len málokedy venujú problémom európskeho prírodného dedičstva.

3.23 Preto potom nie je prekvapujúce, že organizácie pre ochranu životného prostredia s prekvapením konštatujú, že ľudia v Európe sú často skôr ochotní angažovať sa pre záchranu slonov alebo ochranu sibírskeho tigra, než hraboša poľného v Európe.

3.24 Úbytok biodiverzity vnímame prostredníctvom rozprávania, zo správ, z politických dokumentov. Negatívne dôsledky však nie sú citelne okamžité. Sčasti ľudia to, čo sa tam vonku v krajine stráca, sami ani nikdy nevideli. A je predsa známe, že ľudia sa angažujú len za to, čo naozaj poznajú a majú radi, za to, od čoho očakávajú úžitok v akejkoľvek podobe.

3.25 Biodiverzita je preto na základe našich každodenných skúseností niečo, čo je síce všeobecne uznávané, ale súčasne stále viac a viac vzdialené vlastnému bezprostrednému záujmu väčšiny občanov. Hodnoty však vznikajú z tohto pocitu zainteresovanosti. Veľa ľudí sa domnieva, že biodiverzita sa ich priamo netýka, preto ochranu biodiverzity považujú stále menej za vlastnú úlohu a zodpovednosť a prenechávajú ju štátu.

3.26 Celosvetovo bude ochrana biodiverzity závisieť od toho, do akej miery sa príslušným politikom podarí opäť vyvolať v ľuďoch záujem. Ľuďom musí byť najmä opäť prizvukované, že nie všetko, čo sa dá, je možné aj zrealizovať. Musí v nás opäť dozrieť poznanie, že z ohľaduplnosti k prírode sa ľudia niečoho musia aj vzdať – takéto vzdanie sa niečoho nás však obohacuje. Dosiahnutie tohto poznania by malo byť súčasťou novej kampane EÚ na tému úbytku biodiverzity.

3.27 A pretože je situácia pravdepodobne taká, ako bola opísaná, zažívame v súčasnosti stále znovu situácie, v ktorých sa každý úplne samozrejme vyjadruje za ochranu biodiverzity, v ktorej sa ale súčasne kladú otázky:

— či musí byť príroda chránená práve tam, kde je naplánovaný nový cestný obchvat,

— či je v poriadku, že sa kvôli živočíšnemu druhu, ktorý je v súlade so smernicou FFH európsky chránený, nemôže vybudovať priemyselná oblasť,

— a či musí byť ochrana prírody naozaj (tak veľmi) finančne náročná?

3.28 Okrem toho nie je ochrana životného prostredia v údajne hospodársky zložitých obdobiach považovaná za základ života a hospodárstva, ale stáva sa z nej obetný baránok, pretože brzdí ten či onen „pozitívny“, pre hospodárstvo dôležitý vývoj. Pritom sa argumentuje – to len na okraj – často do veľkej miery nezmyselne: keď nie je možné postaviť z dôvodov ochrany životného prostredia cestu, ktorá sa niekomu zdá byť dôležitá, krúti sa nad tým hlavou. Keď však má cesta prechádzať priamo cez dovolenkovú oblasť alebo oblasť určenú na trávenie voľného času, často sa uvádza ako dôvod jej ochrany zachovanie prírodnej krajiny.

3.29 Príroda je v súčasnosti považovaná za „voľne dostupný spoločný majetok“, ktorý môže priemyselne založená, čoraz viac urbanizovaná spoločnosť so svojimi vysokými nárokmi na trávenie voľného času viac či menej podľa vlastného uváženia tvarovať a ovplyvňovať. Politika nám pritom sugeruje nesprávny pocit, že kompenzačnými a náhradnými opatreniami môžeme vyhovieť nárokom na ochranu biodiverzity.

Účinok opatrení, ktoré doteraz zaviedli Rada a Komisia

3.30 Situácia ukazuje, že opatrenia, ktoré doteraz zaviedli Rada a Komisia v žiadnom prípade neboli dostatočné. Pritom je prístup, ktorý uplatnila Komisia v smernici o ochrane vtáctva z roku 1979 a smernici FFH z roku 1992, založený na ochrane životného priestoru európskej flóry a fauny správny a zmysluplný. Rozhodujúcim problémom zostáva politická vôľa pri realizácii a uplatňovaní, čo uznáva aj samotná Komisia, keďže konštatuje, že sa realizácia **smernice o ochrane vtáctva a o prirodzených biotopoch** ukázala byť zložitejšou, než sa predpokladalo. Porušenie týchto smerníc predstavuje viac ako štvrtinu prípadov, v ktorých Európska komisia musela podniknúť právne kroky ⁽¹²⁾.

3.31 EHSV v tomto prípade vidí dve úrovne zodpovednosti:

3.31.1 Prvá úroveň je politická, a v nej najmä chýbajúce povedomie. Pre EHSV je napríklad úplne nepochopiteľné, že v Rade samotné členské štáty schvália príslušné smernice na ochranu prírody, ktoré potom ale nie sú v členských štátoch vôbec uplatňované, alebo sa uplatňujú len veľmi nedostatočne. EHSV považuje tento stav za neakceptovateľný. Samotná politická úroveň tak vytvára obrovské diery v dôveryhodnosti tým, že zlyháva pri realizácii ochrany životného prostredia.

3.31.2 Nedôveryhodnou je aj politika, ktorá si stavia za cieľ zastaviť úbytok biodiverzity do roku 2010 a vie zároveň, že sú

⁽¹²⁾ KOM(2003) 745/2 a rovnaké znenie aj v KOM(2005) 17.

s tým spojené finančné náklady, a súčasne kráti v rámci finančného výhľadu starým členským štátom zodpovedajúcu rozpočtovú položku ⁽¹³⁾ o viac ako 30 %. Hlavy štátov a predsedovia vlád členských štátov EÚ tak sami určili smerovanie politiky, ktorá nemôže splniť vlastné očakávania. Samotná politická úroveň je tak zlým príkladom.

3.31.3 Členské štáty, čo je druhá úroveň zodpovednosti, nesmú zvalovať vinu za stroskotanie ich vlastnej politiky na ochrancov prírody. EHSV sa v niekoľkých stanoviskách venoval problematike nedostatočného uplatňovania smerníc dôležitých pre zachovanie biodiverzity. Môže preto len znovu zopakovať, že pokiaľ kolidujú opatrenia na ochranu alebo zlepšenie biodiverzity napríklad s (pochopiteľnými) hospodárskymi záujmami užívateľov plôch, musia byť potenciálne hospodárske straty prinajmenšom vykompenzované. Lepšie by však bolo poskytnúť podnety pre príslušné opatrenia v oblasti biodiverzity. Aj skutočnosť, že rozhodnutie Európskej rady zo 16. decembra 2005 nijako nezaručilo financovanie opatrení v rámci programu Natura 2000 v nadchádzajúcom rozpočtovom období EÚ, je jednou zo zásadných prekážok. Akokoľvek vážne myslené vyjadrenie sa za zachovanie a rozvoj biodiverzity nie je nič platné, pokiaľ neexistujú vhodné hospodárske rámcové podmienky!

3.32 Kým teda nebude zabezpečené financovanie programu Natura 2000 tak, ako to požadujú EHSV a Európsky parlament (samostatná dostatočná rozpočtová položka pre vyrovnanie Natura 2000), neúčinnosť prístupu EÚ sa podstatným spôsobom nezmení. A na tom nemôžu nič zmeniť ani najlepšie myslené kampane zamerané na verejnosť.

3.33 Jedným z opatrení na zachovanie biodiverzity, ohláseným v rámci stratégie trvalej udržateľnosti, bolo zlepšenie opatrení v oblasti životného prostredia v poľnohospodárstve v rámci strednodobého hodnotenia spoločnej poľnohospodárskej politiky, aby tak mohol byť zavedený transparentný systém priamych platieb za poskytovanie služieb súvisiacich so životným prostredím. EHSV ľutuje, že ani tento dôležitý a správny prísľub nebol dodržaný, čo pôsobí kontraproduktívne. Hlavným zodpovedným v tomto prípade nebola ani tak Komisia, ako skôr postoj členských štátov, najmä v súvislosti s financovaním.

Je politika EÚ v rôznych oblastiach dostatočne koherentná?

3.34 EHSV nemá dojem, že by rôzne oblasti politiky EÚ boli tak vzájomne zosúladené, aby mohli zabrániť úbytku rozmanitosti druhov. Práve naopak: aj oblasti politiky, ktoré spadajú do kompetencie EÚ, predstavujú aj naďalej ohrozenie, ktoré nie je možné vykompenzovať skromnými opatreniami na ochranu prírody. Nič na tom nezmenia ani už prebiehajúce akčné programy ⁽¹⁴⁾, a nezdá sa ani, že by tematické stratégie, na ktorých sa v súčasnosti pracuje, mohli výraznejšie niečo zmeniť ⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Rozvoj vidieka v kapitole 2 finančného výhľadu 2007 – 2013.

⁽¹⁴⁾ Napr. v oblasti ekologického poľnohospodárstva.

⁽¹⁵⁾ EHSV pripravuje k jednotlivým stratégiám osobitné stanoviská, na ktoré by sme tu chceli odkázať.

3.35 Ako príklad by sme mohli – okrem poľnohospodárskej politiky, ku ktorej sa výbor už vyjadroval v iných stanoviskách – uviesť projekt z oblasti transeurópskych dopravných sietí. Dunaj, ktorý je dlhý 2 880 km a preteká 10 európskymi krajinami, je určite možno považovať za „európsku rieku“. Na tejto životnej tepne sa zachovalo veľké množstvo prírodných krás, ktoré majú byť začlenené do siete Natura 2000. Ale EÚ tvrdí, že približne 1 400 km (teda polovica) rieky – a to najmä ešte zachované voľné úseky rieky, napr. Straubing-Vilshofen v Nemecku, pri Hainburgu a vo Wachau v Rakúsku, ako aj väčšie úseky v Maďarsku a v takmer celý úsek v Bulharsku a Rumunsku – predstavuje problém pre lodnú dopravu, ktorý je potrebné odstrániť. Takáto politika, ktorá smeruje ku konfliktu medzi hospodárskym rastom a ochranou prírody, vyvoláva a predurčuje konflikty, ktoré by politika práve v rámci stratégie trvalej udržateľnosti a zachovania biodiverzity, a teda v rámci koherentnej politiky, mala riešiť.

3.36 Postoj EHSV, že nie je uplatňovaná žiadna koherentná politika, však neplatí len pre sektory, ktoré by sme „klasicky“ považovali za potenciálne problematické pre ochranu prírody a druhovej rozmanitosti – ako napríklad už spomínaná dopravná politika a politika v oblasti infraštruktúry, alebo príliš intenzívne poľnohospodárstvo, lesné a rybné hospodárstvo –, ale aj pre oblasti politiky, u ktorých by sme na prvý pohľad nepredpokladali žiadnu priamu súvislosť s biodiverzitou.

3.36.1 Ako príklad tu uvedme opatrenia na eradikáciu moru hovädzieho dobytku BSE. V tejto súvislosti bolo vo veľkej miere trvalo zakázané ponechávať telá uhynutých zvierat v prírode, alebo ich tam dopravovať⁽¹⁶⁾. Poľnohospodári musia uhynuté zvieratá odovzdať na odbornú likvidáciu, čo je finančne veľmi náročné.

3.36.2 V tých oblastiach Európy, kde ešte existujú nedotknuté stavy zdochlinami sa živiacich divoko žijúcich zvierat, ako sú napríklad supy, vlky alebo medvede, tým vznikajú závažné problémy pri ochrane týchto druhov. V 90. rokoch bolo napríklad v Astúrii likvidátorom odovzdaných v priemere približne 3 000 domácich zvierat. V roku 2004 – v dôsledku dôsledného uplatňovania nariadenia EÚ – tento počet stúpol na približne 20 000 domácich zvierat.

3.36.3 V Astúrii teda v súčasnosti „chýba“ vo voľnej prírode približne 17 000 uhynutých zvierat, ktoré predstavovali dôležitý potravinový základ pre supy, vlky, medvede a mnoho iných zvierat, živiacich sa zdochlinami. Toto číslo predstavuje v prírode – pri 200 kg na zviera – 3 400 ton biomasy bohatej na proteíny⁽¹⁷⁾. Či na tejto situácii niečo zmení kráľovský dekrét pre Španielsko, ktorý upravuje kŕmenie zvierat živiacich

⁽¹⁶⁾ Toto je možné len za určitých predpokladov, ktoré sú však také komplikované, že sa takmer nepoužívajú.

⁽¹⁷⁾ Len stručne si opíšme dôsledky: Vo Valle delle Trubia sleduje španielska organizácia pre ochranu prírody FAPAS už mnoho rokov supa bieloohlavého. Do roku 2003 to bolo obvykle 10 párov, ktoré väčšinou vychovali 8 až 9 mláďat. Sup bieloohlavý má vždy len jedno mláďa. V roku 2004 sa vyliahli už len 4 mláďatá. Ochrancovia medvedov konštatujú vysoký počet uhynutých mladých medvedov, ktorý tiež vyplýva z nedostatku potravy.

sa zdochlinami určitými druhmi uhynutých zvierat alebo ich vedľajšími produktmi, ukáže budúcnosť. V ostatných členských štátoch však takéto zodpovedajúce opatrenia zavedené neboli!

Aké ďalšie opatrenia budú musieť vykonať Komisia a členské štáty?

3.37 Samotná Komisia uvádza vo svojej revízii politiky životného prostredia 2003⁽¹⁸⁾, že by boli potrebné tieto priority:

- opatrenia smerujúce k trvalo udržateľnej poľnohospodárskej politike,
- transformácia spoločnej politiky rybného hospodárstva na ekologické metódy,
- lepšia ochrana pôdy a morského životného prostredia,
- zlepšenie uplatňovania v oblasti ochrany prírody,
- presnejšie stanovenie trendov v oblasti biologickej rôznorodosti,
- posilnenie ochrany biologickej rôznorodosti na medzinárodnej úrovni.

3.38 Komisia okrem toho vo svojom dokumente o stratégii politiky na rok 2007 oznámila, že chce prepracovať smernicu FFH a smernicu o ochrane vtáctva, aby ich tak prispôbila „novým vedeckým poznatkom“⁽¹⁹⁾. EHSV by veľmi uvítal, keby Komisia čo najskôr upresnila, akej povahy sú tieto vedecké poznatky, ako aj to, v akom rozsahu budú smernice prepracované, keďže takéto prepracovanie by podľa názoru EHSV malo viesť len k zlepšeniu ochrany prírody v Európe.

3.39 EHSV je jasné, že je potrebné posilniť ochranu životného priestoru a vyčleniť na to potrebné finančné prostriedky. Smernica FFH a smernica o ochrane vtáctva ešte neprinesli dostatočné úspechy v oblasti zabezpečenia prežitia celoeurópsky chránených druhov a zabezpečenia ich životného priestoru. K tomu však treba ešte pripočítať aj – a to musí EHSV kritizovať – skutočnosť, že v členských štátoch (a to až po miestnu úroveň) už sčasti platí heslo: čo nie je chránené na európskej, ale napríklad len na národnej úrovni, je akoby prírodou druhej triedy. Keď EÚ neposkytuje finančné prostriedky, tak nič nebudeme robiť. Ešte horšia situácia je však v oblasti ochrany biodiverzity mimo chránených území, kde už takmer nie je vidno žiadne aktivity verejného sektora. Ochrana biodiverzity je však úlohou, ktorá sa nedá obmedziť na niekoľko málo chránených území.

3.40 Takýto prístup a chápanie však jednoznačne poukazuje na skutočnosť, že veľká väčšina obyvateľov, ale ani väčšina politických činiteľov, doteraz nepochopila ekologické súvislosti všeobecne a ani potrebu ochrany biodiverzity konkrétne. Predovšetkým však teraz musia ísť verejné ustanovizne príkladom. Musia sprostredkovať verejnosti, že ochrana biodiverzity je dôležitá a že sú ochotné na svojich územiach zavádzať príslušné opatrenia, a to aj napriek tomu, že by z krátkodobého hľadiska existovali aj hospodársky „efektívnejšie“ možnosti.

⁽¹⁸⁾ KOM(2003) 745/2.

⁽¹⁹⁾ KOM(2006) 122

3.41 Desaťročnica tvorby trvalo udržateľného životného prostredia OSN (2005 – 2015) by preto mala byť využitá na začatie široko zameranej kampane, ktorá by mala mať za cieľ zastavenie v súčasnosti pozorovaného úbytku vedomostí a skúseností v súvislosti s biodiverzitou a nastolenie protichodného trendu. Je potrebná rozsiahla a pozitívna kampaň, ktorá by mala sprostredkovať vedomie, že príroda nie je žiadny luxus, ktorý si v časoch blahobytu spoločnosť môže dovoliť, a ktorého sa môže vzdať, keď nastane obdobie slabšej konjunktúry. Druhovou rozmanitosť je potrebné spoločnosti opätovne sprostredkovať ako hospodárske a kultúrno-duševné bohatstvo. Je potrebné sprostredkovať ochranu prírody ako niečo pozitívne (a môže byť niečo pozitívnejšie, než zachovanie základu pre život), ochrana prírody by mala spôsobovať radosť a byť zábavou, a nemala by byť vnímaná ako nič, čo je na obtiaž. Prítom je potrebné aj vysvetliť, že náklady, ktoré sú spôsobené ďalším úbytkom nášho prirodzeného základu pre život budú mnohonásobne vyššie než náklady na ochranu, a že sa budú strácať hodnoty, ktoré sa nedajú vyčíslieť v eurách a eurocentoch.

3.42 EHSV je jasné, že EÚ sa prostredníctvom svojej politiky ochrany prírody môže postarať len o to, aby boli zrealizované ciele, ktoré je možné dosiahnuť len na nadnárodnej úrovni. Avšak je potrebné presadzovať zodpovedajúcu politiku ochrany biodiverzity aj na národnej, regionálnej či miestnej úrovni, ba až do súkromnej oblasti. Preto záleží na členských štátoch minimálne rovnako ako na EÚ.

3.43 EHSV by preto veľmi uvítal, keby Komisia v rámci príslušnej kampane – a v spolupráci so skupinami ochrancov životného prostredia a príslušnými zväzmi pre využívanie krajiny – podporovala aj modelové projekty ochrany prírody prispievajúce v celej Európe k vytváraniu identity a oboznamovala s nimi širokú verejnosť. Na takýto druh aktivity by sa mohol hodiť napríklad takzvaná „Zelená stuha Európy“, iniciatíva mimovládnych organizácií, ktorú čiastočne podporuje aj verejný sektor⁽²⁰⁾ a ktorá si stanovila za cieľ chrániť životné priestory, ktoré sa vytvorili pod ochranou sčasti dokonca nehumánných hraníc krajín. „Zelená stuha Európy“, ktorá siaha od Škandinávie až po Balkán, je (dosiaľ) najdlhšou osou biotopov v Európe.

3.44 Pokiaľ hovoríme o posilnení ochrany biodiverzity na medzinárodnej úrovni, EHSV zastáva názor, že biodiverzita sa ako tzv. „non-trade concern“ musí stať neoddeliteľnou súčasťou obchodného systému (okrem iného WTO).

Dôsledky pre Lisabonskú stratégiu a stratégiu trvalej udržateľnosti

3.45 EHSV sa na tomto mieste obmedzí len na konštatovanie týkajúce sa Lisabonskej stratégie. Komentáre k stratégii trvalej udržateľnosti sú v tomto stanovisku zbytočné, keďže sú konštatovania v príslušnom oznámení Komisie⁽²¹⁾ tak vágne a nezáväznú, že od nich nie je možné očakávať takmer žiadny prínos v oblasti prísnej ochrany biodiverzity. Okrem toho sa EHSV bude tomuto dokumentu venovať v osobitnom stanovisku.

3.46 Pokiaľ platia konštatovania Európskej rady z jeho zasadnutia na jar 2005 v Bruseli, totiž, že Lisabonská stratégia

je priradená k stratégii trvalej udržateľnosti, musela by byť Lisabonská stratégia zameraná tak, aby sa usilovala zohľadňovať nielen ekologické požiadavky, ale aby sa pokúsila dosiahnuť hospodársky rozvoj považovaný za správny za súčasnej vedomej podpory o. i. biodiverzity. V dokumentoch týkajúcich sa Lisabonskej stratégie sa však o tomto nenachádza ani zmienka.

3.47 Komisia by mala čo najskôr vypracovať celkový prehľad toho, aký čisto ekonomický význam má ochrana biodiverzity v Európe. Malo by byť opísaných a sprostredkovaných oveľa viac pozitívnych príkladov, ktoré ukazujú, že biodiverzita a hospodársky vývoj sa vzájomne podporujú. Okrem toho by sa malo konečne začať so spoločensky potrebnou diskusiou o konkrétnych spôsoboch internalizácie externých nákladov.

Príspevok občianskej spoločnosti

3.48 Príspevok občianskej spoločnosti k zachovaniu biodiverzity je dôležitý a určite je možné vykonať ešte mnoho pozitívneho. Ale príspevok občianskej spoločnosti nemôže vyvážiť resp. vykompenzovať to, čo nespraví verejný sektor, resp. čo spraví zle. Požadovať od občianskej spoločnosti, aby prispela vo väčšej miere, je správne, ale nesmie to odvádzať od neschopnosti verejného sektora.

3.49 EHSV by uvítal novú kampaň tak, ako ju opísalo predsedníctvo v liste z 13. septembra 2005 adresovanom EHSV. Mala by sa zameriavať na podporu motivácie a chápanie ochrany prírody a biodiverzity. Zodpovedajúce vzdelávacie aktivity je potrebné začínať v ranom veku, v materských školách a školách a za cieľ by mali mať vysvetlenie toho, že sa každý človek musí zapojiť, aby sme zachovali životný základ ľudstva. Ochrana biodiverzity začína vo vlastnom okolí, pri nakupovaní, tvorbe záhrady a pod.

3.50 Jednotlivci sa ľahšie zapoja do aktivít, pokiaľ vedia, prečo to robia a že to chcú robiť a ich účasť je ocenená, najmä pokiaľ nájdu príklad aj v politike. Takáto kampaň by mohla byť využitá nielen na sprostredkovanie základných vedomostí, ale mohla by získať aj „veľvyslancov“ pre zachovanie biodiverzity, napríklad rockových hudobníkov, spisovateľov, hercov, politikov, žurnalistov a pod.

3.51 Mimovládne organizácie, ale aj mnoho občanov, ktorí nie sú organizovaní v zväzoch alebo skupinách, odvádzajú množstvo úžasnej práce v oblasti ochrany prírody a druhov. Poľnohospodári sa angažujú v rámci programov pre životné prostredie v poľnohospodárstve a prostredníctvom dobrovoľných iniciatív. Mnohé iné skupiny spoločnosti sa zapájajú do aktivít na ochranu biodiverzity, sčasti preberajú dokonca aj úlohy, ktoré by jednoznačne mali pripadať štátu. Mnohé z úspechov v oblasti ochrany biodiverzity by bez tejto angažovanosti neboli možné. Najmä aj vďaka práci súkromných ochrancov prírody, ale aj mnohých užívateľov prírody nie je situácia ešte horšia, než sa už teraz ukazuje byť. Politická úroveň by mala takéto angažovanie podporovať, aj, ale nie len, finančne.

⁽²⁰⁾ Napr. spolkový úrad pre ochranu prírody.

⁽²¹⁾ KOM(2005) 658 z 13. decembra 2005 „Preskúmanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja - platforma činnosti“.

3.52 Pri tom nemôže ísť len o praktickú činnosť v krajine. Pokiaľ chce politika naozaj zastaviť úbytok biodiverzity, musí sa zaujímať aj o to, aby existoval spoločenský dopyt po príslušnej politike, alebo môžeme hovoriť aj o politickom tlaku. Príslušný základný konsenzus medzi európskymi obyvateľmi bezpochyby existuje. Deväť z desiatich občanov EÚ sa domnieva, že rozhodujúci politickí činitelia by mali venovať pri rozhodovaní o dôležitých otázkach rovnakú pozornosť ekologickým požiadavkám ako hospodárskym alebo sociálnym („Attitudes of Europeans towards the Environment“, EC Eurobarometer, 2004).

3.53 Vzdelávanie obyvateľstva je nevyhnutne nutné, aby sme dosiahli pochopenie pre politické opatrenia (vrátane financovania). Občianska spoločnosť môže a musí v tejto oblasti

prispieť, potrebuje však pri tom podporu verejného sektora. Tento sa musí postarať napríklad o to, aby už ochrana prírody nemohla byť hanobená ako „nepriateľ pokroku“, ale aby na predložené otázky boli nájdené zodpovedajúce odpovede, a v konečnom dôsledku výsledkom bolo viac biodiverzity, a nie menej.

3.54 V tejto súvislosti víta EHSV iniciatívu „Countdown 2010“⁽²²⁾ početných mimovládnych organizácií, ktorá si stanovila za cieľ, aby všetky európske vlády podnikli kroky potrebné na skutočné zastavenie úbytku biologickej rozmanitosti do roku 2010, a tým po vyhlásení politických cieľov nasledovali aj skutočné potrebné činy. Kampaň ukazuje, že občianska spoločnosť a vlády majú pred sebou obrovský zoznam úloh, ktoré majú spoločnými silami splniť.

V Bruseli 18. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Pozri stránku: <http://www.countdown2010.net>.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Afrika ako nevyhnutná priorita: stanovisko európskej občianskej spoločnosti“

(2006/C 195/25)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 14. júla 2005 podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko na tému: „Afrika ako nevyhnutná priorita: stanovisko európskej občianskej spoločnosti“

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 4. mája 2006 Spravodajcom bol pán BEDOSSA.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17. a 18. mája 2006 (schôdza z 18. mája 2006) 125 hlasmi za, žiadnym hlasom proti, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

Zhrnutie

Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy vypracoval Európsky hospodársky a sociálny výbor na základe skúseností jeho monitorovacieho výboru AKT/EÚ, ktorý už niekoľko rokov sleduje uplatnenie Dohody z Cotonou a aktívne sa zúčastňuje na prípravách a uplatnení DHP (dohôd o hospodárskom partnerstve) s organizáciami občianskej spoločnosti krajín AKT.

Oznámenie ⁽¹⁾ Európskej komisie nabádajú Európsky hospodársky a sociálny výbor vyhodnotiť tieto opatrenia v súvislosti s úrovňou zapojenia neštátnych zúčastnených strán pri uplatnení Dohody z Cotonou a rozvojovej politiky EÚ. Európsky hospodársky a sociálny výbor s ľútosťou priznáva, že tieto opatrenia boli často predmetom nedodrzaných sľubov tak z európskej ako ja africkej strany. V minulosti bolo možné pozorovať určitý posun medzi deklarovanými úmyslami a praxou v teréne. Lenže politika pomoci, ak nie je pripravená v teréne, neslúži k ničomu.

Dohoda z Cotonou je predovšetkým medzištátnou dohodou, ktorá poskytuje nedostatočný priestor aktivitám občianskej spoločnosti v teréne. Pomoc a nástroje, ktoré zmluva predsa len poskytuje, však málokedy splnili to, čo sa od nich očakávalo.

Vzhľadom na to, že efektívna a samostatná akcieschopnosť organizácii občianskej spoločnosti v teréne sa oneskoruje, nemožno sa čudovať, že blízka budúcnosť AKT vyvoláva pochybnosti, obavy a otázky.

Majúc na zreteli tú skutočnosť, že modely organizácie africkej spoločnosti majú svoje vžitú socio-politické osobitosti a že ich zohľadnenie musí napomôcť plneniu cieľov, ktoré si vytýčil Európsky hospodársky a sociálny výbor. Výbor sa domnieva, že na zaistenie úspechu tejto novej a ambicióznejšej európskej stratégie pre Afriku je jeho úlohou poskytnúť služby občianskej spoločnosti, hlavnému aktérovi politiky rozvoja, a to s dôrazom na dve základné oblasti, v ktorých organizácie občianskej spoločnosti môžu niečo dosiahnuť:

— Politické riadenie, ktoré by zodpovedalo ľudskému rozvoju na tomto kontinente. Toto riadenie musí zodpovedať súboru podmienok, ktoré stanovujú najmä:

⁽¹⁾ Stratégia EÚ pre Afriku: K Euro-africkému paktu na urýchlenie rozvoja Afriky, KOM(2005) 489, konečné znenie

— Rešpektovanie ľudských práv.

— Právo na slobodné a decentralizované informácie.

— Transparentnosť organizácií a administratívy dotknutých krajín.

— Boj proti korupcii, absolútnej prekážke každej riadnej verejnej správy.

— Právo prístupu k zdrojom vody, na zdravotnícku starostlivosť a na vzdelanie pre všetkých.

— Právo na potravinové zabezpečenie (žiadosť pána Somville).

Na splnenie uvedených podmienok EHSV odporúča predovšetkým umožniť organizáciám africkej občianskej spoločnosti väčší a ľahší prístup k finančnej pomoci Spoločenstva a systematickejšiu účasť tejto spoločnosti na definovaní a uplatňovaní kooperačných politík a stratégií.

— Boj proti AIDS

V tomto boji majú najdôležitejšie miesto organizácie občianskej spoločnosti: predovšetkým v oblasti prevencie, diagnostiky, ošetrovania, atď., pretože tieto organizácie majú prístup ku chorým priamo na mieste. Je potrebné zaujať integrovaný prístup ku všetkým trom pandémiám a združenia pacientov sú v tomto boji dôležitým článkom.

Európska únia musí napomôcť k vyriešeniu krízy ľudských zdrojov zvýšením technických kapacít a vzdelávania všetkých účastníkov. Európsky hospodársky a sociálny výbor vyzýva všetkých politických, hospodárskych a sociálnych vedúcich predstaviteľ, aby sa spojili okolo tohto cieľa.

Európsky hospodársky a sociálny výbor potvrdzuje absolútnu nevyhnutnosť, ktorou je dodávanie liekov (všetko v jednom), ktoré sú hradené z prostriedkov medzinárodných subjektov a ďalej vyzýva Európsku úniu, aby využila svoj vplyv na rozvoj a urýchlenie výskumu univerzálnej vakcíny.

1. Úvod

1.1 Európska komisia prijala 12. októbra 2005 oznámenie adresované Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru nazvané „Stratégia EÚ pre Afriku: K Euro-africkému paktu zameranému na urýchlenie rozvoja Afriky“.

1.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor súhlasí s hlavným smerom a snahou o súdržnosť tohto ambiciózneho euro-afrického projektu, hoci je pravdou, že ho po africké mimovládne organizácie (MVO) prijímajú rôzne. Niektoré organizácie vyjadrili svoje sklamanie a kladú si otázku, prečo by tento projekt mal uspieť tam, kde iné stroskotali.

1.3 Je to výsledok dlhodobej práce člena Európskej komisie, Luisa MICHELA od jeho nástupu do európskej exekutívy v novembri 2004. Dokument navrhuje 25 členským štátom Európskej únie spoločnú politiku spolupráce s Afrikou a uvádza celú škálu politických súvislostí a úrovní rozvoja, založenú na vzťahoch k bývalým koreňom, ktorá si žiada udať nový smer.

1.4 Táto stratégia je ambicióznou páve z tohto dôvodu, že opisuje celú škálu prioritných oblastí, hoci určite nie všetky, ktoré by mohli ovplyvniť rozvoj tohto kontinentu.

1.5 Z tohto dôvodu je predmetná stratégia veľmi podnetná, vracia politické hľadisko do centra rozvoja, pričom môže napomôcť Európskej únii byť aj naďalej v Afrike najvplyvnejším partnerom.

1.6 Navrhovaná metóda taktiež napomáha k lepšej koordinácii v Európe a konsolidácii postupov Spoločenstva. Uvedené je v súlade s prehlbovaním integrácie v Európskej únii v čase, kedy sa ozývajú početné hlasy za nápravu absencie takéhoto prehlbenia.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Zo všetkých strán sa ozývajú početné hlasy, aby varovali Európu alebo zvyšok sveta, že Afriku postihne to najhoršie, ak nič neurobia vo veľmi blízkej dobe.

2.2 Ak v Afrike nebude zabezpečený autonómny rozvoj, či už chceme alebo nie, budeme musieť čeliť následkom v podobe migrácie, chorôb, alebo dokonca problémom zhoršenia životného prostredia.

2.3 Treba vyvodiť tento záver: treba prehodnotiť pomoc priemyselných krajín Afrike. Nie po prvýkrát zvoníme na poplach a niektorí politici a ekonómovia hovoria otvorene o „pokrytectve“ priemyselných krajín.

2.4 Očakáva sa, že trvalý prúd prisťahovalcov vyvolá „tento tlak [ktorý] v budúcnosti zosilnie. Africké obyvateľstvo bude

rýchlo narastať a perspektívy hospodárskeho rozvoja zostávajú nejasné“. Obyvateľstvo má právo hľadať istú mieru prosperity, pokiaľ sa dlhodobo nevyrieši problém vody, zdravia, vzdelania a potravinového zabezpečenia. Samotný predseda Európskej komisie prejavil vo svojom vyhlásení tieto obavy: „je treba bojovať so štrukturálnymi príčinami pomalého rozvoja Afriky“. Už niekoľko mesiacov naplánované vyhlásenie tejto novej stratégie sa časovo prekrýva s s krízou v severoafrických enklávach Ceuta a Melilla.

2.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor si jasne uvedomuje ciele tohto oznámenia:

— zlepšenie súdržnosti rozvojovej politiky v Afrike,

— opätovné potvrdenie dosiahnutia rozvojových cieľov milénia (OMD) v Afrike do roku 2015 so zvýšením úsilím a určením hlavných cieľov. Na dosiahnutie výsledkov musia Európa a Afrika nájsť konsenzus a jednať znamená najšť riešenie pre kľúčové problémy, akými sú choroby, voda, vzdelanie alebo zamestnanie. Európska komisia dúfa, že jej nová stratégia rýchlo prinesie pozitívne výsledky, pretože, a to treba zdôrazniť, bola vypracovaná v spolupráci s Afričanmi.

2.6 Európsky hospodársky a sociálny výbor si však kladie otázku, či to nie je príliš ambiciózný cieľ, hlavne vzhľadom na nasledovné body:

— nekonečný počet nedodržaných sľubov. Existuje neustály rozdiel medzi oznámenými zámermi a praxou v teréne, pretože politiky pomoci neslúžia k ničomu, ak nie sú pripravené v spolupráci s organizáciami pracujúcimi v teréne. Priama pomoc občianskej spoločnosti stanovená dohodou z Cotonou je následne iba nedodržaným sľubom, pretože dohoda z Cotonou je hlavne medzištátna dohoda, ktorá iba sčasti rešpektuje prítomnosť a činnosť občianskej spoločnosti v teréne,

— AIDS, kľúčový problém pre kontinent, pri ktorom nám trvalo pätnásť rokov, kým sme odhadli našu schopnosť – skutočne – Afrike pomôcť,

— všetky problémy vyplývajúce z potreby verejnej správy v týchto krajinách, najmä problém zadlženia, často kvôli zmluvám podpísanými vládami bez demokratickej legítimity.

2.7 K tomuto je potrebné splniť tri predpoklady:

— dôraz na väčšiu bezpečnosť občanov v širokom zmysle slova,

— dostatočný hospodársky rast, najmä vďaka dohode z Cotonou a dohodám o hospodárskom partnerstve,

— uskutočnenie lepšej verejnej správy na celom území.

2.8 Je treba poznamenať, že za týmto účelom v značnej miere rastú zdroje zozbierané Európskou úniou a krajinami G8. Za 10 rokov sa ich množstvo zdvojnásobí a polovica tohto zvýšenia bude vyčlenená pre Afriku. Počet, možno vzájomne, nedodrжанých sľubov však nabáda k opatrnosti. Hoci sa počet sľubov zvyšuje, pozorujeme zníženie účinnej podpory zo strany niektorých priemyselných krajín v posledných rokoch!

2.9 Hlavne z hľadiska definície politiky ľudských práv, Európsky hospodársky a sociálny výbor súhlasí s obsahom tohto oznámenia. Od roku 2001 došlo v oblasti ľudských práv a procesu demokratizácie niektorých krajín k pokroku, je však treba znovu trvať na posilnení ľudských práv a demokracie. Na zaistenie podpory spravodlivosti a právneho štátu je treba podporiť posilnenie a organizáciu občianskej spoločnosti, najmä sociálnych partnerov, s ktorých musí byť zabezpečený dialóg v súlade s predpismi Medzinárodnej organizácie práce (ILO).

2.10 Európsky hospodársky a sociálny výbor však konštatuje, že treba definovať priority, čo si vyžiada podrobné preskúmanie vážnych otázok vznikajúcich v tejto súvislosti:

- koordinácia politík Spoločenstva a najmä definícia koordinácie politík členských štátov,
- pokračovať v reflexii a aplikácii nových foriem solidárneho financovania hlavne podporou monitorovacej skupiny pre hľadanie nových foriem financovania ako doplnok štátnej pomoci (ktorá bola vytvorená na konferencii v Paríži vo februári 2006),
- uvážiť a zorganizovať potrebnú regionálnu integráciu a taktiež realizáciu medziregionálnej politiky prednostným vybudovaním medziregionálnej infraštruktúry na základe verejných súťaží zodpovedajúcich presne stanoveným sociálnym podmienkam a podmienkam životného prostredia.. To by napomohlo konsolidácii regionálnych inštitúcií,
- zásadne vyriešenie problému emigrácie, predovšetkým vytvorením kapacít stabilizácie afrického obyvateľstva. Európska únia musí preto zaujať jasné a pevné stanovisko, pretože subsaharská emigrácia má svoj pôvod predovšetkým na vidieku. Z uvedeného plynie pre Európsku úniu nutnosť urobiť všetko, t. j. v absolútnej spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti, pre podporu vypracovania a uplatnenia politiky vidieka, ktorá by umožnila smerovať ku potravinovej sebestačnosti týchto regiónov,
- na záver na zlepšenie úlohy verejnej správy je potrebné zefektívniť účasť občianskej spoločnosti, pretože treba priznať, že dohoda z Cotonou je z tohto hľadiska ešte sklamáním a Euro-africké fórum neprinieslo rozhodujúce výsledky. Dodržiavanie riadnej verejnej správy

v partnerských štátoch by teda malo splniť úlohy pokrývajúce viacero oblastí:

- Rešpektovanie ľudských práv.
- Rovnosť medzi ženami a mužmi.
- Právo na slobodné a decentralizované informácie.
- Transparentnosť vládnych organizácií a ich verejnej správy.
- Boj proti korupcii, absolútnej prekážke každej riadnej verejnej správy.
- Právo prístupu k zdrojom vody, na zdravotnícku strarostlivosť, na vzdelanie pre všetkých.
- Postupné zníženie neformálnej ekonomiky, ktoré v niektorých krajinách môže dosiahnuť až 80 % činnosti.

2.11 Európsky hospodársky a sociálny výbor tiež pripomína absolútnu prioritu otázky rozvoja vidieka, ktorá bola často nedocenená a pri ktorej je potrebné byť obozretní. V Afrike je totiž význam poľnohospodárstva jasný z početných a často vyjadrených dôvodov: potravinová sebestačnosť, rozvojová priorita, stabilizácia obyvateľstva. Značná časť participatívnej občianskej spoločnosti sa skladá z poľnohospodárov a chovateľov: preto je potrebné zobrať ich názory na vedomie pri formulovaní vidieckej politiky a začleniť ich do jej implementácie s cieľom zvýšiť šance na úspech.

2.12 Európsky hospodársky a sociálny výbor pripomína dôležitosť infraštruktúry, ktorej absencia alebo nedostatok predstavivosti v tejto oblasti iba vyhrcojú jej naliehavosť, či už ide o prostriedky národnej alebo medziregionálnej komunikácie alebo prístupu k vode, ktorej dôležitosť má jasný geopolitický rozmer.

2.13 Európsky hospodársky a sociálny výbor záverom žiada o zastavenie akejkoľvek priamej rozpočtovej podpory.

2.14 Toto nebude možné bez posilnenia spoluúčasti príslušníkov občianskej spoločnosti na vylepšenom rámci globálnej verejnej správy, o ktorú majú záujem verejné, hospodárske a sociálne subjekty.

3. Konkrétne pripomienky

V tomto všeobecnom kontexte bola Afrika v roku 2005 celosvetovou prioritou. Summit G8 v Škótsku v júli 2005, oslavy 60. výročia OSN v New Yorku, nedávna výročná schôdza inštitúcií Bretton-Woods, boli príležitosťou pre osobnosti ako Tonyho BLAIRA, Horsta KOHLERA a dokonca i nového riaditeľa Svetovej banky Paula WOLFOWITZA, aby vystúpili a vyjadrili nevyhnutnosť zachrániť Afriku pred pohromou.

Na tomto mieste by Európsky hospodársky a sociálny výbor chcel poukázať na naliehavosť, ku ktorej sa už vo viacerých prípadoch vyjadril.

- Afrika ako priorita, určite áno, avšak otvorením, v rámci tejto novej verejnej správy, prístupu občianskej spoločnosti k celej jej rôznorodosti a realite.
- Boj proti AIDS musí byť vyhlásený za absolútnu naliehavosť, pretože v súčasnosti dochádza pred našimi zrakmi a pri relatívnom nezájume k ďalšej tragédii.

3.1 Afrika ako nevyhnutná priorita

3.1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor podporuje vôľu Európskej komisie vytvoriť zo subsaharskej Afriky prioritnú oblasť rozvojovej pomoci Európskej únie. Tento prístup však bude účinný len v prípade, že bude spojený s lepšou verejnou správou v Afrike, či už ide o správu na národnej alebo regionálnej úrovni: a to sa týka zároveň afrických medzištátnych organizácií, štátov a organizácie občianskej spoločnosti. Tieto organizácie sú vďaka svojej nezávislosti, ktorá sa musí posilniť, blízkeho kontaktu s obyvateľstvom a svojej reaktivity schopné napomôcť skutočnému prijatiu rozvojových politík priamo zo strany dotknutého obyvateľstva. Dôvody zaostalosti Afriky sú rôzne, ale určite k nim patrí nedostatok autonómie a podpora občianskej spoločnosti, ktoré prinášajú nezanedbateľné dôsledky. Koncept delegovania, vypracovaný Dohodou z Cotonou výslovne na vyriešenie tohto problému nefunguje, pretože priama pomoc, aj podmienená, organizáciám podľa dohody z Cotonou sa realizuje len veľmi ťažko.

3.1.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor preto navrhuje:

- širší a jednoduchší prístup organizácií africkej občianskej spoločnosti k financovaniu Spoločenstva. Treba zabezpečiť možnosti priameho prístupu na národnej úrovni. Okrem toho by mal byť, na doplnenie programov na národnej úrovni, zavedený horizontálny program na financovanie neštátnych subjektov,
- mala by byť zvýšená a systematizovaná účasť občianskej spoločnosti na definícii a implementácii politík a stratégií spolupráce s cieľom podporiť stotožnenie sa občianskej spoločnosti s procesom rozvoja a prispieť tak k zrodu dobrej verejnej správy.. Ak sa niekde konšatovali pokroky, je to preto, lebo hlas obyvateľov, ktorí sa prejavujú všetkými spôsobmi, pomaly silnie: sociálni partneri, vierohodné a rešpektované združenia, najmä tie, ktoré sa snažia o podporu rovnosti žien a mužov, miestneho hospodárstva, vzdelávania a informovanosti.

3.1.3 V rámci procesu oboch hodnotení, Európska únia považuje hodnoty ľudských práv za nedotknuteľné. Európsky hospodársky a sociálny výbor požaduje, aby sa v tomto zmysle podpora Európskej únie občianskej spoločnosti stala realitou a vzhľadom na problematiku ľudských práv:

- mala pragmatický prístup k jej definícii,
- cieľom je nájsť právoplatných zástupcov, ktorí budú schopní viesť dialóg s vládami,
- ich prístup k financovaniu bude zabezpečený zavedením postupu verejného obstarávania pri projektoch a realizácii mikroprojektov na miestnej úrovni,

3.1.4 Rovnaký problém možno predpokladať pri realizácii dohôd o hospodárskom partnerstve (DHP). Na realizáciu skutočného jednotného trhu, skutočného reformného programu, treba uviesť nasledovné fakty:

- odborné vzdelávanie ľudských a technických zdrojov občianskej spoločnosti a Afričanov je ešte veľmi neisté, najmä v prípade žien,
- hoci je nutné stanoviť ciele podpory Európskej únie zameranej na zvýšenie výrobných faktorov, treba ju však lepšie spracovať a v programe DHP je treba uviesť, že je potrebné disponovať koherentnými cezhraničnými sieťami.

3.1.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor pozorne zaznamenal otvorenie rokovaní s cieľom uzavrieť dohody o hospodárskom partnerstve s rôznymi regiónmi a dúfa, že tento proces povedie k úspešnému obchodnému výsledku v prospech udržateľného rozvoja a odstránenia chudoby. Aby však tieto dohody boli skutočne prínosom pre obyvateľstvo, Európsky hospodársky a sociálny výbor žiada realizáciu nasledujúcich bodov:

- potrebu rozšírenia čo najpodrobnejších informácií, ktoré umožnia systematické zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do vyjednávania a do vypracovania rozborov dosahu, už či na národnej alebo regionálnej úrovni,
- zapojenie súkromného sektoru do rokovaní a účasť na rozvoji jeho kapacít,
- zahrnutie sociálnych dôsledkov a rozmeru otázky pohlaví do rozboru dôsledku,
- zabezpečenie pružnosti obchodných dohôd pomocou prechodných období ich uplatnenia, čo umožní ochranu podnikov signatárskych krajín, osobitú ochranu vznikajúcich priemyselných oblastí a opatrení na ochranu pred konkurenciou nových rozvinutých krajín,

— potrebu obnovenia ich vlastných zdrojov po zavedení dočasných finančných náhrad, ale možno tiež využitia pružnejších opatrení, ktoré by zachovali minimum daňovej nezávislosti v oblasti obchodu. Štáty dotknuté stratou verejných zdrojov, ktorá vznikne zo zníženia prechodných colných poplatkov, sú už vo veľmi neistej finančnej situácii a snažia sa o zabezpečenie minimálneho verejného financovania v oblasti vzdelávania a zdravotníctva.

3.1.6 Aby však hospodársky rozvoj prekvital a nepovzbudzoval k zneužívaniu, Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadril želanie, aby aktivity Európskej únie na podporu rozvoja v Afrike zohľadnili princípy sociálnej súdržnosti a dôstojnej práce pre všetkých. Tieto princípy budú o lepšie zaručené, ak bude existovať skutočný sociálny dialóg a v širšom zmysle slova, dialóg medzi príslušníkmi občianskej spoločnosti.

3.1.7 Európsky hospodársky a sociálny výbor preto navrhuje: podľa výzvy uvedenej v oznámení (?) Európskej komisie spolupracovať s africkými hospodárskymi, sociálnymi a kultúrnymi výbormi v oblasti výmeny skúseností a poznatkov hlavne za účelom vytvárania účinných partnerstiev pri pridelení investícií a pomoci podľa odvetvových prípadne zemepisných kritérií,

— prispieť svojimi skúsenosťami a znalosťami na národnej úrovni a, ak to bude nevyhnutné, povzbudzovať ku vytváraniu hospodárskych a sociálnych rád v podobách primeraných africkej kultúre vo všetkých tých krajinách, kde takéto rady neexistujú, a podporovať obnovu, ak to bude potrebné, tých existujúcich hospodárskych a sociálnych rád, sa dostali do úzadia alebo stratili vierohodnosť. Európsky hospodársky a sociálny výbor zaznamenáva povzbudzujúce signály: pozitívny vývoj rastúceho vplyvu Africkej únie, Európsky konsenzus o rozvoji medzi Radou EÚ, Európskym parlamentom a Európskou komisiou, prepojenie organizácií občianskej spoločnosti v určitých regiónoch, akou sú poľnohospodári, MVP, sociálni partneri atď.

Možno ide o pochopenie zo strany Európskej únie, že občianska spoločnosť bola nesprávne zapojená a že je potrebné presadiť jej rešpekt v rámci tejto novej stratégie.

3.2 Boj proti epidémiám

3.2.1 Pokiaľ ide o otázku AIDS, Európsky hospodársky a sociálny výbor apeluje na všetkých politických, ekonomických a sociálnych vodcov, aby sa zjednotili. Víta nedávnu návštevu výboru hlavných predstaviteľov Medzinárodnej organizácie zamestnávateľov (IOE) a Medzinárodnú konfederáciu slobodných odborov (ICFTU), ktorí požiadali výbor o spoluprácu na rôznych akčných plánoch boja, ktoré zahájili v roku 2003 v ôsmich krajinách južnej Afriky.

3.2.2 Európsky hospodársky a sociálny výbor musí byť hovorcom tohto boja na všetkých úrovniach – na regionálnych a miestnych seminároch, na plenárnych zasadnutiach. Vďaka vzdelávaciemu systému a mobilizácie rodiny, účastníkom

občianskej spoločnosti svitá nádej, pretože po prvýkrát sa zaznamenáva pokles výskytu AIDS v Senegale, Ugande, Zimbabwe, pričom sa priemerná dĺžka života opäť predlžuje. Avšak s týmito výsledkami sa nemožno uspokojiť a preto Európska komisia oznamuje pokyny pre program boja proti AIDS pre sociálnych partnerov.

3.2.3 Európsky hospodársky a sociálny výbor potvrdzuje, že tento boj si vyžaduje veľké finančné prostriedky na vedenie trvalej politiky prevencie a politiky novej starostlivosti vďaka účinným a jednoduchým liečebným prostriedkom, ktorých náklady musia byť pokryté z dohôd TRIPS (Dohoda o obchodných aspektoch práva duševného vlastníctva) WTO a podpory výskumu spoľahlivej a univerzálnej vakcíny.

3.2.4 Potreby rozvojových krajín v boji proti epidémiám, najmä HIV/AIDS v subsaharskej Afrike sú obrovské, nakoľko prinášajú katastrofické ľudské, sociálne a hospodárske následky. Ide o absolútne akútny problém, pretože v niektorých krajinách s obrovskou prevahou AIDS (45 – 49 %) sa začína objavovať hladomor. Európsky hospodársky a sociálny výbor odporúča, aby Európska únia zasiahla na dvoch úrovniach:

— Na celosvetovej úrovni:

V rámci kola vyjednávania Svetovej obchodnej organizácie (WTO) o rozvoji z Doha, Európsky hospodársky a sociálny výbor podporil a naďalej podporuje pozície Európskej komisie zamerané na uľahčenie prístupu k liekom pre krajiny postihnuté veľkými epidémiami. Nové nástroje navyše vedú Európsku úniu k všeobecnému dialógu s Programom OSN pre HIV/AIDS, Svetovým fondom, Úradom Vysokého komisára OSN pre utečencov a Svetovou zdravotníckou organizáciou.

— Na národnej úrovni:

Európsky hospodársky a sociálny výbor vychádza z princípu, že organizácie občianskej spoločnosti sú obzvlášť schopné nadviazať kontakt s obyvateľstvom z vidieckych oblastí v krajinách s chýbajúcou infraštruktúrou, kde verejné orgány nemajú dostatok prostriedkov na zabezpečenie minima služieb na celom území.

Z tohto dôvodu a na základe žiadosti hospodárskych a sociálnych partnerov z krajín AKT, Európsky hospodársky a sociálny výbor žiada vytvoriť osobitné európske finančné prostriedky, ktoré umožnia organizáciám občianskej spoločnosti rozšíriť informácie o epidémiách medzi obyvateľstvom.

Európsky hospodársky a sociálny výbor zastáva názor, že je treba zaujať integrovaný prístup k trom pandémiám (AIDS, malária, tuberkulóza) a oprieť sa o občiansku spoločnosť, najmä ľudí žijúcich s chorobou a zastúpených združeniami pacientov, ktoré predstavujú zapojenie občianskej spoločnosti na úrovni krajín prijímajúcich pomoc.

Európska únia musí, zvýšením kapacity ľudských a technických zdrojov, napomôcť k vyriešeniu krízy ľudských zdrojov.

(?) KOM(2005) 132 „Urýchlenie pokroku smerom k splneniu miléniových rozvojových cieľov: Prínos Európskej únie“, apríl 2005.

Tieto organizácie, ktoré by mali byť dostatočne vybavené prostriedkami a ľudskými zdrojmi, je potrebné povzbudiť, aby vytvorili zväzky a partnerstvá so všetkými stranami zapojenými do boja proti epidémiám.

Európsky hospodársky a sociálny výbor žiada účinnú podporu pre preventívnu činnosť – najmä prístupu žien k rodinnému plánovaniu – a starostlivosti o chorých a ich okolie z európskych finančných prostriedkov.

3.2.5 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa domnieva, že treba posilniť mobilizáciu všetkých subjektov, mimovládne organizácie (MVO), sociálnych partnerov, politikov a zabezpečiť úlohu koordinátora v tomto zásadnom boji. Európsky hospo-

dársky a sociálny výbor chce plniť úlohu strážne v tomto boji, pretože ide o zásadný a prioritný boj pre všetky postihnuté krajiny, pretože si treba uvedomiť, že popri AIDS sa z nedostatku pomoci objavujú prípady hladomoru.

3.2.6 Európska únia sa musí vytvorením špeciálneho partnerstva s WTO sústrediť na zníženie farmaceutických nákladov. EHSV vyzýva členské štáty EÚ, aby sa pripojili ku iniciatíve zameranej na rozsiahle a trvalé financovanie liekov (konferencia v Paríži, február 2006). Uznáva, že jeho pôsobením by sa mala posilniť účasť národných hospodárskych a sociálnych rád ich zapojením do uplatňovania a vyhodnocovania a kontroly tohto nového nástroja a tým zaručiť efektívne spätné vysledovanie.

V Bruseli 18. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie“

KOM(2005) 548, konečné znenie – 2005/0221 (COD)

(2006/C 195/26)

Rada sa 28. novembra 2005 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom stanovisko k horeuvedenej téme.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 3. mája 2006. Spravodajkyňou bola pani HERCZOG.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 427. plenárnom zasadnutí 17.-18. mája 2006 (schôdza z 18. mája) 124 hlasmi za, 2 hlasmi proti, pričom 3 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor jednoznačne podporuje odporúčania Komisie týkajúce sa kľúčových zručností pre celoživotné vzdelávanie, pretože sú plne v súlade s Lisabonskou stratégiou, smerujúcou k vytvoreniu spoločnosti založenej na vedomostiach a s hlavnými usmerneniami politiky zamestnanosti na roky 2005 – 2008.

1.2 EHSV sa domnieva, že návrh môže – pokiaľ sa zrealizuje – zmierniť problémy, ktoré v súčasnosti nastávajú na trhu práce a najmä znížiť nerovnováhu, ktorá existuje medzi prípravou pracovnej sily, ktorá je dispozíciou a požiadavkami hospodárstva.

1.3 Uprednostňovanie definovania kľúčových zručností vo vzdelávaní môže prispieť k realizácii hlavného spoločného cieľa, aby po skončení počiatočného vzdelania a odbornej prípravy mali mladí ľudia rozvinuté svoje kľúčové zručnosti

v takej miere, ktorá ich vybaví pre život v dospelosti a aby uspeli na trhu práce, či už ako zamestnanci alebo ako zamestnávateľia. Toto opatrenie by taktiež napomohlo dospelým ľuďom rozvíjať a obnovovať si zručnosti v priebehu celého života, ktoré by vychádzali z pevného základu vytvoreného všeobecnými vedomosťami, pretože tento základ je jedným z kľúčových predpokladov pre schopnosť neustálej adaptácie.

1.4 EHSV sa domnieva, že medzi nástrojmi umožňujúcimi zrealizovať tento cieľ je zvlášť dôležité, aby boli vyučujúci na jednej strane dostatočne pripravení a schopní, tak v rámci verejného vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj v rámci vzdelávania dospelých, účinne pomáhať učiacim sa pri získavaní kľúčových zručností a na druhej strane, aby boli sami schopní neustále rozvíjať kľúčové zručnosti nevyhnutné pre ich profesionálnu činnosť.

1.5 EHSV pri svojej podpore celkových cieľov považuje za podstatné, aby mladí ľudia, ktorí predčasne opustili školský systém, mali možnosť získať podporu pri osvojovaní si kľúčových zručností uvedených v návrhu v rámci neformálnych školiacich programov.

1.6 Vzhľadom na starnutie obyvateľstva je potrebné udržať starších pracovníkov dlhšie na trhu práce. Preto EHSV taktiež považuje za nevyhnutne dôležité, aby mali starší pracovníci v členských štátoch taktiež možnosť osvojiť si zručnosti, ktoré im chýbajú a aby členské štáty zavádzali vzdelávacie a školiace infraštruktúry umožňujúce udržiavanie a rozvoj už osvojených zručností.

1.7 EHSV uznáva dôležitú úlohu sociálnych partnerov ako hlavných aktérov na trhu práce v procese dosahovania a monitorovania stanovených cieľov. Spoločná aktivita Európskych sociálnych partnerov v oblasti celoživotného vzdelávania sa v rámci ich prvého viacročného pracovného programu na roky 2003 – 2005 vyústila do Rámca akcií pre celoživotný rozvoj kompetencií a kvalifikácií (Framework of Actions for Lifelong Development of Competences and Qualifications) a s následnými aktivitami sa počíta aj v ďalšom viacročnom programe na obdobie 2006 – 2008, v rámci ktorého európski sociálni partneri budú rokovať o možnosti dobrovoľnej dohody v tejto oblasti.

1.8 EHSV vyzýva na aktívnejšiu účasť mimovládnych organizácií v celom procese a odporúča posilniť dialóg s občianskou spoločnosťou.

1.9 Je podstatné, aby boli k dispozícii spoľahlivé štatistické údaje s cieľom monitorovať a hodnotiť realizáciu cieľov vzťahujúcich sa na vzdelávanie a celoživotné vzdelávanie. To je dôvod, pre ktorý EHSV podporuje návrh nariadenia Európskej komisie o zbere štatistických údajov vzťahujúcich sa na vzdelávanie a celoživotné vzdelávanie. Tento návrh zavádza rámce, ktoré majú v členských štátoch garantovať harmonizáciu, až zjednotenie metód zbierania údajov a zlepšovanie spoľahlivosti a porovnateľnosti údajov. Treba sa usilovať o to, aby tieto zbery mohli prinášať neprestajne aktualizované a spoľahlivé údaje pre analýzy vzťahujúce sa na hlavné aspekty politických cieľov Únie.

2. Úvod ⁽¹⁾

2.1 Po dlhoročných skúmaníach, prípravných prácach a konzultáciách predložila Komisia svoj návrh na vytvorenie „integrovaného akčného programu v oblasti celoživotného vzdelávania“. Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadruje svoje uspokojenie nad týmto krokom a upozorňuje, že

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Integrovaný akčný program v oblasti celoživotného vzdelávania“ – SOC/176 – spravodajca: pán KORYFIDIS – Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005.

myšlienky v tomto stanovisku sú formulované s tým cieľom, aby konkrétny návrh predložený Európskou komisiou bol tak funkčný a účinný, ako je to len možné.

2.2 V súvislosti s predchádzajúcimi pripomienkami hrajú v náhlade výboru na návrh Komisie úlohu najmä jeho znalosti a skúsenosti v nasledujúcich otázkach:

2.3 – zaostávanie v približovaní sa cieľom Lisabonskej stratégie,

2.4 – výrazné zaostávanie v prispôbení všeobecného a odborného vzdelávania produktivite ⁽²⁾,

2.5 – demografická situácia v Európe,

2.6 – problémy, ktoré sa znova vyskytujú na európskej a národnej úrovni pri hľadaní spôsobov riešenia uvedených problémov ⁽³⁾.

3. Predstavenie návrhu Komisie a príslušné poznámky

3.1 Pracovná skupina pre základné zručnosti ⁽⁴⁾, vytvorená v roku 2001 v rámci pracovného programu „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“, vypracovala referenčný rámec kľúčových zručností potrebných v znalostnej spoločnosti a vydala mnohé odporúčania, zamerané na to, aby možnosť osvojiť si tieto zručnosti ⁽⁵⁾ bola garantovaná každému občanovi.

3.2 Najdôležitejším spoločným cieľom je, aby po skončení počiatočného vzdelania a odbornej prípravy mali mladí ľudia rozvinuté svoje kľúčové zručnosti v takej miere, ktorá ich vybaví pre život v dospelosti, a aby boli dospelí ľudia schopní rozvíjať a obnovovať si zručnosti v priebehu celého života.

3.3 Odporúčanie uvádza nasledujúce kľúčové zručnosti: 1. Komunikácia v materinskom jazyku; 2. Komunikácia v cudzích jazykoch; 3. Matematické zručnosti a základné zručnosti v oblasti vedy a technológie; 4. Digitálna zručnosť; 5. Učenie sa ako sa učiť; 6. Medziludské, medzikultúrne a spoločenské zručnosti a občianska zručnosť; 7. Podnikanie; 8. Kultúrna vnímavosť. Odporúčanie definuje kombináciu vedomostí, zručností a postojov, ktoré zodpovedajú každej z týchto oblastí.

3.4 Práce uskutočnené v oblasti kľúčových zručností sú úzko spojené s mnohými inými iniciatívami a prebiehajúcimi aktivitami, ako napríklad aktuálne práce týkajúce sa zavedenia európskeho kvalifikačného rámca (*cadre européen des qualifications – CEQ*) alebo úsilie zamerané na zvýšenie transparentnosti kvalifikačných systémov (napríklad na uznávanie vedomostí získaných prostredníctvom informálneho vzdelávania.)

⁽²⁾ Stanovisko EHSV „Odborná príprava a produktivita“ (SOC/183), 28.10.2004 – spravodajca: pán KORYFIDIS – (Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005).

⁽³⁾ Pozri Kokovu správu o strednodobom hodnotení Lisabonskej stratégie v marci 2005 (http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/pdf/2004-1866-FR-complet.pdf).

⁽⁴⁾ Pracovná skupina uprednostnila výraz „zručnosť“, ktorý sa vzťahuje na kombináciu vedomostí, schopností a postojov, a výraz „kľúčová zručnosť“ na definovanie zručností potrebných pre všetkých. Zahŕňa teda základné zručnosti, ale má širší obsah.

⁽⁵⁾ Pracovná skupina pre „základné zručnosti“, monitorovacie správy dosiahnutého pokroku, 2003 a 2004 http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives_en.html - basic

3.5 Návrh poskytuje referenčný nástroj na identifikáciu kľúčových zručností pre všetkých; podporuje tak členské štáty v ich úsilí zahrnúť kľúčové zručnosti do ich stratégií celoživotného vzdelávania.

3.6 Ide o referenčný nástroj, ktorého cieľom je pomáhať rozhodujúcim politickým činiteľom, poskytovateľom vzdelávacích služieb, zamestnávateľom a samotným učiacim pri plnení spoločných cieľov na štátnej a európskej úrovni.

3.7 Odporúčanie definuje kľúčové zručnosti, ktoré potrebujú všetci občania v znalostných ekonomikách a spoločnostiach. Uznáva, že vykonávacie rozhodnutia sa najlepšie prijímajú na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Odporúčanie vyzýva členské štáty, aby zabezpečili, že všetci nadobudnú kľúčové zručnosti do konca počiatočného vzdelania a odbornej prípravy a vo svetle európskych referenčných úrovní ich podporuje, aby bojovali proti znevýhodneniu spojenému s nedostatočným vzdelaním.

3.8 Pokiaľ ide o dospelých, odporúčanie vyzýva, aby vznikli všeobecné infraštruktúry, ktoré je potrebné vytvoriť spoločne so sociálnymi partnermi, ktoré budú starším obyvateľom zaručovať prístup k nástrojom rozvoja znalostí.

3.9 A nakoniec odporúčanie vyzýva Komisiu, aby podporila reformy na štátnej úrovni pomocou vzájomného učenia sa v skupinách, výmeny osvedčených postupov a systematického monitorovania pokroku dosiahnutého v rámci realizácie cieľov.

3.10 Odporúčanie neobsahuje prvky týkajúce sa rozpočtu Spoločenstva.

4. Všeobecné pripomienky EHSV

4.1 Odporúčanie je zamerané na podporu snáh členských štátov rozvíjať systémy počiatočného vzdelávania, ponuku vzdelávania a odbornej prípravy dospelých a celý systém celoživotného vzdelávania pomocou referenčného nástroja pre kľúčové zručnosti. Pokiaľ ide o presné definovanie obsahu zručností, diskusie expertov budú v budúcnosti stále opodstatnené (a nevyhnutné), avšak odporúčanie ako také jasne definuje želané smerovanie základného vzdelávania v rámci školského systému a vzdelávania dospelých.

4.2 V predchádzajúcom stanovisku venovanom väzbe medzi vzdelávaním a produktivitou⁽⁶⁾ EHSV vyjadroval kritiku voči všetkým členským štátom, týkajúcu sa nedostatočnej koordinácie a chýbajúcej harmónie medzi vzdelávacími systémami. Podľa tejto kritiky je systém ďalšieho odborného vzdelávania každej krajiny odrezaný od zvyšku vzdelávacieho systému a udržiava nedostatočnú väzbu s okolitým ekonomickým

a sociálnym životom. Obsah vzdelávania je najčastejšie príliš priamo zameraný na krátkodobé požiadavky a z dlhodobého hľadiska môže vyústiť do zlého smerovania. EHSV sa na základe tejto analýzy domnieva, že odporúčania týkajúce sa kľúčových zručností môžu predstavovať spoločné a všeobecné orientačné body pre rôzne vzdelávacie programy a vytvárať potencionálny riadiaci princíp s cieľom harmonickejšieho fungovania rôznych vzdelávacích podsystemov.

4.3 Okrem iného, vyhodnotenie realizácie stratégie Spoločenstva odráža rôznosť interpretácií kľúčových zručností, ako aj divergentný charakter rôznych praktických programov, ktorý z týchto interpretácií vyplýva. Už mnoho rokov prebiehajú rozhovory tak v rámci Európskej únie, ako aj za jej hranicami, okolo vedeckého a konkrétneho definovania konceptu zručnosti. OECD v rámci nezávislého projektu DeSeCo definovala kľúčové zručnosti považované za najdôležitejšie (ktoré iba čiastočne zodpovedajú zručnostiam uvedeným v návrhu).

4.4 Osvojovanie si znalostí predajných na trhu práce a zaručujúcich spoločenský úspech sa uskutočňuje v súlade so základnou logikou znalostnej spoločnosti v rámci súťaženia (konkurencie) medzi rôznymi skupinami a jednotlivcami, ktorí tvoria spoločnosť. Snaha o vytvorení rovnakého prístupu a rovnakých príležitostí pre všetkých by mala byť zahrnutá medzi akčné ciele štátu a ciele strategických programov zavádzaných vládami v oblasti vzdelávania.

4.5 Pokiaľ ide o celoživotné vzdelávanie a o otázku zručností, je v súlade s textom odporúčania dôležité zdôrazniť nielen dôležitosť posilnenia osvojovania si rôznych zručností, ale tiež potrebu podpory udržiavania už nadobudnutých zručností pomocou špecifických programov.

4.6 Realizácia odporúčaní týkajúcich sa kľúčových zručností predstavuje hlavnú výzvu pre vzdelávacie systémy členských štátov. Ich integrovanie – najmä do počiatočného vzdelávania a predovšetkým do vzdelávacích systémov, ktoré ešte stále podliehajú nepružnej organizácii vzdelávania založenej na štruktúre podľa predmetov – si vyžaduje zo základu nový prístup.

4.7 Odporúčanie predstavuje nemenej dôležitú výzvu týkajúcu sa zmeny prístupu a prípravy vyučujúcich, ktorí sú aktívni vo vzdelávacom systéme. Z tohto dôvodu považuje EHSV za zvlášť dôležité, aby boli vyučujúci na jednej strane dostatočne pripravovaní a schopní tak v rámci verejného vzdelávania a odborného vzdelávania, ako aj v rámci vzdelávania dospelých účinne pomáhať učiacim sa pri získavaní kľúčových zručností a na druhej strane, aby boli sami schopní neustále rozvíjať kľúčové zručnosti nevyhnutné pre ich profesionálnu činnosť.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV „Odborná príprava a produktivita“ (SOC/183), 28.10.2004 – spravodajca: pán KORYFIDIS – (Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005).

4.8 Návrh sa zaoberá podporou osvojovania si zručností staršími osobami⁽⁷⁾ ako dôležitou otázkou z hľadiska sociálnej súdržnosti. V rámci dosahovania rastu zamestnanosti ako prioritného cieľa Európskej únie členské štáty zameriavajú svoju pozornosť ako aj zdroje vyčlenené pre vzdelávanie na vekové kategórie získavajúce počiatočné vzdelanie a na aktívne obyvateľstvo. Avšak mnohé otázky vyvolané chýbajúcimi zručnosťami starších vekových kategórií sa nastoľujú právom. V niektorých oblastiach, ako napríklad v oblasti počítačovej gramotnosti, je už zjavná medzigeneračná priepasť. Väčšina členských štátov si stanovuje národné strategické ciele, – týkajúce sa napríklad elektronickej správy, alebo digitálneho prístupu k dôležitým informáciám a službám pre obyvateľov – ktoré podmieňujú využívanie práva na informácie a možnosť byť súčasťou spoločnosti ovládaním kľúčových zručností (napríklad základné znalosti informatiky). Následne tak môžu byť staršie osoby ako aj iné znevýhodnené skupiny vylúčené z programov podporujúcich osvojovanie si základných zručností a pokračovanie v týchto cieľoch môže mať negatívny dosah na sociálnu súdržnosť.

4.9 Vzhľadom na skutočnosť, že vzdelávanie založené na zručnostiach zložitým spôsobom vplýva na politiku vzdelávania, bolo by veľmi vhodné v celej únii zaviesť dialóg medzi odborníkmi v tejto oblasti a poskytnúť závery tejto diskusie širokej verejnosti, pričom by sa prihliadalo na rešpektovanie právomocí stanovených Zmluvou o založení Európskeho spoločenstva a na princíp subsidiarity. Vzhľadom na zložitú otázku by bolo vhodné, aby Komisia asistovala odborníkom z členských štátov v oblasti politiky vzdelávania nielen pri určovaní cieľov, ale tiež v rámci identifikácie rôznych spôsobov ako postupovať a prostriedkov, ktoré môžu byť použité na konkretizáciu stanovených cieľov ako aj prípadných prekážok. (Výmeny skúseností by okrem podpory príkladov osvedčených postupov mali taktiež zabezpečovať možnosť učiť sa z analýzy neúspechov.)

5. Zbieranie štatistických údajov týkajúcich sa celoživotného vzdelávania

5.1 V tomto bode je otázka celoživotného vzdelávania úzko spojená s návrhom nariadenia o štatistikách v rámci celoživotného vzdelávania⁽⁸⁾.

5.2 Návrh nariadenia predpokladá, že na to, aby Európska únia mohla podporovať otvorenú metódu koordinácie v oblasti politiky vzdelávania a odbornej prípravy, budú pre ňu mať stále väčší význam porovnateľné štatistiky a ukazovatele týkajúce sa vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania.

5.2.1 Spolupráca a výmena údajov medzi členskými štátmi je dodnes založená na džentlmenovej dohode. Návrh nariadenia predpokladá vytvorenie právneho základu pre trvalo udržateľný systém tvorby údajov o vzdelávaní, ktorý môže slúžiť ako východiskový bod pre politické diskusie v rôznych oblastiach na úrovni EÚ.

(7) Z akej definície pojmu „staršie osoby“ vychádza autor? Ide o osoby, ktoré nevykonávajú žiadnu pracovnú činnosť a/alebo definitívne prestali byť ekonomicky aktívne?

(8) Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady týkajúci sa tvorby a rozvoja štatistiky vzdelávania a celoživotného vzdelávania, KOM(2005) 625, konečné znenie – 2005/0248 (COD).

5.2.2 Cieľom je vytvoriť rámec pre všetky súčasné a predpokladané aktivity v oblasti štatistík týkajúcich sa celoživotného vzdelávania s výnimkou podnikového vzdelávania, na ktoré sa vzťahuje prieskum Eurostatu o ďalšom odbornom vzdelávaní (*formation professionnelle continue* – FPC), ktorý je predmetom iného, nedávno prijatého nariadenia.

5.2.3 Návrh sa týka len štatistických údajov o vzdelávaní, odbornej príprave a celoživotnom vzdelávaní, ktoré sa majú predkladať Komisii na účely tvorby štatistiky Spoločenstva.

5.2.4 Hlavným cieľom tohto nariadenia je vytvorenie jednotných štatistických noriem na poskytovanie harmonizovaných údajov a vytvorenie spoločného rámca pre systematickú tvorbu porovnateľných štatistík Spoločenstva v oblasti celoživotného vzdelávania.

5.3 Je veľmi dôležité, aby išlo o realistický prehľad daných procesov, ktorý bude slúžiť ako základ pre formulovanie strategických cieľov Európskej únie. Je nemenej dôležité, aby sa schválené hodnotenia v priebehu realizácie stratégie mohli opierať o zber údajov a o série údajov, ktoré budú spoľahlivé po metodologickej stránke a pravidelne realizované, ako aj o závery, ktoré z nich budú vyplývať. Je dôležité, aby boli k dispozícii údaje a ukazovatele umožňujúce medzinárodné porovnania.

5.3.1 Zdroje na vzdelávanie sú v praxi rozdeľované veľmi nerovnomerne. Okrem toho, v mimoškolskom vzdelávaní dospelých vo väčšine prípadov nedochádza k vyrovnávaniu súčasných rozdielov, ale skôr k ich zväčšovaniu (ako to ukazujú výsledky zberu údajov zameraného na túto otázku). Pravidelné dodávanie údajov založených na hlavných princípoch a jednotných metodologických základoch môže predstavovať oporný bod pre monitorovanie a hodnotenie tohto aspektu.

5.4 V súčasnosti sa paralelne uskutočňujú viaceré štatistické prieskumy, ktoré, z veľkej časti nezávislé jeden od druhého, sa vzťahujú na rôzne oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a vzdelávania dospelých. Samotné nástroje Európskej únie na zber údajov, aj keď využijú nové štatistické prieskumy, ktorých realizácia sa v súčasnosti začína, nemôžu pokryť celú predmetnú oblasť. Vzhľadom na povahu Eurostatu existuje určitý rozdiel medzi týmito štatistickými prieskumami, ich obsahom a ich smerovaním a medzi obsahom a smerovaním ostatných organizácií zameraných na zber údajov.

5.5 Aby zdroje mohli byť použité vhodnejším spôsobom, bolo by vhodné v rámci pravidelného zberu údajov zamedziť prekryvaniu, ktoré je neodôvodnené z vedeckého uhla pohľadu, ale zároveň je potrebné systematicky sa usilovať o to, aby výsledky rôznych prieskumov mohli byť rôznymi spôsobmi prepojené. Iba úzka vedecká spolupráca so špecializovanými organizáciami mimo Európskej únie (OECD, Medzinárodná asociácia pre hodnotenie výsledkov vzdelávania – *International Association for the Evaluation of Educational Achievement* (IEA)) a úzke prepojenie s ich štatistickými prieskumami môže zabezpečiť jedno aj druhé.

5.6 V súčasnosti, keď merania kľúčových zručností nespádajú do právomocí európskeho štatistického úradu Eurostat, sa úzka technická spolupráca s organizáciami mimo Európskej únie javí ako nevyhnutná. (V oblasti merania zručností môžu mať privilegovanú úlohu prieskumy OECD, predovšetkým program PISA a program zameraný na meranie zručností dospeléj populácie nazvaný *Programme pour l'évaluation internationale des compétences des adultes* – PEICA), ktorý sa v súčasnosti vypracúva.)

5.7 Potreby štatistík užitočných pri vypracúvaní politik a potreby údajov prispievajúcich k hodnoteniu dosiahnutého pokroku sú veľmi dôležité. Požiadavky na aktualizované údaje citelne narastajú. Je nevyhnutné, aby členské štáty zbierali údaje na základe podobných metód a aby spoľahlivosť a porovnateľnosť týchto údajov boli prioritou.

6. Konkrétne pripomienky

6.1 Činnosť systémov na zber údajov je obzvlášť nákladná. EHSV, vedomý si tohto problému, sa domnieva, že v závislosti na kapacite členských štátov znášať tieto náklady, sa javí ako

opodstatnené preskúmať možnosť dlhodobého skrátenia päťročných cyklov zbierania údajov vzťahujúcich sa na celoživotné vzdelávanie, čiže zvýšenia frekvencie týchto prieskumov. V oblasti zbierania údajov môže dopĺňanie veľkých štatistických prieskumov, ktoré sa týkajú politicky závažných oblastí, častejšími, napríklad ročnými konkrétne zameranými prieskumami a prieskumami menšieho rozsahu, predstavovať krátkodobé riešenie. Takéto konkrétne zamerané prieskumy, ako aj analýzy ich záverov, umožnia politické monitorovanie najdôležitejších procesov a hodnotenie realizácie cieľov Spoločenstva v oblasti celoživotného vzdelávania.

6.2 Bolo by vhodné, aby zber údajov vzťahujúci sa na podnikové vzdelávanie taktiež podliehal navrhovanému nariadeniu, pretože sa týka dôležitého segmentu celoživotného vzdelávania. Časť tohto vzdelávania (poskytovaná v podnikoch zamestnávajúcich desať a viac zamestnancov) je v súčasnosti pokrytá päťročným prieskumom o ďalšom odbornom vzdelávaní. Tento prieskum však neposkytuje žiadny údaj vzťahujúci sa na vzdelávanie v podnikoch, ktoré zamestnávajú menej ako desať osôb.

V Bruseli 18. mája 2006

Predsedníčka

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Anne-Marie SIGMUND